Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

MUḤAMMAD RIŻĀ MĪRĀB ĀGAHĪ

ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH

МУХАММАД РИЗА МИРАБ АГАХИ

ЗУБДАТ АЛ-ТАВАРИХ

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

INTERNATIONAL INSTITUTE
FOR CENTRAL ASIAN STUDIES

IICAS

International Institute
for Central Asian Studies (IICAS)
by the UNESCO Silk Road Programme

AL-BERUNI CENTER
FOR ORIENTAL MANUSCRIPTS
TASHKENT STATE INSTITUTE
OF ORIENTAL STUDIES

MUḤAMMAD RIŻĀ MĪRĀB ĀGAHĪ

ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH

Edited in the original Central Asian Türkī
with an Introduction and Notes by
Khilola Nazirova

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

Tashkent–Samarkand
2016

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ИНСТИТУТ
ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

IICAS
International Institute
for Central Asian Studies (IICAS)
by the UNESCO Silk Road Programme

ЦЕНТР ВОСТОЧНЫХ РУКОПИСЕЙ
ИМ. АБУ РАЙХАНА БЕРУНИ
ПРИ ТАШКЕНТСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ
ИНСТИТУТЕ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

МУХАММАД РИЗА МИРАБ АГАХИ

ЗУБДАТ АЛ-ТАВАРИХ

Научно-критический текст,
введение и примечание составлены
Хилолой Назировой

Ташкент–Самарканд
2016

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

УДК: 091 (575)
930.2 (575)

Мухаммад Риза Агахи «Зубдат ал-таварих». Научно-критический текст. Составитель Хилола Назирова. Ташкент–Самарканд: МИЦАИ, 2016. 304 с.

Руководитель проекта: П. Пак

Научный редактор: Б. Бабаджанов

Ответственный за выпуск: А. Искандерова

Монография рекомендована к печати Ученым советом Центра восточных рукописей им. Беруни (Протокол № 9 от 30 сентября 2015 года).

Монография издается в рамках проекта «История Центральной Азии в рукописях», осуществляемого Международным Институтом Центральноазиатских исследований и Центром восточных рукописей им. Абу Райхана Беруни при Ташкентском государственном институте востоковедения. Работа выполнена в рамках фундаментального гранта ФА-Ф1-ГО27: Изучение письменного наследия народов Центральной Азии: источниковедческие и текстологические исследования (на основе фонда ИВ АН РУз). Книга содержит научно-критический текст сочинения Агахи «Зубдат ал-таварих» (Сливки летописей), написанного в XIX веке на среднеазиатском тюрки. В произведении излагается история правления Рахим Кули-хана (1842–1846) из династии Конгратов.

Книга рассчитана на историков, текстологов, востоковедов и тюркологов, студентов и магистрантов вузов, а также на специалистов, интересующихся историей Центральной Азии.

Автор несет ответственность за выбор и предоставление фактов и мнений, содержащихся в этом издании и не выражающих идеи ЮНЕСКО. Обозначения и материалы, предоставленные в книге, не заключают в себе мнения ЮНЕСКО относительно легального статуса какой-либо страны, территории, города или зоны влияния, границ.

ISBN 978-9943-357-33-4

© МИЦАИ, 2016 г.

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

INTRODUCTION

The *Zubdat al-tavārīkh* (Cream of Chronicles) was written by the court historian and well-known Khwarazmian poet Muḥammad Riżā Āgahī (1809–1874). Why is it remarkable? Every editor of a manuscript of this type must assess the importance of the source to be published, especially when other works were written by the same author and are of value to the scholarly community. Although the chronicles of Āgahī were first mentioned in an article by the well-known Russian Orientalist A. L. Kun (1840–1888) published almost a century and a half ago, the *Zubdat al-tavārīkh* did not attract any serious scholarly attention, aside from brief references in scholarly and popular literature. This was because of its inaccessibility in edited and printed versions.

V. V. Barthold, P. P. Ivanov, Yu. E. Bregel, Q. M. Munirav and N. I. Tashev were among the scholars who used and consulted the *Zubdat al-tavārīkh* in their works on the history of Khwarazm, particularly the Qonghrat Dynasty (1804–1920). However, the original source remained unpublished and it was not studied in detail.

Perhaps the lack of attention to the *Zubdat al-tavārīkh* can be explained by the fact that many researchers do not have the skills to work with Central Asian Turkic (or Chaghatay), particularly in the lofty style in which the *Zubdat al-tavārīkh* was written. Secondly, the *Zubdat al-tavārīkh* covers a short historical period (1842–1846) in the history of Khwarazm which includes few episodes, mostly military campaigns. Even though researchers believed that the *Zubdat al-tavārīkh* did not differ from other historical works of Āgahī in its genre and style, it was written in imitation of the best examples of the so-called 'florid style' with a very complicated form and syntax.

The structure of the *Zubdat al-tavārīkh* is similar to Āgahī's other chronicles, where the detailed descriptions of certain events are accompanied by flowery eulogies on the rulers and other high officials praising their participation in military campaigns, their courage, the nature of their endeavor, the monuments erected, etc. As rightly pointed out by Yu. Bregel, one can see a mixed style of presentation of events or personal descriptions in Āgahī's style that is either pompous or simple depending on what the author is describing.

Such style was typical for court historiographies and is usually labeled as 'florid.' This characteristic, according to Bert Fragner, automatically dismisses the author's works as unreliable or uninformative.[1] As noted by B. Babadzhanov, "such evaluations of the sources require new approaches to the styles of authors of the previous centuries."[2] One should consider that we are dealing with the traditions of the presentation of information of a different period, when other paradigms and stylistic designs were customary. In other words, the principles of narration and its reception in previous epochs should not be viewed through the lens of modern perceptions. This principle, which follows from elementary logic, is well-known among those who work with primary sources. However, it is often disregarded by researchers who are eager to appraise the primary sources' informativeness or authenticity with their "historical maximalism" while interpreting such concepts somewhat narrowly. The style and genre characteristic of narration are a source of a different kind that gives us an opportunity to grasp the rules of court ethics or etiquette, literary tastes and preferences, and other cultural contexts which are difficult to reconstruct.

---

1 Bert Fragner, "Die "Persophonie"—Regionalität, Identität und Sprachkontaktinder Geschichte und Sprachkontakt in der Geschichte Asien," in *ANOR,* no. 5 (Berlin, 1999), 55.

2 Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo,* 19.

Based on the considerations above, we decided to supplement the usual presentation of the edited text of the *Zubdat al-tavārīkh* by contextualizing it within the period in which it was produced, in addition to providing the standard information regarding its author, state of scholarship and codicological data. We will try to reconstruct the logic of the internal structure of the work, which will reveal its stylistic peculiarities while indicating through its campaign descriptions the use of certain paradigms of the epic genre of Persian or Turkic narratives. Our goal is to present the edited text as one of the most remarkable examples of court histories while vividly illustrating its internal logic and literary tastes of its epoch.

FROM INAQATE TO KHANATE: HISTORICAL, IDEOLOGICAL AND CULTURAL CONTEXTUALIZATION OF THE *ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH*

By the end of the 18th and the beginning of the 19th centuries in the post-Chinggisid, post-Timurid and post- Shïbānid political realms of Central Asia,[3] there emerged three khanates controlled by Uzbek dynasties: the Mangïts in Bukhara (1756–1920), the Qonghrats in Khiva (1804–1920) and the Mings in Khoqand (1776–1876),[4] which de-facto were already in power in the 18th century. Because the founders of the three khanates were not natural Chinggisid descendants, according to the customary political and social traditions they did not have an indisputable right to the throne. Therefore, they sought to legitimize their power in different ways starting with the "preservation of and compliance with the *shari'a*" and ending with "legitimizing strategic military campaigns against infidels." Under the same pretext, neighbors, or even rival tribes such as the Turkmens in the case of the Qonghrats, were involved in such campaigns depending on the region and the ethnic and political situation.[5]

This dynasty is a good example of using other sources of legitimation of their power as well. In other words, the Qonghrat dynasty created a new historiographic and bibliographic environment by sponsoring translations of historical or hagiographical works (in poetry or prose) from Persian into Central Asian Turkic. Even though the Shïbānid dynasty's patronage of translation activities is well-known, the massive translation projects were done in the Qonghrat court.[6] The American scholar Julie Scott Meisami in her book on Persian historiography provides a table of court histories of analogous subjects which can be applied to the Qonghrat sources.[7] Meisami concludes that the dynasties of Mongols, Timurids and Ottomans sponsored both historiographies and translations. This shows that the Qonghrats followed the

[3] By this term we mean the territory of Transoxiana (Mawarannahr) and the surrounding areas which were parts of one of the last three khanates in the region or were subject to them. In the north, this boundary stretched roughly from Mangyshlak to the city of Turkestan including Chimkent and the fortress of Almata (modern Almaty), and reached up to the shores of Issyk-Kul. In the east, it included the contemporary borders of Kashghar (Xinjiang); in the south, it followed the Amu Darya, and in the west, this territory reached the Caspian Sea.

[4] According to B. Babadzhanov, the reign of the Ming dynasty should be considered from the date of its minting of coins, marking the actual political and financial independence of the Khanate of Khoqand from Bukhara. See Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo,* 101; V. Barthold proposed the year of 1810 as the commencement date of the reign of the Ming dynasty. See Bartol'd, "Istoriia kul'turnoi zhizni Turkestana," in *Sochineniia* II, part 1, (Moscow, 1963), 286.

[5] For a detailed analysis of the genealogical legitimization of the Manghït dynasty in Bukhara, see Anke von Kügelgen. *Legitimatsiia sredneaziatskoi dinastii Mangitov v proizvedeniiakh ikh istorikov* (XVIII–XIX vv.) Almaty, 2004. The scholar identifies six types of legitimization characteristics for the Uzbek dynasties of Central Asia. See ibid, 53–58; For the legitimation issues of the Ming dynasty in Khoqand, see Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo,* 116, 198, 306, 307, 676–677.

[6] For more information about the translations patronized by the Qonghrat *inaq*s, see Āgahī, *JVS text ed.,* IV–VI; Erkinov A. "Timurid Mannerism in the Literary Context of Khiva under Muhammad Rahim Khan II (Based on the Anthology Majmu'a-yi shu'ara-yi Firuz-Shahi)," *Bulletin of IICAS,* no. 8 (2008): 58–65.

[7] Julie Scott Meisami, *Persian Historiography to the End of the Twelfth Century* (Edinburg, 1999), 5–9.

established traditions of court patronage of previous dynasties.[8] One of the best examples of such court patronage could be the translations of the famous historical work *Rawżat al-ṣafā'* of Mīrkh^{w}ānd Muḥammad ibn Kha^{w}ānd-Shāh (1433–1498). This work set certain canons in the narration and construction of the genre (for example, in the description of military campaigns) for the works of Khwarazmian authors, especially Munis and Āgahī. Moreover, one can assume that the creation of such later "universal histories" of the Muslim world was an opportunity to include the history of the local dynasty within the chain of general Muslim history.[9]

Even before announcing their claims to the throne, and while still using 'puppet khans' and reserving the Turkic title of *inaq* for themselves, the Qonghrats actively promoted the translations of a number of works into Turkic. Such activities were not only associated with the fact that the majority of the population was already Turkified,[10]; they also suggest the concern of the Qonghrat khans about the spiritual development of the population, as reflected by the increased volume of the translation projects sponsored by the Qonghrats.[11] In all likelihood, the latter reason is closer to the reality as it is corroborated by the translators' notes in the prefaces of most of the translated works, according to which the particular work was translated with the purpose of introducing the "Turkic community" (*atrāk jamā'asï*) to Persian and Arabic works.[12] The manuscripts of these works are housed in the collections of the Beruni Center of Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies, as well as in Russian collections.

One should note that some of the translations were done without royal patronage, but instead at the request of high officials. This suggests that in the society, at least among the elite, there was a demand for learning history, especially the history of Muslim countries. The fashionability of such translations (of course, based on the needs of the readership) is confirmed further by their recognition the royal court. For example, the translated works were read at the meetings (*majlis*) of the royal entourage. According to numerous testimonials in the narrative sources, the representatives of the Qonghrat dynasty regularly organized religious debates and literary meetings, during which they read and discussed historical works written by local contemporary writers or by previous authors of different origins.[13] One should note that the same works were translated several times by different translators; for example, *Tārīh-i kāmil* was translated by eleven different translators and *Rawżat al-ṣafā'* by five translators.[14] Approximately 120 works were translated into Turkic during the time of the Qonghrat dynasty, which makes Khwarazm dominant in the translation business.[15] This kind of 'Turkification' of old historical works had an important cultural aspect. It reflected the complex process of the formation of a new ideology under the new dynasty, and the dynasty's attempt to link it with previous dynastic histories by making it available to the reading audience of the Khanate.

The history of the development and rise of the Qonghrat dynasty went through a complex process. During the politically tumultuous period that covers the late 17th and especially

---

8 Ibid, 299.

9 Munis-Āgahī, *text,* 12, 14, 16–18; Munis-Āgahī, *translation,* xivii; Āgahī, *JVS text ed.,* V-VI.

10 According to Barthold, Khwarazm was already turkified during the period of the Khwarazmshahs at the end of the XI century. For more information, see Bartol'd, "Raboty po istoricheskoi geografii. Khorezm," in *Sochineniia* III (Moscow, 1965), 547.

11 See footnote 6.

12 In his translation of Zayn al-Dīn Maḥmūd Vāṣifī's *Badā'i' al-vaqā'i',* Dilāvar Kh^{w}āja wrote that his patron Muḥammad Raḥīm Khan I wanted "to bring the Turkic people the full benefits of these enjoyable stories and traditions through the translations of Persian works." He listed these translations: Abu'l-Ma'ānī Mīrzā Masīḥā translated *Ma'ārij al-nubuvva* by Mawlānā Mu'īn, and Munis translated Mīrkh^{w}ānd's *Rawżat al-ṣafā'* (TsVR, MS 3344, ff. 3b–4a)..

13 Āgahī, *JVS text ed.,* XVIII. This information can also be found in Laffasī, MS 12561, ff. 6a-b, and in Āgahī's translation of Zayn al-Dīn Maḥmūd Vāṣifī's *Badā'i' al-vaqā'i',* TsVR-3, MS 2628, ff. 1a–2a; Tarroh, 28.

14 For more information see Kamilav, 22. N. Kamilav also notes that the majority of the poets in Khwarazm were engaged in the translation business. Ibid, 11.

15 Kamilav, 12–13. This information was collected by the researcher of the Institute of Oriental Studies (IVANRUz) A. Nasirav in 1960.

the first half of the 18th centuries, Khwarazm remained loyal to the Chinggisid principle by using puppet khans of Chinggisid origin brought from the Qazaq steppe.

The struggle for political dominance in the region was carried out between the Uzbek tribes of Manghïts and the Qonghrats. After gaining the upper hand over their long-time enemies and subordinating the governing body of the *inaqate* (regency), the latter group succeeded in establishing full control in the region. The most influential among the Qonghrats was Muḥammad Amīn (1175–1205/1762[16]–1791), who became the ruler of the khanate following his suppression of the Yomut Turkmens after they attacked Khiva.[17] After his several successful campaigns, Muḥammad Amīn's authority was recognized by the leaders of the Uzbek and Turkmen tribes. However, Muḥammad Amīn obeyed the established political traditions by keeping Chinggisid puppet khans from the Qazaq steppe on the throne while holding the title of *inaq.* This political maneuvering of using puppet khans was described as *khan-bāzī* ('playing with khans') in the sources.[18] Sometimes the puppet khans sat on the throne for only a couple of hours.[19] Thus, the *inaq*s deposed the Chinggisid puppet khans at their discretion depending on the political situation of the region. Although the puppet khans did not hold actual power, the claims of some of their descendants to the throne of the Khanate of Khiva were exploited by strategists of the Russian Empire (as grounds for their military campaign against the Khanate), and were even discussed in the Russian periodical press of that time[20].

The first Qonghrat ruler who claimed the title of khan was Eltüzär/Iltuzar (1219–1221/1804–1806), who was a grandson of Muḥammad Amīn Inaq. He used several different methods in order to legitimize his power de jure according to the political traditions of that time; one of the customary ways was to marry the daughter of a *sayyid* family.[21] It seems that the history of Qonghrats connecting them to Chinggis Khan (1206–1227) was developed during this time and was eventually introduced into the official history of Khwarazm.[22] Their claims to the title of Khwarazmshah can be seen as an attempt to further 'antiquate' their own history in order to establish links with dynasties more ancient than the Chinggisids.[23]

After taking the city of Qonghrat in July of 1805, Eltüzär employed yet another proven method of legitimation in historiography.[24] Unlike their neighbors, historians of the Khanate

---

16 The year 1763 is indicated in scholarly works; however Munis gives a specific date corresponding to 1762. See: Munis-Āgahī, *translation,* 98.

17 Toshev, 74; Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn,* f. 84a.

18 The phrase *Khan-bāzī* was used by the historian of Bukhara, Mir 'Abd al- Karim Bukhari. See Mir Abdoul Kerim Boukhary, *Historie de l'Asie Centrale– Afghanistan, Boukhara, Khiva, Khoqand,* ed. by Charles Schefer (Paris, 1876), 181. It was customary to bring descendants of Chinggis Khan from the steppe for a short period; if any of them showed any ambition for the throne, they were easily replaced by their kinsmen. See Bartol'd, *Sochineniia* III, 550.

19 This Qazaq khan was one of the younger brothers of Abu'l-Khayr Khan (1717–1748). After being elected as a khan on Friday morning, he fell from his horse during the Friday prayer, after which he was called Sarïgh Ayghïr Khan. See Munis-Āgahī, *text,* 161; Munis-Āgahī, *translation,* 62.

20 In this regard, the published letters of Sultan Mendali Piraliev are of special interest, where he accused the Qonghrat rulers, who were non-Chinggisids of violating the customary tradition of rulership, because they had no right to the throne. See "Deviat' khivinskikh pisem Sultana Mendali Piralieva v redaktsiiu "*Russkago mira*" (St. Petersburg, 1873): 10–12; Sultan Mendali Piraliev was a pseudonym of the Russian Orientalist V. V. Grigor'ev. For more information, see A. V. Remnev, "Sultan Mendali Piraliev: Istoriia odnoi mistifikatsii," *Vestnik Kokshetauskogo Universiteta imeni Sh. Sh. Ualikhanova* 12, no. 3 (2006): 33–37.

21 Toshev, 77.

22 For more information on the forms of legitimation in the Qonghrat dynasty and the falsification of the genealogy connecting the Qonghrat dynasty to the mythological figure of Qaljiday Khan and the founder of the dynasty Umbay Inaq, see Yu. Bregel. "Tribal Tradition and Dynastic History: The Early Rulers of the Qongrats according to Munis," *Asian and African Studies* 16/3 (1982): 382–385, 392–397.

23 Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn,* f. 84b; Kamyāb, *text,* 27; Munis-Āgahī, *translation,* 615, notes 671–672.

24 See Munis-Āgahī, *text,* 7 and 13; Munis-Āgahī, *translation,* xxvi, 216–217 with the notes. It is still unknown whether the conquest of the city of Qonghrat was symbolic for the writing of the official historiography of the Qonghrat dynasty.

of Khiva preferred to compose in the Central Asian version of Turkic (Chaghatay).[25] However, according B. M. Babadzhanov's observations, Persian was often used in Khwarazmian epigraphy, but was strongly influenced by Turkic syntax.[26] One can see similar examples of incorporating Persian poetry into historical texts by Khwarazmian authors in the present edition and in other writings.

The official historiographer of the last dynasty of Khwarazm was a court official, Shīr Muḥammad Mīrāb who published under the poetical pen-name Munis (Mu'nis; 1192–1244/1778–1829).[27] His main goal was to present the Qonghrat dynasty as the heir to legitimate power, a task which he accomplished successfully.[28] Consequently, a cultural and ideological foundation of the historical and dynastic genealogy of the Qonghrat dynasty was created. According to Muḥammad Yūsuf Bayānī (1858–1923), Munis Mīrāb's readers were amazed at his use of different graceful and eloquent metaphors and allegories in his historical works on the Khivan khans, produced by order of Eltüzär Khan. However, Bayānī lamented that Muḥammad Raḥīm Khan I (1221–1240/1806–1825) commissioned Munis to translate Mirkh^{w}and's *Rawżat al-ṣafā',* as this delayed Munis' own work.[29] The continuation of the dynastic genealogy was completed by Munis' student and nephew Muḥammad Riżā (1224–1291/1809–1874) who signed his works under the pen-name of Āgahī.[30] It is an interesting fact that in the period from 1840 to 1846, he finished composing the histories of the first three rulers of the Qonghrat dynasty: *Firdaws al-iqbāl, Riyāż al-dawla* and *Zubdat al-tavārīkh,* devoting approximately two to three years to each. This suggests that Āgahī had sufficient materials and sources at his disposal and that he was able to use these skillfully. According to the content of the works, the Qonghrat khans required that the histories they commissioned describe their military campaigns against neighboring nomadic and semi-nomadic tribes. The chronologies briefly mentioned the frequent official visits of foreign embassies to Khwarazm, but Western envoys describe these same historical events in more detail.

At about the same time, 'The Great Game' between two empires began on another continent.[31] The Central Asian Khanates, which were involved in their internal competitions, were

---

[25] The authors of the translations in their prefaces (*dībācha*) referred to this language as Türkī. The term Chaghatay Türkī was used often by Khivan authors, in connection with translations from Ottoman Turkish into Central Asian Turkic. The term Türkī referred to a literary written language that continued the tradition of the Chaghatay language; it was sometimes use with geographical specifications: Central Asian Türkī, Türkī of Golden Horde, Volga-Ural Türkī etc. Central Asian Turkic is a late variety of the Chaghatay language and has two periods of development: 1) 17th- late 18th centuries, and 2) late 18th - early 20th century. For example, Muḥammad Riżā Āgahī in his collection called *Ta'vīdh al-'āshiqīn* (Talisman of the Lovers) used the term Chaghatay Türkī in the context of the translation of *Dala'il al-khairat sharhi* from Ottoman Turkish to Central Asian Turkic. However, in all other cases when it comes to translations from Arabic and Persian, he used the linguonym Türkī. See Āgahī, *Ta'vīdh al-'āshiqīn,* TsVR-1, MS 7443, ff. 9a-b (فقیرنینک ترک تیلی بیله ترجیمه قیلغان کتابلاری); Muḥammad Yūsuf Bayānī in the preface to his translation noted that he translated Mawlānā Aḥmad Darvīsh's *Ṣaḥā'if al-akhbār* from Ottoman to Chaghatay. TsVR-1, MS 6785, ff. 1b–2a. The word Chaghatay passed through as an eponymous term into the local Turkic anthroponymy and toponymy; it also entered Western and local terminologies. The Chaghatay language can be considered as the medieval Central Asian Turkic literary language of the Timurid state. For more information, see G. F. Blagova, "Chagataiskii iazyk. Drevnii i starye pys'mennye iazyki mira," *Iazyki mira: Tiurkskie iazyki* (Moscow, 1996; Bishkek, 1997): 148–159.

[26] B. Babadzhanov, *Arkhitekturnaia epigrafika Khivy: Kul'tura, proklamatsiia, ideologiia*. http://seeinglikean-archive.wordpress.com/material/

[27] See footnote 22 and also Munis-Āgahī, *translation,* 543.

[28] He could not finish his work, which was later completed by his nephew, Muḥammad Riżā Āgahī. In the *dībācha* to one of his works, Āgahī did not list *Firdaws al-iqbāl* in the list of his historical works. Most likely, he did not mention this work out of respect for the memory of his uncle and teacher, Munis.

[29] Bregel, *Sochinenie,* 128, with reference to the work of Bayānī.

[30] For more information on Āgahī's development as a chief court historiographer see the section on "The Author."

[31] This term was used to refer to the geopolitical interests of the British and Russian empires in seeking to establish their influence in Central Asia (1813–1907). There are other designations as well: "The Great Game" in English and "Tournaments of Shadows" in Russian. For more information on the motivation and political games

not aware of the political course of the Great Game. This century is depicted as a series of ups and downs for the Qonghrats. The military-political life of the Khanate in the first half of the 19th century was dominated by the conquest of the Amu Darya delta in order to irrigate new lands as well as to subdue neighboring peoples;[32] all efforts were made to hold and prevent the loss of these lands in the second half of the 19th century. During this period, the Khanate was in political and economic decline. The cultural aspect of the new dynasty's legitimation was expressed in the changing appearance of the capital city of Khiva, in the production of new literary works and translations into Turkic, and in laying the foundations of the new historiography. With the decline of the Khanate's ambitions and reduction of military trophies, the style of the historiographical works began to lose its ornateness and grandiloquence.[33] The language of historiographies was simplified beginning with the reign of Sayyid Muḥammad Khan (1272–1281/1856–1864). At the command of Isfandiyār Khan (1328–1336/1910–1918), Muḥammad Yūsuf Bayānī simplified the language of Khwarazmian historiography as established by Munis and Āgahī. Bayānī's formulation of his motives in composing the history of the Qonghrat in his major work, the *Shajara-yi khwārazmshāhī* (Genealogy of the Khwarazmshahs), is of interest: "[Isfandiyār Khan ordered me] to record all of the historical events and circumstances of his great and noble ancestors down to the present day in a brief and concise language, refraining from pompous metaphors and allegories, and in an ordinary style so that ordinary Turks, as soon as they hear [the story], understand [it] without a doubt."[34]

Looking back at the earlier period of the Qonghrat historiographical tradition, one notes that none of the historians of the Khivan Khanate composed in the style of classical Persian historiography which was mastered by Munis and Āgahī. These efforts, I believe, were designed to enhance the cultural role and importance of the Khanate, similar to the neighboring Khanate of Bukhara that was considered the cultural center of Central Asia. As noted by V. Barthold, in the 19th-century Khivan Khanate "more was done in order to raise cultural development than in Bukhara."[35] One could note that this cultural heritage can be considered as the property of all of Central Asia; and this applies not only to historiography, but also to architecture. According to the Hungarian scholar A. Vambery (1832–1913): "... admiration of music and folk Turkic poetry, to which a Central Asian nomad has a greater passion than any representative of other educated nations, is stronger here [in the Khanate of Khiva], than in Khoqand, Bukhara or Kashghar."[36]

At the same time one can see a 'competition of legitimizations' among the eminent rulers of the three khanates competing for 'seniority' among themselves in the region. As noted by B. M. Babadzhanov, competition for the dominating position took an interesting form through poetic exchanges, sometimes in the form of epigrams. For example, Muḥammad Raḥīm I expressed in a very peculiar form his ambitions and aspirations for the dominant position in the *bayt* engraved on his *sikka* (mint):

محمد رحیم الدیده تابسه جای

عمر تابع اولمس مو حیدر مطیع

of the two empires in the first half of the 19th century, see Alexander Morrison. "Twin Imperial Disasters. The invasions of Khiva and Afghanistan in the Russian and British Official Mind, 1839–1842," *Modern Asian Studies* 48, no. 1 (January, 2014): 259–262.

[32] For more information, see Shioya Akifumi,"Irrigation Policy of the Khanate of Khiva Regarding the Lawzan Canal, 1830–1873," *Area Studies Tsukuba* 32 (2011): 115–136. In this article, the author provides a brief overview of the military expeditions of the khans of Khiva in the first half of the 19th century. Ibid., 122–124.

[33] Munis-Āgahī, *text,* 2–5; Munis-Āgahī, *translation,* xii-xx; Āgahī, *JVS text ed.,* IV–VI.

[34] According to the Khan's order, Bayānī was supposed to omit stories, that were considered improper to be included in the history. Bregel, *Sochinenie,* 128; Bayānī, ff. 3a-b.

[35] Bartol'd, *Sochineniia* III, 552; Munis-Āgahī, *translation,* x, xii, note 16.

[36] A Vamberi, *Puteshestvie po Srednei Azii* (Moscow, 2003), 255.

If Muḥammad found a place before the Merciful,
Should not ‘Umar obey [him] and Ḥaydar submit [to him]?[37]

Using typical allegories based on the tradition of the double meaning of words and phrases (*iyhām* / ایهام), the author of the couplet plays with his own name and the names of his rivals, the rulers of neighboring khanates. The main meaning of the couplet is based on the accord of the names of the three khans with the names of the Prophet Muḥammad (an allusion to Muḥammad Raḥīm I) and his two caliphs ‘Umar b. al-Khattāb (an allusion to the ruler of Khoqand, ‘Umar Khan) and ‘Alī b. Abī Ṭālib, who bore the nickname Ḥaydar/Lion (an allusion to the Bukharan ruler Amir Ḥaydar).

THE AUTHOR

As of this time, the life and work of the historiographer Muḥammad Riżā Āgahī has been studied in some depth, and his biography has been reconstructed with some attention to detail.[38] The extracts from his works, published with Cyrillic transcription, consist of six volumes.[39] In addition, a catalog of his complete works has been prepared. The most complete studies of Āgahī’s biography were written by Yu. Bregel, Q. Munirav and N. Tashev. Yu. Bregel conveyed the most extensive information about the life and work of Āgahī.[40] Q. Munirav studied the historical works of Āgahī; he published a monograph on the historiography of the Khanate of Khiva. Unfortunately, his work lacks original analysis. N. Tashev, editor of the *Jami‘ al-vāqi‘āt-i sulṭānī,* expanded Āgahī’s biography, focusing on the interpretation of the position of *mīrāb,* which Āgahī held at court.[41] He based his analysis on a large number of manuscript excerpts describing historical events.

In the following, we do not just repeat this information, but we also highlight little-known or inaccurate accounts of the biographies of Āgahī and his uncle Munis. In doing so, we pay special attention to genealogical problems and contradictions, which were overlooked by the earlier researchers; we examine individual episodes in order to better understand and interpret them.

Even though Āgahī (full name: Muḥammad Riżā b. Er Niyāz Bek) held the official position of *mīrāb* in the Khanate, he was better known as a poet, translator and historian. According to the Islamic tradition of writing, poets usually provide their autobiography in the *dībācha* of their collection of poems. Muḥammad Riżā Āgahī’s *Ta‘vīdh al-‘āshiqīn* (Amulet of the Lovers), which was compiled during the reign of Sayyid Muḥammad Khan by order of his student and heir to the throne Muḥammad Raḥīm II Fīrūz (1281–1328/1864–1910), is not an exception.[42]This *dīvān* contains edited versions of 810 poems in Persian and Turkic, in all 18,000 hemistiches, composed by Āgahī from 1288/1872 to 1873.[43] Āgahī’s biographical information is not only found in his poetic *dīvān;* interesting facts about his life are also found in his translations and historical works.

---

37 Tājir, *Gharā’ib-i sipāh,* TsVR-1, MS 5408, f. 7b; See also, Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo,* 356–357.

38 The extracts from his works were published in six volumes, see Agähiy, *Äsärlär.* Uzbek works are transliterated according to the system by E. Allworth, *Nationalities of The Soviet East Publications and Writing Systems. A Bibliographical Directory and Transliteration Tables for Iranian-and Turcik-Language Publications, 1818–1945, located in U. S. Libraries,* (New York and London, 1971), 378.

39 See *AÄT.*

40 Munis-Āgahī, *text,* 1988; Munis-Āgahī, *translation,* 1999.

41 Āgahī, *JVS text ed.,* 2012.

42 Āgahī, *Dīvān,* ff. 8a-b.

43 For more information, see *AÄT,* 74–124. The critical edition of the *dīvān* was prepared by F. Ghänikhojaev. See F. Ghänikhojaev, “Agähiyning “Tä’’vizul ashiqin” devani va uning ilmiy -tänqidiy mätni,” Doctoral Dissertation, Tashkent, 1998; G. Khalieva, “Agähiy musämmätläri,” Abstract of the Dissertation (Tashkent, 2000), 8. The author mentions nine copies of the *dīvān;* the tenth copy is located in Khwarazm.

Munis provided the exact date of Āgahī's birth: Saturday, 10th Dhu'l-Qa'da of 1224 (16 December 1809).[44] His father, Er Niyāz Bek, was a relative of Shīr Muḥammad Munis, who referred to him as his younger brother (*ini*).[45] However, the term *ini* does not always mean 'younger brother' in Khwarazm.[46]

There are two versions of the kinship relationship between Āgahī and Munis. According to J. Shäripav and F. Ghänikhojaev, Munis was the maternal uncle (*toghasi*) of Āgahī.[47] Other scholars, including Q. Munirav, Yu. Bregel and N. Tashev, suggest that Munis and Er Niyāz Bek were most likely brothers,[48] whereas M. Yoldashev refers to them as cousins.[49]

One of Āgahī's relatives, Tahir Khudaynäzärav, who still lives in Āgahī's native village of Qïyat, asserts that Munis was Āgahī's maternal uncle.[50] The author of *Tadhkira-yi shu'arā,* Ḥasan Murād Laffasī (1880–1949), referred to Āgahī as a paternal cousin of Munis (*'amakī-zāda*).[51] According to the foregoing, Munis was connected to Āgahī either as a paternal first cousin once removed (*'amakī-zāda*), or as a maternal uncle (*togha,* or dayï in Khwarazmian dialect). Unfortunately, I could not find the name of Er Niyāz Bek's father in the available literature, which, if found, could solve the mystery about the degree of kinship of these two famous figures of the past.[52]

There is a possibility that Āgahī's father did not hold a position at court, which is supported by the fact that his name does not appear in the historiography of the khanate. Er Niyāz Bek died at a young age, and as a result, Āgahī was raised in the care of his uncle Munis.[53] The common ancestors of Munis and Āgahī are mentioned in the *Firdaws al-iqbāl* in connection with the death of 'Avaż Mīrāb (18 Rabi' II, 1215/September 7, 1800).[54]

---

[44] Munis-Āgahī, *text,* 645–646. In synchronistic tables, Dhu'l-Qa'da 10, 1224 of the Hijrī calendar falls on Sunday, December 17, which Munis gives as Saturday. V. Barthold already mentioned the "time lag" of the Khwarazmian calendar for one day. If this is the case, then Āgahī was born on Saturday, which falls on Dhu'l-Qa'da 9. See Munis-Āgahī, *text,* 8, note 51. In the critical edition, following V. Barthold, Yu. Bregel provides the date of December 17 as the birthday of Āgahī. However, in the translation of the text, he provides the date of December 16 as Āgahī's birthday following the astronomical calendar that was used by the historians in Khiva. See Munis-Āgahī, *translation,* xxxix-xlv (here is a citation to Bartold's work).

[45] Munis-Āgahī, *text,* 593 and 645; Munis-Āgahī, *translation,* 271 and 297.

[46] Āgahī, *JVS text ed.,* VII, note 18.

[47] J. Shäripav, 107; *AÄT,* 7, 76.

[48] Munirav, *Kharäzmda tärikhnävislik,* 14; Munis-Āgahī, *translation,* xx; Āgahī, *JVS text ed.,* VII, note 18.

[49] Yoldashev, 267, note 5. This author cites the published work of Bayānī (Bayānī, *Khwārazm tārīkhi,* 160). Having compared the manuscript of Bayānī's *Khwārazm tārīkhi,* TsVR-1 MS 7421, and *Shajara-yi khwārazm-shāhī,* MS 9596, I could not find the information provided by Yoldashev.

[50] Tahir Khudaynäzärav, born in 1941, is a resident of the village of Qïyat, located in the region (oblast'/viloyat) of Khwarazm. According to T. Khudaynäzärav, Er Niyāz Bek and 'Avaż Mīrāb were brothers, whose father was Jiyen Biy Mīrāb. 'Avaż Mīrāb's son, Munis, was the maternal uncle of Āgahī (*togha*). T. Khudaynäzärav claims that he is the fifth generation after Āgahī. His mother Raḥīma (1905–1989) was the daughter of Masharib Mīrāb (1867–1954) [NOTE: the data makes T. Khudaynäzärav only the third generation after Agahi; it is also rather surprising to find a brother of Agahi (d. 1874) living until 1954!], who was the brother of Āgahī. [This information was recorded by the author on April 24, 2015]. The *shajara,* a genealogy compiled from oral data, which is kept at the house-museum of Āgahī in Qïyat, provides contradictory data to what one can find in the manuscripts. The Head of the History Department of the Ichan Qal'a Collection, Komiljon Khudoyberganov and a junior researcher Zaynab Abdullaeva provided valuable support to the author during her visit to Khwarazm.

[51] Laffasī, TsVR-1, MS 12561, f. 12b and MS 9494, f. 4a. In another copy of this work, Munis is described as Āgahī's paternal uncle (*'amaki*), MS 11499, f. 2a.

[52] For some reason, Bregel depicts Er Niyāz Bek as a son of Eshim Biy Mīrāb. If so, Munis could not call Er Niyāz Bek his younger brother (*ini*), because Eshim Biy Mīrāb died between 1727/28 and 1735 years. Because Munis was born in 1778, Er Niyāz Bek's date of birth is supposed to be after that year.

[53] R. Mäjidi, without naming his sources, claims that Āgahī was orphaned at the age of three. There is a possibility that he relied on oral information. See R. Mäjidi, *Agähiy lirikasi* (Tashkent, 1963), 8. The same book was republished under the title *Istë''dad va burch* in Tashkent in 1974.

[54] Munis-Āgahī, *text,* 354; Munis-Āgahī, *translation,* 166.

The following is the restored genealogical lineage:

according to Munis:

Muḥammad Jān Sūfī Biy Yüz
↓
Keray Biy
↓
Dawlat Biy
↓
Oraz Muḥammad Bäkavul
↓
Ḥasan-Quli Atalïq
↓
Eshim Biy Mīrāb
↓
Shīr Muḥammad Mīrāb
↓
'Avaż Mīrāb

according to oral history:

'Avaż Mīrāb → Shīr Muḥammad Mīrāb Munis → 'Abdallāh Bek[55]

'Avaż Mīrāb → daughter, Āgahī's mother

? → Er Niyāz Bek

daughter, Āgahī's mother + Er Niyāz Bek → Muḥammad Riżā Āgahī

According to the genealogy, the ancestors of Munis and Āgahī were from the Uzbek tribe of Yüz, which held the position of *mīrāb* at the court from generation to generation.[56] There was a common notion in academic circles until recently that *mīrāb*s were responsible for irrigation works in the Khanate. However, as Tashev argues, in the Khivan chronologies *mīrāb*s are mentioned frequently in the context of military affairs and campaigns.[57]

We are more interested in the fact that the names of Munis and Āgahī are mentioned more in the context of the cultural life of the Khanate than in that of military campaigns. The Qonghrat khans commissioned them for historiographical tasks as they were seen as wielders of skillful pens and masters of translations. Āgahī wrote that he was serious about poetry and for this reason he liked to be in the company of scholars and poets instead of being involved in military affairs.[58]

One can find similarities in the works of Munis and Āgahī. For example, they were both followers of 'Alī Shīr Navā'ī (1441–1501). The above-mentioned author Laffasī reported that Munis organized meetings of scholars. In *Ta'vīdh al-'āshiqīn,* Āgahī wrote that he tried to participate in such scholarly meetings at every opportunity. In his writings, Āgahī depicted

[55] For more information, see Āgahī, *JVS text ed.,* VIII, note 33.
[56] This tribe is rarely mentioned in the historiography of the Khivan Khanate. See Āgahī, *JVS text ed.,* VII, note 22.
[57] For more information on the functions of *mīrāb* and further references, see Āgahī, *JVS text ed.,* VIII–X.
[58] Āgahī, *Dīvān,* f. 3a; Agähiy, *Ta''vizul oshiqin,* 30; Agähiy, *Asarlar I,* 37.

himself first as a poet, then as a translator and lastly as a historian. He wrote that he studied at a *madrasa,* about which we do not have any information.[59]

For the twenty-year-old Āgahī, the real test of fate was the loss of his teacher, patron and uncle—Munis, who died of cholera in 1829. In his *Tadhkira-yi shu'arā,* Ḥasan Murād Laffasī reports that the remains of Munis, who died during a military expedition to Khorasan, were brought to Khiva on the order of Allāh-Quli Khan (1240–1258/1825–1842). Laffasī notes that Allāh-Quli Khan was greatly saddened by the unexpected death of Munis, whom he highly respected.[60] By tradition, the post at the royal court was passed from generation to generation through male descendants; for this reason Āgahī was appointed as *mīrāb* in the same year.[61]

Because of plentiful descriptions of military campaigns in the present edition (similar to other Khwarazmian chronicles), it is of special importance to reconstruct the author's personal involvement in these campaigns. If one traces depictions of Munis and Āgahī in military campaigns in official chronologies, one can see that the latter was involved in small-scale military clashes. The largest group under the command of Munis consisted of 30 people.[62] Āgahī also commanded a group of *nökers*, but their number was much smaller than that under Munis.[63] In the *Zubdat al-tavārīkh,* Āgahī recalls how he was unable to behead an enemy soldier who was trying to escape; the task was finished by a Turkmen warrior who took the 'trophy, ' for which he was rewarded by Muḥammad Amīn Inaq.[64] After this incident, Raḥīm-Quli Khan rejected Āgahī's request to allow him to participate in a raid on Qaraköl, which was under Bukhara's control, by asserting that "he would better help with prayers."[65] The author did not hide his disappointment which he incorporated into his grandiloquent poems. He usually embellished such discomfitures in his poems and eschatological discourses as if skill in that field compensated for lack of military strength.

It seems that such failures are the reason why Āgahī did not leave the Khanate of Khiva and did not participate in military campaigns except for joining occasional local missions during the first years of his career. Being a historian, Āgahī always noted his official position in his works. He followed Munis in poetry, translations, and in the writing of historical works.

Āgahī did not hide his other major failures and openly discussed his illnesses. Āgahī's first resignation was on 19 Muḥarram of 1268 (14 November, 1851). As noted above, Āgahī served as *mīrāb* with reluctance while suffering from gout (*bād*). Because of the affliction, Āgahī could not carry out his duties as *mīrāb* and accompany the Khan on military campaigns.[66] At the request of Āgahī, Muḥammad Amīn Khan released him from his duties and appointed Āgahī's close relative Muḥammad Karīm Bek as *mīrāb.*[67] Four years later, Muḥammad Karīm Bek was killed along with 'Abdallāh Khan (1271/1855) in the battle against the rebellious

---

[59] Āgahī, *Dīvān,* f. 3a; According to the granddaughter of Bābājān Ṭarrāḥ Khādim (1878–1971), Anbara Atamuradova, born in 1938, it could be the *madrasa* of 'Arab Khan in Khiva (1616). Bābājān Ṭarrāḥ was a clerk under Fīrūz. However, there is possibility that Āgahī studied in the *madrasa* of Inaqiya that was close to 'Arab Khan.

[60] Laffasī, MS 12561, f. 8b.

[61] Munis did not have a heir; his nephew Āgahī was the only candidate for this post. See Āgahī, *JVS text ed.,* VIII, footnote 33.

[62] Munis-Āgahī, *text,* 7, note 40; Munis-Āgahī, *translation,* xix, note 53.

[63] In one of the archival documents of the Central State Archive of Uzbekistan, one can find a phrase محمد رضا میرابنینك نوکری عوز(ض) بن آتا نظرنی اولکان تیوه سی اوچون (331) [23 ob.] TsGARUz, the Collection of the Khivan Khans, I-125/2/406. This information was provided by U. Sultanov, to whom I am very grateful.

[64] Āgahī, *Zubdat,* ff. 85b–86a; According to A. Vambery, khans rewarded their soldiers with four types of gowns: simple clothes were given for four heads of enemies, and the most beautiful gowns were given for over forty enemy heads. A Vamberi, *Puteshestvie po Srednei Azii* (Moscow, 2003), 107–109.

[65] Āgahī, *Zubdat,* ff. 136b–137a.

[66] Dalimav, 107.

[67] Āgahī, *JVS text ed.,* 152.

Yomuts. The successor of ʻAbdallāh Khan, Qutluq Murād Khan (1271–1272/1855–1856), reappointed the poet to the office of *mīrāb* despite his illness.[68]

The majority of scholars who studied Āgahī's biography believed that once released, Āgahī did not did not return to the office of *mīrāb.* However, N. Tashev argues that Āgahī remained in his office until the end of his life.[69] A. Vambery's reference to Āgahī as *mīrāb* during his visit to the Khanate of Khiva in 1863 also supports Tashev's suggestion.[70] Another significant reference can be found in the archives of A. L. Kun, who mentioned that one of the active *mīrāb*s was the Khan's historian;[71] this could have referred to Āgahī. In the *dībācha* of his *dīvān,* Āgahī described his position at the court as *ṣadrnishīn,*[72] which could be interpreted as 'the head of the poets.'[73] Referring to primary sources, Tashev concludes that *mīrāb*s[74] were not in charge of irrigational activities; instead they participated in military campaigns and expeditions of the Khanate, where military skills were valued above all.

Āgahī preferred his creative literary activities over his duties at court, which provided him with his source of income. From the time of the reign of Muḥammad Amīn Khan until the end of his life, Āgahī was engaged in translating activities while holding the position and salary of *mīrāb.*[75] Āgahī's poems received recognition even during his lifetime. Muḥammad Raḥīm Khan II considered Āgahī as his mentor in the field of poetry. Muḥammad Yaʻqūb Khʷāja b. Ibrahim Khʷāja (Khāliṣ) (d. 1287/18870) and Pahlavān Niyāz Mīrzābashi b. Dāmullā ʻAbdallāh Ākhūnd (Kāmil Khʷārazmī) (d. 1316/1898) were among Āgahī's students. The following passage shows Āgahī's view on literature and the value of the poetic gift; it is addressed to religious scholars who considered literary work as a frivolous pastime.

و بعضی معاندلار رسول علیه السلام‌نی‌کیم قرآن‌نی خلایق‌غه یتکورمیش ایردی شعرا زمره‌سیدین حساب قیلماغای‌لار بصیرت اهلیغه معلوم بولسون‌کیم بو سوز شعرنینک مقامی رفعتی‌غه دلیل قاطع و شاعرنینک مرتبه‌سی مناعتی‌غه حجت ساطع‌دور بو جهت‌دین اکثر مشایخ و اولیا و اتقیا و خُلفا شعر آیتورغه اشتغال کورکوزوب‌دورلار بلکه حضرت رسالت‌پناه‌دین داغی نیچه حدیث بی قصد نظم بیله واقع بولوبدور آنداق‌کیم من

---

[68] Āgahī wrote that he was reappointed on Rabīʻ I 2, 1272/November 11, 1855. See Āgahī, *JVS text ed.,* 226.

[69] Āgahī, *JVS text ed.,* XI–XII.

[70] H. Nazirova, "Vamberi Ogahiy bilan uchrashganmi?" Khorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi, no. 3 (Urganch, 2012): 20–23.

[71] A. L. Kun, "Administratsiia Khivinskogo khanstva i glavneishie goroda khanstva," *Institut Vostochnykh rukopisei pri Rossiyskoi Akademii nauk, Arkhiv vostokovedov,* IVR-33/1/10/8ob. I am grateful to a doctoral student of the Institute of History of the Academy of Sciences of Uzbekistan, K. Yakubov, for providing this information to me.

[72] This post in Bukhara was responsible for checking *waqf* documents in mosques. There is no information whether this post was functioning in the Khanate of Khiva.

[73] This information is found in the *dībācha* of his *dīvān.* S. Dalimav considers it as Āgahī's official post. See Dalimav, 100. There is an "invoice of Kaufman" in the reference sheet attached to the manuscript of Āgahī's *dīvān* housed at the National Library of Russia under the inventory number MS T. N. S 18. According to this invoice, Āgahī held the high position of the "former *qāżī* of the supreme court" (!). However, Āgahī used two different verbs: "میرابلیغ منصب عالیسیغه **منصوب** و صدرنیشینلیک مرتبهٔ متعالیسیغه **منسوب** دورمن", which can be translated as, "I was appointed to the position of *mīrāb* and I was at the level of *ṣadrnishīn*." Āgahī, *Dīvān,* f. 3a.

[74] In general, the term *amīr/mīr* has a military connotation.

[75] In the archival documents of the Central State Archive of the Republic of Uzbekistan one can find some information concerning the salary of *mīrāb*s in the Khanate of Khiva. Āgahī earned 40 *ṭilā* in the period from 1848 to 1850 and in 1858, which was twice less than half the salaries of Taghay Mīrāb, Qara Bahādur Mīrāb, Muḥammad Karīm Mīrāb and Sulṭān Mīrāb who earned 100 *ṭilā.* However, at the same time Shīr ʻAlī Mīrāb received 20 *ṭilā.* See TsGARUz, the Collection of the Khivan Khans, I-125/2/523, 1b, 2a; I-125/2/524, 1b, 2a; I-125/ 2/ 539, 1b, 2a, 3a.

اکرم عالماً فقد اکرمنی و حق تعالی کلامیدا هم کوب جای‌دا وقوع تاپیب‌دور آنداق‌کیم والعادیات ضبحاً فالموریات قدحاً بس شعر بیر نعمت عُظمادورکیم تنکری تعالی آنی هر کیشی‌کا عطا قیلمامیش‌دور و آنی آیتماق هنری هر کیم‌نینک قولیدین کیلمامیش‌دور و شعر شاعرنینک عزت و دولت نعمتین حاصل قیلماقغه سبب بلکه ایکی دنیا منزلتی سعادتیغه واصل بولماقیغه باعث‌دور اللّهم ارزقنا من نعمته العظما تمت[76].

"Some stubborn people do not consider the Prophet (peace be upon him), who delivered the Qur'an to the people, as a poet. Let the knowledgeable people know that these words are clear proof that poetry occupies a [high] position and a [higher] status. They also show the [high] position and inaccessibility of the poet. Therefore, not only were [all] *shaykh*s, saints, pious people, and caliphs interested in poetry, but many *ḥadīth*s of the blessed Messenger were expressed in a rhyming form. For example: "*man akrama 'āliman fa-qad akramanī*" (who respects a scholar, respects me). (This) is found in the words of Allah. For example: "*wa-l 'ādiyāti żabḥan fa-l-mūriyyāti qadḥan*" (Qur'an 100: 1–2).[77] Thus, poetry is the greatest gift which the Almighty bestows on a few, and not everyone knows how to compose it. For the poet, poetry is not only a means of achieving fame and gain, but also the basis for gaining the happiness of the two worlds. Allah endowed us with his higher gifts. The end."[78]

Vambery heard something of this sort in Khiva. He described his meeting with Āgahī during which the latter mentioned that he had translated Mirkh^{w}and's massive historical work into the Uzbek-Turkic dialect with great patience for 20 years in order to make it more accessible to his son, who, knew Persian. Āgahī apparently revealed to Vambery that he was embarrassed to talk about it because engagement in other fields, beyond the religious sciences, was considered frivolous.[79] Āgahī listed his translations into Turkic, in addition to five historical works, at the end of the *dībācha* of his *dīvān*. He translated 18 works from Persian and one composition from Ottoman Turkish.[80] As mentioned above, Āgahī began his service at the court by doing translations of historical works.[81] The Qonghrat Khans used to order him to compose prose translations.[82] One might add that Āgahī was the most prolific translator not only in the Khanate of Khiva but throughout Central Asia.

In the study of Āgahī's intellectual development as a historiographer, it would be interesting to analyze *dībāchas* of his historical writings. In the *Firdaws al-iqbāl* and *Gulshan-i dawlat,* Āgahī reminds his readers that he is the nephew and student of Munis.[83] One could assume that this reflects Āgahī's desire to emphasize his kinship with the first court historian of the Khanate. The completion of the *Firdaws al-iqbāl* was Āgahī's first literary experience. In

---

76 Āgahī, *Dīvān,* f. 9a.

77 Qur'an, Surat al-'Adiyat 1–2.

78 I am grateful to Akram Khabibullaev, the Librarian for Middle Eastern, Islamic, and Central Eurasian Studies at Indiana University, for correcting the translation.

79 Vamberi, *Puteshestvie po Srednei Azii,* 255.

80 Bregel had difficulties in determining the chronology of his translations. See Munis-Āgahī, *translation,* xxiii. According to Tashev, Āgahī himself listed his translations in chronological order. See Āgahī, *JVS text ed.,* XIV-XVI. It should be noted that the manuscript of Niẓām al-Dīn Aḥmad Haravī's *Ṭabaqāt-i akbar-shāhī* located in the National Library of Russia under the inventory number MS 106 was mistyped as MS 107. Ibid, XVI, note 111.

81 He became the official historian of the Khanate of Khiva, and then translated many historical works from Persian into Central Asian Türkī. See *AÄT,* 33.

82 The last two translations were done in verse.

83 Munis-Āgahī, *translation,* 406–407; Āgahī, *Gulshan-i dawlat,* f. 4a.

the short prefaces to his later works, *Riyāż al-dawla, Zubdat al-tavārīkh* and *Jami' al-vāqi'āt-i sulṭānī,* Āgahī did not mention his relationship to Munis, but just mentioned Munis' name.[84]

The successful historiographer Āgahī authored four historical works by this time, again recalling his relationship with Munis in the preface of his later work entitled *Gulshan-i dawlat,* as if to emphasize his successorship to the founder of the Qonghrat historiographical tradition. What was going on? It seems the answer should be sought in the changed situation of the Khwarazmian historiography of that period. During the reign of Sayyid Muḥammad Khan (1272–1281/1856–1864), the literary taste of the ruler and the court elite, neither of whom appreciated the pompous presentation of history, changed. In this context, the following episode is of special interest.

Āgahī's student Muḥammad Ya'qūb Khʷāja Dīvān delivered Sayyid Muḥammad Khan's royal order to the historian Esh Murād Ākhūnd al-'Alavī, to write the history of his reign.[85] At the beginning of the manuscript of this history, there appears a note giving the title of the work, which includes the name of the intermediary who delivered the khan's order: *Tārīkhcha-yi Muḥammad Ya'qūb Khwāja* (Minor history of Muḥammad Ya'qūb Khʷāja). However, the product of the very next order to write a continuation of the history of the same Khan's reign is referred to at the beginning as the *Shāh-nāma-yi Esh Murād,*[86] i. e., by its author's name, though it is known 'officially' as the *Tārīkh-i Sayyid Muḥammad-khāni.*[87]

Other factors are more important in light of the question posed earlier. From this period on, by coincidence or possible changes in literary taste, the history of Khwarazm was written in parallel by two historians who had different styles: Esh Murād wrote in a simple style, whereas Āgahī preferred a more pompous style. Perhaps for this reason, the latter mentioned his kinship to Munis, the first and most respected historian of Khwarazm, in a brief preface to his earlier work, the *Gulshan-i dawlat.*[88] In his next work, *Shāhid al-iqbāl,* Āgahī once again stressed that he was a student and nephew of Munis, without even mentioning his own father's name. Āgahī also added that he had been engaged in the official historiography of the Khanate of Khiva since his youth.[89] A statement of this sort, after a long period of silence about his kinship with Munis, the founding father of Qonghrat historiography, speaks for itself, revealing the author's creative 'jealousy' and his claims to well-deserved leadership, if not to a monopoly, in the "historiographical field of Khwarazm."

The style of the historiographical works of Āgahī is grandiloquent and flowery. He stresses how he brilliantly demonstrates not only the secrets of poetic mastery, but also the methods of rhymed prose (*saj'*). However, the language of such style was difficult, inconvenient, and even to some extent impractical. Only a few people among the educated elite were able to understand or to read the pompous style correctly. Eventually, this elaborate style and its promoters were challenged by their new competitors, who were capable of satisfying the interest in history of the lower strata of society, which preferred a more simplified style of narration.

In general, Āgahī in his works did not indicate the names of oral informants and did not cite written sources, in accord with the tradition of that period. Naturally, he praised his patrons in a flattering form and constructed images for the rulers in a complimentary style avoiding shadows of criticism toward their personalities. Even when 'Abdallāh Khan and Qutluq Murād Khan occupied the throne, by bypassing the lawful heirs, violating the rule of primogeniture (with the help of Muḥammad Ya'qūb Mihtar), Āgahī did not call into question their legitimacy.[90]

---

[84] Āgahī, *Riyāż al-dawla,* f. 5b; Āgahī, *Zubdat,* 4b; Āgahī, *JVS text ed.,* 10: محمد رضا میراب المتخلص (الملقب) بالآکهی ابن ایرنیازبیک

[85] *OTR,* I, #104; Bregel, *Sochinenie,* 129–130; Dmitrieva, #71.

[86] Esh Murād Ākhūnd al-'Alavī, *Tārīkh-i Sayyid Muḥammad-khāni,* IOM RAS, MS C 573, f. 1a.

[87] Dmitrieva, #71–72.

[88] Āgahī, *Gulshan-i dawlat,* f. 4a.

[89] Āgahī, *Shāhid al-iqbāl,* f. 3b.

[90] Bregel, *Sochinenie,* 135.

Muḥammad Riżā served as *mīrāb* and court historian during the reign of six Khivan khans. Āgahī died a year after the conquest of the Khanate of Khiva by the Russian Empire in 1291/1874.[91] His grave, like Munis' mausoleum, is located in the cemetery of Shaykh Mawlān Bābā in the village of Qïyat located eight kilometers from Khiva, where it is believed he was born.[92]

THE STUDY OF *ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH*

The first mention of the historical works of Munis and Āgahī was published by the Russian Orientalist Aleksandr Liudvigovich Kun (1840–1888) in the newspaper *Turkestanskie Vedomosti* based in Tashkent.[93] The Orientalist and collector A. Kun, who was an adviser to the first Governor-General of Turkestan, K. P. Kaufman, on educational affairs, participated in military campaigns to Iskandarköl, Shahrisabz, Khiva, and Khoqand during 1871–1876. The above-mentioned article states that it was "compiled based on the historical records of Shir-Magomet-Munis-mirab (!), who lived at the beginning of this century, during the reign of Iltazar Khan. At his command was compiled the history, or, better, the chronology, of the Khivan khans."[94] Kun briefly described the history of the founder of the Qonghrat dynasty, Eltüzär Khan, and ended with Muḥammad Raḥīm-khan II. Kun also wrote that [the last two chapters of the history of Munis-mirab (!) contain stories about the life and deeds of the current Qonghrat khans (!) in Khiva.] Although Kun had already mentioned that Munis lived in the beginning of the 19th century, he nevertheless attributed the whole history that covers the period of the khans up to 1873 to Munis. This shows that Kun had no idea of another author of the Qonghrat dynasty—Āgahī.

Referring to the campaign of Muḥammad Amīn Khan (1846–1855) to Khorasan in 1855, Kun writes: "... the Khan was immediately beheaded; in addition, as it is assured, 400 heads of Khivans were sent to Tehran." On the basis of these remarks it can be concluded that Kun, though aware of the existence of local sources, had a very cursory acquaintance with them; perhaps he had insufficient time to study them in depth, and preferred to rely on oral information.[95] As rightly pointed out by Bregel, Kun was superficially acquainted with the works of Munis and Āgahī.[96] It seems that Kun compensated for his lack of familiarity with the works of Munis and Āgahī by using oral information in his works.

Kun mentioned Munis and Āgahī for the second time during his lecture at the Russian Geographical Society in December 5, 1873. The text of his talk was published in January of 1874, and after that it was republished in German.[97] In this article, the name of Munis appears

[91] Bayānī, f. 4b. For more information on the misunderstanding, according to which Āgahī was considered alive in 1295/1879, see Munis-Āgahī, *text,* 53, note 302.

[92] The tombstones of Munis and Āgahī were found during a joint research project of S. Dalimav, E. Sämändär, and O. Pirnäzärav in the village of Qïyat, where Āgahī's house-museum is located. There is a live mulberry tree, which, according to the residents of the village, was planted by Āgahī himself. See pictures 1, 2a and 2b in Russian part of introduction. See Komil Avaz, *Muhammadrizo Ogahiy. Hayoti va ijodiga bir nazar* (Tashkent, 2009), 50–51; Tärrah, 165, note 1.

[93] A Kun, "Zametki o Khivinskom khanstve," *Turkestanskie Vedomosti* 40 (October 9, 1873): 158.

[94] It seems that he was the first to use the term "chronology" in relation to the historical works of Munis and Āgahī.

[95] During these years A. L. Kun was an official for special assignments in the training unit of the Turkestan Governor-Generalship. His assistant was Mīrzā 'Abd al-Raḥmān, who accompanied him on expeditions. For more information on Kun, see Lunin, *Sredniaia Aziia,* 114–117, 338–339.

[96] Munis-Āgahī, *text,* 38.

[97] A. L. Kun, "Poezdka po Khivinskomu khanstvu v 1873 godu," *Izvestiia Imperatorskogo russkogo geograficheskogo obshchestva,* X, no. 1, section II (St. Petersburg, 1874): 57. This article was also published in German: A. L. Kuhn, "Bericht über meine Reise durch das Chanat Chiwa während der Expedition im Jahre 1873," *Iswestija der Kais. Russ. Georg. Ges. X, 1874, no. 1,* (St. Petersburg, 1874): 71–72. This translation was used by H. Howorth in his work: H. H. Howorth, *History of the Mongols from the 9th to the 19th Century,* Part II/2 (London, 1880), 961.

as "Yunus-mirab". Not knowing who the continuer of Munis' work was, he calls him (i. e. Āgahī) a son of "Yunus-mirab" in agreement with the Khwarazmian tradition, according to which sons (i. e. heirs) became successors of their fathers' occupation.

In his report, Kun gave an account of the collected materials, stressing the need to study them within their historical, ethnographic, statistical and linguistic contexts. Kun's call to use local chronologies was overlooked by his contemporaries. A later Russian Orientalist N. I. Veselovskii insisted that there is no need to use local sources.[98]

Thus for a long period, Kun's article was the only source for the history of the Qonghrat dynasty. Kun also characterized the histories of Āgahī and Munis, as a complete chronology of the Khivan khans of the 19th century before the Russian protectorate.[99] He actively collected local manuscripts and documents and had his own personal archive of manuscripts. In 1873, Kun, on the orders of von Kaufman, removed 300 manuscripts from the palace of the Khivan Khan, Muḥammad Raḥīm Khan II; the catalog of these manuscripts is currently being prepared by N. Tashev. All of these manuscripts were confiscated and brought to the capital of the Governor-General—Tashkent.[100] Kun, one of the most experienced experts in Oriental manuscripts during this campaign, extracted the most unique manuscripts among them as gifts to the Imperial Library in St. Petersburg on behalf of the Governor-General von Kaufman.[101] These manuscripts were described by a docent of the Ottoman language at the Imperial University of St. Petersburg, V. D. Smirnov.[102]

The first information about the Istanbul manuscript is found in the articles of the Turkish scholar Necip 'Asim[103] and the Uzbek 'enlightener' Miyan Buzruk Sälihav. The latter reported that important sources on the history of Khiva were located in Turkey; he added that the original of this work was in Khwarazm.[104] The Russian Orientalist Barthold also provided information about Āgahī's works.[105] Excerpts concerning the Turkmens were translated into Russian, but inaccuracies can be seen when these are compared with the original copy.[106] For example, inaccuracies in days and dates:

Translation:	**Original (MS E-6):**
20th of 'Aqrab (477)	27th of 'Aqrab (f. 393a)
Saturday, Monday (477)	Sunday, Tuesday (ff. 393b–394a)
Monday (483)	Saturday (f. 400a)
Monday (484)	Tuesday (f. 401a)
Saturday (498)	Tuesday (f. 431b)

98 N. Veselovskii, *Ocherk istoriko-geograficheskikh svedenii o Khivinskom khanstve ot drevneishikh vremen do nastoiashchego* (St. Petersburg, 1877), 329–332. One should note that on these pages the dates of Raḥīm-Quli Khan's reign are indicated incorrectly.

99 It is a matter of the MS E-6 from the personal archive of A. Kun, which was bought after his death.

100 Lunin, *Sredniaia Aziia,* 120.

101 Ibid; Munis-Āgahī, *text,* 37.

102 S. Smirnov, 72–92. The author obtained this information with the help of O. V. Vasil'eva, the Chair of the Department of Oriental Manuscripts at the National Library of Russia.

103 نجيب عاصم ، فردوس الاقبال/ تورک درنکي ، ١٣٢٧. 84–85 س.

104 مبيان بۇزرۇک ، ئوزبيک تەئريخدگه عائيد تورت مۇهم کيتاب/مەعارف ۋ ئوقوتغوچي. تاشکەنت ، 1927. 10–9 سان .60–61 ب.

105 Bartol'd, "Istoriia kul'turnoi zhizni Turkestana. V. Uzbekskie khanstva," in *Sochineniia* II, part 1, (Moscow, 1963), 285–286.

106 "Istoriia tsarstvovaniia Rakhim Kuli-Khana," *Izvlecheniia iz "Zubdet-ut-tawarikh,*" *sochinenie Agakhi.* Rukopis' IVAN SSSR E6. Trans. by Z. Aksakov, in *MITT,* 477–500.

Inaccuracies in figures:

Translation:	**Original:**
13 men (498)	3 men (f. 435a)
80 select horsemen (500)	81 select horsemen (f. 438a)

Inaccuracies in proper names:

Translation:	**Original:**
Berdi Muḥammad Khan (480)	Berdi Bahādur Khan (f. 398a)
Raḥīm Qum (482)	Raḥīm-Quli (f. 399a)
Murād (483)	Mirdād (f. 400a)
Khavz Kh^{w}āja (488, 489, 492)	ʻAvaż Kh^{w}āja (f. 411a, 412a, 422a).
Shīr Agha (493)	Shīr Ata (f. 425a)
Bek Niyāz Bay (485)	Bek Niyāz (f. 402a)
Keday (488)	Keday Niyāz Maḥram (f. 411a)

Inaccuracies in toponyms:

Translation:	**Original:**
Parkent (491)	bir kent (‘a certain locality’) (f. 418b)
Kara-aygir (494)	Shishli Qara Ayghïr (f. 426b)

Q. Munirav began to study the historiography of the Khanate of Khiva in 1959, and subsequently he defended his dissertation and published a monograph.[107] In 2002, this work was published under a different title and was supplemented with a description of the life and work of Abu’l-Ghāzī.[108] Unfortunately, the author did not did not address all aspects of the reprint.

In the second edition, Q. Munirav wrote that “P. P. Ivanov’s work on Khivan historians was recently published which is very valuable for the study of the history of Central Asia.” This work of Ivanov was published in 1958, which shows that Munirav just republished his earlier work by removing the specific Soviet vocabulary.[109] The book contains a large number of excerpts from the manuscripts but very little critical analysis.

Information about the *Zubdat al-tavārīkh* was included sporadically but at times inaccurately in special works on the history of Khwarazm, or more narrowly, on the historiography of the Qonghrat dynasty. In the aforementioned publication of the collected works of Āgahī, some parts of the *Zubdat al-tavārīkh* concerning the relationship with Bukhara and Khiva were transliterated into Cyrillic (in Volume V). However, there is no reference to the specific

[107] Q. Munirav, *Munis, Agähiy vä Bäyoniyning tärikhiy äsärläri.* Tashkent, 1960.
[108] Munirav, *Kharäzmdä tärikhnävislik*.
[109] Ibid, 17.

manuscript of the work that was used in preparing the published text.[110] We discovered that the manuscript TsVR-1 MS 821 was used for this purpose. The identified inaccuracies include a misreading of some words, improper systematization, improper transmission of Arabic passages, and exclusion of some words from the text.[111]

The same manuscript was republished using the Cyrillic alphabet in 2009 by a Doctor of Philology, N. Jäbbarav. The edition includes a number of interesting observations. The name of the ruler of the Jamshidis is given correctly as Mīr Aḥmad Khan, whereas in the early manuscripts it is written inaccurately as Mīr Muḥammad Khan.[112]

While emphasizing their literary value, Jäbbarav insists that Āgahī's works do not have historical value and that they should be studied from the perspective of literary textual criticism.[113] In the same context, he admits that the descriptions of the military campaigns between Bukhara and Khiva are realistic and quite fascinating, which seems to contradict his previous position.[114] Inspired by the literary merit of the historical works, Jäbbarav was not entirely accurate in describing the actual material. For example, in the introduction he writes that Āgahī translated more than twenty works, while only nineteen of Āgahī's translated works are known.[115]

According to N. Jäbbarav, only five manuscripts of Āgahī have survived. He also mentions that Miyon Buzruk Salihav was the first informant of the *Zubdat al-Tavārīkh.*[116] These data were outdated even at the time of the writing of this work.[117] In addition, the scholar defines the manuscripts based on the catalogue descriptions without comparing them to the actual manuscripts.[118]

Jäbbarav construed 'the symbolic abdication' of Raḥīm-Quli Törä,[119] which was ordinary court etiquette, as his "generosity that exceeds kingship" (*himmati shohlikdan-da baland hukmdor*).[120]

The edition contains a number of misunderstood and misread words and terms. In describing the flowery style of *saj'* used by Āgahī, the editor cites a *qaṣīda* from the work in the following way:

> *Shähekim, astani ilä tapmish ävji iste''la*
> *Ki, gärdun yastänib tufraqighä bir havush ädna.*[121]

---

[110] In the introduction, Gh. Kärimav and S. Dalimav did not specify the inventory numbers of the manuscripts of Āgahī's works located in Tashkent. Agähiy, *Äsärlär* V, Agähiy-tärikhchi, 5–16.

[111] These words have a religious connotation. For more information, see H. Nazirova, Ogahiy "Zubdat at-tavorix"ning manbashunoslik jihatidan o'rganilishiga doir," in *"O'zbekiston tarixining dolzarb masalalari: asosiy yo'nalishlari va yondashuvlar", respublika yosh olimlarining birinchi ilmiy konferentsiya materiallari to'plami* (Tashkent, 2009): 231.

[112] *Zubdätu-t-tävarikh,* 66; Āgahī, *ZT,* f. 396a. In Āgahī, *Zubdat,* Mīr Aḥmad Khan's name is written as Mīr Muḥammad Khan (f. 31b). For more information on the Jamshidis, see Christine Noelle-Karimi. Jamshidi Tribe—Encyclopaedia Iranica http://www.iranicaonline.org/articles/jamshidi-tribe.

[113] *Zubdätu-t-tävarikh,* 5.

[114] Ibid, 15.

[115] Ibid, 3.

[116] Referring to the *SVR,* N. Jäbbarav mentions the article of Miyon Buzruk Salihav, who mentions the manuscript located at Istanbul University. See ibid, 8, footnote 1. The first information about the work was mentioned by V. Smirnov. For details, see the section on "The Manuscripts of the Work and Publication Principles."

[117] The reference to Barthold's essay on "The History of the Cultural Life of Turkestan" was mentioned in the edition of 1927, but it was reprinted in the second volume of the collection of Barthold's works. Ibid, 4; Bartol'd, "Istoriia kul'turnoi zhizni Turkestana. V. Uzbekskie khanstva," in *Sochineniia* II, part 1, (Moscow, 1963), 285–286.

[118] For example, according to the description of the TsVR-3 MS 275, the number of the folios is indicated as 38 (300a–337b), but in fact it is 47 (300a–346b).

[119] The refusal was symbolic, rooted in the etiquette of the sovereign. It was also described in *Riyāż al-dawla*. MS D 123, ff. 14b–15a; Āgahī, *JVS text ed.,* 29–30; *Gulshan-i dawlat,* MS 1891, ff. 17b–18a; *Shahid al-iqbāl,* MS C 572, ff. 11b–12a.

[120] Ibid, 12–15.

[121] Ibid, 17 and 30.

The Shāh along with his threshold is lifted to the zenith,
For the Sky is laid (in front of him) beneath a handful of black Earth.

However, it should have been read as follows:

Shähekim, astani oylä tapmish ävji iste''la
Ki, gärdun yastänib tufraqighä bir chavush ädna.

The Shāh like his threshold is lifted to the zenith,
For even fate is laid on his land like a black army.

In the published text, the word أيله (*oylä* /such, like) in some places is transliterated as ايله (*ilä* as the preposition 'with').[122] Ignoring the errors which did not affect the meaning of the sentences,[123] one should notice the misreading of some important words, and mistransliteration of some proper names[124] and toponyms,[125] the omission of some important episodes[126]and some words,[127]and some inaccurate figures in the edition.[128]

Such misreadings and mistransliteration of geographical toponyms and proper names makes one cautious in using the index.[129] In addition, some terms or ethnonyms, such as the Turkmen tribe Saqar, were not included in the index.[130]

---

[122] *Zubdätu-t-tävarikh,* 30 and 45; Āgahī, *ZT,* ff. 387b and 391a.

[123] Instead of *qäl''äjat* it was written *qäl''ähat* (130; f. 415a), *tärättum tuzdilär—tärännum tuzdilär* (122; f. 413a), *märahim—märahil* (109; f. 409a), *äsnafi mäsalik—äknafi mäsalik* (133; f. 416a), *mäghriq hisaridän quyash—mäshriq hisaridän quyash* (134; f. 416b), and *bir gälä aldilär—bir källä aldilär* (149; f. 422a). Cases of the replacement of words with synonyms or similar forms: *muhäyya,* whereas in the publication *täyyar, toldi—boldi* (133; f. 416a), *äsbabi vähashiysin—äsbab hävashisin* (159; f. 425a), birar—biraz (186; f. 433a), *yaqasidä—säqasidä* (186; f. 433b). Typo: *Hilalidä* (area) instead of *khilalidä,* i. e. Arabic "meanwhile" (186; f. 433b).

[124] *Väli mähräm* was misread as *Väys mähräm* (71, 73, 159; Āgahī, *ZT,* ff. 398b, 399a-b, 425a), and Väliniyaz darughä should be read as *Väysniyaz darughä* (109, f. 408b). It seems that the editor was not fully aware of Khwarazmian official titulature. This name was mentioned in the correct form in the context of the Khan's visit to the shrine of *Väys* äl-Qäräniy. (106; Āgahī, *ZT,* f. 408a). The name of the Bukharan envoy was stated to be *Mirza Jankhojä,* which was supposed to be *Mirza Khankhojä* (187; f. 434a). Although this name was given in the correct form on the next page, the editor dedicated two different entries to them in the index as if they were two different persons (188 and 229).

[125] Geographical terms: *Yalghutli* was supposed to be *Yilghunli* (69; Āgahī, *ZT,* f. 397b), *Ëshanchi—Ëshanchäpi* (114–115; 119–120; ff. 410b, 411a, 412a-b). This toponym was written as *Ëshan chäfi* in the *Tawārīkh al-khavānīn* (see Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn,* f. 119b; Kamyāb, *text,* 51). According to the tradition, the locality of *Ëshanchäpi* (literally, *ëshan chäp berdi*—"the *īshān* cursed") was named in this way because it was cursed by a certain īshān, who was not provided with water by its locals. See Latifjon Bahouddin o'g'hli, *Hazrati Odina Eshon qissasi* (Tashkent, 2001), 51–52. The locality of *Chäharshänbä-yi Ramitan* was represented separately as *Chäharshänbä* (Wednesday) and *Ramitan* (!) (148; f. 421b). *Ishmäqoy—Ishmäqumi* (174; f. 429b), *Tayman—Näymän* (183; f. 432b). In the latter case, the author gives the correct form of Tayman in the index (221).

[126] For example, the episode of cleaning the wells: *Zubdätu-t-tävarikh,* 111; Āgahī, *Zubdat,* f. 71a.

[127] The following are the omitted words in the transliterated edition of the *Zubdätu-t-tävarikh: äqräbning yettisidä* (48) that is supposed to be read as *äqräbning yigirmä yettisidä* (Āgahī, *ZT,* f. 392a), Kharäzmi –Häftreg Kharäzmi (156; f. 424a). Change of words: *shänbä—dushänbä* (55; f. 393b)*, seshänbä –shänbä* (135; 417a). *Chiqa keldilär—chiqä kelgäylär* (189; f. 434b). *Zulhijjä ayining on yettisidä—zulhijja ayining yettisida* (169; f. 428a). In Raḥīm-Quli Khan's letter to Naṣrallāh Khan the word *barishmaq* was misread as *bayishmaq* (179–180; f. 431a). There are other instances when suffixes and endings were liberally added to the words. Some of the ḥadīths were not properly transliterated (182; f. 432a).

[128] "*Muhämmäd Shärif qulgä ä''da oqläridän oghir zäkhm yetib, ul zäkhm shiddätidän songraq boldilär.*" *Zubdätu-t-tävarikh,* 161, footnote 1. The editor interprets the phrase "*songraq boldilär"* (fell behind) as the copyist's mistake and suggests reading it as "*shunqar boldilär—hälak boldilär*" (died).

[129] The two different personal names are given under one name in the index: Muhämmädnäzär inaq (Muhämmädnäzar devan). (116, 154, 230)

[130] *Zubdätu-t-tävarikh,* 129; f. 415a.

The *Zubdat al-tavārīkh* was described in catalogs several times; this will be discussed in the section on "The Manuscripts of the Work and Publication Principles." On the basis of the extant manuscripts we published the stemma of the *Zubdat al-tavārīkh*.[131]

THE WORK

The *Zubdat al-tavārīkh* is the third work of Āgahī. When Raḥīm-Quli Khan was enthroned, Āgahī continued working on *Riyāż al-dawla* which was dedicated to Allāh-Quli Khan's rule. Āgahī presented the completed work as a gift to Raḥīm-Quli Khan, who consequently ordered Āgahī to compose a history of his own rule.[132] The year 1260/1844, when the history of Allāh-Quli Khan's reign was completed, could be considered the date that the *Zubdat al-tavārīkh* was started. The work was written during the life of Raḥīm-Quli Khan and was completed 35 days after the death of the ruler in Rabīʿ I 4, 1262/March 1, 1846.[133]

The preface to the *Zubdat al-tavārīkh* states the purpose of the author as a historian. In accord with the tradition of the official historiography of that time, Āgahī ascribed the passage to Raḥīm-Quli Khan. There is nothing surprising in the pompously formulated goal of the work that reminds the reader of Munis' *Firdaws al-iqbāl,* which was ascribed to Eltüzär Khan. In both cases, one finds the analogous reasoning of the Khans concerning the impermanence of the world, impossibility of perpetuating one's name through offspring or constructions, and the longevity of words.[134] Āgahī wrote that he named the *Zubdat al-tavārīkh* following the tradition,[135] and asked the Almighty to make it desirable for all its readers, especially the reigning Khan.[136]

The writing consists of a preface and two parts (*maqāla*). The first part outlines the events that took place in the Khanate from the birth of Raḥīm-Quli Khan down to his accession to the throne. The second part covers the history of the Khanate during the reign of Raḥīm-Quli Khan. Āgahī used the future tense in describing the events.[137] According to Barthold, the history of Raḥīm-Quli Khan had already been recorded in the "desired form" of the occurring events, and is therefore analogous to chronicles and diaries rather than a historical work in the strict sense of the definition, because it was started during the life of the Khan.[138] Later Barthold was critiqued by Ivanov, who stated "that the authors take only one side of events, the one that confirms their point of view from the most advantageous perspective."[139]

The origin of Raḥīm-Quli Khan also creates some controversy. Through the paternal line, he was the grandson of Muḥammad Raḥīm I. Tashev suggests that on his mother's side he was the grandson of Eltüzär Khan.[140] According to the Russian prisoner Grushin, Allāh-Quli Khan had ten wives; his senior wife, who was the daughter of Eltüzär Khan, was the Khan's first cousin, and she used to visit her brother Raḥmān Berdi Törä.[141] It is difficult to

---

131 Nazirova, 45.
132 Āgahī, *Zubdat,* ff. 5a-b.
133 As it is known, Raḥīm-Quli Khan died on Ṣafar 2, 1262/January 29, 1846; according to the Gregorian calendar after 31, not 35 days. Although Tashev found Āgahī's miscalculation, he also points out 32 or 33 days. Āgahī, *JVS text ed.,* XVI, note 117.
134 Āgahī, *Zubdat,* f. 5b; Munis-Āgahī, *text,* 12–13 and 18–19; Munis-Āgahī, *translation,* xxv, 6–7.
135 Āgahī, *Zubdat,* f. 6a.
136 Ibid, f. 6b.
137 Ibid, f. 6a.
138 V. V. Bartol'd, "Istoriia kul'turnoi zhizni Turkestana. V. Uzbekskie khanstva," in *Sochineniia* II, part 1, (Moscow, 1963), 285.
139 P. P. Ivanov, "Khivinskie khroniki XIX v. Munisa-Agekhi kak istochnik po istorii turkmen *(MITT),* 26.
140 Toshev, 77, note 2.
141 V. Dal', "Rasskaz plennika Fedora Fedorova Grushina," in *Polnoe sobranie sochinenii,* vol. 7 (St. Petersburg-Moscow, 1898), 224. Hereafter Dal', "Rasskaz".

explain these details; however, we believe that Āgahī, most likely, would have mentioned this kinship in the present work if it had been true. It is more reasonable to assume that from his mother's side Raḥīm-Quli Khan was connected to the Qazaq sultans, which was attested during that time in Khiva;[142] for some reason, Āgahī decided not to include such information in his work.[143]

However, there is an allusion in Āgahī's *mathnavī* and Munis' *Toy-nāma* to the fact that the mother of Raḥīm-Quli Khan was a descendent of the Qazaq sultans; it is related to the participation of the Qïpchaq khans in wedding celebrations.[144] Raḥīm-Quli used to order translations of historical books from the time of his youth.[145] It is said in the works that he financially supported those who wrote poetry and historical works, but he distinguished Āgahī from other poets.[146] In the first *mathnavī* in the work, Āgahī prays that his work will be valued at the meeting of scholars (*majālis-arā*), and that it will earn the attention of the ruler and people.[147] Perhaps his work was indeed read at scholarly meetings of poets and other elite individuals.

Of all the historical works of Āgahī, the *Zubdat al-tavārīkh* is the smallest in size and covers a relatively short period of time. The *Inaqate* of Raḥīm-Quli Törä lasted only a year and a half from Rabi' II 28, 1257/June 18, 1841 and Dhu'l-Qa'da 3, 1258/December 5, 1842, and his Khanate lasted about 3 years and 3 months from Dhu'l-Qa'da 4, 1258/December 6, 1842 to Ṣafar 2, 1262/March 1, 1846. Despite the short period of its coverage, the work is rich in its description of events and relationships. It covers the resettlement of the Afghan Jamshidi tribe, the negotiations with the Amīr of Bukhara, Naṣrallāh Khan, and the relationship between Khiva and the Turkmen tribes, envoys from Iran, Russia, Afghanistan and the Khanate of Khoqand, as well as descriptions of embassies and the exchange of correspondence with the ruler of the neighboring Emirate of Bukhara. In terms of the presentation of diplomatic correspondence, Āgahī restricted himself only to the khanates of Bukhara and Khoqand. Letters or negotiations with foreign countries were not mentioned in his chronicles except for a few brief references to the date of sending and receiving official correspondence. Perhaps that was due to the desire of the rulers, who did not consider such information to be relevant and therefore did not want it to be included in the official chronology; another possibility could be Āgahī's inability to access such official secret correspondence.

The work is an example of regional historiography. As mentioned above, Āgahī did not provide references to the sources of his information in the present edition. However, in his other works, one can find the answer to this question. In the work, which he was finishing for Munis, Āgahī used sources such as reports and other materials of officials of various ranks, and especially correspondence.[148]

The first section described in the beginning of the work is titled "The Campaign of Raḥīm-Quli Khan to the regions of Iran and Merv, the conquest of the Jamshidi tribes and

---

[142] For more information, see V. Luganskii, "Rasskaz vyshedshego iz khivinskogo plena astrakhanskogo meshchanina Tikhona Ivanova Riazanova," *Utrenniaia zaria* (St. Petersburg, 1839): 80.

[143] Allāh-Quli Khan took a daughter of the Qazaq Sulṭān Shīr Ghāzī Aychuvaq (Aychuvakov) to be his wife in 1819. However, Raḥīm-Quli Khan was born in 1814.

[144] It is interesting to note that in the *dībācha* of Munis' *Toy-nāma* it says that the Qïpchaq khans Shīr Ghāzī Aychuvaq and Jan Ghāzī ibn Shīr Ghāzī ibn 'Abd al-'Aziz Khan were among those who attended the circumcision celebration (*sunnat toy*) of Raḥīm-Quli Törä and other princes. See Munis, *Toy-nāma,* NLR, MS T. N. S 88, f. 4a; Āgahī mentions in one of his *mathnavī*s that the ancestors of Raḥīm Quli were "the khans, and that his grandfather was a *sulṭān*." See Āgahī, *Zubdat,* ff. 4a, 7a: اجدادی کیلیب جهان ارا خان ۞ آباسی ممالک ایچرا سلطان

[145] In the Collection of TsVR-1, there is a manuscript (MS 9452) of *Munsha'āt,* collection of the letters and deeds, which were translated from Persian into Turkic on the orders of Raḥīm-Quli. See *SVR-History,* #934, 398.

[146] Āgahī, *Zubdat,* ff. 10b–11a.

[147] Āgahī, *Zubdat,* f. 2a.

[148] Munis-Āgahī, *text,* 29–30; Munis-Āgahī, *translation,* xxxvii–xxxviii.

their resettlement from Khorasan to Khwarazm."[149] In this section, one finds important information on certain aspects of the relationship between the Khanate and its neighbors. These data more or less fill in the information on the relationship of Khiva with the rulers of Khorasan that was recently expanded through new discoveries among them is the work of Esh Murād Ākhūnd, entitled *Khorasan fatḥi tārīkhi,* that was identified by N. Tashev.[150] Among other data found in that work are the 37 letters exchanged between Allāh-Quli Khan, and the prince Raḥīm-Quli, and Afghan and Turkmen rulers.[151] The work is entirely dedicated to a single campaign of Raḥīm-Quli Khan in Khorasan, which lasted for 5 months from November 21, 1841 to April 10, 1842. The military operation, organized by Allāh-Quli Khan, was against Iran. During his reign, the ruler repeatedly declared holy war against "Wicked iranians," i. e., Shiites.

Āgahī, like other historians including Esh Murād, justified this campaign to Khorasan by mentioning the Khan's "urge" to war against "infidels." Such a plan and the action itself easily fit into the context of the established tradition in the Khanate of Khiva. After accession to the throne, most rulers tried to add to their names the title of "Abu'l-Ghāzī" (literally "the father of the warriors against infidels"), which was pronounced during a sermon and became a part of royal titles written on documents, coins and epigraphy. Allāh-Quli Khan also initiated similar campaigns, but sometimes in his place he sent his brother Raḥmān-Quli Törä or the son of Raḥīm-Quli on these juridically legalized (i. e., with *fatwās* of the '*ulamā'*) campaigns against infidels.[152] Some scholars suggest that this was one way of legitimizing the Khan's power among the population of the Khanate. One can agree with such postulation only with this clarification: the personal authority of a particular ruler or his successor, whose legitimacy was hardly disputed, gave the requisite justification; thus, the additional source of legitimation was not so urgent.

Concerning the abovementioned campaign, one can note that by the time of the campaign, Raḥmān Quli Törä was no longer alive (d. June 12, 1841). After 7 days, i. e. June 19, 1841, Allāh-Quli Khan appointed Raḥīm-Quli to the post of *inaq* in Hazarasp. According to an unwritten rule, the Khan's future successor was appointed as governor in this strategically important border town. In any case, this particular status gave Raḥīm-Quli Törä the right to actively participate in the campaigns against Iran, which, of course, was depicted as *jihād* in the sources.

A comparative examination of Esh Murād's *History* and Āgahī's the *Zubdat al-tavārīkh* shows different styles and approaches in their writing. The first author mentions two geographical localities in the description of the campaign: Iran and Khorasan, whereas Āgahī only mentions Iran. One should remember that the first work was entirely devoted to the military campaign, and for this reason, the events are described in more detail. Moreover, the author was a participant in the campaign as a member of the religious clergy, which is the reason why he provides the names of the religious authorities who participated in the campaign. For example, in describing the end of the campaign and the return of Raḥīm-Quli accompanied by his brother Muḥammad Amīn, to Hazarasp, the author reports that the prince was met and blessed by Allāh-Quli Ishān and Qāżī Muḥammad Ṣādiq Kh^{w}āja Ishān. As expected in such rituals, Raḥīm-Quli gave them presents, and in order to emphasize their status, he ordered his troops to follow them. Within the context of religious legitimation, the author compares the above-mentioned *ishān*s to the Prophets Khiżr and Ilyās, i. e. biblical Elijah.[153]

---

[149] On the campaign against the Jamshidis, see Āgahī, *Zubdat,* 15b–45a.

[150] The title of the work was given by Tashev based on its content for convenience.

[151] N. Tashev, "Xiva xonligiga oid yangi manba: Eshmurod Oxund Alaviyning 'Xuroson fathi tarixi'," *Sharqshunoslik,* no. 16 (2013): 70. According to the article, *dībācha* and the author's name are absent in the manuscript. However, Tashev was able to identify its author after comparing *Khorasan fatḥi tārīkhi* and *Zubdat al-tavārīkh.*

[152] For more information, see Tashev, 79; Dal', "Rasskaz," 228.

[153] Esh Murād, *Khorasan fatḥi,* ff. 118b–119a.

Both descriptions of the campaign start similarly. The beginning of each starts with a description of how the campaign was equipped. Āgahī provides the names of campaign participants which are not mentioned by Esh Murād: for example, Bekman Biy, Qārli Yüzbashï, and ʻAbd al-Raḥmān Yüzbashï.[154] Further, Āgahī explains the movement of the troops into the settlement of the Jamshidi tribes as a response to their request for help. He reports that the prince even canceled his campaign to Iran in order to resettle the Jamshidis in Khwarazm. This tribe lived in the locality of Bādghīs in Khorasan, where the fortress of Köshki Qara-tüpe was situated.[155]

Esh Murād depicts the motivation of that forced migration in more detail and in more simplified language without lush epic descriptions. In his version, the Jamshidis complained to Raḥīm-Quli about the governor of Herat, Kāmrān Shāh, who obliged them to serve him and who wanted to move them to Qalʻa-i Zirabad in Mashhad, where Shāh Kāmrān's uncle was a governor.[156] As the official historian of the Qonghrat dynasty, Āgahī described the events in flowery language using pretentious metaphors and demonstrating his creativity in handling different semantic possibilities of the Arabic, Persian and Turkic languages. Esh Murād Ākhūnd's style of presentation is more modest, although he also tried to the best of his abilities to embellish his writing style, by attaching epithets to the names and by using *sajʻ*.

Both sources describe each day of the campaign, naming each castle and stop on the way, with one exception where Āgahī names the locality instead of the fortress:

Khorasan fatḥi tārīkhi: Fitnäk qälʻäsi (118b)

Zubdat al-tavārīkh: Yeke-Chïqïr (42b)

There are some orthographic differences in spelling of toponyms,[157] proper names,[158] and other words; for example, the word کولوک should be written as کلوک (99[a]).

The main distinguishing feature between the two works is enclosed in the texts of the letters. In the *Khorasan fatḥi tārīkhi* the texts of the 37 letters are given in detail, which is not characteristic of the official historiography of the Khanate of Khiva. Esh Murād Ākhūnd referred to the letters as *muḥabbat-nāma, ʻarizā-dāsht, yārligh, ʻināyat-nāma*. They can be organized into the following groups: (1) Correspondence between Allāh-Quli Khan and Raḥīm-Quli; (2) Correspondence between Raḥīm-Quli and Afghan and Turkmen tribal chieftains, and (3) Correspondence between Raḥīm-Quli and the ruler of Herat, Kāmrān Shāh, and his vizier Yār Muḥammad Khan.

It is interesting to note that misspellings of some words in the manuscript of Esh Murād Ākhūnd are also repeated in the *Zubdat al-tavārīkh;* for example, the misspelling of the month of Ṣafar.[159]

We were able to establish that the *Khorasan fatḥi tārīkhi* of Esh Murād Ākhūnd served as a source for the *Zubdat al-tavārīkh* in the description of the campaign to Khorasan. The following are the examples supporting this suggestion:

---

[154] Ibid, f. 4b; Āgahī, *Zubdat,* f. 16b.

[155] Āgahī, *Zubdat,* f. 33a.

[156] Esh Murād, *Khorasan fatḥi,* ff. 43a-b.

[157]

Khorasan fatḥi Tārīkhi	*Zubdat al-tavārīkh*
عاص (6[b])	آس (18[b])
صدبر (14[a])	سدور (23[a])
چیشلی قرا آیغیر (16[b])	شیشلی قرا آیغیر (23[b])
قوی قلعه سی (108[b])	قویون قلعه سی (40[a])

[158]

Khorasan fatḥi tārīkhi	*Zubdat al-tavārīkh*
توردی قیلیچ سردار (38[b])	سردار دوردی قیلیچ (31[b])
میر احمد خان (38[b])	میر محمد خان (31[b]) (sic!)
انهٔ نیاز ایناق (40[a])	آدینه نیاز ایناق (31[b])
محمد بیردی یوزباشی (41[b])	محمد قولی یوزباشی (32[a])

[159] *Khorasan fatḥi* سفر (105[b]); *Zubdat* سفر (39[b], 43[a]) (sic!). In other parts of the works Āgahī wrote the word correctly صفر (134[a], 138[b], 149[a]).

Zubdat al-tavārīkh |27b|

دوشنبه کونی چاشت وقتی ینه بیر ریکزار اوستیکا نزول ایتیب استراحت قیلدی و آندین ینه پیشین چاغی شوکت تمام بیله کوچوب سمند خوشخرام غه مهمیز بیریب اعلام آفتاب‌اشراقنی عصر وقتی‌دا یانتاقلی منزلیدا جلوه‌کر قیلیب اول موضع‌نی عساکر نصرت مآثرغه مستقر ایتی

Khorasan fatḥi tārīkhi |23a-b|

دوشنبه کونی بیر نیچه مسافت قطی‌دین سونک چاشت وقتی باریب بیر ریکزار اوستیکا توشوب اندک راحت قیلدیلار و مذکور جایدین پشین نمازین اوقوب دولت تمام بیلا رخش خوشخرام‌لاریغه راکب بولوب دبدبهٔ تمام بیله عصردین اول‌راق یانتاقلی سرحدین خرکاه اخضرلاری بیله عسکر اهلیکا قراکاه قیلدیلار

Zubdat al-tavārīkh |31a|

و همول کون اخلاص‌نشان خذمتکارلاریدین میرزا خان خلیفه‌نی هرات ولایتی‌نینک والئ والاشانی شاه کامران‌غه‌کیم بو خاندان عزت‌مکان‌نینک قدیمی اخلاص‌کیش‌لاریدین ایردی ایلچی‌لیک یوسونیسدا عنایت‌نامه تاپشوروب ارسال ایتی

Khorasan fatḥi tārīkhi |37b–38a|

و همولکوندا اخلاص نشان میرزاخان خلیفه‌نی هرات خانی شاه کامرانغه کیم بو دولت خانه‌نینک قدیمی دوستی‌دور ایلچی یوسوندا مخبت نامه‌لارین تاپشوروب ییباردی‌لار

Zubdat al-tavārīkh |40a|

و موندین آلتی کون اوتوب یتینجی کونی‌کیم چهارشنبه ایردی جمیع علما و امرا و اکابر سپاه‌غه شاهانه ضیافت‌لار قیلیب سالور و سارق طوایفی‌نینک حاکم‌لاری باشلیغ جمیع کدخدالاریغه سروپای کران‌بها کیدوروب الطاف خسروانه‌دین بهره‌مند قیلدی

The Khorasan fatḥi tārīkhi |107b|

و موندین سونک ایکینچی چهارشنبه کونی علما و اُمرا اهلیغه ضیافت کونا کون قیلیب سالور و ساریق‌نینک حاکم‌لاری باشلیق بیک و کدخدا مردم‌لارین سروپای شاهانه اعطامی بیله سربلند و ارجمند قیلدی‌لار

The correspondence of the sequence of events and the order of the proper nouns in the descriptions of particular events show that the work of Esh Murād was the primary source used by Āgahī. However, there are also some differences between them.[160]

In conclusion, the *Zubdat al-tavārīkh* is a product of early Qonghrat official historiography, in the development of which Āgahī played an important role. The florid style of the work is said to have continued the tradition of its time in describing even ordinary events in a pompous way.

OTHER FEATURES OF THE WORK

In general, the language of the *Zubdat al-tavārīkh* is very similar to the other works of Āgahī. A characteristic feature of this work is that it was revised by Āgahī, and unlike other autographs of the author is considered the final copy of his work.[161]

Let us examine the phoneme ایله / اُیله. Firstly, Āgahī never places a *ḍamma* above a letter. Second, the reader has to decide how to read the word ایله in the sense of "together" or اُیله as the imperative form of the verbs "to think" or "to ponder."

Further in the text one can see different forms of the affix *dürkim—dürürkim*. Āgahī spelled the word تأییدات ("support") as تاءیدات. Sometimes the author's linguistic equilibristic intrudes into phonemes of the Turkic-Khwarazmian dialect, تعظیمیمه (A: 6b), ایکیمه (A: 7a), or in the form with Khwarazmian affixes, یوز اورسه (A: 7b).

In the present edition, these types of synonymous terms are not taken into consideration. This applies to silent endings, instead of open endings, which are seen in the MS E-6: اوزره / اوزرا. In such cases, we took the author's version over the copyists' versions which are most likely Khwarazmian phonemes. The minor errors found in the MS A are corrected in the MS B. For example, the word Khoqand is written as follows in the manuscripts:

خقند—MS TNS 22, ff. 96b
خقند—MS E-6, ff. 402a
خقند—MS TY 82, ff. 789b
خقند—MS 821, ff. 405a
قوقان—MS 5364, ff. 405a
قوقان—MS 275, ff. 334a

Structurally the present work is based on the earlier works of Āgahī, the *Firdaws al-iqbāl* and *Riyāż al-dawla*. The *Zubdat al-tavārīkh* is divided into particular sections or chapters. There is a large number of Persian and Arabic words and phrases in the text. The events are described in chronological order corresponding to Raḥīm-Quli Khan's reign. The date years were rounded off by adjusting the beginning of the ruling year, starting from the second year of Raḥīm-Quli Khan's rule, to the month of Muḥarram (the first month of the lunar calendar) according to the Hijrī calendar. The only exception is the Khan's third year of rule, when the events are described from the third month of Rabīʿ I. The specific events described in this chapter provide the titles for the sub-chapters. Often, a story about a single event is preceded by the phrase "Let it be known,.." (معلوم بولسون کیم); in the drafts of his other works such as *Shāhid al-iqbāl,* Āgahī used the phrase "What is more" (ینه اولکیم).[162]

---

[160] In the *Zubdat al-tavārīkh,* Āgahī, in contrast to the source of his information, omitted information which did not take place in the territory of the Khanate of Khiva—for example, the disagreement of Kāmrān Shah and his vizier Yār Muḥammad Khan, the appointment of Qārli Maḥram as a chief of the fortress of Panj etc. In addition, Āgahī did not always provide the names of tribal chieftains and religious authorities who were participants in the events, and in many cases, he did not depict minor details of the campaigns—for example, the deportation of the 1000 Jamshidi families, who were accompanied by Muḥammad Amīn Bek Salor, Mīrzā Khan Khalīfa and ʻAzīz-Quli Dīvānbegi, from Merv in triumph. In would be interesting to compare the materials found in this manuscript and other Persian (or Afghan) sources.

[161] Nazirova, 42–43. For more information, see the section on "The Manuscripts of the Zubdat al-tavārīkh and the Principles of the Edition."

[162] Āgahī, *JVS text ed.,* XVIII.

The author was a contemporary of, and partly a direct participant in, the events described in the work. Ivanov noted that the *Firdaws al-iqbāl* was written in an "unusually flowery style,"[163] which Bregel found to be a somewhat exaggerated statement. Bregel suggested that the styles of Munis and Āgahī were rather mixed, and became flowery or simple depending on the context.[164] The latter could also be applied to the case of *Zubdat al-tavārīkh.* Āgahī had more time for the stylistic reworking of the *Zubdat al-tavārīkh,* which could explain the complexity of some parts of the text. The narratives, which are interspersed with various kinds of stylistic "forms," poems and Arabic quotations, especially at the beginning of the work, turn into simple descriptions of events.

According to Tashev, one of the linguistic features of Āgahī's works is the abundance of composite nouns. This is why in various editions of Āgahī's works components of the compound words are represented as independent words. The peculiarity of the author's stylistic and compositional technique is characterized by his usage of rhymed prose (*saj'*) in order to increase the euphony of the complex words and phrases. However, despite the difficult phrases, the text is easy to read due to its measured internal rhyme.

Here we are dealing with a special genre of the court literature that includes a series of poems and odes of different genres. The *Zubdat al-tavārīkh* is decorated with 124 poems, the genres of which are indicated in the text: *mathnavī*—67, *qiṭ'a*—10, *naẓm*—16, *tārīkh*—5,[165] *bayt*—8, *qaṣīda*—5, *rubā'ī*—7, *ghazal* - 3, *shi'r* - 3. Except for a chronogram of Muḥammad Naẓar Dīvān (ff. 116a), all of the poems were written by Āgahī. Despite the complexity of the work with regard to the reconstruction of the events, we should bear in mind that we are dealing with a literary monument of its time and an interesting historical source.

THE MANUSCRIPTS OF THE *ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH* AND THE PRINCIPLES OF THE EDITION

Six manuscript copies of the *Zubdat al-tavārīkh* are known to date; the following copies are used in the preparation of the present edition: 1. The MS under the inventory number T. N. S. 22 (hereinafter—A) housed at the Russian National Library; 2. The MS under the inventory number E 6 (hereinafter—B) housed at the Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences; 3. The MS under the inventory number TY 82 (hereinafter—C) housed at the Library of Rare Books of Istanbul University in Turkey. The MS copies under the inventory numbers of 821 and 5364 located at the Main Collection of the Beruni Center of Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies and the MS copy under the inventory number of 275 housed at the Hamid Sulaymon Collection of the same Beruni Center were used in comparison with other copies in the preparation of the present critical edition. Let us examine the manuscripts in chronological order.

1. MS A. It consists of the sheets: I+151+III. The size of the text: 23×11 cm; the dimensions of the sheet: 34.5×20.5 cm; lines per page: 21. The manuscript was confiscated from the library of Muḥammad Raḥīm Khan II during the invasion of Khiva by Russian troops in 1873. A year later, it was sent to the Imperial Public Library (today's National Public Library of Russia) by the first Governor-General of Russian Turkestan, Konstantin Petrovich von Kaufmann. The first description of this manuscript was made in 1874 by the assistant professor at St. Petersburg State University, V. Smirnov. The description is very brief and not very accurate in identifying

[163] *MITT,* 25.

[164] Munis-Āgahī, *text,* 33; Munis-Āgahī, *translation,* xlviii.

[165] In general, the chronograms were compiled by Khivan poets in Persian. For example, among all of the 21 poems of Munis and Āgahī in *Firdaws al-iqbāl,* 16 were written in Persian. All of them are chronograms written by Munis. See Munis-Āgahī, *text,* 35; Munis-Āgahī, *translation,* xlix.

the handwriting style (*nasta'līq* instead of *ta'līq*) and in failing to note the author's name,[166] which is indicated in the *dībācha* of the work.[167] In the card index it says that the paper stamp reads as FABRU, but reexamination shows that it should be read as FABRIKI.[168]

In 1978, a researcher of the Institute of Oriental Manuscripts, L. I. Dmitrieva, mentioned the manuscript in an article.[169] The joint catalog of Āgahī's works compiled by F. Ghanikhozhaev provides information but is limited to the number of sheets and the handwriting of the manuscript. Although the completion date of the work, 1262/1846, is indicated in the colophon of the manuscript, this information is absent in this joint catalog.[170]

In the following we will provide codicological information about the manuscript. The manuscript is copied on Russian factory-made paper with an impression in the shape of an oval stamp; inside of the stamp is the crown, underneath which is the inscription FABRIKI. The titles, Arabic quotations and separators are written in red ink. On folio 63a, there is a Persian couplet dedicated to Sayyid Muḥammad Khan written in different handwriting. Even though it is not related to the text, this poem is not found in any other manuscript copies. The name of the copyist is not indicated in the text. The binding is made of cardboard that is covered with red leather. The close study of MS T. N. S. 22 supports the possibility that this copy is the autograph. This statement is based on a number of observations, which are as follows:

A) The handwriting of the MS T. N. S. 22 is identical to the handwriting of other manuscripts that are considered Āgahī's autographs.[171] Because of several peculiarities in Āgahī's handwriting, it is relatively easy to recognize the autograph. For example, the letters such as س, ن, ح, and the mark ء are written in a particular way. It should be noted that this manuscript was copied calligraphically, which could be explained by the fact that, unlike other copies, it was the final draft. The comparison of this copy with a *Bayāż* that was composed and written by Āgahī shows that both autographs were copied calligraphically.[172]

B) Despite the absence of the formal colophon in the manuscript, the completion date of the work, 1262/1846, is indicated at the end of it. In general, there is no colophon in other well-known autographs of Āgahī; if there is one, then the copy date and the copyist's name are usually not indicated. The presence of the completion date in this manuscript is, most likely, connected to the fact that it was copied by the author as the final version. The same applies not only to other autographs of Āgahī, but also to other autographs copied in the Khanate of Khiva; this appears to be a distinctive feature of the book business in the Khanate during that period.

C) The MS T. N. S 22 is preserved among manuscripts namely MS T. N. S 21 and MS T. N. S 23. MS T. N. S 21 is Āgahī's translation into Turkic of *Rawżat al-ṣafā'-yi Nāṣirī* authored by Riżā Quli Khan Hidāyat, whereas MS T. N. S 23 is Āgahī's translation of *Durra-yi nādira* by Mahdī Khan Astarābādī.[173] The existence of these autographs is due to the preservation of the court library of the Khanate of Khiva, where Āgahī's autographs were kept.

D) The manuscript contains only the text of the work published here, which also supports our claim.

---

166 Smirnov, 88.

167 Āgahī, *Zubdat,* f. 4b.

168 Ibid, 26 and 66. It is a Russian-made paper produced by the Cherepetskaya Factory. See Klepikov, #1015, 59, 184–185.

169 L. V. Dmitrieva, "Tiurkskie rukopisi i kollektsii 'Novaia Seriia' Sobraniia Gosudarstvennoi publichnoi biblioteki im. M. E. Saltykova-Shchedrina," in *Vostochnyi Sbornik* (Moscow, 1972), 78.

170 Āgahī, *Zubdat,* f. 151b.

171 Āgahī, *Jami' al-vāqi'āt-i sulṭānī,* TsVR-1, MS 9786; Āgahī, *Shahid al-iqbāl,* IOM RAS, MS 572; Āgahī's translation of Muḥammad Yūsuf Munshī's *Tadhkira-yi Muqīm-khānī,* MS T. N. S 105; Āgahī's translation of Niẓām al-Dīn Aḥmad Haravī's *Ṭabaqāt-i Akbar-shāhī,* MS T. N. S 106.

172 *Bayāż,* the copyist is Āgahī, TsVR-1 MS 7011.

173 Story-Bregel, vol. I, 374–375, 479; Story-Bregel, vol. II, 913.

بسم الله الرحمن الرحیم

سپاس وافر تحفه سی اول سلطان عظمت نشان
آستانه تار دورکیم معموره کون مکان آنینک حیطه
ملکتی غه داخل دور ستایش مکانر هدیه سی اول پناه
وحدت دستگاه درکاهی غه ایتار دورکیم اصناف اس
جان آنینک دایره عبودیتی غه واصل سلاطین صاحب
اقتدار آنینک کوچه کرمی منک کدای خاکساری
وخواقین کرم شعار آنینک مایده تعمی منک سایل لقمه خواری
سپهر اخضر هر خیمه خضرا دور میدان قدرتیدا اوچیره
انور هر بیشه اژدها دور ایوان جلمی دا نظم
پادشاهی کیم تا یا الماس ازل پیرایه ابد نویز اوروب هر بری
پرساری آنینک ملکی کاحد کوکلی اهم ایرسه عالم انجرا
سلطا بلمیغ تایار هر کیشی کاکیم آنینک اقطا افندین بیله مدد
در ملک ایرسه همول ملعون جاهد اولغوسی کیمه
فرا یلاب درکهدین قیله رد صاحب حشام سلطانلار آنینک

فرق دولتی آنینک قوللوغی افریدین شان دور
وکردون مقام حاقانلار نینک انگشت شوکتی آنینک
بیروغی انگشتریدین مزین اعلام دین قویم آنینک
نیروی حمایتی دین نصرت اثر وصمصام شریعت شعیتم
آنینک بازوی عنایتی دین ظفر جوهر منکو خدایی کم
اظهار اتیب لطف جود باری افرنش غه پروردی
وجود قیلیب دشمنلارنی فیروزبخت کرم دین
عطا ایلادی تاج تخت باری قدرین ایلاب بلند
رفیع حلایق نی قیلدی الارغه مطیع تا بندیر ایله
کیوزوب اهتمام جهان ملکی کا پیروی رسم نظام
الهی قیلیب لطفینکا التجا بو نسخه کم قیلغوم دور ابتدا
مجالسلرا ایلم قدرین بلند اما ق استیدا قیلمه
خوار ارزمند مبارک قیلیب شاه عالم غه هم غرز املاکل
جیل آدم غه هم بو مقصد حصولینه قیلغیل قرین تمنی هم
حق سبز المرسلین لغت تحیات زاکیات لوری
اول شهنشاه ملایک سپاه منک ذات مخترصفاتیه
لایق وسزاوار دورکیم قامت تر سعادتی لولاک لما
خلقت الافلاک خلعتی بیله مزین دور وصلوات طیبات
کوهری اول پادشاه رسالت دستگاه منک روضه
افت سماتیفه ساچتی ونثار دورکیم علو منزلتی دنکانت
قاب قوسین او ادنی آیتی دین مبرهن منکو

MS. A, ff. 1b–2a

قارشو سیدیں جھا کیلدی بہادر باغی لارہ کوروب
تیغ شجاعت نے بیام غیرت دین حیکب یکران جہاد
مہمیز پریب صلابت تمام پیلہ آت سالدیلار مضلار
داعی پریر دانابت قدم بولوب آت سالدی شیب محاربہ
ومقاتلہ ہنگامہ سین قیزدوردی لار وپیرآ نیفرصت
اورو شوب آخر الامر بہادر لار ینگ حملات صرصر
لشینہ طاقت مقاومت کلیتورآ لمای وادئی پرمنیعہ
روی گردان بولدی لار وبہادر لار جہد تمام بہ تعاقب
قیلب تیغ تیز وسنان خون ریز ضربا بیلہ قلع و
اہلیدین اون بیتی کیشی نی مقبول ومنکوب قیلدی لار
وپیراوین اسیر زنجیر عقوبت قیلب کوب آت وبراغ
واسباب دست تصرف لاریغہ کیرکوزوب مراجعت
قیلدیلار ومحرم آیی ینگ اون بیرنجی جمعہ کونی
درگاہ فلک مایگاہ ملازمتی شرفیغہ فایز بولوب سروہای
شاہانہ وملاطفت خسروانہ دین سرافراز لنغ بایتیلار
حضرت ظل اللہ خلافت پناہی ینگ جہان
فانی غمخانہ سیدین رحلت کورکوزماکی وعالم
جاودانی سیری غہ غیرت آہنگین توزماکی
بو مجموعہ حیرت انگیز ینگ واقعہ کذاری وبو
صحیفہ کلفت آمیز ینگ افسانہ کذاری اعنی
قلم ماتم اقتران بو بایگلنغ قراکیب اتکنف یلنغ کورکوزدیکم

چون حضرت ظل اللہی ینگ مزاج شریف وطبع
لطیف غہ کوب مدت دین بری کیل ثقل ومرض
طویل عارض بولوب ہر بنیہ تخفیف تاپمیش ایردی
واول اشناد اضمیر منیرلنجیری دین رفع ملالت
ودفع کدورت قیلماق آوچون سیر صحرا
وکشت ہوا ارادہ سی بیلہ تاریخ ہجری ینگ
ایکی یوز آلتمیش ایکی دا سیلان میلے آفتاب عالمتاب
نور بخشیدین طالع ایردی محرم الحرام آیی ینگ
اون بیرنجی جمعہ کونی دار السلطنۃ خیوقدین رکوب
قیلب دریای آمو ینگ شمالیہ جانبی غہ آوتوب
ہر پنجہ کون سیر وشکار امور یغہ اشتغال کورکوزدی
اما ہمہ ال سفر دا شدت کلی کون کوندین مزید
ومضاعف بولا بتلادی چون نہایت سیری
قیتناج دربندی ینگ جنوبیہ طرفیدا کبر قلعہ
نشیب ایردی مرض صعوبتی ینگ شدتی حدودین
افزون بولوب جسم سعادت لشانہ ضعف و
ناتوانلیغ نسبتہ بیقیلدی وصفرا یی ینگ
ایکی لانجی کیچہ سی کیم جمعہ اقشامی ایردی بحکم کاربہ
روح عرشی پروازی ارجعی الی ربک راضیۃ مرضیہ
ندای خوش نوا سین سامعہ قبول پیلہ مسموع
ایتیب وا لعدید عوا الی دار السلام عشرتخانہ سینہ

E) In this manuscript, some of the tribal names are written in the same form as in the other autographs. For example, the name of the Turkmen tribe Sarïq is written in the form Sariq (سرق).[174]

F) Āgahī's autographs have a distinguishing characteristic of strongly embossed lines on paper, which are seen in this copy.

In spite of the fact that this is Āgahī's final version, the manuscript copy contains some misspellings:

Āgahī:	**The correct version of the words:**
نصرت	نصرة (in Arabic)
عيسا	عيسى
سراه	ثراه
خذف	خزف

II. MS copy B contains 52 folios (ff. 387b–439a). The manuscript was copied in 1274/1857–58. The copyist is unknown. It is located in a codex of large format 49×28.5 cm containing 25 lines per page, which also includes the *Firdaws al-iqbāl* and all the historical works of Āgahī except *Shāhid al-iqbāl*.[175] There are water stains on the folios 408a, 412b, 426b and 429b, which make the text on the folios 430b–433a very difficult to read.[176] The manuscript was described in several catalogs.[177] Along with other manuscripts of the royal library of the Khivan Khans, it was seized during the capture of Khiva by Russian troops in 1873, and later was taken to St. Petersburg. After the death of Kun, his relatives sold the manuscript to the Asiatic Museum in 1890.[178] There is a possibility that the manuscript was copied from MS T. N. S. 22, for the texts of both copies are very close. The only difference is that the copyist of MS E-6 voweled some words that were not voweled in the autograph. As noted by Bregel, MS E-6 was written by the order of Sayyid Muḥammad Khan for the royal library, and consequently, it served for him as the authoritative original.[179] One of the characteristics of this copy is that it is voweled, a feature not found in other manuscripts. For example, the word قم ("sand") is voweled in the MS E-6:

قوم—MS T. N. S. 22, f. 26b

قَم—MS E-6, f. 395a

In this manuscript one can find the same misspellings as in MS A; for example, the word علیحده ("separate") is written as علاحده (MS A, f. 56b and 93a; MS B, f. 407a and 414a; MS C, ff. 799a, 824a).

III. MS C consists of 107 folios (1517–1741=758b–865b); there are 17 lines per page. The copyist's name is not specified. The manuscript was first described by the Turkish scholar

---

174 Āgahī, *JVS text ed.,* index, 263; Munis-Āgahī, *text,* 1273; Munis-Āgahī, *translation,* 717.

175 The microfilm of this manuscript was provided to me by the Japanese scholar Akifumi Shioya, who, in turn, acquired it from Yuri Bregel. Bregel kindly gave me his permission via correspondence in 2009 to use this microfilm. However, due to the poor quality of the microfilm I was not able to use it. I am grateful to Bakhram Abdukhalimov, the former Director of the Beruni Institute of Oriental Studies, who helped me to obtain a photocopy of the MS-E 6 from the Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences in 2009.

176 I am grateful to Nadezhda Ivanovna Nosova and Amaliia Stanislavovna Zhukovskaia, the staff members at the Institute of Oriental Manuscripts of RAS, for their help during my stay in St. Petersburg. I am also thankful to Ol'ga Vasil'eva, the Chair of the Department of Manuscripts, and the staff member Boris Zaikovskii for providing me with access to the manuscripts in the Russian National Library.

177 *OTR,* I, #102, *AÄT,* #23, Dmitrieva, #65.

178 Lunin, *Sredniaia Aziia,* 380.

179 Munis-Āgahī, *text,* 50.

Necip ʻAsim. However, he did not give any details on how the manuscript appeared in Turkey. According to the Uzbek scholar and educator Miyon Buzruk, the manuscript was brought to Turkey from Khwarazm by a certain "semi-official" person who visited Khiva during the years 1280–1290. The date 1296 appears in the colophon; therefore, the manuscript could have been taken to Turkey only after that date. In the text of the manuscript one can find the omission of words and cases of repetition.[180] Perhaps because the copyist was in a hurry to finish the project, he mistakenly first copied the third chapter instead of the second chapter.[181] The second chapter is about the order of Raḥīm-Quli Khan to raid the residents of Lebab, subject to Bukhara, on Shawwāl 2, 1259/October 26, 1843. He appointed ʻAvaż Kh^{w}āja Shaykh al-islām, Shāh Murād Inaq, Khudāyār Biy and Törä Murād Atalïq to lead the campaign. Here the copyist added the title of *atalïq* to the name of Shāh Murād and skipped the names of Khudāyār Biy and Törä Murād. Their names are also missing in MS 821 (ff. 418b), MS C (ff. 830a), MS 5364 (ff. 401a) and MS 275 (ff. 331a). In general, the distinguishing feature of this manuscript is that the verbal affix *dūr* was used in the form of *dūrūr* (MS A, ff. 1b, 2a, 5b etc., MS C, 758b, 759a, 762a). For example, in the Tashkent copy the verb "to see" کورکوزوب‌دورور (MS TY 82, ff. 821b) was given in the form of کورکوزدی (MS 821, ff. 415b). Since this copy is used for the clarification of variant readings, we will correct its misspellings.

IV. MS 821, stored in the Main Collection of the Center of Oriental Manuscripts, was copied by Mullā Muḥammad Riżā Ākhūnd b. Muḥammad Karīm Dīvān (ff. 386b and 435a) two years (1298/1880–81) after the Istanbul manuscript. It was copied by the order of Muḥammad Raḥīm Khan II. MS 821 and MS 5364 were acquired from V. L. Vyatkin's archive for the Collection of the Beruni Center of Oriental Manuscripts.[182] This manuscript was described in several catalogs.[183] We suppose that this manuscript was copied directly from the Istanbul copy, which is supported by the fact that the colophons of both copies are nearly the same, except that the Istanbul copy does not indicate the name of the copyist. In addition, these two codices contain three works, the *Firdaws al-iqbāl, Riyāż al-dawla* and *Zubdat al-tavārīkh,* as is also characteristic of other Tashkent manuscripts.

The comparison revealed that the mistakes made in the Istanbul manuscript were corrected in this copy. The two lines of the poem were omitted on the ff. 864b of the MS TY 82, which exist in the MS A (ff. 150a) and MS B (ff. 439a). This omission is also found in MS 821 and other Tashkent copies. The copyist omitted two stops of Raḥīm-Quli Khan along the river of Mary and at the locality of Ürüsh Tüshken,[184] when he was returning from Merv after the conquest of the Jamshidi tribe in 1257/1842 (MS 821, ff. 398b). The same omission is also found in other Tashkent copies.

V. MS 5364 (ff. 365b–419a), housed in the Main Collection of the Beruni Center of Oriental Manuscripts, was copied from MS 821 by the same copyist in 1322/1904. In the colophon of the manuscript, there is a note that says that it was copied on the order of Muḥammad Raḥīm Khan II. It was described in several catalogs.[185] It should be noted that its pagination was not done appropriately and that there are two empty sheets at the end of the manuscript. This manuscript was acquired by the Institute from the library of Vyatkin on October 6, 1940. Despite the fact that the manuscript was copied by the same person after an interval of 24 years, this copy contains many more errors.

---

[180] Nazirova, 43.

[181] Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh,* the manuscript held at the Library of Rare Books of Istanbul University, MS TY 82, f. 794b. This mistake was corrected in the Tashkent copies (Āgahī, *ZT,* f. 403a; MS 5364, 384a; MS 275, 316a).

[182] "Perechen' vostochnykh rukopisei V. L. Viatkina v Gosudarstvennoi publichnoi biblioteke UzSSR," in *Trudy Gosudarstvennoi publichnoi biblioteki UzSSR,* vol. I (Tashkent, 1935), 75.

[183] *AÄT,* #24; *SVR,* vol. I, #212; *SVR,* vol. VII, #5023; *SVR-History,* #552.

[184] For some reason, in the Russian edition, this locality was named as the dam of Bend-i Nādir. See, *MITT,* 483, note 2. In the MS A, B and C, this locality was named as Ürüsh Tüshken (MS A, f. 37a; MS B, 400a-b, MS C, 785a).

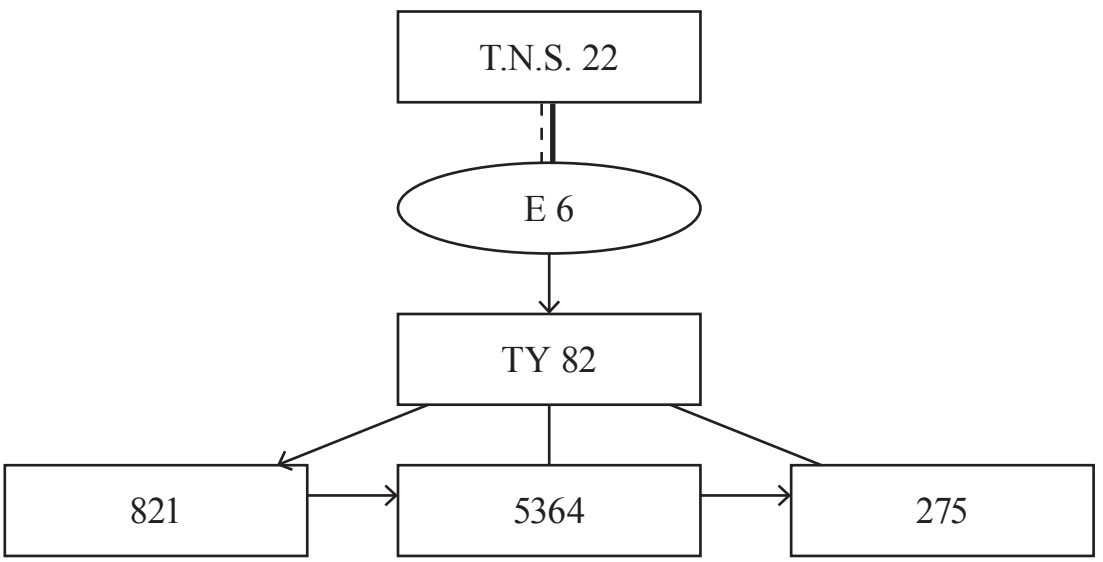
[185] *AÄT,* #25; *SVR,* vol. VII, #5024; *SVR-History,* #553.

For example, the verb ‘to say’ is written in the form of *aytdï* (ایتدی) in MS TY 82, whereas in MS 821 and MS 5364 the same verb is written as *ayttï* (ایتی). In MS 5364, the verbal suffix *dürür* is written in the form of *dür* (ff. 365b, 367A, 368b, 374a, 381b etc.). In the MS 821 and MS 5364, the *madda* is not indicated in the words: آرا - ارا, آراسیدا- اراسیدا (MS 821: ff. 387b, 388b, and MS 5364: 366a, 367a). The copyist wrote *sa‘ūd* سعود (‘felicity’) instead of *ṣa‘ūd* صعود (‘ascension’) (MS A: 49a, MS B: 404b, MS C: 793b, MS 821: 402a, MS 5364: 383b, MS 275: 315a).

VI. MS 275, housed in the Hamid Sulaymanov Fund of the Beruni Center of Oriental Manuscripts, was copied in 1328/1910 by Mullā Khudāy-Bergän Khīvaqī. b. Muḥammad Naẓar ḥājjī (ff. 300a–346b) on the order of the father-in-law of Isfandiyār Khan, the chief vizier Sayyid Islām Khʷāja. The description of the manuscript is given in the catalog of the former Institute of Manuscripts of Hamid Sulaymanov, which contains several mistakes.[186] For example, (1) it says that the codex includes the *Firdaws al-iqbāl* (1a–200b) and *Zubdat al-tavārīkh* (300a–346b), whereas it also includes the *Riyāż al-dawla* (201a–299b), (2) it says that the manuscript contains 37 folios (300a–337b), but it contains 47 folios (300a–346b).

Because of the same repeated haplographical mistakes in both copies, it is more likely that it was copied from MS 5364. For example, the phrase خوارزم ارم بزم ساری that exists in MS 821 (MS 5364: 390b, MS 275: 322a) was omitted in both manuscripts. The fact that the name of the Turkmen tribe Sarïq (ساریق) was written in the form of Sarūq in both manuscripts also supports our assumption. The omission of words is more common in it than in other copies; on the f. 313b, four lines of a *qaṣīda* are omitted (MS 821: 400b, MS 5364: 381a). Some of the epithets in the names of officials are not indicated; some phrases such as “the rebels were beheaded” *bāshīn kïsïb* (باشین کیسیب) are omitted perhaps in an attempt to ‘soften’ the descriptions of certain episodes.[187]

Thus, the comparison of the manuscripts at our disposal shows that they differ from each other only in minor details. In terms of describing the events and in their artistic presentation, all of the manuscripts are similar to each other and may be considered as different copies of the same work. Seemingly, all of them were copied in Khiva on the orders of the khans or other dignitaries. The following is a stemma of the existing manuscript copies of *Zubdat al-tavārīkh:*

[186] *KFIR,* #973, 974.
[187] Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh,* TsVR-1, MS 821, f. 410b; MS 5364, f. 591b, MS 275, f. 323a.

Based on this data, MS A is chosen as a basis for the present critical edition of the work, where all other discrepancies in reading will be given based on MS B and C.

***

The present work is the third volume of the series "The History of Central Asia in Manuscripts." It was prepared as part of a joint project involving the Beruni Center of Oriental Manuscripts and the International Institute for Central Asian Studies (IICAS). According to the agreement signed in 2008, the Beruni Center was obliged to prepare five text editions of historical works produced in Central Asia during the 18th and 19th centuries in their original language, whereas IICAS was obliged to provide funding for the publication of these text editions. The main priority of the Beruni Center between 2008 and 2015 was the publication of text editions of primary sources on the history, religion and philology of Central Asia, as well as the training of young textological specialists. The present edition is a product of this project, which was offered to the author when she was accepted to graduate school (*aspirantura*) in 2008.

The initial plan was to publish the present edition in 2011. However, in the course of examining the Tashkent copies, I realized that I needed to consult the St. Petersburg copies. With the financial support of the Gerda Henkel Foundation, I was able to go to St. Petersburg to study these manuscripts. The works of Yuri Bregel and Nouryaghdi Tashev served as good examples for the present text edition.

This publication would not have been possible without the participation of Nouryaghdi Tashev and the valuable comments of the editor in chief, Bakhtiyar Babadzhanov, both of whom contributed to my formation as a specialist which I value highly. I would like to express the deepest appreciation to Professor Devin DeWeese for editing the English translation of the introduction. Also thanks the administration of IICAS and the Head of the Library at the Beruni Center of Oriental Manuscripts, Rano Magrufova, for their support.

The English translation of the introduction was completed by a doctoral candidate at Indiana University, Aziza Shanazarova, who strongly encouraged me throughout the course of preparing this edition. I want to thank my parents, Bahodir Nazirov and Sabohat Nazirova for all of the sacrifices that they have made on my behalf. Lastly, I would like to thank my family for their love and moral support throughout these years.

Tashkent-Kumushkan,
May, 2014 – March, 2016

LIST OF ABBREVIATIONS:

AÄT—Agähiy äsärlärining tävsifi (Kätälag), Complied by F. Ghänikhojaev. Tashkent, 1986.
Agähiy, *Äsärlär*—Agähiy, *Äsärlär.* 6 Jildlik, prepared by Gh. Kärimav and ed. by S. Dalimav. Toshkent, 1971–1980.
Āgahī, *Gulshan-i dawlat*—Muḥammad Riżā Āgahī, *Gulshan-i dawlat,* TsVR-1, MS 7572.
Āgahī, *Dīvān* - Muḥammad Riżā Āgahī, *Ta'vīdh al-'āshiqīn,* TsVR-1, MS 7443.
Āgahī, *JVS text ed*. - Muhammad Riżā Mirab Āgahī. *Jami' al-vāqi'āt-i sulṭānī,* ed. by Nouryaghdi Tashev. Samarqand-Tashkent, 2012.
Āgahī, *Riyāż al-dawla* - Muḥammad Riżā Āgahī, *Riyāż al-dawla,* IOM RAS, MS D 123.
Āgahī, *Shāhid al-iqbāl* - Muḥammad Riżā Āgahī, *Shāhid al-iqbāl,* IOM RAS, MS 572.
Āgahī, *Zubdat* - Muḥammad Riżā Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh,* NLR, MS T. N. S 22.
Āgahī, *ZT* - Muḥammad Riżā Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh,* TsVR-1, MS 821.

Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo* - B. Babadzhanov. *Kokandskoe khanstvo: vlast', politika, religiia.* Tokio-Tashkent, 2010.
Bayānī—Muḥammad Yūsuf Bayānī, *Shajara-yi khwārazmshāhī,* TsVR-1, MS 9596.
Bregel, *Sochinenie*—Yu. E. Bregel. "Sochinenie Bayani 'Shadzhara-ii khorezmshakhi' kak istochnik po istorii turkmen," in *Kratkie soobshcheniia instituta narodov Azii,* XLIV (Moskva, 1961), 125–157.

Dmitrieva—L. V. Dmitrieva, *Katalog tiurkskikh rukopisei Instituta vostokovedeniia Rossiiskoi Akademii Nauk*. Moskva, 2002.
Dalimav—S. Dalimav, *Agähiyning häyati va ijadi,* Dissertation, Tashkent, 1962.

Esh Murād*, Khorasan Fatḥi*—Esh Murād Ākhūnd al-'Alavī*, Khorasan Fatḥi Tārīkhi,* TsVR-1, MS 9981.

Zubdätu-t-tävarikh—Muhämmäd Riza Ërniyazbek oghli Agähiy, *Zubdätu-t-tävarikh,* ed. by N. Jäbbarav. Tashkent, 2009.

IOM RAS—Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences (formerly St. Petersburg Branch of the Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of Sciences).

Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn*—Sayyid Ḥamīd Törä Kamyāb bin Sayyid Muḥammad Khan, *Tawārīkh al-khavānīn,* TsVR-1, MS 7717.
Kamyab, *text—Sayyid Hamid tora Kamyab: Tävarikh ul-khävanin,* ed. by N. Narqulav, J. Joraev and T. Taghäev. Tashkent, 2002.
KFIR—Katalog fonda Instituta rukopisei, vol. I, Tashkent, 1989.
Klepikov—S. A. Klepikov, *Filigrany na bumage russkogo proizvodstva XVIII – nachala XX veka*. Moscow, 1978.
Kamilav—N. Kamilav, *Bu qadimiy san''at: risalä.* Tashkent, 1988.

Laffasī—Laffasī, *Tadhkira-yi shu'arā,* TsVR-1, MS 12561, MS 9494, MS 11499.
Lunin, *Sredniaia Aziia*—B. V. Lunin, *Sredniaia Aziia v dorevoluitsionnom i sovetskom vostokovedenii.* Tashkent, 1965.

MITT—Materialy po istorii turkmen i Turkmenii II: iranskie, bukharskie i khivinskie istochniki. Moskva-Leningrad, 1938.
Munirav, *Kharäzmda tärikhnävislik*—Q. Munirav*, Kharäzmda tärikhnävislik (XVII–XIX va XX asr boshlari).* Tashkent, 2002.
Munis-Āgahī, *text*—Mūnis Shīr Muḥammad Mīrāb and Āgahī Muḥammad Riżā Mīrāb, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm,* ed. by Yu. Bregel, Leiden, 1988.
Munis-Āgahī, *translation*–Shir Muhammad Mirab Munis and Muhammad Riza Mirab Agahi, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm,* Transl. from Chaghatay and annotated by Yu. Bregel, Leiden, 1999.

Näziravä—H. Näziravä, "Agähiyning 'Zubdat ut-tävarikh' äsäri qolyazmäläri vä ulärning stemmäsi," *Sharqshunoslik 14* (2009), 41–46.
NLR—The National Library of Russia in St. Petersburg (formerly named after M. Saltykov-Shchedrin)

OTR, I—*Opisanie tiurkskikh rukopisei Instituta narodov Azii,* vol. I, ed. by L. V. Dmitrieva, A. M. Muginov, and S. N. Muratov. Moscow, 1965.

Smirnov—V. D. Smirnov, "Opisanie kollektsii vostochnykh rukopisei," in *Otchet Imperatorskoi publichnoi biblioteki za 1874 god,* St. Petersburg, 1875.
Story-Bregel—Ch. A. Stori. *Persidskaia literatura: bio-bibliograficheskii obzor,* trans., ed. and annot. by Yu. Bregel, ' in 3 vols. Moskva, 1972.
SVR—Sobranie vostochnykh rukopisei Akademii nauk Uzbekskoi SSR, vol. I, Tashkent 1952; vol. VII, Tashkent, 1964.
SVR-History—Sobranie vostochnykh rukopisei Akademii nauk Respubliki Uzbekistan: Istoriia, ed. by D. Iusupova and R. Dzhalilova. Tashkent, 1998.

Tärrah—Babajan Tärrah Khadim, *Kharäzm shair vä nävazändäläri,* prep. by A. Atämuradavä and A. Äbdurähimav. Tashkent, 2011.
Tashev—N. Tashev, "Khivä khanläri titulätüräsi," *Sharqshunoslik,* no. 15 (2011).
TsVR-1—The Main Collection of the Beruni Center of the Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies.
TsVR-3—The Hamid Sulaymanov Collection of the Beruni Center of the Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies (the MS collection of the former Hamid Sulaymanov Institute of the Oriental Manuscripts of the Academy of the Sciences of the Republic of Uzbekistan).

Shäripav—J. Shäripav, *Ozbekistan tärjimä tärikhidän. Revalyutsyadän aldingi dävr.* Tashkent, 1965.

Yoldashev—M. Yoldashev. *Khiva khanligidä feadäl yer ägäligi va dävlät tuzilishi.* Tashkent, 1959.

ВВЕДЕНИЕ

Сочинение *Зубдат ал-таварих* (Сливки летописей) принадлежит перу придворного историка, знаменитого поэта Хорезма Мухаммада Риза Агахи (1809–1874). Чем оно примечательно? Естественно, каждый издатель такого рода рукописей обязательно оценивает значимость источника, который он собирается публиковать, особенно, когда перу этого автора принадлежит еще ряд других сочинений, и они востребованы научным сообществом. В случае с *Зубдат ал-таварих* можно отметить, что данный труд, оставаясь известным исследователям, не привлекал специального внимания ни одного из них; хотя первые сведения о хрониках Агахи привел в своей статье почти полтора века тому назад известный русский ориенталист А. Л. Кун (1840–1888). После этого сочинение изредка и не столь обширно использовалось в научных и научно-популярных работах. Возможно, по той причине, что оно остается в виде рукописей, которые менее доступны.

Позже сочинением более других интересовались В. В. Бартольд, П. П. Иванов, Ю. Э. Брегель, К. М. Муниров, Н. И. Ташев, которые непосредственно занимались историей Хорезма, особенно периода династии Конгратов (1804–1920). Тем не менее, источник остался неизданным в оригинальной графике, и едва ли можно считать, что он изучен подробно.

Вероятно, слабый интерес к сочинению можно объяснить тем обстоятельством, что, во-первых, многие исследователи не имели навыков работы со среднеазиатским *тюрки* (в академических кругах — чагатайский язык), особенно того высокопарного стиля, в котором изложено сочинение. Во-вторых, *Зубдат ал-таварих* охватывает короткий период времени с 1842 по 1846 г. и посвящен лишь нескольким эпизодам истории Хорезма (в основном, военным походам). Видимо, исследователи полагали, что труд ни по жанру, ни по стилю не отличается от остальных исторических произведений Агахи, хотя, на наш взгляд, в литературном отношении оно написано в подражании лучшим образцам т. н. «цветистого жанра» с весьма усложненным слогом, синтаксисом.

По структуре и жанру произведение не отличается от других исторических произведений поэта, он избрал привычный для себя вид подробной хроники походов и иных событий, как обычно, сопровождая описания цветистыми перлами и комплиментами в адрес правителей, и так же сложно (в смысле стилистики) описывая деяния других высокопоставленных лиц и участников похода, их отвагу, природу, памятники и т. д. Как справедливо отметил Ю. Брегель, у Агахи мы видим смешанный стиль изложения событий или описания персон; он становится вычурным или простым в зависимости от того, о чем он повествует.

Между тем, это обязательный стиль придворной истории, которому обычно дается определение «вычурность» или «цветистость». Такая характеристика, по словам проф. Берта Фрагнера, дисквалифицирует автора, автоматически выводя его сочинения в разряд ненадежных либо мало информативных.[1] Как заметил Б. М. Бабаджанов, «такие оценки источников вносят современные требования к характеристикам стилей авторов прошлых эпох».[2] В связи с этим современным исследователям следует учитывать, что речь идет о вкусах и традициях изложения информации другой эпохи, в

[1] Fragner Bert. Die «Persophonie» — Regionalität, Identität und Sprachkontaktinder Geschichte und Sprachkontakt in der Geschichte Asien // *ANOR*. Berlin, No 5, 1999. S. 55.

[2] Бабаджанов, *Кокандское ханство.* С. 19.

которой предпочитались иные парадигмы и стилистические конструкции, нежели те, которыми пользуются в наше время. Иными словами, не стоит оценивать с точки зрения современных представлений этику рассказа или его восприятие в отдаленные эпохи. Это обстоятельство, которое, казалось бы, должно вытекать из элементарной логики, хорошо известно тем, кто работает с источниками. Однако оно часто не учитывается исследователями, готовыми оценивать источник на предмет его информативности или достоверности с присущим им «историческим максимализмом», несколько ограниченно толкуя эти понятия. В то же время, собственно стиль или жанровые особенности изложения также являются источником, правда, другого плана, но, тем не менее, дающим и нам замечательную возможность полноценно представить нормы придворной этики или этикета поведения, литературных вкусов и предпочтений и другие культурологические контексты, которые иными способами трудно реконструировать.

Исходя из указанного, целесообразно несколько дополнить обычную презентацию издаваемого источника, включив в настоящее Введение не только обязательную информацию об авторе, о степени изученности источника, кодикологические данные, но и охарактеризовав исторический фон периода, когда создавалось сочинение. Мы попытаемся реконструировать логику внутренней структуры сочинения, раскрыть его стилистические особенности, продемонстрировать способ описания походов, как пример использования некоторых парадигм эпического жанра персидских или тюркских сказаний. Такой анализ не служит самоцелью, а призван представить издаваемый источник как один из примечательных образцов придворной истории со своей внутренней логикой и литературными вкусами эпохи.

ОТ ИНАКСТВА К ХАНСТВУ. ИСТОРИЧЕСКИЙ, ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ И КУЛЬТУРНЫЙ ФОН ПЕРИОДА СОСТАВЛЕНИЯ СОЧИНЕНИЯ

К концу XVIII – нач. XIX в. на постчингизидском, посттимуридском политическом пространстве[3] Центральной Азии появились три ханства, которые управлялись узбекскими династиями: Мангытами — в Бухаре (1756–1920), Конгратами — в Хиве (1804–1920) и Мингами — в Коканде (1776–1876[4]), де-факто правившими самостоятельно уже в XVIII веке. Основатели всех трех ханств не являлись по происхождению Чингизидами, а значит, согласно сложившимся политическим и общественным традициям, не обладали бесспорным правом на престол. Поэтому они разными способами стремились легитимировать свою власть, начиная с «сохранения и соблюдения норм шари'ата» и заканчивая «военно-стратегической легитимацией походов» на «неверных». С этой же целью, в зависимости от региона, этнической и политической ситуаций могли быть привлечены соседи,[5] например, даже некоторые противники, скажем, туркменские племена, как в случае Конгратов.

---

[3] Под этим термином мы подразумеваем территорию Трансоксианы (Мавара'ан-нахр) и прилегающих к ней областей, которые входили в состав одного из трех последних ханств этого региона, либо были зависимы от них. На севере эта граница проходила примерно от Мангышлака к городу Туркестан, включала Чимкент, крепость Алмата (совр. Алматы), вплоть до берегов Иссык куля. На востоке — примерно современные границы Кашгара (Синьцзяна), на юге — примерно по истокам и руслу Амударьи; и на западе эта территория ограничивалась Каспийским морем.

[4] Как полагает Б. М. Бабаджанов, начало правления Мингов следовало бы указывать со времени монетного чекана, т. е. с момента политической и фактической финансовой независимости Кокандского ханства от Бухары. См.: Бабаджанов, *Кокандское ханство.* С. 101. В. В. Бартольд предложил дату начала правления Мингов как 1810 г. см.: История культурной жизни Туркестана. *Сочинения.* Т. II, Ч. 1, Москва, 1963. С. 286.

[5] Подробный анализ генеалогических легитимаций Мангытов в Бухаре см. в работе: Анке ф. Кюгельген. *Легитимация среднеазиатской династии Мангытов в произведениях их историков (XVIII–XIX вв.).*

На примере этой династии, мы полагаем, можно говорить о попытке использования еще одного источника легитимации собственной власти. Мы имеем в виду создание Конгратами в ханстве фактически нового историко-библиографического пространства, т. е. активный перевод на среднеазиатский тюрки исторических или агиографических (в виде поэзии или прозы) сочинений на персидском языке, осуществлявшийся по заказу ряда правителей этой династии. Насколько нам известно, попытку переводов известных в свое время источников предпринимали некоторые правители из династии Шейбанидов. Однако массовый характер такие переводы обрели именно при Конгратах.[6] Английская исследовательница Джули Скотт Мейзами в своей книге, посвященной персидской историографии, приводит схемы написания придворных произведений аналогичной тематики, которые можно отнести также и к Конгратам.[7] Исследовательница приходит к выводу, что поздние династии — Монголы, Тимуриды и Османы спонсировали и историографию, и переводы. Бесспорно, в этом смысле Конгратам было кому подражать, правда, если допустить, что они следовали этому сознательно.[8] Как на самый показательный пример можно сослаться на перевод известного исторического труда *Раузат ал-сафа'* Мирхᵛанда Мухаммада ибн Хаванд-шаха (1433–1498). Это сочинение задало определенные каноны в схемы изложения, жанровые построения (например, в описание походов) для трудов хорезмских авторов, особенно для Муниса и Агахи. Более того, можно полагать, что создание таких позднейших «глобальных историй» мусульманского мира рассматривалось как возможность включить историю династии в цепь общемусульманской истории.[9]

Конграты, еще не объявив своих притязаний на престол и прибегая к посредничеству подставных ханов и нося тюркский титул *инак,* активно стимулировали переводы на тюрки целого ряда сочинений. Подобные действия, как отмечалось, были связаны не только с тем, что основная масса населения была тюркоязычной.[10] Мы полагаем, что конгратские ханы заботились о духовном потенциале населения, поэтому после установления ханства заказывали переводы в еще большем количестве.[11] По всей вероятности, эта версия более близка к истине, поскольку в предисловиях почти каждого издания таких произведений подчеркивается, что переводы сделаны для ознакомления «общины тюрок» (*ӓтрак джӓма'ӓсы*) с персидскими и арабскими сочинениями.[12] Это рукописное наследие, в основном хранится в фондах России и Центре восточных рукописей им. Абу Райхана Беруни при Ташкентском государственном институте востоковедения.

В продолжение темы о заказах на переводы персидских и арабоязычных сочинений, мы полагаем, следует внести следующее дополнение. Дело в том, что некоторые переводы выполнялись без прямого указания кого-нибудь из правителей, инициируясь

Алматы, 2004. Исследовательница выделяет шесть типов легитимаций, характерных для узбекских династий Центральной Азии. См.: Там же, С. 53–58. О способах легитимаций, которыми пользовалась династия Мингов в Коканде, см.: Бабаджанов, *Кокандское ханство.* С. 116, 198, 306, 307, 676–677.

6 Более подробно о заказах переводов Конгратских инаков см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani.* P. IV–VI; Эркинов А. Тимуридский маньеризм в литературной среде Хивы при Мухаммад Рахим-хане II (на примере антологии «Маджму'а-йи шу'ара-йи Фируз-шахи») // *Вестник МИЦАИ.* 2008, № 8. С. 58–65.

7 Julie Scott Meisami. *Persian historiography: To the End Twelfth century,* Edinburg, 1999. P. 5–9.

8 Там же. С. 299, прим. 8.

9 Мунис-Агахи, *текст.* P. 12, 14, 16–18; Мунис-Агахи, *перевод.* P. xIvii, Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani.* C. VI, iii.

10 Как отмечал В. В. Бартольд, Хорезм был тюркизирован уже во время Хорезмшахов в конце XI в. Более подробно см.: Бартольд В. В. Работы по исторической географии. Хорезм. *Сочинения,* Москва, 1965. Т. III. С. 547. (Далее Бартольд. *Сочинения.* Т. III).

11 Более подробно о заказах переводов Конгратских инаков см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani.* P. IV–VI.

12 Дилавар хᵛаджа к переводу *Бадаи'ал-вака'и* Васифи пишет, что его донатор Мухаммад Рахим-хан (1806–1825), «заставив сделать переводы персидских книг», имел целью принести народу тюрок полную пользу от этих приятных рассказов и преданий. Он перечисляет эти переводы: Абу'л-Ма'ани Мирза Масиха *Ма'аридж ал-нубувва* Маулана Му'ина. Мунису дается перевод *Раузат ал-сафа'* Мирхᵛанда (рук. Центра восточных рукописей (ЦВР), № 3344, л. 3ᵇ–4ᵃ).

сановниками. Это говорит о том, что в самом обществе, по крайней мере, среди элиты, была потребность в «узнавании истории», особенно истории мусульманских стран. Подтверждением служит тот факт, что эта тенденция или мода на переводы (естественно, основанная на потребностях самой читающей публики) получила признание во дворцах правителей. К примеру, переводные издания читались на собраниях (*мäджлис*) ханской свиты. По многочисленным свидетельствам нарративных и иных источников, представители династии Конгратов регулярно устраивали религиозные диспуты и литературные собрания, на которых читались и обсуждались, в частности, исторические сочинения, как местных современников, так и авторов других народов и прошедших эпох.[13] Кстати, заметим, это сочинение переводилось неоднократно разным переводчиками. Например, *Тарихи камил* переводился 11 переводчиками, а *Раузат ал-сафа'* 5 переводчиками.[14] По приблизительным данным, в эпоху Конгратов было переведено 120 сочинений,[15] благодаря чему Хорезм доминировал по количеству переводов ряда источников на тюркский язык. Такого рода «тюркизация» прежних историй важна и в культурологическом аспекте. Она отражает сложность всего процесса становления идеологии при новой династии, попытки связать ее с общеизвестными династийными историями, а также сделать доступными читающей части электората в ханстве.

Как известно, история сложения и возвышения династии Конгратов прошла сложный путь. Хорезм времен смуты (конец XVII и особенно первая половина и середина XVIII в.) в политическом отношении сохранял приверженность к прежним устоям, что выразилось в установлении традиции привлекать подставных ханов чингизидской крови, привозимых из казахских родов.

Одновременно борьба за доминирование в регионе велась между узбекскими племенами Мангытов и Конгратов. Последние, одержав верх над своими давними врагами и подчинив такой институт правления, как *инакство* (т. е. регентство), установили полный контроль в регионе. Самым влиятельным *инаком* из Конгратов был Мухаммад Амин (1175–1205/1762[16]–1791), который стал действительным правителем страны, особенно после того, как он подавил туркмен-йомутов, напавших на Хиву.[17] После этого и ряда других предпринятых шагов его фактическую власть признали все родоначальники узбекских и туркменских племен. Однако Мухаммад Амин не решился бросить вызов сложившимся политическим традициям и по-прежнему носил титул *инак,* продолжая призывать и сажать на престол кровных Чингизидов из казахских степей. В источниках подобное правление было удачно названо *ханбази* (игра в ханы).[18] Дело доходило до того, что иногда хана приводили на трон, буквально, на несколько часов.[19] Таким образом, *инаки* меняли «игрушечных ханов» по своему усмотрению в зависимости

---

[13] Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani.* P. XVIII, прим. 127. Эту информацию можно встретить в таких источниках как: Лаффаси, № 12561, $6^{a-б}$; Перевод Агахи *Бадаи ал-вакаи* Зайнаддина Васифи, рук. ЦВР-3 № 2628, л. 1^{a}–2^{a}; Таррах. С. 28.

[14] Более подробно см.: Комилов Н. С. 22. Н. Камилов также отмечает, что большинство поэтов в Хорезме занимались переводческой деятельностью. Там же. С. 11.

[15] Комилов Н. С. 12–13. Эти данные были собраны сотрудником Института востоковедения АН РУз А. Носировым в 1960 г. Вполне естественно, что они нуждаются в обновлении.

[16] В научной литературе указывается 1763 год, но Мунис приводит точную дату, которой соответствует 1762 год. См.: Мунис-Агахи, *перевод.* P. 98.

[17] Тошев. Б. 74; Камйаб. *Таварих ал-хаванин,* л. 84^{a}.

[18] «Игрой в ханы» ей назвал бухарский историк Абдул-Карим Бухари. См.: Schefer Ch. *Historie de l'Asie Centrale par Mir Abdoul Kerim Boukhary — Afghanistan, Boukhara, Khiva, Khoqand depuis les dernières années du règne de Nadir Chah, 1153, jusqu'en 1233 de l'hègire, 1740–1818 A. D., Traduction francaise.* Paris, 1876. T. II. C. 181. Речь идет об обычае, когда из степей на короткий срок призывали потомков Чингизхана и в случае появления у такового собственных амбиций, заменяли другими его родичами. Об этом см.: Бартольд, *Сочинения.* Т. III. С. 550.

[19] Этот казахский хан (или, говоря термином русского ориентализма, «киргизский султан») был одним из младших братьев Абул-хайр хана (1717–1748). В пятницу утром, после избрания, этот хан в час пятничной

от политической стратегии или расклада сил в ближайшем и отдаленном окружении. Хотя они фактически не имели никакой власти, однако, сложившаяся традиция получила дальнейшее развитие, особенно у потомков подставных ханов. Видимо, их притязания на престол Хивинского ханства подогревались стратегами Российской империи (для обоснования собственного похода на ханство) и даже находили отражение в тогдашней печати соседней империи.[20]

Первым конгратским правителем, принявшим титул *хан,* был Элтузар/Илтузар (1219–1221/1804–1806), внук Мухаммад Амина-инака. Для легитимации своей власти *де-юре* (естественно, с точки зрения политических традиций того времени) он использовал много методов: одним из обычных для того времени действий стала женитьба на дочери выходца из саййидской семьи.[21] Очевидно, тогда и появилась история рода Конгратов, доказывающая их кровную связь с Чингизидами, которая позже была введена в официальную историю Хорезма.[22] Пришедшая на историческую сцену новая династия считала себя не только преемницей Чингиз-хана, но и ее апелляцию к титулатуре Хорезмшахов[23] вполне можно рассматривать как попытку еще большего «удревнения» собственной истории с целью искусственного возрождения связей с более древними, чем Чингизиды, династиями.

После взятия города Конграт в июне 1805 года Элтузар обращается еще к одному проверенному методу легитимации[24] в историографии. В отличие от своих соседей историки Хивинского ханства предпочитали писать только на среднеазиатском варианте *тюрки* (чагатайский).[25] Правда, по наблюдениям Б. М. Бабаджанова, персидский

молитвы упал с лошади, после чего даже его имя стало фиксироваться как Сарык Айгыр хан. См.: Мунис-Агахи, *текст.* Р. 161; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. 62.

[20] В этом отношении интересны опубликованные письма Султана Мендали Пиралиева, где он обвиняет Конгратов в нарушении древних порядков, говоря, в частности, и о том, что они не имели права на власть, поскольку были из сословия «обычных людей» (в тексте — «черной кости»), т. е. не чингизидов. См.: *Девять Хивинских писем Султана Мендали Пиралиева в редакцию «Русского мира».* Санкт-Петербург, 1873. С. 10–12. Султан Мендали Пиралиев псевдоним русского востоковеда В. В. Григорьева. Более подробно см.: Ремнев А. В. Султан Мендали Пиралиев: история одной мистификации // *Вестник Кокшетауского университета имени Ш. Ш. Уалиханова.* 2006. № 3 (12). С. 33–37.

[21] Тошев. Б. 77.

[22] Более подробно о формах легитимации Конгратской династии и фальсификации фактов, соединяющих генеалогическую родословную Конгратской династии от мифологического Калджидай-хана к основателю династии Умбай-инака, см.: Yu. Bregel. Tribal tradition and dynastic history: The early rulers of the Qongrats according to Munis // *Asian and African Studies.* 1982. 16/3. P. 382–385, 392–397.

[23] Камйаб. *Таварих ал-хаванин,* л. 84[б]; Камйаб, *текст.* С. 27; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. 615 прим. 671–672.

[24] См.: Мунис-Агахи, *текст.* Р. 7, 13.; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. xxvi, 216–217 с примечаниями. Пока неизвестно, было ли завоевание города Конграт символичным знаком для написания официальной историографии династии Конгратов.

[25] Авторы переводов в своих предисловиях (*дибача*) именовали этот язык как тюрки. Термин чагатайский тюркӣ употреблялся хивинскими авторами во многих случаях, когда речь шла о переводах с оттоманского на среднеазиатский тюрки. Термин тюркӣ относился к книжно-письменному языку, продолжившему традиции чагатайского языка. Этот термин используется с географическими уточнениями: среднеазиатский тюркӣ, золотоордынский тюркӣ, поволжский тюркӣ и т. д. Среднеазиатский тюркӣ представляет собой позднюю разновидность чагатайского языка и имеет два периода развития: 1) XVII – конец XVIII вв; 2) конец XVIII – начало XX в. Например, Мухаммад Риза Агахи в своем сборнике *Та'виз ал-'ашикин* (Талисман влюбленных) использовал термин чагатайский тюркӣ только когда речь шла о переводе *Дала'ил ал-хайрат шархи* с оттоманского тюркӣ на среднеазиатский. А во всех остальных случаях он употребляет лингвоним тюрки, когда речь идет о переводах с арабского и персидского языков. Агахи. *Та'виз ал-'ашикин.* Рук. ЦВР-1, № 7443, л. 9[а–б] (فقيرنينک ترک تيلى بيله ترجيمه قيلغان كتابلارى). Также Мухаммад Йусуф Байани в предисловии своего перевода пишет, что перевел с оттоманского на чагатайский *Сахаиф ал-ахбар* Мавлана Ахмад Дарвиша. Рук. ЦВР-1, № 6785, л. 1[б]–2[а]. В качестве эпонима термин чагатай проник в местную тюркскую антропонимию и топонимию. Наряду с тем он также проник в западноевропейскую и отечественную терминологию. Чагатайский язык можно считать средневековым среднеазиатским тюркским литературным языком Тимуридского государства. Более подробно см.:

язык (однако под сильным влиянием в синтаксисе тюркского) часто использовался в эпиграфике Хорезма.[26] Такие же примеры интерполяций персидских стихов в исторические и иные тексты авторов Хорезма мы можем отметить как на примере издаваемого источника, так и в других сочинениях.

Официальная историография последней династии Хорезма приобрела для себя сочинителя в лице придворного чиновника Шир Мухаммада мираба под псевдонимом Мунис (Му'нис; 1192–1244/1778–1829).[27] Перед ним была поставлена главная цель: представить династию Конгратов как наследников легитимной власти, которую он в своеобразной форме успешно выполнил.[28] В результате был создан идеологический и культурологический фундамент историко-династийной генеалогии Конгратов. Как отмечает, Мухаммад Йусуф Байани (1858–1923), в написанной по приказу Элтузар-хана истории хивинских ханов, Мунис-мираб употреблял различные обороты, метафоры и аллегории с таким изяществом и красноречием, что читающего охватывало изумление. Далее он выражает сожаление, что Мухаммад Рахим-хан поручил Мунису переводить *Раузат ал-сафа'* Мирхʷанда, и тем самым не дал ему возможность закончить свой собственный труд.[29] Продолжение генеалогии этой династии было написано в формате хронологии учеником и племянником Муниса Мухаммадом Ризой (1224–1291/1809–1874), который подписывал свои произведения псевдонимом Агахи.[30] Интересен тот факт, что в период с 1840 по 1846 гг. он закончил три сочинения по истории первых правителей из династии Конгратов: *Фирдаус ал-икбал, Рийаз ал-даула* и *Зубдат ал-таварих,* каждое из которых он писал примерно около двух-трех лет. Это говорит о том, что у Агахи было достаточно материала и источников и он умело воспользовался этими данными.

Содержание сочинений говорит о том, что Конгратские ханы заказывали и видели свою историю как помпезное описание собственных завоевательных походов против кочевых и полукочевых соседних народов. Частые официальные визиты в Хорезм посольств других стран в хронологиях упоминались кратко, те же исторические события западноевропейскими дипломатами описывались более подробно.

Примерно в это же время на другом континенте мира началась «Большая игра» двух империй.[31] Среднеазиатские ханства, которые были вовлечены в свои локальные междоусобные состязания, не были в курсе политических ходов «Большой игры». Одновременно этот век характеризовался для Конгратов как череда подъемов и спадов.

Благова Г. Ф. Чагатайский язык. Древние и старые письменные языки // *Языки мира: тюркские языки.* Москва. 1996; Бишкек Издательский дом; 1997. С. 148–159.

[26] Бабаджанов Б. М. *Архитектурная эпиграфика Хивы: культура, прокламации, идеология.* http://eeinglikeanarchive.wordpress.com/material/

[27] Более подробно о формах легитимации Конгратской династии и фальсификации фактов о соединении в генеалогии Конгратской династии через мифологического Калджидай хана к основателю династии Умбай Инака см.: Yu. Bregel, Tribal tradition and dynastic history: The early rulers of the Qongrats according to Munis, // *Asian and African Studies,* 16/3, 1982. P. 382–385, 392–397. См. также: Мунис-Агахи, перевод. P. 543 прим. 1; Основное сочинение с родословной хронологией новой династии была названа *Фирдаус ал-икбал.* Критический текст и перевод этого текста опубликован Ю. Брегелем.

[28] Он не смог закончить свою работу, которую впоследствии дописал его племянник Мухаммад Риза Агахи. Сам Агахи в *дибаче* своего дивана не приводит *Фирдаус ал-икбал* в списке своих исторических произведений. Скорее всего, он не упомянул это произведение из-за уважения к памяти своего дяди и учителя Муниса.

[29] Брегель, *Сочинение.* С. 128 со ссылками на работу Байани.

[30] Более подробно о становлении Агахи главным придворным историком см. в разделе «Автор».

[31] Этот термин использовался для определения геополитических интересов Британской и Российской империи в установлении влияния в Центральной Азии (1813–1907). У него есть и другие названия: англ. The Great Game, рус. Турниры теней. Более подробно о мотивации и политических играх двух империй в первой половине XIX в.: Alexander Morrison. Twin Imperial Disasters. The invasions of Khiva and Afghanistan in the Russian and British official mind, 1839–1842 // *Modern Asian Studies* / Volume 48 / Issue 01 / January 2014. P. 259–262.

Если в первой половине XIX в. в военно-политической жизни ханства имело место завоевание дельты Амударьи для подчинения соседних народов и орошения новых земель,[32] то во второй половине этого же века все усилия были направлены на удержание и избежание потери этих земель. Как сказано, в этот период культурный аспект легитимации новой династии выражался в меняющемся облике столичного города Хива, в составлении новых литературных произведений, переводческой деятельности на *тюрки,* а также в закладке основ новой историографии, а ханство вступило в полосу политического и экономического упадка.[33] С угасанием амбиций ханства и уменьшением военных трофеев стиль историографических описаний стал терять витиеватость и высокопарность. Со времен правления Саййид Мухаммад-хана (1272–1281/1856–1864) историография заговорила более простым языком. По приказу Асфандийар-хана (1328–1336/1910–1918) Мухаммад Йусуф Байани упростил язык хорезмской историографии, заложенный Мунисом и Агахи. В этом отношении примечательна формула, в которой он изложил свои мотивы в составлении истории Конгратов в своем главном сочинении *Шаджарайи хᵛараземшахи* (Родословная хорезмшахов). Он пишет: «[Исфандияр-хан приказал:] Занеси на страницы истории кратко и сжато все события и обстоятельства жизни наших великих и благородных предков вплоть до наших дней, воздерживаясь от [пышных] метафор и аллегорий, и обыкновенным слогом, свободным от стилистических ухищрений, с тем, чтобы простые тюрки, как только услышат [эту историю], понимали [ее] без сомнений».[34]

Возвращаясь к более ранней историографической традиции периода Конгратов, заметим, что никто из историков Хивинского ханства не писал в стиле классической персидской историографии, как это сумели сделать Мунис и Агахи. Эти усилия, я полагаю, были призваны повысить культурную роль и значение ханства, как это было в соседнем Бухарском ханстве, которое издавна считалась культурном центром Средней Азии. Как заметил В. В. Бартольд (1869–1930), в XIX веке в Хивинском ханстве «делалось больше для подъема культуры, чем в Бухаре».[35] Добавим, что это культурное наследие можно считать достоянием всей Средней Азии. И это касается не только историографии, архитектуры. Венгерский ученый А. Вамбери писал «...к музыке и народной тюркской поэзии, к которым среднеазиатский кочевник питает страсть более пылкую, чем представитель любой образованной нации, здесь (*в Хивинском ханстве — Х. Н.*) сильнее, чем в Коканде, Бухаре и Кашгаре».[36]

Одновременно мы видим «состязания легитимаций» среди именитых правителей трех ханств, обретавших чаще вид соперничества за «старшинство» среди династии региона. Как заметил Б. М. Бабаджанов, соревнование за доминанту обретало забавные формы обмена стихами, иногда в виде эпиграмм. Например, в очень своеобразной форме эти амбиции и притязания на доминанту выразил Мухаммад Рахим I, выгравировав на своей печати следующий бейт:

محمد رحیم الدیده تابسه جای

عمر تابع اولمس مو حیدر مطیع

---

[32] Более подробно см.: Shioya Akifumi. Irrigation Policy of the Khanate of Khiva regarding the Lawzan Canal, 1830–1873 // *Area Studies Tsukuba* 32, 2011. P. 115–136. В статье автор также приводит краткий обзор военных экспедиций Хивинских ханов в первой половине XIX века. Там же. P. 122–124.

[33] Мунис-Агахи, *текст.* P. 2–5; Мунис-Агахи, *перевод.* P. xii-xx, Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani.* P. IV–VI.

[34] Хан распорядился также, чтобы Байани опускал рассказы, которым не подобает быть занесенным в историю. Брегель. *Сочинение.* С. 128; Байани, л. 3ᵃ–3ᵇ.

[35] Бартольд В. В. *Сочинения.* Т. III. С. 552; Мунис-Агахи, *перевод.* P. x, xii, прим. 16.

[36] Вамбери А. *Путешествие по Средней Азии.* Москва, 2003. С. 255.

Если нашел место Мухаммад перед Милостивым,
Не должен ли подчиниться [ему] ‘Умар и смириться [пред ним] Хайдар?[37]

Пользуясь обычными аллегориями, основанными на традиции двойного смысла фраз и слов (*ийхам* / ایهام), составитель двустишия обыгрывает значения своего имени и имен своих соперников — правителей соседних ханств. Основной смысл двустишия основан на созвучие имен трех ханов с именами Пророка Мухаммада (намек на самого Мухаммад Рахима I) и двух его халифов ‘Умара Хаттаба (намек на правителя Коканда ‘Умар-хана) и ‘Али б. Абу Талиба, носившего прозвище «Хайдар/Лев» (намек на бухарского правителя Амира Хайдара). Ясно, что в таком соревновании статусов своих правителей в сравнении с владетелями соседних ханств участвовали и придворные историки и поэты, в том числе и Агахи.

АВТОР

На сегодняшний день можно сказать, что жизнь и творчество историографа Мухаммада Риза Агахи были более или менее изучены, а его биография реконструирована, иногда в деталях.[38] Опубликованы извлечения из его произведений с переложением в кириллицу (шесть томов), составлен каталог его полных работ.[39] Наиболее основательные исследования биографии нашего автора сделаны Ю. Брегелем, К. Мунировым и Н. Ташевым. Первый из них собрал и привел наиболее обширную информацию о жизни и творчестве Агахи.[40] К. Муниров изучал творческое наследие Агахи-историка; им издана монография по историографии Хивинского ханства. К сожалению, исследователь был крайне скуп на оригинальные суждения. Н. Ташев — издатель *Джами‘ ал-ваки‘ат-и султани* — существенно дополнил биографию, уделив особое внимание толкованию должности *мираб,* которую Агахи занимал при дворе.[41] Он подкрепил свои реконструкции большим количеством выдержек из рукописей с описанием исторических событий.

Ниже, приводя данные последних исследований, мы постарались осветить малоизвестные или, как мы полагаем, искаженные стороны биографии как Агахи, так и его дяди Муниса. В контексте наших задач мы постарались решить генеалогические проблемы и противоречия, на которые не обращали внимания предыдущие исследователи, особенно в тех случаях, когда отдельные эпизоды биографии помогают полнее понять и истолковать издаваемый нами источник.

Итак, Мухаммад Риза б. Эр Нийаз-бек, занимавший в ханстве официальную должность *мираб*а, был более известен как поэт, переводчик и историограф, творивший под псевдонимом Агахи. Согласно восточной письменной традиции, поэт обычно приводил автобиографию в *дибаче* своего сборника стихов. Не является исключением и *диван* Мухаммада Риза Агахи *Та‘виз ал-‘ашикин* («Амулет влюбленных»),[42] который был составлен во время правления Саййид Мухаммад-хана, по приказу его ученика, наследника трона Мухаммад Рахима II Фируза (1864–1910). Этот *диван* содержит отредактированный вариант 810 персидских и тюркских стихотворений, то есть 18000 полустиший Агахи, написанных до 1288/1872–1873 г.[43] Однако биографические сведения не

---

37 Таджир. *Гарааиб-и сипах.* Рук. ЦВР-1, № 5408, л. 7[б]; См. также: Бабаджанов, *Кокандское ханство.* С. 356–357.

38 Извлечения из его произведений были опубликованы в 6 томах: Огахий, *Асарлар.*

39 См.: *ОАТ (каталог).*

40 Мунис-Агахи, *текст,* 1988; Мунис-Агахи, *перевод,* 1999.

41 Agahi, *Jami al-vaqi‘ati sultani,* 2012.

42 Агахи, *Диван,* л. 8[а–б].

43 Более подробно: *ОАТ,* сс. 74–124. Научно-критический текст дивана подготовлен Ф. Ганиходжаевым. См: докт. дисс.: *Огаҳийнинг «Таъвиз ул-ошиқин» девони ва унинг илмий-танқидий матни.* Тошкент, 1998; Также: Холиева Г. *Огахий мусаммматлари.* Автореф. Дис. к. ф. н. Ташкент, 2000. С. 8. В работе приведено 10 списков дивана. Последний десятый список хранится в Хорезме.

исчерпываются только его диваном. Интересные факты из жизни Агахи встречаются в его переводах и исторических трудах.

Точную дату рождения Агахи сообщает Мунис: он родился в субботу 10 зу'л-ка'да 1224/16 декабря 1809 года.[44] Его отец, Эр Нийаз-бек, был родственником Шир Мухаммада Мунисa. Сам Мунис называет Эр Нийаз-бека младшим братом (*ини*).[45] Однако слово *ини* в Хорезме не всегда означало «младший брат».[46]

Есть две версии родственных связей Мунисa и Агахи. По Дж. Шарипову и Ф. Ганиходжаеву, Мунис был дядей Агахи со стороны матери (*тагаси*),[47] другие ученые, в числе которых К. Муниров, Н. Ташев, считают, что Мунис и Эр Нийаз-бек, скорее всего, были родными братьями,[48] М. Йулдашев называет их двоюродными братьями.[49]

В родном кишлаке Агахи — Кыйат — живет его родственник Тахир Худайназаров, который утверждает, что Мунис был ему дядей со стороны матери.[50] Автор *Тазкира-йи шу'ара'* Хасан Мурад Лаффаси (1880–1949), называет Агахи двоюродным братом (*'амаки-зада*) Мунисa.[51] Исходя из вышеизложенного, можно констатировать, что Мунис приходился родственником Агахи по двум линиям: со стороны отца двоюродным дядей (*'амаки-зада*), со стороны матери дядей (*тага,* хоразм. диал. *дайы*). К сожалению, пока в доступной литературе мне не удалось обнаружить имя отца Эр Нийаз-бека. Оно могло бы разрешить все разногласия относительно степени родства двух известных деятелей прошлого.[52]

Есть большая вероятность, что отец Агахи не занимал должность во дворе, так как его имя не встречается в историографии ханства. Эр Нийаз-бек умер в молодом возрасте, впоследствии Агахи воспитывался под попечением своего дяди Мунисa.[53] Общие

---

[44] Мунис-Агахи, *текст.* Р. 645–646. В синхронистических таблицах 10 зу'л-ка'да 1224 года хиджры приходится на 17 декабря, на воскресенье, однако, у Мунисa это суббота. Об «отставании» хорезмского календаря на один день в свое время писал В. В. Бартольд. Если это так и Агахи родился в субботу, то этот день попадает на 9 зу'л-ка'да: См. Мунис-Агахи, текст, с. 8, прим. 51. В критическом тексте Ю. Брегель, следуя примечанию В. В. Бартольда, в качестве дня рождения Агахи приводит дату 17 декабря. Но в издании перевода текста он дает дату 16 декабря, следуя астрономическому календарю, который был использован хивинскими историками. См.: Мунис-Агахи, *перевод.* Р. xxxix–xlv (там же ссылка на работу В. В. Бартольда).

[45] Мунис-Агахи, *текст.* Р. 593, 645; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. 271, 297.

[46] Agahi, *Jami al-vaqi'at-i sultani*. С. iv, ссылка 18; Р. VII.

[47] Шарипов. Б. 107; *OAT.* С. 7, 76.

[48] Муниров, *Хоразмда тарихнавислик.* С. 14; Agahi, *Jami al-vaqi'at-i sultani,* ссылка 18, С. iv.

[49] Йулдашев, с. 267, прим. 5. Этот автор ссылается на издание Байани: Баёний. *Хоразм тарихи,* с. 160. При сверке рукописей ЦВР-1, Байани *Хоразм тарихи* (№ 7421) и *Шаджара-йи хᵉаразмшахи* (№ 9596) я не нашла информацию, которую приводит М. Й. Йулдашев.

[50] Тахир Худайназаров 1941 года рождения, житель кишлака Кыйат, Хорезмская область. По устным данным Т. Худайназарова, Эр Нийаз-бек и 'Аваз Мираб были родными братьями, их отцом был Джийан бий мираб. Сын 'Аваз Мираба — Мунис был дядей Агахи со стороны матери (тагасы, хор. диал. дайысы). Сам Т. Худайназаров утверждает, что представляет 5 поколение после Агахи. Его мать Рахима (1905–1989) была дочерью Машариб мираба (1867–1954) [Замечания: Эти данные показывают, что Т. Худайназаров, является только третьим поколением после Агахи; также кажется странным, обнаружить брата Агахи (ум. 1874) жившего до 1954 года!], который приходился братом Агахи (записано 24 апреля 2015 года автором). Шаджара в дом-музее Агахи в Кыйате (генеалогия составлена по устным данным) во многом противоречит датам, которые встречаются в рукописях. Ценную поддержку в сборе материалов автором во время его поездки в Хорезм оказали заведующий историческим отделом фонда Ичан-Кала к. и. н. Камилджан Худайберганов и младший научный сотрудник Зайнаб Абдуллаева.

[51] Лаффаси, рукописи ЦВР-1, № 12561, л. 12⁶; № 9494, л. 4ᵃ. В другом списке этого сочинения Мунис указывается как дядя Агахи ('амаки), № 11499, л. 2ᵃ.

[52] Юрий Брегель почему-то делает Эр Нийаз-бека сыном Эшим-бий мираба (см. именные указатели к тексту и переводу *Фирдаус ал-икбал*). Если это так, Мунис бы не смог называть Эр Нийаз-бека младшим братом (ини), так как Эшим-бий мираб умер в 1727/28–1735 годах, а Мунис родился в 1778 году! Естественно, год рождения Эр Нийаз-бека должен быть после этой даты.

[53] Р. Маджиди, не называя свои источники, утверждает, что Агахи осиротел в возрасте трех лет. Нельзя исключить вероятность, того, что он опирался на устную информацию. См.: Мажидий Р. *Огаҳий лирикаси.* Тошкент, 1963. С. 8. Эта же книга была переиздана под названием *Истеъдод ва бурч.* Тошкент, 1974.

предки Муниса и Агахи упоминаются в *Фирдаус ал-икбал* в связи со смертью ‘Аваз мираба (18 раби‘ II 1215/ 7 сентября 1800).[54]

Таким образом, опираясь на автобиографические данные и сведения информаторов, можно предложить следующего генеалогию Агахи. Итак, восстановленная нами генеалогическая линия выглядит следующим образом:

По Мунису:

Мухаммад Джан Суфи бий йуз
↓
Керай бий
↓
Даулат бий
↓
Ораз Мухаммад бакавул
↓
Хасан Кули аталык
↓
Эшим бий мираб
↓
Шир Мухаммад мираб

По устным сведениям информаторов:

Аваз мираб — ?

Шир Мухаммад мираб Мунис — дочь мать Агахи — Эр Нийаз-бек

‘Абдуллах-бек[55] — Мухаммад Риза Агахи

Как видно из генеалогии, предки Муниса и Агахи были из узбекского племени йуз,[56] которые из поколения в поколение занимали должность *мираба* при дворе. В научных кругах до недавних времен бытовало мнение, что *мирабы* были ответственны за ирригационные работы в ханстве. Но, как установил Н. Ташев, в хивинских хронологиях *мираб*ы упоминаются во многих случаях, когда речь идет о военных делах и походах.[57]

Нам важнее то обстоятельство, что имена Муниса и Агахи в культурной жизни ханства встречаются чаще, нежели в военных походах. Конгратские ханы больше привлекали их к историографии, как обладателей «бойкого пера», мастеров переводов. Сам

[54] Мунис-Агахи, *текст.* P. 354; Мунис-Агахи, *перевод.* P. 166.
[55] Более подробно, см.: Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* P. VIII, ссылка 33.
[56] В историографии Хивинского ханства это племя встречается очень редко. См. Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* C. iv.
[57] Более подробно о функциях должности мираба см.: Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* C. viii–x. Там же ссылки на другие работы о мирабстве в Хивинском ханстве.

Агахи пишет, что он серьезно увлекался поэзией, и ему было больше по душе писать, находиться среди ученых и поэтов, нежели быть вовлеченным в военные дела.[58]

В творчестве Муниса и Агахи можно найти общие черты — они были подражателями Алишера Наваи (1441–1501). Упомянутый автор Лаффаси сообщает, что Мунис организовывал собрания ученых. В *Та'виз ал-'ашикин* Агахи пишет, что при каждой возможности и он старался принимать участие в подобного рода собраниях ученых. В своих трудах Агахи позиционировал себя в качестве поэта, затем как переводчика и лишь в последнюю очередь как историка. Сам автор пишет, что он учился в медресе, но в каком именно, мы точно не знаем.[59]

Для 20-летнего Агахи настоящим испытанием судьбы стала потеря учителя, дяди и патрона — Муниса, скончавшегося от холеры в 1829 году. Автор *Тазкира-йи шу'ара'* Хасан Мурад Лаффаси сообщает, что тело погибшего в очередном походе на Хорасан Муниса по приказу Аллах Кули-хана (1240–1258/ 1825–1842) было привезено в Хиву. Лаффаси подчеркивает, что Аллах Кули-хан был сильно огорчен неожиданной смертью Муниса, которого он, по-видимому, ценил особо.[60] По традиции придворная должность переходила из поколения в поколение по мужской линии. Видимо поэтому в том же году Агахи был назначен на должность мираба.[61]

В связи с тем, что в издаваемом источнике (как и во всех хорезмских хрониках) приведены своеобразные описания военных кампаний, интересно было бы реконструировать личное участие авторов в этих походах. Так, если проследить непосредственное участие в военных походах Муниса и Агахи по официальным хронологиям, то можно убедиться, что последний был вовлечен в незначительные по масштабу военные стычки. Самый большой отряд под командованием Муниса состоял из 30 человек.[62] У Агахи тоже были нукеры, но их число явно было намного меньше, чем у Муниса.[63] В *Зубдат ал-таварих* Агахи вспоминает, как во время боя не смог с ходу отрубить голову убегавшему врагу; вместо него это сделал воин-туркмен и увез «добычу», за которую был вознагражден Мухаммад Амин-инаком.[64] После этого случая Рахим Кули-хан отклонил просьбу Агахи разрешить принять ему участие в набеге на подвластный Бухаре Каракуль, сказав, что он лучше поможет молитвами.[65] Автор не скрывает легкой досады, но всякий раз сопровождает такие конфузы высокопарными стихами или рассуждениями в эсхатологическом смысле, как бы компенсируя свой недостаток в одном деле явной демонстрацией мастерства в другом.

Похоже, такие неудачи стали причиной того, что Агахи не покидал Хивинское ханство и не участвовал в походах, лишь иногда присоединяясь к незначительным отрядам с локальными миссиями, да и то в первые годы своей службы. Но будучи историографом, Агахи в своих трудах всегда упоминал официальную должность, впрочем,

---

[58] Агахи, *Диван,* л. 3[а]. Муҳаммад Ризо Огаҳий. *Таъвизул ошиқин* / Нашрга тайёрловчи Ш. Шарафиддинов; масъул муҳаррир Р. Мажидий. Тошкент, 1960. С. 30. Огахий, *Асарлар,* I. С. 37.

[59] Агахи, *Диван,* л. 3[а]. По устным данным внучки Бабаджана тарраха — Хадима (1878–1971) Анбар Атамурадовой (род. 1938 г.), это могло быть медресе Араб-хана (1616) в Хиве. Бабаджан Таррах был писарем при Ферузе. Но можно предположить, он мог учиться в медресе Инакия, расположенного поблизости от медресе Араб-хана.

[60] Лаффаси, № 12561, 8[б].

[61] У Муниса не было сына, и его племянник Агахи был единственным претендент на этот пост. См.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. v, сноска 33.

[62] Мунис-Агахи, *текст.* Р. 7, прим. 40; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. XIX, прим. 53.

[63] В одном из архивных документов Центрального Государственного архива Узбекистана встречается такая фраза: محمد رضا میرابنینك نوکری عوز(ض)بن آتا نظرنی اولکان تیوه سی اوچون (331) [23 ob.] ЦГА РУз, фонд Хивинских ханов, I-125/2/406. Данная информация была предоставлена к. и. н., У. Султановым, которому я весьма признательна.

[64] Агахи, *Зубдат,* л. 85[б]–86[а]. По информации А. Вамбери, ханы награждали своих воинов четырьмя типами халатов: простой одеждой — за четыре головы врагов, самой красивой — за сорок голов. А. Вамбери. *Путешествие по Средней Азии.* Москва, 2003. С. 107–109.

[65] Агахи, *Зубдат.* л. 136[б]–137[а].

как и его современники. Он подражал Мунису и в поэзии, и в переводах, и в написании исторических сочинений.

Агахи не скрывает и других своих — более крупных неудач и болезней. Первая отставка Агахи приходится на 19 мухаррама 1268/14 ноября 1851 года. Как было отмечено выше, Агахи неохотно исполнял должности *мираба* и к тому же страдал подагрой (*бад*). Из-за болезни он не мог выполнять свои обязанности *мираба* и сопровождать хана в походах.[66] По просьбе Агахи, Мухаммад Амин-хан отпускает его со службы; вместо него назначен ближайший родственник Агахи (*'амаки-зада*) Мухаммад Карим-бек.[67] Спустя 4 года Мухаммад Карим-бек вместе с 'Абдаллах-ханом (1271/1855) погибают в бою против мятежных йомутов. Преемник 'Абдаллах-хана Кутлук Мурад-хан (1271–1272/1855–1856), несмотря на болезнь поэта, вновь назначает его *мираб*ом.[68]

Все исследователи творчества и биографии Агахи считали, что однажды уволившись, он больше не возвращался к должности мираба. Однако Н. Ташев приводит пять аргументов, утверждая, что Агахи до конца своей жизни оставался на этой должности.[69] К ним можно добавить и слова упомянутого А. Вамбери, который посетил Хивинское ханство в 1863 году и упомянул Агахи, назвав его «Мираб».[70] Не менее весомый факт содержится в архивах А. Л. Куна. Он пишет, что один из действующих мирабов был «ханским историографом».[71] Очевидно, что речь могла идти об Агахи. Также Агахи в *дибаче* своего дивана описывает свое положение при дворе как *садрнишин*,[72] что может быть истолковано как «глава поэтов при дворе».[73] Н. Ташев, ссылаясь на рукописи, заключает, что *мирабы*[74] не ведали ирригационными делами, а участвовали в завоевательных походах, что в ханстве ценилось, прежде всего, так же как и военные способности человека.

Добавим к этому, что в случае с Агахи налицо его неоднозначное отношение к своим придворным должностям и предпочтение собственным творческим заслугам, за неимением военных. Должность же оставалась средством заработка. Как минимум, начиная со времен Мухаммад Амин-хана до конца своей жизни, он занимался переводческой деятельностью, находясь на должности и получая жалованье мираба.[75] Стихи Агахи получи-

---

[66] Долимов. С. 107.

[67] Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. 152.

[68] Агахи пишет, что его повторное назначения было 2 раби' I 1272/11 ноября 1855 года, см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. 226.

[69] Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. xi–xii.

[70] Назирова Ҳ. Вамбери Огаҳий билан учрашганми? // *Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси,* № 3, Урганч, 2012. Б. 20-23.

[71] Кун А. Л. Администрация Хивинского ханства и главнейшие города ханства. *Институт восточных рукописей при Российской Академии наук, архив востоковедов,* ИВР-33/1/10/8об. Эту информацию мне предоставил докторант Института истории Академии наук Узбекистана К. Якубов, которому я очень благодарна.

[72] Обладатель этой должности в Бухаре отвечал за проверку вакуфных документов мечетей. Была ли подобная должность в Хивинском ханстве, и какие на нее возлагались обязанности, неизвестно.

[73] Эта информация встречается в дибаче его *дивана.* С. Далимов воспринимает эту информацию как должность Агахи, см. Долимов. С. 100. Также в справочном листке рукописи *дивана* Агахи фонда РНБ приклеена «Кауфманская накладная» под № Т. Н. С. 18. В ней информация толкуется в том смысле, что Агахи, якобы, занимал высокую должность: «бывший кади верховной власти» (!). На самом деле, Агахи использовал два разных глагола: «میراب‌لیغ منصب عالی‌سیغه **منصوب** و صدرنیشین‌لیک مرتبهٔ متعالی‌سیغه دورمن», каковую фразу мы переводим так: «Я был назначен на высокую должность мираба и был в степени садрнишина». Агахи, *Диван,* л. 3[а].

[74] Вообще слово мир или амир использовалось больше для обозначения военной должности.

[75] В архивных документах ЦГА РУз встречаются данные о жалованиях мирабов в Хивинском ханстве. Интересно отметить, что Агахи с 1848 по 1850 и в 1858 гг. получал 40 тилла, что было вдвое меньше жалования Тагай мираба, Кара Бахадир мираба, Мухаммад-Карим мираба, Султан мираба в 100 тилла. Но в то же время Шерали мираб получал 20 тилла, см.: Ф-125, оп 2, д 523, 1[б], 2[а]; Ф-125, оп 2, д 524, 1[б], 2[а]; Ф-125, оп 2, д 539, 1[б], 2[а], 3[а].

ли признание еще при его жизни. Сам Мухаммад Рахим-Хан II считал его своим учителем в области поэзии. Среди учеников Агахи были Мухаммад Йа‘куб Хʷаджа б. Ибрахим Хʷаджа Халис (ум. 1287/1870) и Пахлаван Нийаз мирзабаши б. Дамулла ‘Абдаллах ахунд Камил Хорезми (ум. 1316/1898). Собственный взгляд на литературное творчество, ценность поэтического дара Агахи излагает в одном из своих стихотворений, как бы адресуя свои слова сословию духовенства, считавшего литературный труд легкомысленным занятием.

و بعضی معاندلار رسول علیه السلام‌نی‌کیم قرآن‌نی خلایق‌غه یتکورمیش ایردی شعرا زمره‌سیدین حساب قیلماغای‌لار بصیرت اهلیغه معلوم بولسون‌کیم بو سوز شعرنینک مقامی رفعتی‌غه دلیل قاطع و شاعرنینک مرتبه‌سی مناعتی‌غه حجت ساطع‌دور بو جهت‌دین اکثر مشایخ و اولیا و اتقیا و خُلفا شعر آیتورغه اشتغال کورکوزوب‌دورلار بلکه حضرت رسالت‌پناه‌دین داغی نیچه حدیث بی قصد نظم بیله واقع بولوبدور آنداق‌کیم من اکرم عالماً فقد اکرمنی و حق تعالی کلامیدا هم کوب جای‌دا وقوع تاپیب‌دور آنداق‌کیم والعادیات ضبحاً فالموریات قدحاً بس شعر بیر نعمت عُظمادورکیم تنکری تعالی آنی هر کیشی‌کا عطا قیلمامیش‌دور و آنی آیتماق هنری هر کیم‌نینک قولیدین کیلمامیش‌دور و شعر شاعرنینک عزت و دولت نعمتین حاصل قیلماقغه سبب بلکه ایکی دنیا منزلتی سعادتیغه واصل بولماقیغه باعث‌دور اللّٰهم ارزقنا من نعمته العظما تمت.[76]

«Некоторые упрямцы не относят к категории поэтов Пророка (мир Ему), который довел Коран до людей. Пусть разумные узнают, что эти слова являются ярким доказательством того, что поэзия занимает (высокое) положение и (высшую) степень. Также они свидетельствуют о (высокой) позиции и недосягаемости поэта. Поэтому, не только (все) шейхи, святые, благочестивые и халифы интересовались поэзией, но и многие хадисы Благословенного Посланника высказаны в рифмованной форме. Например: «*ман акрама ‘ālиман фа-кад акрамани*» (*Кто возвеличил ученого, тот возвеличил меня*). (Такое) встречается и в словах Всевышнего (Аллаха). Например: «*ва-л-‘āдийāти дабхан фа-л-мурийāти кадхан*» (Коран: 100: 1–2).[77] Итак, поэзия — самый великий дар, которым Всевышний наделяет не каждого, и сочинять не каждый умеет. Для поэта поэзия является не только средством достижения славы и обогащения, но и причиной обретения счастья двух миров. Аллах наделял нас своими высшими дарами. Конец[78]».

Нечто подобное услышал в Хиве и Вамбери. При встрече с ним Агахи упомянул, что с величайшим терпением переводил на узбекско-тюркское наречие большой исторический труд Мирхʷанда, чтобы сделать его более доступным для своего сына, владевшего, впрочем, и персидским языком. По признанию Агахи, работа продолжалась 20 лет, однако он стеснялся говорить о ней, потому что занятие другими науками, кроме религиозных, считалось легкомысленным.[79] В конце *дибача* дивана Агахи приводит список своих переводов на тюрки (узбекский), а также названия 5 исторических

[76] Агахи, *Диван,* л. 9[a]

[77] (1) Клянусь мчащимися, задыхаясь, (2) и выбивающими искры / *Коран,* сура «العاديات» (Мчащиеся), перевод И. Ю. Крачковского, Москва, 1986.

[78] Я благодарна главному библиотекарю RIFIAS Университета Блумингтона А. Хабибуллаеву за корректировку перевода.

[79] Вамбери А. *Путешествие по Средней Азии.* Москва, 2003. С. 255.

сочинений. Он перевел с персидского 18 и одно сочинение с османского тюрки.[80] Как можно заметить, Агахи начал свою деятельность при дворе с переводов исторических сочинений.[81] Установлено, что Конгратские ханы заказывали ему прозаические переводы.[82] Можно добавить, что Агахи был самым плодотворным переводчиком не только в Хивинском ханстве, но во всей Средней Азии.

Изучая развитие творческого пути Агахи-историографа, было бы интересно проанализировать *дибача* его исторических сочинений. Так, в *Фирдаус ал-икбал* и *Гулшан-и даулат* он подчеркивает, что приходится племянником и учеником Мунису.[83] Можно допустить, что это стремление подчеркнуть родство с первым придворным историографом ханства. Подобное желание легко объяснимо. Завершение *Фирдаус ал-икбал* стало первым литературным опытом Агахи. Позже в небольших предисловиях своих сочинений *Рийаз ал-даула, Зубдат ал-таварих* и *Джами‘ ал-ваки‘ат-и султани* он уже не упоминает, что является племянником или учеником Муниса, а просто пишет свое имя.[84]

Между тем, позже, когда состоявшийся историограф Агахи, перу которого уже принадлежали четыре исторических труда, вновь вспоминает свое родство с Мунисом в предисловии своего очередного сочинения *Гулшан-и даулат,* как бы подчеркивая свою преемственность с основателем конгратской историографической традиции. В чем тут дело? Нам кажется, ответ нужно искать в изменившейся обстановке в историографии тогдашнего Хорезма. Напомним, что во время прихода к власти Саййид Мухаммад-хана (1272–1281/1856–1864), видимо, изменились вкусы, как правителя, так и придворной элиты, которые перестали воспринимать помпезно изложенные истории. В этом смысле важно вспомнить такой эпизод. Ученик Агахи Мухаммад-Йа‘куб-х^{в}аджа диван передает приказ Саййид Мухаммад-хана историку Эш Мураду Ахунду ал-‘Алави — написать историю его правления.[85] В начале рукописи этой истории фигурирует запись с названием сочинения, заключавшее в себе имя посредника, передавшего волю хана: *Тарихча-йи Мухаммад Йа‘куб-х^{в}аджа* (Малая история Мухаммад Йа‘куба-х^{в}аджи). Однако уже следующий заказ написать продолжение истории правления этого же хана называется в начале книги *Шахнама-йи Эш Мурад*,[86] то есть уже по имени автора, но официальное название его известно как *Тарих-и Саййид Мухаммад-хани.*[87]

В свете поставленного вопроса для нас важнее другое обстоятельство. Дело в том, что по стечению обстоятельств, или в силу возникших перемен во вкусах с этого периода, история Хорезма пишется параллельно двумя историками, излагавшими ее в разных стилях: упрощенном, как предпочитал Эш Мурад, и в более помпезном стиле, как это делал Агахи. Может именно по этой причине последний в кратком предисловии одного из ранних произведений *Гулшан-и даулат* подчеркивает свое родство с первым и самым

---

[80] Ю. Брегель затруднился определить хронологию его переводов. См.: Мунис-Агахи, *перевод.* P. xxiii. Н. Ташев, кропотливо изучив творчество поэта, пришел к выводу, что сам автор перечисляет переводы в той последовательности, в какой они были написаны. Там же весь список переводов Агахи. См.: Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* С. xii–xiv. Надо отметить, что рукопись *Табакат-и Акбар-шахи* Низам ал-Дин Ахмада Харави, хранящаяся в РНБ под инвентарным номером № 106, здесь фиксируется под № 107. См. Там же. С. xiii, ссылка 111.

[81] Он стал официальным историографом Хивинского ханства, а затем перевел немало исторических работ с персидского языка на среднеазиатский тюрки. *ОАТ,* с. 33.

[82] Два последних перевода сделаны в стихах.

[83] Мунис-Агахи, *перевод.* P. 406–407; Агахи, *Гулшан-и даулат,* Рук. ЦВР-1, л. 4^{а}.

[84] Агахи, *Рийаз ал-даула,* л. 5^{б}; Агахи, *Зубдат,* л. 4^{б}; Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* С. 10: محمد رضا میراب المتخلص (الملقب) بالآگهی ابن ایرنیازبیک.

[85] *ОТР,* I, № 104; Брегель, *Сочинение.* С. 129–130; Дмитриева, № 71.

[86] Эш Мурад Ахунд ал-‘Алави, *Тарих-и Саййид Мухаммад-хани.* ИВР РАН, рук. С. 573, л. 1^{а}.

[87] Дмитриева, №№ 71–72.

Рис. 1. Тутовник по преданию посаженный самим Агахи.

Рис. 2. Мавзолей Мунисы и Агахи.

Рис. 3. Гробница Агахи.

почитаемым историографом Хорезма — Мунисом.[88] В следующем труде *Шахид ал-икбал,* не приводя даже имени своего отца, он вновь подчеркивает, что является учеником и племянником Муниса. При этом добавляет, что официальной историей Хивинского ханства он занимался с молодых лет до старости.[89] Подобное позиционирование (после долгих лет молчания о своих родственных связях с отцом-основателем историографии Конгратов — Мунисом) без всяких комментариев говорит само за себя, то есть явно указывает на творческую ревность автора и его притязания если не на монополию в условном «историографическом поле» Хорезма, то на заслуженное лидерство.

Действительно, стилистика историографических сочинений Агахи высокопарна и вычурна. Он всякий раз стремится подчеркнуть, что блестяще владеет не только секретами поэтического мастерства, но и методикой рифмованной прозы (*садж'*). Очевидно, что для восприятия этот язык был сложен, неудобен и даже в какой-то мере непрактичен. Понимание и даже корректное чтение подобного высокопарного стиля было уделом немногих людей из числа образованной элиты. Видимо, поэтому у этого стиля, равно как и у их носителей, появились конкуренты, способные удовлетворить интерес к истории в более низких стратах общества, которым ближе более упрощенный стиль изложения.

Как правило, в своих произведениях Агахи не называл имена устных информаторов, не приводил письменные источники, что вполне соответствовало традиции того времени и нет смысла осуждать его в этом отношении. Естественно, он восхвалял своих донаторов в лестной форме, конструировал образы ханов, естественно, в комплементарном стиле, не допуская и тени критики в их адрес. Даже когда 'Абдуллах-хана (1271/1855) провозгласило ханом войско и Кутлук Мурад-хан (1271–1272/1855–1856) занял престол в обход законных наследников, нарушив правила майората (кстати, с помощью Мухаммад Йа'куба михтара), Агахи никоим образом не подвергает сомнению их легитимность.[90]

Мухаммад Риза служил в качестве мираба и был придворным историком при шести хивинских ханах. Он умер спустя год после завоевания Хивинского ханства Российской империей — в 1291/1874 году.[91] Его могила, как и мавзолей Муниса, находятся на кладбище Шайх Маулана Баба в селении Кыйат, расположенном в восьми километрах от Хивы, где предположительно он и родился.[92]

ИЗУЧЕНИЕ *ЗУБДАТ АЛ-ТАВАРИХ*

Первое упоминание об исторических работах Муниса и Агахи было опубликовано российским востоковедом Александром Людвиговичем Куном (1840–1888) в Ташкентской газете «Туркестанские ведомости».[93] Ориенталист и коллекционер А. Кун в 1871–1876 годах участвовал в военных походах в Искандеркуль, Шахрисабз, Хиву, Коканд, был советником первого генерал–губернатора Туркестанского края К. П. Кауфмана по образованию. В упомянутой статье подчеркнуто, что настоящая заметка была «составлена по исторической летописи Шир-Магомета-Мунуса-мираба (!), жившего в начале текущего столетия, при Илтазар-хане. По его приказанию и была составлена история

---

88 Агахи, *Гулшан-и даулат,* л. 4[а].

89 Агахи, *Шахид ал-икбал,* л. 3[б].

90 Брегель, *Сочинение.* С. 135.

91 Байани, л. 4[б]. О недоразумении, из-за которого Агахи считался живым еще в 1295/1879 г., см.: Мунис-Агахи, *текст.* Р. 53, прим. 302.

92 Кладбище Муниса и Агахи были найдены в ходе совместной работы С. Далимова, Э. Самандара и О. Пирназарова в селении Кыйат, где также находится дом-музей Агахи. Здесь растет тутовое дерево, которое, по преданию жителей кишлака, посадил сам Агахи. См.: Комил Аваз. *Муҳаммадризо Огаҳий. Ҳаёти ва ижодига бир назар.* Тошкент. Б. 50-51; Таррах. Б. 165, прим. 1. См. рис. 1, 2а и 2б.

93 Кун А. Л. Заметки о Хивинском ханстве // *Туркестанские ведомости.* 1873. № 40. С. 158. (9 октября).

или вернее — *хронология*[94] хивинских ханов». Далее А. Кун пишет, что «две последние главы истории Мунуса-мираба (!) заключают в себе рассказы о жизни и делах ханов ныне ханствующих (!) в Хиве династии кунградской», кратко описывая историю ее родоначальника Илтузар-хана и заканчивая Мухаммад Рахим-ханом II. Хотя сам А. Кун отмечает, что Мунис жил в начале XIX столетия, тем не менее приписывает ему всю хронологию, охватившую историю ханов до 1873 г. Из чего явно следует, что А. Кун не имел представления о другом авторе — Агахи.

Говоря о походе Мухаммад Амин-хана (1846–1855) в Хорасан в 1855 году, он пишет: «...Хану тут же была отрублена голова: кроме того, как уверяют, до 400 хивинских голов было отправлено в Тегеран». Исходя из подобных ремарок, можно заключить, что А. Кун, зная о существовании местных источников, очень бегло ознакомился с ними, не имея времени для более подробного изучения,[95] предпочитая пользоваться устной информацией. Как верно отметил Ю. Брегель, А. Кун был весьма поверхностно знаком с работами Муниса и Агахи.[96] Как нам представляется, он компенсировал это устной информацией, которой и пользовался в своей работе.

Второй раз А. Кун говорит о Мунисе и Агахи, выступая в Русском Географическом обществе 5 декабря 1873 г. Текст доклада был опубликован в январе 1874, затем переиздан на немецком языке.[97] В этой статье имя Муниса уже фигурирует как Йунус мираб. Не зная, кто был продолжателем работы Муниса, он называет его (т. е. Агахи) сыном Йунус мираба, так как по тогдашним традициям Хивы сын, т. е. наследник, как правило, становился и преемником занятий отца.

В докладе был предоставлен отчет по собранным материалам, подчеркнута необходимость их изучения в историческом, этнографическо-статистическом и лингвистическом плане. Призыв А. Куна пользоваться локальной хронологией остался не услышанным его современниками. Позже другой русский востоковед Н. И. Веселовский уверял, что нет нужды прибегать к местным источникам.[98]

Таким образом, долгое время статьи А. Куна были единственными источниками по истории Конгратов. Он также упомянул об истории Муниса и Агахи как о полной хронологии Хивинских ханов XIX века до протектората России.[99] Он активно собирал местные рукописи и документы, имел личный архив манускриптов. В 1873 году А. Кун, по приказу К. П. фон Кауфмана, извлек из дворца хивинского хана Мухаммад Рахим-Хана II (1865–1873) 300 рукописей, каталог которых ныне составляется Н. Ташевым. Все рукописи были конфискованы и привезены в столицу генерал-губернаторства — Ташкент.[100] Как один из самых опытных экспертов по восточным манускриптам в этом походе, А. Кун отобрал самые уникальные рукописи в дар Императорской библиотеке в Санкт-Петербурге от имени генерал-губернатора К. П. Кауфмана.[101] После поступления

---

[94] Кажется, он был первым, кто использовал слово хронология применительно к историческим трудам Муниса и Агахи.

[95] В эти годы А. Л. Кун был чиновником по особым поручениям при учебной части Туркестанского генерал-губернаторства. Его помощником был Мирза Абдурахмон, который сопровождал его в экспедициях. О биографии А. Л. Куна см.: Лунин. *Средняя Азия.* С. 114–117, 338–339.

[96] Мунис-Агахи, *текст.* Р. 38.

[97] Кун А. Л. Поездка по Хивинскому ханству в 1873 году // *Известия Имп. Русского Географического Общества,* т. X, № I, секция II, Санкт-Петербург, 1874. С. 57. Эта статья переведена на немецкий: A. L. Kuhn. Bericht über meine Reise durch das Chanat Chiwa während der Expedition im Jahre 1873 // *Russische Revue,* III. Jg., IV/I, St. Petersburg, 1874. P. 71–72. Этот перевод использовал в своей работе Г. Ховорс: Howorth H. H. *History of the Mongols from the 9th to the 19th century.* London, 1880. Part II/2. P. 961.

[98] Веселовский Н. *Очерк историко-географических сведений о Хивинском ханстве от древнейших времен до настоящего.* Санкт-Петербург, 1877. С. 329–332. На этих страницах содержится история правления Рахим Кули-хана, где, однако, даты его правления обозначены неточно.

[99] Речь идет о рукописи Е-6 из личной коллекции А. Куна, которая было куплена после его смерти.

[100] Лунин. *Средняя Азия.* С. 120.

[101] Лунин. *Средняя Азия.* С. 120; Мунис-Агахи, *текст.* Р. 37.

эти манускрипты были описаны доцентом кафедры османского языка Императорского Санкт-Петербургского университета В. Д. Смирновым.[102]

Первые сведения о Стамбульской рукописи встречаются в статье турецкого ученого Наджиб Асима (1861–1935)[103] и просветителя Мийан Бузрука Салихова (1891–1938). Последний пишет, что в Турции хранятся важные источники по истории Хивы, заключая, что оригинал этой книги находится в Хорезме.[104] В. В. Бартольд также приводит информацию о сочинении Агахи.[105] Отрывки о туркменах из сочинения были переведены на русский язык.[106] Но при сопоставлении с оригиналом выявлены допущенные ошибки. Например, в датах:

В переводе:	**В оригинале (по рукописи Е-6):**
...двадцатому акраба (с. 477)	...двадцать седьмому акраба (л. 393[а])
в субботу, понедельник (с. 477)	...воскресенье, вторник (л. 393[б], 394[а])
в понедельник (с. 483)	... и субботу (л. 400[а])
в понедельник (с. 484)	...вторник (л. 401[а])
в субботу (с. 498)	...вторник (л. 431[б])

Неточности в цифрах:

В переводе:	**В оригинале:**
Тринадцать человек (с. 498)	три человека (л. 435[а])
Восемью десятью отборных всадников (с. 500)	восемьдесят одним... (л. 438[а])

Опечатки в именах:

В переводе:	**В оригинале:**
Берды Мухаммед-хан (с. 480)	Берды Бахадур-хан (л. 398[а])
Рахим-кум (с. 482)	Рахим-Кули (л. 399[а])
Мурад (с. 483)	Мирдод (л. 400[а])
Хавз-ходжа, шейх-уль-ислам (с. 488, 489, 492)	Аваз-ходжа, шейх-уль-ислам (л. 411[а], 412[а], 422[а])
Шир-ага (с. 493)	Шир-ата (л. 425[а])
Бек Нияз-бай (с. 485)	Бек Нийаз (л. 402[а])
Кедай (с. 488)	Гедай Нийаз-махрам (л. 411[а])

[102] Смирнов. С. 72–92. Информация любезно предоставлена автору 01.10.2008 года завотделом фонда восточных рукописей РНБ О. В. Васильевой по электронной почте.

[103] نجيب عاصم ، فردوس الاقبال / تورک درنکي ، ۱۳۲۷. 84–85 س.

[104] مييان بۇزرۇک ، ئوزبيک تەئريخدگه عائيد تورت مۇهم کيتاب /مەعارف ۋ ئوقوتغوَچي. تاشکەنت. 1927. 9-10 سان. 61–60 ب.

[105] Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана. V. Узбецкие ханства // *Акад. В. В. Бартольд. Сочинения.* Т. II. Ч. 1. Москва, 1963. С. 285–286.

[106] *МИТТ,* «История царствования Рахим Кули-Хана» // Извлечения из «Зубдет-ут-таварих», сочинение Агехи. Рукопись ИВ АН СССР Е 6. Перевод З. Аксакова. С. 477–500.

Неправильное прочтение названия местностей:

В переводе:	**В оригинале:**
Паркент, подвластный Бухаре (с. 491)	Одна местность (Бир кент), подвластная Бухаре (л. 418[б])
Кара-айгыр (с. 494)	Шишли кара-айгыр (л. 426[б])
Бурья-баф (с. 492)	Бурйа-йаб (л. 422[а])

К. Муниров приступил к изучению историографии Хивинского ханства в 1959 году, защитил кандидатскую диссертацию и издал монографию.[107] В 2002 году данная книга была опубликована под другим названием, правда, лишь дополненная описанием жизни и творчества Абу-л-Гази.[108] К сожалению, автор не до конца позаботился о полноценном переиздании.

Во втором издании К. Муниров пишет, что «недавно была опубликована работа П. П. Иванова (1893–1942), отметившего, что труды хивинских историков очень ценны для изучения истории Средней Азии». Однако этот труд П. Иванова был опубликован в 1958 году, что явно указывает на то, что К. Муниров не дорабатывал переиздание предыдущей книги, лишь удалив лексику в стиле советской школы.[109] Книга содержит большое количество выдержек из рукописей, но совсем немного критического анализа.

Что касается *Зубдат ал-таварих,* сведения о нем спорадически (и не всегда точные) попадали в специальные работы, касающиеся истории Хорезма, или более узко — историографии эпохи Конгратов. В упомянутом выше издании собраний сочинений Агахи транслитерированы в кириллицу некоторые части *Зубдат ал-таварих* (в V томе), касающиеся отношений Бухары и Хивы. Однако в самом издании не говорится, из какой рукописи заимствован этот текст.[110] Мы установили, что текст был издан на основе рукописи ЦВР-1 № 821. Некоторые выявленные нами ошибки касаются неверного прочтения слов, неправильной унификации, ошибки в передаче арабских единиц, некоторые слова исключены из текста.[111]

Эта же рукопись повторно издана на кириллице в 2009 году доктором филологических наук Н. Джаббаровым. В издании имеются ряд интересных наблюдений. Но в то же время имя хана джемшидов — Мир Ахмад-хана — дано точно, тогда как в предыдущих списках оно приведено неточно — как Мир Мухаммад-хан.[112]

Н. Джаббаров, делая упор преимущественно на литературную ценность сочинения, настаивает, что труды Агахи не имеют научно-исторического значения и должны изучаться с точки зрения литературной текстологии.[113] И тут же, в противоречии

---

[107] Муниров Қ. *Мунис, Огаҳий ва Баёнийнинг тарихий асарлари.* Тошкент, 1960.

[108] Муниров. *Хоразмда тарихнавислик.*

[109] Муниров. *Хоразмда тарихнавислик.* Б. 17; сноска на странице 175.

[110] Во введении тома Г. Каримов и С. Далимов, ссылаясь на рукописи Агахи, хранящиеся в Ташкенте, также не указали инвентарные номера рукописей, что, конечно, не допустимо. Огаҳий. *Асарлар,* V том, Огаҳий-тарихчи. Б. 5-16.

[111] Скорее всего, данные слова, так или иначе, связаны с религиозными контекстами. Более подробно см.: Назирова Ҳ. Огаҳий «Зубдат ат-таворих»ининг манбашунослик жиҳатидан ўрганилишига доир // *«Ўзбекистон тарихининг долзарб масалалари: асосий йўналишлари ва ёндашувлар» Республика ёш олимларининг биринчи илмий конференция материаллар тўплами.* Тошкент, 2009. Б. 231.

[112] *Зубдату-т-таворих.* Б. 66; Рук. ЦВР-1 № 821, л. 396[б]. В рукописи Т. Н. С. 22 Агахи пишет его имя как Мир Мухаммад-хан (текст, 31[б]). О джемшидах см.: Christine Noelle-Karimi. JAMSHIDI TRIBE — *Encyclopaedia Iranica* http: //www. iranicaonline. org/articles/jamshidi-tribe

[113] *Зубдату-т-таворих.* Б. 5.

самому себе, признает, что изложенные события о войнах между Бухарой и Хивой весьма правдивы и захватывающе интересны.[114] Увлекшись литературными достоинствами исторических трудов, издатель не совсем точен при изложении фактического материала. Во введении он пишет, что перу Агахи принадлежит более двадцати переводов, тогда как до сих пор известны только 19 переведенных им сочинений.[115]

Упомянутый Н. Джаббаров говорит, что до нас дошли 5 рукописей Агахи, и упоминает Мийан Бузрука Салихова как первого информатора о сочинении *Зубдат ал-таварих*.[116] Эти данные были устаревшими даже на период написания этой работы.[117] К тому же исследователь дает описание рукописей только по каталогам, без сверки с самими рукописями.[118]

«Символический отказ»[119] Рахим Кули-тора от трона, то есть обычный придворный этикет, толкуется Н. Джаббаровым в том смысле, что «его благородство превышало статус государя» (*ҳиммати шоҳликдан-да баланд ҳукмдор*).[120]

В издании обнаружен ряд некорректно понятых и неверно прочитанных слов и терминов. Так, описывая цветистый слог *садж‘,* используемый Агахи, издатель приводит первую *касиду* сочинения в таком виде:

Шаҳеким, остони ила топмиш авжи истеъло —
Ки, гардун ястаниб туфроқиға бир ҳовуш адно.[121]

Шах со своим порогом был возвышен до зенита,
Ибо небо стелется (перед ним) ниже горсти черной земли.

В действительности должно было быть так:

Шаҳеким, остони ўйла топмиш авжи истиъло —
Ки, гардун ястаниб туфроқиға бир човуш адно.

Такой царь, порог которого настолько возвышен
Что небо расстелилось под ним, [словно] ничтожный сторож.

В тексте издателя слово اُيله (*ёйлä* — такой, настолько, подобно) в некоторых местах транслитерировано как ايله (*«илä»,* то есть как предлог «с»).[122] Не останавливаясь на ошибках, которые не сильно повлияли на смысл предложений,[123] хотелось бы отме-

[114] Там же. Б. 15.
[115] Там же. Б. 3.
[116] Н. Джаббаров, ссылаясь на *СВР* (том по *Истории*), упоминает статью Мийан Бузрука Салихова, где автор описывает рукопись, хранящуюся в Стамбульском Университете. См. там же. Б. 8, ссылка 1. Между тем, первые данные о сочинении были приведены В. Смирновым. Более подробно см. в разделе «Рукописи сочинения и принципы издания».
[117] Ссылка на сочинение В. В. Бартольда «История культурной жизни Туркестана» дается в издании 1927 года, тогда как оно к тому времени было переиздано во втором томе сборника сочинений В. В. Бартольда. Там же. С. 4; Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана. V. Узбецкие ханства // *Акад. В. В. Бартольд. Сочинения.* Т. II. Ч. 1. Москва, 1963. С. 285–286.
[118] Например, количество листов в описании рукописи ЦВР-3 № 275 указывается 38 листов (300^{а}–337^{б}), в действительности там 47 листов (300^{а}–346^{б}).
[119] Отказ имел чисто символический характер, исходя из этикета, приличий (адаб) государя. Этот приём также описывается в *Рийаз ал-даула,* № D 123, л. 14^{б}–15^{а}; Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* С. 29–30; *Гулшан-и даулат,* № 1891, л. 17^{б}–18^{а}; *Шахид ал-икбал,* № С 572, л. 11^{б}–12^{а}.
[120] Там же. С. 12–15.
[121] Там же. С. 17, 30.
[122] *Зубдату-т-таворих.* Б. 30, 45: Рукопись № 821, л. 387^{б}, 391^{а}.
[123] Так, вместо қалъажот написано қалъаҳот (Б. 130: л. 415^{а}): тараттум туздилар — тараннум туздилар (Б. 122: л. 413^{а}); мароҳим — мароҳил (Б. 109: л. 409^{а}); аснофи масолик — акнофи масолик (Б. 133: л. 416^{а});

тить неправильное чтение (а значит и транслитерацию) имен собственных[124] и географических названий,[125] недопустимые и произвольные упущения или добавления слов, неточные цифровые данные.[126] Кроме того, в транслитерации пропущены некоторые важные эпизоды,[127] опущены слова, несущие важные смысловые нагрузки.[128]

Кроме того, ошибочное прочтение издателями и соответственно транслитерация географических названий и собственных имен заставляет с осторожностью пользоваться индексом.[129] Некоторые термины или этнонимы (например, туркменское племя *сакар*) вообще не вошли в индекс.[130]

Зубдат ал-таварих несколько раз описан в каталогах, о чем мы скажем в разделе «Рукописи сочинения и принципы издания». На основании дошедших до нас рукописей, мы опубликовали стемму сочинения *Зубдат ал-таварих.*[131]

СОЧИНЕНИЕ

Зубдат ал-таварих — это третье произведение Агахи. С восшествием на трон Рахим Кули-хана Агахи продолжал сочинение о правлении Аллах Кули-хана, то есть *Рийаз ал-даула.* После завершения он преподнес сочинение Рахим Кули-хану в качестве подарка,

---

мағриқ ҳисоридан қуёш — машриқ ҳисоридан қуёш (Б. 134: л. 416б); бир гала олдилар — бир калла олдилар (Б. 149: л. 422а). Замена слов на синонимы: в тексте рукописи: муҳайё, в издании тайёр, тўлди — бўлди (См. л. 416а: Б. 133); асбоби ваҳошийсин — асбоб ҳавошисин (Б. 159: л. 425а), бирор — бироз (Б. 186: л. 433а), яқосида — сақосида (Б. 186: л. 433б). Опечатка: Ҳилолида (название местности) вместо — хилолида, т. е. арабского «в течение» (Б. 186: л. 433б).

[124] Вали махрам читается как Вайс махрам (Б. 71, 73, 159; № 821, л. 398б, 399а–б, 425а), Валиниёз доруға (Б. 109); нужно: Вайсниёз доруға (л. 408б). Видно также, что издатель не вполне осведомлен о хорезмских чиновниках: это же имя дается в правильной форме, когда речь идет о посещении хана гробницы Вайс ал-Карани (Б. 106; № 821, л. 408а) и так далее. Имя посла Бухары прочтено как Мирзо Жонхожа. Должно быть — Мирза Хонхожа (Б. 187: л. 434а). На следующей странице это имя дано в правильной форме, однако в индексе издателя они показаны как две разные персоны (Б. 188, 229).

[125] Географические названия: в издании Ялғутли, должно быть Йилғунли (Б. 69: № 821, 397б), Эшончи — Эшончапи (Б. 114–115, 119–120: л. 410б, 411а, 412а–б). Этот же топоним в Таварих ал-хаванин дан в форме Эшон чафи (см.: Камйаб. *Таварих ал-хаванин,* л. 119б; Камйаб, *текст.* С. 51). По преданию, местность Эшончапи получила свое название, потому что местные жители не дали воду ишану и он проклял эти места. (в оригинале дословно: Эшон чап берди — Ишан проклял). См. об этом: Латифжон Баҳоуддин ўғли. *Ҳазрати Одина Эшон қиссаси.* Ташкент, 2001. Б. 51–52. Далее, местность Чаҳāршанба-йи Рāмитāн, транслитерирована как Чаҳоршанба (среда) и отдельно Ромитон (!) (Б. 148: л. 421б). Ишмақўй — Ишмақуми (Б. 174: л. 429б), Тоймон — Найман (Б. 183: л. 432б). В последнем случае в своем индексе автор дает правильную форму местности Тоймон (Б. 221) и т. д.

[126] Опущенные слова в упомянутой транслитерации *Зубдату-т-таворих*: ақрабнинг еттисида (Б. 48), должно быть: ақрабнинг йигирма еттисида (№ 821, л. 392а), Хоразми — Ҳафтрег Хоразми (Б. 156: л. 424а). Замена слов: шанба на душанба (Б. 55: л. 393б), сешанба — шанба (Б. 135: л. 417а). Чиқо келдилар — чиқа келгайлар (Б. 189: л. 434б). Зулҳижжа ойининг ўн еттисида — зулҳижжа ойининг еттисида (Б. 169: л. 428а) и так далее. Когда речь идет о письме Рахим Кули-хана к Насрулла-хану, вместо «... бойишмоқ ва келишмак бўлса» прочтено неверно: «... боришмоқ ва келишмак бўлса» (заключить мир и приходить), (Б. 179–180: л. 431а). Также отмечены случаи, когда в некоторые слова произвольно добавлены аффиксы и окончания. Имеются ошибки в транслитерации хадисов (Б. 182: л. 432а).

[127] Например, эпизод с описанием очистки колодцев. *Зубдату-т-таворих.* Б. 111; рукопись № Т. Н. С. 22, л. 71а.

[128] «Муҳаммад шариф қулға аъдо ўқларидан оғир захм етиб, ул захм шиддатидан сўнгроқ бўлдилар». *Зубдату-т-таворих* (Б. 161, ссылка 1). Редактор интерпретирует слово «сўнгроқ бўлдилар» (отстали) как ошибку писца, приняв его за тюркское словосочетание «шунқор бўлдилар — ҳалок бўлдилар», т. е. погибли.

[129] Два разных персонажа в индексе даются под одним именем: Муҳаммадназар иноқ (Муҳаммадназар Девон) (!). См. Б. 116, 154, 230.

[130] *Зубдату-т-таворих.* Б. 129: л. 415а. См. в индексе этнических имен. С. 217.

[131] Назирова. Б. 45.

затем получил его распоряжение написать историю его собственного правления.[132] Датой начала работы можно считать 1260/1844 год, то есть когда Агахи закончил писать историю Аллах Кули-хана. Само сочинение писалось при жизни Рахим Кули-хана и было закончено 4 раби‘ ал-аввал 1262/1 марта 1846 года, спустя 35 дней после смерти этого хана.[133]

Цель автора как историка заявлена в предисловии к *Зубдат ал-таварих.* Он, по принятой традиции официальных историй, вкладывает ее в уста Рахим Кули-хана. Ничего удивительного в том, что высокопарного сформулированная цель написания этого сочинения выглядит почти так же, как у Муниса, правда, вложенная уже в уста Элтузар-хана, заказавшего написание сочинения *Фирдаус ал-икбал.* И в том и другом случае мы обнаруживаем рассуждения обоих ханов о бренности мира, невозможности увековечить имя человека через потомство или постройки, о том, что долговечно лишь слово.[134] Далее Агахи, также следуя традиции, пишет, что назвал сочинение *Зубдат ал-таварих*,[135] и обращается с просьбой к Всевышнему сделать произведение желанным для всех читателей, особо выделив царствующего хана.[136]

Сочинение состоит из предисловия и двух частей (*макала*). В первой части изложены события, прошедшие в ханстве от рождения до вступления на престол Рахим Кули-хана. Вторая часть включает историю ханства в правление Рахим Кули-хана. Причем, при описании событий Агахи использовал глагольные конструкции будущего времени.[137] Возможную причину этого отметил В. В. Бартольд, согласно которому история Рахим Кули-хана уже была зафиксирована в «желанном виде» совершающихся событий, и потому является скорее хроникой и дневником, чем историческим трудом в собственном смысле этого определения, так как была начата еще при жизни этого хана.[138] Позже ему возразил П. П. Иванов, который оговаривает, «что авторы берут только одну сторону событий, именно ту, которая с наиболее выгодной стороны подтверждает их точку зрения».[139]

Происхождение Рахим Кули-хана тоже вызывает некоторые споры. По линии отца он был внуком Мухаммад-Рахима I. Н. Ташев делает предположение, что со стороны матери он был также внуком Элтузар-хана.[140] Как сообщает русский пленник Грушин, у Аллах Кули-хана было 10 жен; старшая жена была дочерью Элтузара, приходилась хану двоюродной сестрой, и раз в году навещала своего брата Рахман Берди-тора.[141] Трудно комментировать эти сведения, однако мы полагаем, что Агахи, скорее всего, не напрасно упомянул об этом родстве в издаваемом нами сочинении. Больше оснований полагать, что со стороны матери Рахим Кули-хан возводил свою родословную к казахским султанам, о чем поговаривали в тогдашней Хиве,[142] но сведения такого плана Агахи решил не вводить в свое сочинение.[143]

---

[132] Здесь мы опираемся на рукопись Агахи *Зубдат ал-таварих,* № Т. Н. С. 22, л. 5$^{а–б}$. (Далее: Агахи, *Зубдат*).

[133] Как известно, Рахим Кули-хан скончался 2 сафара 1262/29 января 1846 года. В пересчете на Григорианский календарь спустя 31 день, а не 35 дней. Ошибку в подсчете Агахи обнаружил Н. Ташев, но он указывает 32 или 33 дня: Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani*. С. xiv, прим. 117.

[134] Агахи, *Зубдат,* л. 5^{б}; Мунис-Агахи, *текст.* Р. 12–13 (предисловие издателя), 18–19; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. xxv, 6–7.

[135] Агахи, *Зубдат,* л. 6^{а}.

[136] Агахи, *Зубдат,* л. 6^{б}.

[137] Агахи, *Зубдат,* л. 6^{а}.

[138] Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана. V. Узбекские ханства // *Сочинения.* Т. II., Ч. 1. Москва, 1963. С. 285.

[139] *МИТТ,* П. П. Иванов: Хивинские хроники XIX в. Муниса-Агехи как источник по истории туркмен. С. 26.

[140] Тошев. Б. 77, прим. 2.

[141] Даль В. Рассказ пленника Федора Федорова Грушина // *В. И. Даль. Полное собрание сочинений.* Т. 7. Санкт-Петербург-Москва, 1898. С. 224.

[142] Об этом см: Луганский В. Рассказ вышедшего из хивинского плена астраханского мещанина Тихона Иванова Рязанова // *Утренняя заря.* Санкт-Петербург, 1839. С. 80.

[143] Аллах Кули-хан взял в жены дочь казахского султана Шир-Газы Айчувака (Айчувакова), но это было в 1819 году, а Рахим Кули-хан родился в 1814 году.

Однако отдаленный намек на то, что мать Рахим Кули могла быть из рода казахских султанов, содержится в маснави Агахи и в *Туй-наме* Муниса. Речь идет об участии в свадебных торжествах «кипчакских ханов».[144] Еще будучи молодым, Рахим Кули заказывал переводы исторических книг.[145] В сочинении говорится, что он по возможности поддерживал материально тех, кто сочинял стихи, увлекался историей, но при этом среди других поэтов выделял Агахи.[146] В первом же маснави сочинения Агахи возносит традиционные молитвы, дабы его сочинение имело ценность на собрании ученых (*маджāлис-арā*), а также снискало внимание шаха и народа.[147] Возможно, сочинение действительно читалось на «собраниях ученых», либо поэтов и дугой элиты.

Из всех исторических работ Агахи *Зубдат ал-таварих* является самым маленьким по объему и охватывает относительно небольшой отрезок времени. Инакство Рахим Кули-тора длилось всего лишь полтора года (с 28 раби' II 1257/ 18 июня 1841 г. — по 3 зу-л-ка'да 1258/ 5 декабря 1842 г.), его ханство 3 года 3 месяца (с 4 зу-л-'каъда 1258/ 6 декабря 1842 г. по 2 сафара 1262/1 марта 1846 года). Несмотря на короткий временной диапазон, сочинение богато событиями: переселение афганского племени джемшидов, переговоры с Бухарским эмиром Насруллой, дипломатические миссии из Ирана, России, Афганистана и Кокандского ханства, а также описания посольств и обменов корреспонденцией с правителем соседнего Бухарского эмирата. В плане изложения дипломатической переписки Агахи ограничивается только локальными адресатами, то есть с Бухарским и Кокандским ханствами. Письма или же переговоры с зарубежными странами никак не освящены в его хрониках, хотя иногда кратко упомянуты даты отсылки и получения. Возможно, таково было желание ханов, которые считали не уместным афишировать в официальной хронологии подобные факты. Либо доступ Агахи к такого рода секретной переписке был ограничен. Здесь же мы находим любопытные ремарки о политике Хивы в отношении туркменских племен.

Сочинение являет собой один из примеров региональной историографии. Как было сказано выше, Агахи в издаваемом сочинении не указывал источники своей информации. Однако в его других произведениях можно найти ответ и на этот вопрос. В сочинении, которое он дописывал за Муниса, он пользовался такими источниками, как отчеты и материалы чиновников различного ранга, особенно письмами.[148]

Первое событие в начале труда обозначено заголовком: «Поход Рахим Кули-хана в Иран и Мервскую область, покорение племени джемшидов и переселение их из Хорасана в Хорезм».[149] Здесь мы находим достаточно важные сведения по некоторым аспектам взаимоотношений ханства со своими соседями. Эти данные в той или иной степени проясняют особенности взаимоотношений Хивы с владетелями Хорасана, по которым в последнее время обнаружено ряд новых известий. Так, Н. Ташевым была обнаружена работа Эш Мурада Ахунда *Хурасан фатхи тарихи* («*История завоевания Хорасана*»).[150] Здесь, кроме всего прочего, имеются тексты 37 писем между Аллах

---

[144] В дибача *Той-наме* Муниса говорится, что по случаю суннат тойи (обряд обрезания) Рахим Кули-тора и остальных принцев на свадьбе присутствовали «кипчакские ханы Шир-Гази ибн Айчувак, Джан-Гази ибн Шир-гази ибн Абдулазиз-хан. См.: Мунис. *Той-нама,* рукопись РНБ № Т. Н. С. 88, л. 4[а]. И, наконец, в маснави Агахи упомянуто, что предки Рахим Кули «были ханами, а дед — султаном страны». Агахи, Зубдат, л. 4[а], 7[а]. اجدادی کیلیب جهان ارا خان۞آباسی ممالک ایچرا سلطان

[145] Так, например, в фонде ЦВР-1 хранится под № 9452 *Муншаат* [Перевод собрания писем и грамот], переведенный с персидского на тюркский по распоряжению Рахим Кули. См.: *СВР-История.* № 934. С. 398.

[146] Агахи, *Зубдат,* л. 10[б]–11[а].

[147] Агахи, *Зубдат,* л. 2[а].

[148] Мунис-Агахи, *текст.* Р. 29–30; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. xxxvii–xxxviii.

[149] Агахи, *Зубдат.* Поход о покорении племени джемшидов описывается на листах 15[б]–45[а].

[150] Название сочинения условное и дано Н. Ташевым исходя из его содержания.

Кули-ханом и принцем Рахим Кули, афганскими, туркменскими правителями.[151] Труд полностью посвящен одному походу Рахим Кули-хана в Хорасан, который длился 5 месяцев — (с 21 ноября 1841 г. до 10 апреля 1842 г). Военная операция, организованная Аллах Кули-ханом, проводилась против Ирана. В период своего правления этот правитель неоднократно объявлял священную войну «иранским нечестивцам», т. е. шиитам.

Агахи, как и другие историки (в том числе и Эш Мурад), обосновывает этот поход в Хорасан тем, что хан был охвачен «огнем желания» повоевать с «неверными». Такая формула, да и само действие, легко вписываются в контекст сложившейся традиции в Хивинском ханстве. После восшествия на трон большинство правителей старались присовокупить к собственному имени титул «*Абу-л-гази*» (букв. «Отец войны против ‘неверных’»), который произносился во время хутб и присоединялся к титулатуре, написанной на документах, монетах, в эпиграфике. Аллах Кули-хан также инициировал подобные походы, но иногда вместо себя отправлял брата Рахман Кули-тора или сына Рахим Кули, совершать юридически узаконенные (то есть, получив фетву улемов) походы против неверных, как полагают некоторые исследователи, как один из способов легитимации власти среди населения ханства.[152] С этим можно согласиться, однако, с одним уточнением: речь, скорее всего, шла о возвышении личного авторитета конкретного хана, либо его наследника, легитимность которых едва ли кто оспаривал, а значит, дополнительный источник легитимации был не столь актуален.

Возвращаясь к указанному походу, отметим, что к тому времени Рахман-Кули-тора уже не было в живых (ум. 12 июня 1841 года). Спустя 7 дней, т. е. 19 июня 1841 года, Аллах Кули-хан назначает Рахим Кули на должность *инака* в Хазараспе. По неписанному правилу, правителем в этот стратегически важный (приграничный) город обычно назначались будущие преемники хана. Во всяком случае, именно этот статус давал Рахим Кули-тора право активно участвовать в походах против Ирана, которые, естественно, в источниках именуются *джихадом.*

Изучение данных в упомянутой «История» Эш Мурада и *Зубдат ал-таварих* Агахи показало разные стили и подходы к описанию. Первый из авторов упоминает два географических объекта в походе: Иран и Хорасан (Агахи только первый из них — см. ниже). Напомним, что первое сочинение полностью посвящено походу и потому события в нем изложены более подробно. Тем более, автор сам являлся участником похода, и будучи выходцем из духовенства, он приводит имена религиозных служителей, участвовавших в походе. К примеру, описывая окончание похода и возвращение Рахим Кули в сопровождении своего брата Мухаммад Амина в Хазарасп, автор сообщает, что принца встретили и благословили Аллах Кули-Ишан вместе с Кази Мухаммад Садик Хʷаджа-ишаном. Как и полагается в таких ритуалах, Рахим Кули одарил их и, стараясь, очевидно, подчеркнуть их статус, приказал войскам следовать за ними. Этот акт автор обыгрывает в контексте религиозной легитимации, например, уподобив названных ишанов (то есть выходцев из суфийских фамилий) пророкам Хызру и Илйасу (библейский Илия).[153]

Оба описания похода начинаются одинаково. Вначале речь идет о снаряжении похода. Среди участников похода Агахи называет имена, которые не упоминаются у Эш Мурада (например, Бекман-бий, Карлы-йузбаши, Абдурахман-йузбаши[154]). Далее,

---

[151] Тошев Н. «Хива хонлигига оид янги манба: Эшмурод Охунд Алавийнинг «Хуросон фатҳи тарихи» // *Sharqshunoslik*, № 16, 2013. С. 70. Как установил исследователь, в сочинении отсутствует *дибача,* и сам автор не называет себя по имени. Сопоставляя аналогичные факты из *Хурасан фатхи тарихи* и *Зубдат ал-таварих,* Н. Ташев идентифицировал автора труда.

[152] Более подробно см.: Тошев. Б. 79; Даль В. Рассказ пленника Федора Федорова Грушина // *В. И. Даль. Полное собрание сочинений.* Т. 7. Санкт-Петербург–Москва, 1898. С. 228.

[153] Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи,* л. 118^{б}–119^{а}.

[154] Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи,* л 4^{б}; Агахи, *Зубдат,* л. 16^{б}.

Агахи направление войск в область расселения племени джемшидов объясняет как ответ на их просьбу о помощи. Он пишет, что принц даже отменил поход в Иран, чтобы переселить джемшидов в Хорезм. Племя проживало в Хорасане в областях Бадгис, на территории которой расположены крепости Кушк и Кара-тепе.[155]

У Эш Мурада мотивация этой насильственной миграции изложена несколько шире, но более просто, то есть без пышных эпических описаний. По его версии, джемшиды пожаловались Рахим Кули, что правитель Герата Шахи Камран заставляет их служить ему и хочет переселить племя в Мешхед (Машхад), в Кала-йи Зирабад, где правителем был дядя Шахи Камрана.[156] Агахи как официальный историограф Конгратской династии, естественно, описывал событие весьма цветистым языком, привлекая высокопарные метафоры, пытаясь еще раз продемонстрировать свою способность обыгрывать разные семантические возможности арабских, персидских или тюркских слов. У Эш Мурада Ахунда слог изложения более скромен, хотя, и он старался в меру своих способностей «украсить слог», например, сопровождая имена эпитетами. В некоторых местах он также использует *садж‘*.

Оба источника описывают поход день за днем, называя каждую крепость по маршруту, каждую остановку. Только в одном случае Агахи указывает местность вместо названия крепости:

Хурасан фатхи тарихи: فتنک قلعه سی (118б)

Зубдат ал-таварих: یکه چیقیر (42б)

Зафиксированы также некоторые орфографические различия, связанные, например, с названием местности,[157] написанием имен,[158] а также неправильное написание слов, например: форма کولوک на самом деле пишется کلوک (99а).

Но главные отличительные черты двух трудов заключены в текстах писем. В *Хурасан фатхи тарихи* тексты 37 писем переданы полностью, что совсем не свойственно официальной историографии Хивинского ханства. У Эш Мурада Ахунда письма названы как *мухаббатнама* محبت نامه, *аризадашт* عریضه‌داشت, *йарлык* یارلیغ, *инаятнама* عنایت نامه. При изучении и сравнении их можно систематизировать по группам: 1. Переписка между Аллах Кули-ханом и Рахим Кули. 2. Переписка между афганскими и туркменскими правителями и Рахим Кули. 3. Переписка Рахим Кули с ханом Герата Шах Камраном и его визирем Йар Мухаммад-ханом.

Интересно, что орфографические ошибки, допущенные в рукописи Эш Мурада Ахунда, также повторяются в *Зубдат ал-таварих*. К примеру, в названии месяца сафар.[159]

Как удалось установить, *Хурасан фатхи тарихи* Эш Мурада Ахунда послужил в качестве источника для той части *Зубдат ал-таварих,* где описывается поход в Хорасан. Проиллюстрируем вышесказанное примерами:

---

155 Агахи, *Зубдат,* л. 33а.

156 Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи,* л. 43а–б.

157

Хурасан фатхи тарихи	*Зубдат ал-таварих*
عاص (6b)	آس (18b)
صدبر (14a)	سدور (23a)
چیشلی قرا آیغیر (16b)	شیشلی قرا آیغیر (23b)
قوی قلعه سی (108b)	قویون قلعه سی (40a)

158

Хурасан фатхи тарихи	*Зубдат ал-таварих*
توردی قیلیچ سردار (38b)	سردار دوردی قیلیچ (31b)
میر احمد خان (38b)	میر محمد خان (31b) (sic!)
انهً نیاز ایناق (40a)	آدینه نیاز ایناق (31b)
محمد بیردی یوزباشی (41b)	محمد قولی یوزباشی (32a)

159 *Хурасан фатхи* سفر (105b): *Зубдат* سفر (39b, 43a) (sic!). Хотя в других частях сочинения Агахи пишет это слово правильно: صفر (134a, 138b, 149a).

Зубдат ал-таварих |27ᵇ|

دوشنبه کونی چاشت وقتی ینه بیر ریکزار اوستیکا نزول ایتیب استراحت قیلدی و آندین ینه پیشین چاغی شوکت تمام بیله کوچوب سمند خوشخرام غه مهمیز بیریب اعلام آفتاب‌اشراقنی عصر وقتی‌دا یانتاقلی منزلیدا جلوه‌کر قیلیب اول موضع‌نی عساکر نصرت مآثرغه مستقر ایتی

Хурасан фатхи тарихи |23ᵃ-ᵇ|

دوشنبه کونی بیر نیچه مسافت قطی‌دین سونک چاشت وقتی باریب بیر ریکزار اوستیکا توشوب اندک راحت قیلدیلار و مذکور جایدین پشین نمازین اوقوب دولت تمام بیلا رخش خوشخرام‌لاریغه راکب بولوب دبدبهٔ تمام بیله عصردین اول‌راق یانتاقلی سرحدین خرکاه اخضرلاری بیله عسکر اهلیکا قرارکاه قیلدیلار

Зубдат ал-таварих |31ᵃ|

و همول کون اخلاص‌نشان خذمتکارلاریدین میرزا خان خلیفه‌نی هرات ولایتی‌نینک والئ والاشانی شاه کامران‌غه‌کیم بو خاندان عزت‌مکان‌نینک قدیمی اخلاص‌کیش‌لاریدین ایردی ایلچی‌لیک یوسونیسدا عنایت‌نامه تاپشوروب ارسال ایتی

Хурасан фатхи тарихи |37ᵇ–38ᵃ|

و همولکوندا اخلاص نشان میرزاخان خلیفه‌نی هرات خانی شاه کامرانغه کیم بو دولت خانه‌نینک قدیمی دوستی‌دور ایلچی یوسوندا محبت نامه‌لارین تاپشوروب ییباردی‌لار

Зубдат ал-таварих |40ᵃ|

و موندین آلتی کون اوتوب یتینجی کونی‌کیم چهارشنبه ایردی جمیع علما و امرا و اکابر سپاه‌غه شاهانه ضیافت‌لار قیلیب سالور و سارق طوایفی‌نینک حاکم‌لاری باشلیغ جمیع کدخدالاریغه سروپای کران‌بها کیدوروب الطاف خسروانه‌دین بهره‌مند قیلدی

Хурасан фатхи тарихи |107ᵇ|

و موندین سونک ایکینچی چهارشنبه کونی علما و اُمرا اهلیغه ضیافت کونا کون قیلیب سالور و ساریق‌نینک حاکم‌لاری باشلیق بیک و کدخدا مردم‌لارین سروپای شاهانه اعطامی بیله سربلند و ارجمند قیلدی‌لار

Эти и другие признаки (например, совпадения в описании последовательности событий, порядок перечисления персон и пр.) показывают, что сочинение Эш Мурада, несомненно, послужило первоисточником для Агахи. Но вместе с тем, налицо некоторые различия.[160]

В заключение отметим, что *Зубдат ал-таварих* является традиционной для ранних Конгратов формой официальной истории, к созданию которой Агахи имел прямое отношение. Этот стиль, как сказано, продолжает традицию пышного слога в изложении даже обычных событий.

ДРУГИЕ ОСОБЕННОСТИ СОЧИНЕНИЯ

Язык изложения *Зубдат ал-таварих,* в общем, очень схож с другими сочинениями Агахи. Характерная черта этого сочинения в том, что оно переработано самим Агахи и в отличие от других автографов автора является беловиком.[161]

Возьмем хотя бы одну его фонему (ایله/اُیله). Во-первых, он нигде не ставит *дамму.* Во-вторых, читателю самому представляется озвучить и понять термин в значении *вместе с* (ایله), либо как *подумай, посмотри* (اُیله).

Далее в текстах мы видим разные формы аффикса *дурким — дурурким.* У Агахи слово تأییدات — поддержка, пишется как تاءیدات. Иногда языковая эквилибристика автора вторгается в фонемы тюркского хорезмийского диалекта تعظیمیمه (A: 6б), ایکیمه (A: 7а), либо в формы с хорезмийскими аффиксами, یوز اورسه — хорезмийский *юз урса* (A: 7б).

В настоящем издании такого рода термины синонимического порядка не учтены. Это же касается глухих окончаний, вместо открытых, которые мы видим в списке E-6: اوزره — اوزرا. В этом случае мы предпочитаем вариант автора, а не переписчиков, скорее всего, близкого к хорезмским фонемам. Незначительные ошибки, которые встречаются в списке A, исправлены в списке B. К примеру, слово Коканд в рукописях пишется:

خقند — T. H. C. 22, л. 96б
خقند — E-6, л. 402а
خقند — TY82, л. 789б
خقند — 821, л. 405а
قوقان — 5364, л. 405а
قوقان — 275, л. 334а

В структурном плане описываемая работа построена как предыдущие сочинения Агахи *Фирдаус ал-икбал* и *Рийаз ал-давла. Зубдат ал-таварих* делится на специальные части, или главы. В тексте использовано много персизмов и арабизмов. События излагаются в хронологическом порядке, по годам правления Рахим Кули-хана. При этом автор «округляет» эти годы, подводя начало каждого очередного года правления (начиная со второго года правления Рахим Кули-хана) под месяц мухаррам (первый месяц лунного календаря) соответствующего года хиджры. Исключением является третий год правления хана, где события описываются с 3 месяца раби’ аввал. Внутри этого раздела сочинения (формально главного) излагаются отдельные события, которые и дают название подразделам. Нередко рассказ об отдельном событии предваряет словосочетание

[160] Так, в *Зубдат ал-таварих* Агахи, в отличие от источника своей информации, опускает сведения, которые не происходили на территории Хивинского ханства, как то: разногласия Шах Камрана со своим визирем Йар Мухаммад-ханом, назначение Карлы-махрама на должность главы крепости Панджа и т. д. Кроме того, у Агахи не всегда приведены имена полководцев и религиозных служителей, так или иначе принимавших участие в описываемом событии, а также другие мелкие подробности похода. Например, о том, что 1000 семейств джемшидов, отправленных из Мерва, сопровождали Мухаммад Амин-бек салур, Мирза-хан халиф и Азиз Кули-диван-беги. В дальнейшем было бы интересно сопоставить материал обнаруженной рукописи с персидскими (или афганскими) источниками.

[161] Назирова. С. 42–43. См. более подробно в разделе «Рукописи сочинения и принципы издания».

«Да будет известно,..» (معلوم بولسون كيم), в черновых вариантах своего труда (таких как, *Шахидал-икбал*) Агахи использует словосочетание «И еще...» (ينه اولكيم).[162]

Автор был современником всех описываемых в сочинении событий, отчасти непосредственным их участником. П. П. Иванов отметил, что *Фирдаус ал-икбал* написан «необычайно цветистым слогом».[163] Юрий Брегель нашел это утверждение несколько преувеличенным и предложил охарактеризовать стиль Муниса и Агахи смешанным, становящимся вычурным или простым в зависимости от того, о чем они повествуют.[164] Последняя оценка в целом верна, как мы полагаем, и в отношении *Зубдат ал-таварих.* Агахи имел достаточно времени для стилистической обработки *Зубдат ал-таварих,* из-за чего слог текста намного сложнее. Украшенное разного рода стилистическими «фигурами», стихотворными вставками и арабскими цитатами, особенно в начале сочинения, повествование сменяется достаточно простым изложением событий.

Как справедливо заметил Н. Ташев, одной из языковых особенностей сочинений Агахи является обилие составных единиц речи, или слов образованных сложением двух основ. Не случайно, в различных изданиях трудов Агахи очень часто компоненты одного сложного слова принимаются за самостоятельные слова. Можем упомянуть и о другом нашем наблюдении, касательно стилистических и композиционных приемов автора, который, например, старясь придать благозвучность своему сочинению, использовал рифмованную прозу (*садж'*), вставляя сложные для понимания слова и речевые обороты. Тем не менее, несмотря на витиеватый слог, текст читается легко в силу размеренной внутренней рифмы в тексте.

Здесь же мы видим особый жанр придворной литературы — ряд стихов (од) в разных жанрах. *Зубдат* украшает 124 стихотворных текста, жанры которых названы в самом сочинении: *маснави* — 67, *кит'а* — 10, *назм* — 16, *тарих* — 5,[165] *байт* — 8, *касида* — 5, *руба'и* — 7, *газал* — 3, *ши'р* — 3. Все стихи принадлежат перу самого Агахи, за исключением одной хронограммы Мухаммад Назар дивана (116[a]).

И наконец, при всех своеобразиях, усложняющих использование данного труда в смысле реконструкции событий, не следует забывать, что перед нами не только памятник словесности того времени, но и интересный исторический источник.

РУКОПИСИ СОЧИНЕНИЯ И ПРИНЦИПЫ ИЗДАНИЯ

На сегодняшний день известно 6 рукописей сочинения: Список Российской Национальной библиотеки, инвентарный номер Т. Н. С. 22 (в дальнейшем — А); Института восточных рукописей РАН, инвентарный номер Е 6 (в дальнейшем — В); Библиотеки редких книг Стамбульского университета Турции, TY 82 (в дальнейшем — С). Эти рукописи привлечены для издания научно-критического текста. Оставшиеся рукописи Основного фонда Центра восточных рукописей им. Абу Райхана Беруни при ТашГИВ, инвентарные номера 821 и 5364, а также рукопись фонда Хамида Сулайманова (инвентарный номер 275) были сопоставлены для изучения истории текста и его издания. Рассмотрим каждую рукопись в хронологическом порядке.

I. **Список А.** Рукопись состоит из I+151+III листов. Размер текста 23×11 см при формате листа 34,5×20,5 см, по 21 строке на странице. Как отмечалось ранее, она была конфискована из библиотеки хивинского хана Мухаммад Рахима II при взятии Хивы

[162] Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani,* c. xvii.
[163] *МИТТ,* с. 25.
[164] Мунис-Агахи, *текст.* P. 33; Мунис-Агахи, *перевод.* P. xlviii.
[165] Хронограммы составлялись хивинскими поэтами большей частью на персидском языке. Например, из всех стихотворений (всего их 21) Муниса и Агахи в *Фирдаус ал-икбал* 16 — на персидском. Все эти хронограммы написаны Мунисом (Мунис-Агахи, *текст.* P. 35; Мунис-Агахи, *перевод.* P. xlix).

русскими войсками в 1873 году. Год спустя рукопись была передана генералом К. П. фон Кауфманом в Императорскую Публичную библиотеку, нынешнюю РНБ. Первое описание этого списка было сделано в 1874 году доцентом СПбГУ В. Смирновым. Описание очень краткое и не совсем точное, включает в себя определение почерка рукописи (как *та'лик,* хотя на самом деле это *наста'лик*). В. Смирнов говорит, что автор не называет своего имени.[166] Хотя Агахи ясно называет свое имя в предисловии (*дибача*).[167] В картотечном каталоге фонда указывается, что штемпель бумаги читается как ФАБРУ, но проверка показала, что его нужно читать как ФАБРИКИ.[168]

В 1978 году сотрудница ИВР Л. И. Дмитриева упомянула эту рукопись в своей статье.[169] В сводном каталоге сочинений Агахи, составленном исследователем его творчества Ф. Ганиходжаевым, даны сведения только о количестве листов и почерке рукописи. Относительно даты написания отмечается, что «год переписки не указан», хотя в колофоне рукописи ясно читается 1262/1846 год.[170]

Поскольку до сих пор не даны все кодикологические данные о рукописи, мы нашли уместным привести некоторые сведения о ней. Рукопись переписана на русской фабричной бумаге, имеющей оттиск в виде овального штемпеля. Внутри штемпеля корона, под ней надпись «ФАБРИКИ». Заглавия, арабские цитаты и разделительные знаки сделаны красными чернилами. На листе 63[а] другим почерком записано двустишие на персидском языке, посвященное Саййид Мухаммад-хану. Это стихотворение не встречается в других списках, хотя и не имеет отношения к тексту. Имя переписчика не указано. Переплет сделан из картона, обтянутого красной кожей. Изучение рукописи Т. Н. С. 22 дает веское основание утверждать, что она представляет собой автограф. Данное утверждение основывается на ряде наблюдений, которые сводятся к следующему:

а) Почерк рукописи Т. Н. С. 22 идентичен почерку тех рукописей, которые, согласно мнению авторитетных исследователей, являются автографами Агахи.[171] Почерк Агахи имеет ряд особенностей, которые позволяют относительно легко распознать его. Последовательностью отличается специфическое начертание таких букв, как *«ха-йи хутти»* ح, *«нун»* ن, *«син»* س и т. д., а также употребление знака хамза ء. Здесь следует отметить, что рассматриваемая рукопись скопирована более каллиграфическим почерком. Это можно объяснить тем, что в отличие от всех других данная рукопись является беловиком. В этом отношении уместно сопоставить эту рукопись с одним *байаз*ом, который составлен и переписан Агахи. Этот *байаз* тоже написан каллиграфическим почерком самим Агахи, поскольку он, выступая здесь в роли переписчика, должен был позаботиться об этом.[172]

б) В рукописи колофон фактически отсутствует, только указан 1262/1846 год, эта дата является годом завершения сочинения. В известных автографах Агахи почти всегда отсутствует колофон, а если он имеется, то не указаны год переписки и имя переписчика. Наличие даты связано, очевидно, с тем, что данная рукопись представляет собой переписанный автором набело экземпляр. Сказанное относится и к другим автографам,

---

166 Смирнов. С. 88.

167 Агахи, *Зубдат,* л. 4[б].

168 Агахи, *Зубдат,* л. 26, 66. Это бумага русская, производства Черепецкой фабрики. См.: Клепиков, № 1015. С. 59, 184–185.

169 Дмитриева Л. В. Тюркские рукописи и коллекции «новая серия» собрания Государственный Публичной библиотеки им. М. Е. Салтыкова-Щедрина // *Восточный сборник,* Москва, 1972. С. 78.

170 Агахи, *Зубдат,* л. 151[б].

171 Мухаммад Риза Агахи. *Джами' ал-ваки'ат-и султани.* Рук. ЦВР-1, № 9786; Мухаммад Риза Агахи. *Шахид ал-икбал.* Рук. ИВР РАН, С 572; перевод Агахи *Тазкира-йи Муким-хани* Мухаммад Йусуфа мунши. Рук. РНБ, Т. Н. С. 105, перевод Агахи *Табакат-и Акбар-шахи* Низам ал-Дина Ахмада Харави. Рук. РНБ, Т. Н. С. 106 и др.

172 *Байаз,* переписчик Мухаммад Риза Агахи. Рук. ЦВР-1, № 7011.

происходящим из Хивинского ханства, и не только Агахи. Видимо, это является характерной чертой книжного дела в Хивинском ханстве того времени.

в) Рукопись Т. Н. С. 22 находится среди рукописей, которые в каталогах описаны как автографы Агахи. Это Т. Н. С. 21, которая содержит перевод на тюрки *Раузат ас-сафа-йи Насири* Риза-Кули-хана Хидайата, выполненный Агахи, и Т. Н. С. 23, которая заключает в себе перевод *Дурра-йи надира* Махди-хана Астрабади, также выполненный Агахи.[173] Этому отрадному обстоятельству (то есть наличию сразу нескольких автографов) мы обязаны тем, что почти полностью сохранилась дворцовая библиотека хивинских ханов, где и хранились рукописи, лично написанные им.

г) Рукопись содержит только издаваемое нами произведение, что тоже может служить косвенным доказательством в пользу нашего утверждения.

д) В этой рукописи названия некоторых племен даны в той же форме, что и в других автографах. Например, название туркменского племени *сарык* последовательно пишется в форме سرق .[174]

е) Автографам Агахи свойственно сильное тиснение на бумаге линий (так называемых *мистар*), которое мы видим и в описываемом списке.

Как было сказано выше, список является беловым автографом Агахи. Мы имеем обработанный текст, в основном, встречаются такие орфографические ошибки:

Агахи:	Правильное написание слов:
نصرت (в арабских словосочетаниях)	نصرة
عيسا	عيسى
سراه	ثراه
خذف	خزف

I. **Список В.** 52 листа (лл. 387б–439а). Рукопись переписана в 1274/1857-58 г. Переписчик неизвестен. Список находится в рукописи большого формата, 49×28,5 см, по 25 строк на странице, которая включает в себя также *Фирдаус ал-икбал* и все исторические сочинения Агахи, кроме *Шахид ал-икбал.*[175] На листах 408а–412б, 426б–429б имеются водяные разводы. От них же сильно пострадали листы 430б–433а, в некоторых местах текст очень трудно читаем.[176] Он несколько раз описан в каталогах.[177] Рукопись вместе с другими книгами библиотеки хивинских ханов была конфискована во время взятия Хивы российскими войсками в 1873 г. и позже вывезена в Санкт-Петербург. После смерти Куна его родственники в 1890 г. продали эту рукопись в Азиатский музей.[178]

---

[173] Стори-Брегель. Т. I. С. 374–375, 479; Стори-Брегель. Т. II. С. 913.

[174] Agahi, *Jami‘ al-vaqi‘at-i sultani.* См. индекс. С. 263; Мунис-Агахи, *текст.* Р. 1273; Мунис-Агахи, *перевод.* Р. 717.

[175] Микрофильм этого списка был предоставлен мне японским исследователем Акифуми Шиоя. В свою очередь он приобрел этот микрофильм у Ю. Брегеля. В переписке с проф. Ю. Брегелем он любезно дал мне разрешение воспользоваться им (электронная почта от 12 января 2009 года), но, к сожалению, качество микрофильма исключило возможность его прочтения. В 2009 году фотокопия рукописи Е 6 стараниями директора Института востоковедения академии наук Республики Узбекистан д. и. н. Б. Абдухалимова была приобретена у Института восточных рукописей Российской Академии наук.

[176] Во время пребывания в Санкт-Петербурге мне содействовали работники фонда Института восточных рукописей РАН — Надежда Ивановна Носова и Амалия Станиславовна Жуковская, которых я вспоминаю с благодарностью. Ознакомиться с рукописями в Российской Национальной Библиотеке мне помогли заведующая отделом рукописей Ольга Васильева и научный сотрудник Борис Зайковский, которым я весьма признательна

[177] *ОТР,* I, № 102, *ОАТ,* № 23, Дмитриева, № 65

[178] Лунин. *Средняя Азия.* С. 380.

Есть серьезное основание предполагать, что рукопись переписана с рукописи Т. Н. С. 22. Это видно из того, что тексты обеих рукописей очень близки. Различие лишь в том, что переписчик рукописи Е-6 отдельные слова пишет последовательно с огласовками, хотя в автографе они не вокализованы. Как отметил Юрий Брегель, рукопись Е-6 была создана по приказу Саййид Мухаммад-хана для ханской библиотеки и, соответственно, для нее должен был использоваться авторитетный оригинал.[179] Этому списку свойственна вокализация рукописи, что мало встречается в других списках. Например, в Е-6 дана огласовка слова قُم песок:

قوم — Т.Н.С. 22, л. 26б

قُم — Е-6, л. 395а,

а также других слов.

В этом списке встречаются те же орфографические ошибки, что и в списке А, например: слово *отдельно* пишется как علاحده вместо عليحده (А: 56б, 93а; В: 407а, 414а; С: 799а, 824а).

III. **Список С.** Состоит из 107 лл. (1517–1741=758б–865б), 17 строк на листе. Имя переписчика не указано. Рукопись была впервые описана турецким ученым Наджипом Асимом. Он не дает сведений о том, как эта рукопись попала в Турцию. Узбекский ученый и просветитель Мийан Бузрук писал, что рукопись была привезена в Турцию из Хорезма неким «полуофициальным» человеком, который в 1280–1290 годах посетил Хиву. В колофоне стоит дата 1296, следовательно, рукопись могла быть увезена только после этой даты. В тексте рукописи встречаются такие ошибки, как пропуски слов (групп слов), повторения.[180] Ошибочно написано третья глава вместо второй главы,[181] возможно, переписчик спешил с копированием списка. Или, когда речь идет о том, что Рахим Кули-хан распорядился совершить набег на жителей Лебаба (населенный пункт, подвластный Бухаре) 2 шавваля 1259/26 октября 1843 года в числе назначенных в поход названы Аваз-хʷаджа шайх ал-ислам, Шах Мурад-аталык. Здесь переписчик после имени Шах Мурада указывает должность *аталык,* хотя на самом деле он являлся *инак*ом. Эта ошибка также зафиксирована в рукописи № 821 (С: л. 830а; № 821: л. 418б), но в рукописях № 5364 и № 275 она уже не встречается (№ 5364: л. 401а; № 275: л. 331а). Далее, он опускает имена Худайар бия и Торе Мурада, в компоненте имени последнего и должно присутствовать слово *аталык.* В целом, главное отличие этого списка в том, что глагольный аффикс *дур* использован в форме *дурур* (А: 1б, 2а, 5б и. т. д.; С: 758б, 759а, 762а). Например, в ташкентском списке глагол видеть — كوركوزوب‌دورور (TY 82, л. 821б) дается в форме كوركوزدى (№ 821, л. 415б). Так как этот список привлекается только для уточнения разночтений, мы не будем фиксировать остальные ошибки.

IV. Рукопись под номером 821, хранящаяся в основном фонде Центра восточных рукописей, была переписана через два года (1298/1880-1881) после Стамбульской рукописи, переписчик Мулла Мухаммад Риза Ахунд б. Мухаммад Карим диван (386б–435а). Переписана по приказу Мухаммад Рахим-хана II. Рукописи №№ 821, 5364 были приобретены из архива В. Л. Вяткина для фонда ИВ АН УзССР.[182] Этот список был описан несколько раз в каталогах.[183] Как нами определено, список переписан непосредственно со стамбульской рукописи. Кстати, колофон рукописей одинаков, только в стамбульском

---

[179] Мунис-Агахи, *текст.* Р. 50.

[180] Назирова. Б. 43.

[181] Мухаммад Риза Агахи, *Зубдат ал-таварих.* Рукопись библиотеки редких книг Стамбульского университета, № TY 82, л. 794б. Эта ошибка исправлена в ташкентских рукописях (№ 821: 403а; № 5364: 384а; № 275: 316а).

[182] Перечень восточных рукописей В. Л. Вяткина в Государственной Публичной библиотеке УзССР // *Труды Государственной Публичной библиотеки УзССР,* Т. I. Ташкент, 1935. С. 75.

[183] *ОАТ,* № 24; *СВР,* Т. I, № 212; *СВР,* Т. VII, № 5023; *СВР-История,* № 552.

списке не указано имя переписчика. Кроме того, в этих двух книгах содержатся 3 сочинения: *Фирдаус ал-икбал, Рийаз ал-давла* и *Зубдат ал-таварих,* что характерно и для других ташкентских рукописей. При сопоставлении выявлено, что ошибки, допущенные в Стамбульской рукописи, здесь исправлены. В рукописи TY 82 на листе 864б пропущены две строки поэмы, которые встречаются в списке A и B (A: 150а; B: 439а). Эти же пропуски встречаются в № 821 и других Ташкентских рукописях. Переписчик также опускает две остановки (через реку *Мары* и местность *Уруш-тушкен*[184]) Рахим Кулихана, когда тот в 1257/1842 году возвращается из Мервской области после покорения племени джемшидов (№ 821: 398б). Этот пропуск также встречается в других ташкентских рукописях.

V. Другая рукопись основного фонда Центра восточных рукописей под № 5364 (365б–419а) переписана с рукописи № 821. Этот список датируется 1322/1904 годом, переписчик тот же, что и в рукописи № 821. В колофоне рукописи указано, что она была переписана по приказанию Мухаммад Рахим-хана II. Список несколько раз описан.[185] В дополнение можно отметить, что пагинация листов неправильная и в конце рукописи имеются два пустых листа. Эта рукопись была приобретена институтом 6 октября 1940 года из библиотеки В. Л. Вяткина. Несмотря на то, что рукописи были переписаны одним и тем же лицом с интервалом 24 года, в этом списке ошибки встречаются чаще.

Пример, имеющий отношение к тексту двух рукописей: в списке TY 82 глагол *сказать* ایتی встречается в списках № 821 и № 5364, написан в форме ایتدی. Также глагольный суффикс *дурур* дается в форме *дур* (№ 5364: 365б, 367а, 368б, 374а, 381б и т. д.). Слова даются без *мадды:* اراسیدا — آراسیدا — آرا، ارا (№ 821: 387б, 388б; № 5364: 366а, 367а). Переписчик ошибочно пишет слово *подъём* صعود как سعود — *счастье* (A: 49а; B: 404б; C: 793б; № 821: 402а; № 5364: 383б; № 275: 315а).

VI. Рукопись из фонда Хамида Сулайманова Центра восточных рукописей под № 275 переписана в 1328/1910 г, переписчик Мулла Худайберган Хиваки б. Мухаммад Назар хаджи (300а–346б). Заказчиком был свекор Асфандияр-хана — главный визирь Саййид Ислам-хаджа. Описание рукописи дано в каталоге бывшего Института рукописей Хамида Сулайманова.[186] Но при этом допущено несколько ошибок, в том числе сказано, что в книге содержатся сочинения *Фирдаус ал-икбал* и *Зубдат ал-таварих.* Хотя на самом деле рукопись включает 3 сочинения Агахи: 1. *Фирдаус ал-икбал* (1а–200б); 2. *Рийаз ал-даула* (201а–299б); 3. *Зубдат ал-таварих* (300а–346б). В описании указано, что рукопись имеет 37 листов (300а–337б), но она располагается на листах 300а–346б. Похоже, список был переписан с рукописи № 5364, потому что встречающиеся в ней гаплографические ошибки можно увидеть и в списке № 275. К примеру, в обеих рукописях опущено словосочетание خوارزم ارم بزم ساری встречающееся в № 821 (№ 5364, л. 390б; № 275, л. 322а). Еще одно доказательство. В обеих рукописях название туркменского племени *сарык* ساریق дано в форме ساروق. Опущенных слов больше, чем в других рукописях, в том числе на листе 313б сокращено 4 строки *касиды* (№ 821: 400б, № 5364: 381а). Сохранены не все эпитеты перед именами чиновников, а также исключены некоторые фразы, как бы для «смягчения» описываемых эпизодов. Например, он опускает словосочетание «отрубив головы мятежникам» (باشین کیسیب),[187] хотя по смыслу текста понятно, что их казнили.

Итак, сравнение рукописей, имеющихся в нашем распоряжении, показывает следующее. Как правило, они отличаются друг от друга только в незначительных деталях. В целом, по описываемым событиям, основной идее произведения, художественным средствам изложения все рукописи похожи друг на друга и могут быть рассмотрены

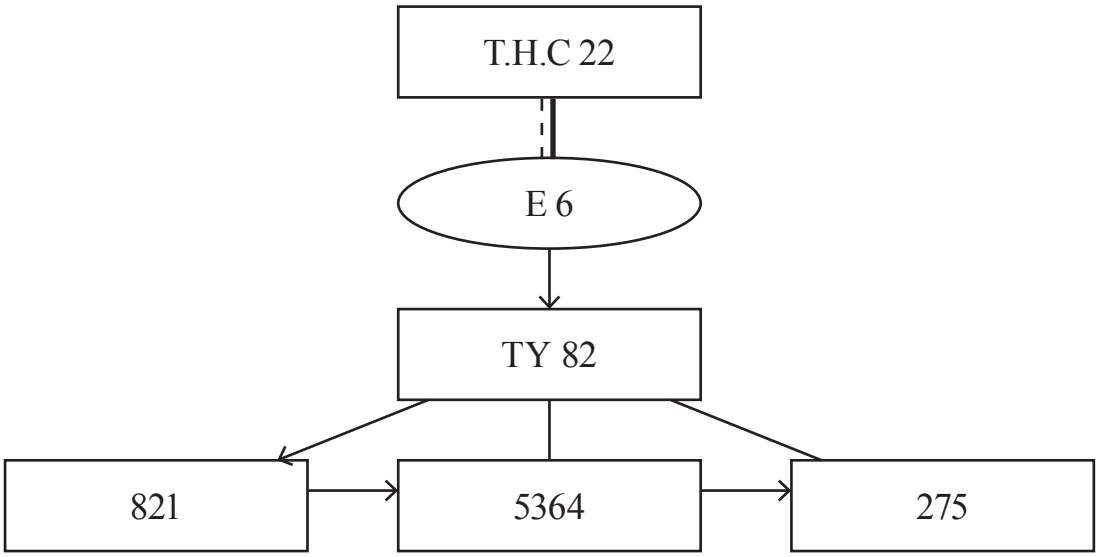
[184] Почему-то в русском переводе эта местность названа как плотина Бенд-и-Надир. См.: *МИТТ.* С. 483, прим. 2. В списках A, B, C данная местность называется Уруш-тушкен (A: 37а; B: 400а–б; C: 785а).

[185] *ОАТ,* № 25; *СВР,* Т. VII, № 5024; *СВР-История,* № 553.

[186] *КФИР,* № 973, 974.

[187] Мухаммад Риза Агахи. *Зубдат ал-таварих.* Рук. ЦВР-1, № 821, л. 410б, № 5364, л. 591б, № 275, л. 323а.

как различные списки известной хроники. Судя по всему, они были переписаны в Хиве по заказу ханов или же других высокопоставленных лиц. Исходя из изложенных выше данных, мы для наглядности составили следующую стемму, в виде генеалогической таблицы текстов.

Исходя из этих же данных, список А взят нами за основу научно-критического текста. Разночтения даются по спискам В, С.

***

Данная работа является третьим изданием в серии «История Центральный Азии в рукописях» и подготовлена в рамках проекта между Институтом востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан и Международным Институтом центральноазиатских исследований (МИЦАИ). Это соглашение было подписано в 2008 году, в ходе которого предполагалась подготовка научно-критических текстов пяти исторических сочинений по истории Центральной Азии XVIII–XIX вв. Институт востоковедения им. Беруни обязался разработать тексты на языке и графике оригинала, а финансирование публикации принял на себя МИЦАИ. Основным приоритетным направлением ИВ АН РУз в 2008–2015 гг. было издание научно-критических текстов источников по истории, религии и филологии Центральной Азии, а также подготовка молодых кадров-текстологов. Одной из таких работ является издаваемое сочинение, которое было предложено автору при поступлении в аспирантуру в 2008 году.

Изначально эту работу планировалось издать в 2011 году. Однако в ходе исследования ташкентских копий сочинения появилась необходимость получения копий рукописей Санкт-Петербурга. Позже при финансовой поддержке Фонда Герды Хенкель была осуществлена поездка в Санкт-Петербург для непосредственного изучения рукописей. При составлении критического текста хорошими образцами стали научные труды проф. Юрия Эноховича Брегеля.

Это издание не было бы полным без непосредственного участия Нурёгди Ташева, а также без ценных замечаний, поправок и дополнений ответственного редактора Бахтияра Бабаджанова, вклад которых в мое формирование как специалиста, я ценю высоко. Считаю своим приятным долгом поблагодарить ДеВина Девиза, профессора Индианского университета (США) за редактирования английского перевода введении. Глубокая признательность администрации МИЦАИ и заведующей библиотекой Центра Восточных рукописей Рано Магруфовой.

Английский перевод был осуществлен докторантом Университета Индианы Азизой Шаназаровой, которой я весьма благодарна. Работа над изданием не была бы завершена без поддержки моих родителей — Бахадыра Назирова и Сабохат Назировой, которые пробудили любовь к книгам. Не раз меня выручали мои близкие, поощряя мои стремления к изданию настоящей книги.

Ташкент–Кумушкан,
май 2014 – март 2016 год

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

Агахи, *Гулшан-и даулат* — Мухаммад Риза Агахи. *Гулшан-и даулат.* Рук. ЦВР-1, № 7572.
Агахи, *Диван* — Мухаммад Риза Агахи. *Та'виз ал-'ашикин.* Рук. ЦВР-1, № 7443.
Агахи, *Зубдат* — Мухаммад Риза Агахи. *Зубдат ал-таварих.* Рук. РНБ, Т. Н. С. 22.
Агахи, *Рийаз ал-даула* — Мухаммад Риза Агахи. *Рийаз ал-даула.* Рук. ИВР РАН, D 123.
Агахи, *Шахид ал-икбал* — Мухаммад Риза Агахи. *Шахид ал-икбал.* Рук. ИВР РАН, C 572.
Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani* — Muhammad Riza Mirab Agahi. *Jami' al-vaqi'at-i sultani,* ed. in the original Central Asian Turki with an Introduction and Notes by Nouryaghdi Tashev. Samarqand-Tashkent, 2012.

Бабаджанов, *Кокандское ханство* — Бабаджанов Б. М. *Кокандское ханство: власть, политика, религия.* Токио–Ташкент, 2010.
Байани — Мухаммад-Йусуф Байани. *Шаджара-йи хᵉаразмшахи.* Рук. ЦВР-1, № 9596.
Брегель, Сочинение — Брегель Ю. Э. Сочинение Баяни «Шаджара-йи хорезмшахи» как источник по истории туркмен // *Краткие сообщения Института народов Азии,* XLIV. Москва, 1961. С. 125–157.

Дмитриева — Дмитриева Л. В. *Каталог тюркских рукописей Института Востоковедения Российской академии наук.* Москва, 2002.
Долимов — Долимов С. *Огаҳийнинг ҳаёти ва ижоди,* Диссертация. Тошкент, 1962.

Зубдату-т-таворих — Муҳаммад Ризо Эрниёзбек ўғли Огаҳий. *Зубдату-т-таворих* / Нашрга тайёрловчи Жабборов Н. Тошкент, 2009.

ИВР РАН — Институт восточных рукописей Российской академии наук (бывший Санкт-Петербургский филиал Института востоковедения Российской академии наук).
Йулдашев — Йўлдошев М. Й. *Хива хонлигида феодал ер эгалиги ва давлат тузилиши.* Тошкент, 1959.

Камйаб. *Таварих ал-хаванин* — Камйаб Саййид Хамид тора бин Саййид Мухаммад-хан. *Таварих ал-хаванин.* Рук. ЦВР-1, № 7717.
Камйаб, *текст* — Сайид Ҳомид тўра Комёб. *Таворих ул-хавонин.* Нашрга тайёрловчилар: Н. Норқулов, Ж. Жўраев, Т. Тоғаев, Ж. Жўраев, Тошкент, 2002.
Клепиков — Клепиков С. А. *Филиграны на бумаге русского производства XVIII – начала XX века.* Москва, 1978.
Комилов Н. — Комилов Н. *Бу қадимий санъат:* Рисола. Тошкент, 1988.
КФИР — Каталог фонда Института рукописей, Том I. Ташкент, 1989.

Лаффаси — Лаффасий. *Тазкира-йи шу'ара',* Рук. ЦВР-1, №№ 12561, 9494, 11499.
Лунин. *Средняя Азия* — Лунин Б. В. *Средняя Азия в дореволюционном и советском востоковедении.* Ташкент, 1965.

Мунис-Агахи, *текст* — Munis-Āgahī, *text.*
Мунис-Агахи, *перевод* — Munis-Āgahī, *translation.*
МИТТ — Материалы по истории туркмен и Туркмении, II: Иранские, бухарские и хивинские источники. Москва–Ленинград, 1938.

Муниров, *Хоразмда тарихнавислик* — Муниров Қ. *Хоразмда тарихнавислик (XVII–XIX ва XX аср бошлари).* Тошкент, 2002.

Назирова — Назирова Ҳ. Огаҳийнинг «Зубдат ут-таворих» асари қўлёзмалари ва уларнинг стеммаси // *Sharqshunoslik,* 14, 2009, сс. 41-46.

ОАТ — Огаҳий асарларининг тавсифи (Каталог) / Тузувчи Ф. Ғанихўжаев. Тошкент, 1986.
Огаҳий, *Асарлар* — Огаҳий. *Асарлар.* 6 жилдлик / Нашрга тайёрловчи Ғ. Каримов; масъул муҳаррир С. Долимов. Тошкент, 1971–1980.
ОТР, I — Дмитриева Л. В., Мугинов А. М., Муратов С. Н. *Описание тюркских рукописей Института народов Азии.* Том I. Москва, 1965.

РНБ — Российская национальная библиотека (бывшая Государственная публичная библиотека имени М. Е. Салтыкова-Щедрина).

СВР — Собрание восточных рукописей Академии наук Узбекской ССР, Том I. Ташкент, 1952; Том VII. Ташкент, 1964.
СВР-История — Собрание восточных рукописей Академии наук Республики Узбекистан. История / Составители: Д. Ю. Юсупова, Р. П. Джалилова. Ташкент, 1998.
Смирнов — Смирнов В. Д. [Описание коллекции восточных рукописей] // *Отчет Императорской Публичной библиотеки за 1874 год.* СПб., 1875.
Стори-Брегель — Стори Ч. А. *Персидская литература: Био-библиографический обзор* / Перевел с английского, переработал и дополнил Ю. Э. Брегель, в 3-х частях. Москва, 1972.

Таррох — Бобожон Тарроҳ — Ходим. *Хоразм шоир ва навозандалари* / Нашрга тайёрловчи: А. Отамуродова, О. Абдураҳимов, Тошкент, 2011.
Тошев — Тошев Н. Хива хонлари титулатураси // *Sharqshunoslik,* 2011. № 15.

ЦВР-1 — Институт востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан, Основной фонд.
ЦВР-3 — Институт востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан, Фонд имени Хамида Сулайманова (фонд бывшего Института рукописей имени Хамида Сулайманова Академии наук Республики Узбекистан).

Шарипов — Ж. Шарипов. *Ўзбекистонда таржима тарихидан. Революциядан олдинги давр.* Тошкент, 1965.

Эш Мурад ал-ʻАлави, *Хурасан фатхи* — Эш Мурад Ахунд ал-ʻАлави. *Хурасан фатхи тарихи.* Рук. ЦВР-1, № 9981.

Munis-Āgahī, *text* — Mūnis Shīr Muḥammad Mīrāb and Āgahī Muḥammad Riżā Mīrāb, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm,* ed. by Yu. Bregel, Leiden, 1988.
Munis-Āgahī, *translation* — Munis Shir Muhammad Mirab and Agahi Muhammad Riza Mirab, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm,* transl**.** from Chaghatay and annotated by Yu. Bregel, Leiden, 1999.

ایچکی و مقوا طرحی: قهرامان ابیدجاناف

مرکزی آسیا تدقیقاتلاری خلقارا انستیتوتی
اونیویرسیتیت خیابانی ۱۹ ، سمرقند ، ۱۴۰۱۲۴ ، ازبکستان
iicasunesco@gmail.com
iicas@rol.uz
www.unesco-iicas.org

باسیشگا بیریلدی: 26.03.2016
عددی: 300

میگا باسیم باسمه خانه سیدا باسیلدی
بها ایس مرکزی ، حرمی دره ، استانبول ، ترکیه
www.mega.com.tr

ISBN 978-9943-357-33-4

Мухаммад Риза Агахи «Зубдат ал-таварих».
Научно-критический текст. Монография.
Составитель Хилола Назирова. — Ташкент–Самарканд: МИЦАИ, 2016. — 304 с.

Технический редактор — Илимнара Османова
Дизайн и верстка — Кахрамон Абиджанов

Международный институт центральноазиатских исследований
Самарканд, 140129, Университетский бульвар, 19
iicasunesco@gmail.com
iicas@rol.uz
www.unesco–iicas.org

ISBN 978-9943-357-33-4

Подписано в печать 26.03.2016
Тираж 300 экз.
Отпечатано в типографии Mega Basim:
Baha Is Merkezi, Haramidere, Istanbul, Turkey,
www.mega.com.tr

حدیثلار فهرستی

لو لاک لما خلقت الافلاک ۷

من زار المقابر فکانما زار الانبیاء ۵۱ ، ۱۳۷
من زار المقابر کتب الله تعالی بکل قدم عبادة سنة ۱۹۶

قرآن آیتلاری فهرستی

ارجعی الی ربک راضیةً مرضیةً ۱۹۹ ، ۲۰۵
ارض زلزالهسا و اخرجت الارض اثقالها ۱۲۶
ان الله یأمر بالعدل و الاحسان ۹
انا فتحنا لک فتحاً مبیناً ۹
انا جعلناک خلیفة فی الارض ۹

سیهزم الجمع و یولون الدبر ۱۷۶

فاتبعه شهاب ثاقب ۷۹
فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر ۲۰۵
فکانا قاب قوسین او ادنی ۷

کانهم حمر مستنفرة فرت من قسورة ۱۱۰ ، ۱۲۹ ، ۱۷۶
کل نفس ذایقة الموت ۸۲ ، ۱۸۳ ، ۱۹۹ ، ۲۰۵

مرج البحرین یلتقیان ۴۳

نصر من اللهو فتح قریب ۹

وأُفوض امری الی الله ۱۶۷
والله یدعو الی دار السلام ۸۲ ، ۱۹۹ ، ۲۰۵
وجاهدوا فی سبیل‌الله ۳۲ ، ۳۳
والجبال اوتاداً ۷۶
وجعلناها رجوماً للشیاطین ۷۶ ، ۱۶۹
وشاورهم فی الامر ۱۴۷
وقذف فی قلوبهم الرعب ۱۳۴
ومن یتوکل علی الله فهو حسبه ۱۶۷
وینقلب الی اهله مسروراً ۶۱

یقول الانسان یومئذ این امفر ۱۷۶
یوم تأتی السماء بدخان مبین ۷۹
یوم یفر المرء من اخیه و امه و صاحتبیه و بلنیه ۱۷۶

منصبلار فهرستی

اتالیق ۶۵، ۶۸، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۴، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۹۴
اقا ۹۵
اعلم ۹۴
اوراق ۱۹۷
ایناق ۵۶، ۶۵، ۶۸، ۸۲، ۹۳، ۹۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۳۹، ۱۴۳، ۱۴۶، ۱۵۰، ۱۶۶، ۱۷۱، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۴، ۱۹۸
ایناق بیك ۱۱۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۳

بیکلر بیکی ۶۱
بی ۳۳، ۵۹، ۷۴، ۷۶، ۸۲، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۴۶، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۷۱، ۱۸۱، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱

دادخواه ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۲
داروغه ۱۱۰، ۱۱۳
دیوان بیکی ۶۶، ۱۱۳

رئیس ۶۲

شیخ الاسلام ۳۳، ۵۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۵۰

صدور ۱۶۱، ۱۸۱

قاضی ۵۶، ۵۹
قوشبیکی ۳۳، ۳۹، ۴۱، ۶۷، ۷۴، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۸۵

مهتر ۱۱۰
میراب ۱۱، ۱۱۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۸۴
میر آخور ۱۸۶، ۱۹۴، ۱۹۷
منشی ۱۶۶

نقیب ۱۸۳

یساولباشی ۳۳، ۵۹، ۷۴، ۷۶، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۹، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۴۸، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۸۴
یوزباشی ۳۳، ۵۶، ۵۹، ۹۵، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۲۱، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۵۰، ۱۵۶، ۱۶۰، ۱۷۹، ۱۸۲، ۱۹۴، ۲۰۳

قزاق (قزاقیه) ۱۳۸ ، ۱۵۷ ، ۱۸۴ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱ ، ۲۰۲
قلماق ۱۵۰
قونکرات ۳۳ ، ۹ ، ۱۱۵ ، ۱۱۸
قیزیلباش ۵۷
قیات ۳۳

کوکلان (کوکلانیه) ۳۳ ، ۵۹ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۱۲۱ ، ۱۵۹ ، ۱۷۶ ، ۱۷۹ ، ۱۸۳

مشرق ۱۴۶
منقت ۳۳ ، ۱۸۱

هزاره ۵۵

یمرالی (یمرالیه) ۱۲۱ ، ۱۳۹ ، ۱۴۶ ، ۱۸۴
یموت (یموتیه) ۳۳ ، ۵۵ ، ۵۶ ، ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۱۱۹ ، ۱۲۷ ، ۱۳۳ ، ۱۳۸ ، ۱۴۶ ، ۱۴۸ ، ۱۴۹ ، ۱۵۵ ، ۱۵۹ ، ۱۶۱ ، ۱۷۲ ، ۱۸۴ ، ۱۸۸

طایفه‌لار فهرستی

اتا ۳۳، ۱۵۹
ایرساری ۵۶
اوتامیش ۵۹، ۶۱
اوروس (روس) ۹۰، ۱۵۶
اوزبکیه ۷۴، ۱۵۳، ۱۸۱، ۱۸۳
اویشون ۱۸۲
اویغور ۱۰۸، ۱۳۹

تاجیک ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۸۳، ۱۹۲، ۱۹۴، ۲۰۳
تازه قونکرات ۷۴، ۷۶، ۱۲۱، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۹
تراکمه ۳۳، ۶۴
تکه ۵۹، ۶۱، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۷۵، ۱۹۴، ۲۰۲
توقتامیش ۵۹، ۶۱

جمشیدی (جمشیدیه) ۳۲، ۵۵، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۶، ۶۹، ۷۲، ۷۳، ۱۱۹، ۱۷۳، ۲۰۰، ۱۹۹
چاودر ۳۳، ۶۴، ۷۴، ۷۶، ۱۲۱، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۹
چارشانکی ۵۶، ۶۲، ۱۱۴

خواجه ایلی ۱۱۵، ۱۱۸

روس ← اوروس

سارق ۵۰، ۵۹، ۶۴، ۶۵، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۸۱، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴
سالور ۵۱، ۵۸، ۶۰، ۶۴، ۶۵، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۴۶، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۸۱
سقر ۱۳۶
سمندوک ۶۱

شیخ ۳۳

عالم ۲۰۱
عجم ۹۰
عرب ۸۵، ۹۰
علی ایلی ۳۳، ۱۴۷، ۲۰۳

قپچاق ۱۵۰، ۲۰۰، ۲۰۳
قراداشلو ۳۳، ۱۸۴
قراقلپاق (قراقلپاقیه) ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۴۴، ۱۵۰، ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۹۸

۱۶۳ ، ۱۷۵ ، ۱۷۹ ، ۱۸۱ ، ۱۸۳ ،
۱۹۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰۲ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴
مرو دریاسی ۵۲ ، ۶۳ ، ۱۱۳ ، ۱۶۹ ،
۱۷۵
مشهد ۶۴
ماوراء النهر ۱۲۴
موری کوپروکی ۵۹ ، ۶۲
موری دریاسی ۶۱ ، ۶۲
مُخمان ۱۱۷
مشیک‌لی ۱۸۶
میمنه ۵۵
میرزا چیرله‌سی ۱۱۱

نایمان ۱۱۸ ، ۱۲۲ ، ۱۲۴ ، ۱۹۸ ، ۲۰۳
نیاز محمد بای قلعه‌سی ۵۲ ، ۵۹ ، ۵۶ ،
۶۳ ، ۶۵ ، ۱۱۴
نریزم ۱۵۰

هرات ۵۵ ، ۵۷
هزاراسب ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۳۷ ، ۶۸ ،
۸۲ ، ۹۳ ، ۹۹ ، ۱۰۰ ، ۱۰۹ ،
۱۱۰ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ،
۱۲۰ ، ۱۳۵ ، ۱۳۶ ، ۱۴۳ ، ۱۵۶ ،
۱۵۸ ، ۱۶۵ ، ۱۸۰ ، ۱۸۲ ، ۱۸۶ ،
۱۸۹ ، ۲۰۲
هفت ریك خوارزم ۴۹ ، ۱۱۱ ، ۱۶۶ ،
۱۷۹
هلالی ۱۳۷ ، ۱۹۷

یانکی آریق ۳۶ ، ۶۸ ، ۹۹ ، ۱۲۲ ،
۱۳۵ ، ۱۵۶ ، ۱۶۴ ، ۱۶۵ ، ۱۸۰ ،
۱۸۵ ، ۱۸۹ ، ۱۹۸
یانکی قلعه ۱۸۷
یکه چیقیر ۳۷ ، ۶۸ ، ۱۱۶ ، ۱۵۶
یول آیریتی ۱۸۷
یول اوتان ۵۱ ، ۶۳ ، ۱۱۱ ، ۱۴۶ ،
۱۶۲ ، ۱۶۹
ییلغونلی ۵۹
ییلان قیر ۱۹۶ ، ۱۹۵
یاری حاجی قودوقی ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۶۷ ،
۱۷۹
یانتاقلی ۵۰ ، ۶۶
یانتاقلی قودوقی ۶۶

واردانزی ۱۱۹ ، ۱۳۸ ، ۱۵۷

قرا بورون ۱۱۳
قرا تال ۱۰۸ ، ۱۰۹
قرا توپه ۵۷ ، ۶۰ ، ۱۱۳ ، ۱۸۱ ، ۲۰۲
قرا کول (خوارزم) ۱۱۱
قرا کول (بحارا) ۱۳۸ ، ۱۸۴ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۹۴
قرا ییلغون ۱۳۶ ، ۱۹۶
قرشی ۱۵۳
قطنام ۹۳ ، ۱۳۹
قلزم ۴۳
قوانک دریاسی ۲۰۰
قوبه تاغی ۷۳
قیرانج بابا ۱۳۵
قیز قلعه‌سی ۱۵۵
قیزیل جر ۱۱۱
قیزیل رباط ۱۸۶
قیزیل مست ۵۶
قیسناق ۱۰۸ ، ۲۰۴
قیلیچ نیاز بای نهری ۷۳
قیلیچ نیاز بای ۱۳۶ ، ۱۹۵
قلعهٔ نو ۵۵ ، ۵۹
قوش آسیا ۶۰
قوشلی قیا ۵۷
قولان قرا باغ ۱۵۸
قوم قلعه ۱۸۷
قویون قلعه‌سی ۶۵

کاوبُر ۵۱
کشمان ۵۱ ، ۶۶ ، ۱۱۳
کلات ۵۱ ، ۶۴ ، ۱۱۱
کبر قلعه‌سی ۲۰۴
کبوترخانه ۱۱۷
کدای نیاز محرم چهارباغی ۱۳۶
کُرکان ۱۵۵
کعبه ۱۰
کلبن باغ ۱۲۱
کُل حوض ۴۹ ← حوض خان
کُلفر ۵۲
کیسیک آرناسی ۱۰۷
کتمانچی ۱۵۵
کورلان ۱۰۹ ، ۱۱۹
کوشک ۵۵ ، ۵۷ ، ۶۰ ، ۶۱
کوکارجینلی ۴۹ ، ۱۴۹
کوکردلی ۱۴۷ ، ۱۵۸ ، ۱۸۶ ، ۱۸۸
کهنه اورکنج ۱۳۶ ، ۱۳۷ ، ۱۹۶
کهنه کات ۱۰۷

لباب ۹۳ ، ۱۳۹ ، ۱۴۸ ، ۱۵۰ ، ۱۵۳

مارچاق ۶۱
مایلی جنکل ۱۰۹
مایلی اوزاک نهری ۲۰۰
مجاور کولی ۶۶
مرو ۳۲ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۵ ، ۵۷ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۸ ، ۷۲ ، ۱۰۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۱ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۲۱ ، ۱۴۶ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۶۱ ، ۱۶۲ ،

ساغچه قودوقی ۱۱۱ ، ۱۲۱ ، ۱۸۱
ساری حاجی ۳۹ ، ۱۶۵
ساری قامیش ۱۸۶
سدور ۴۴ ، ۱۴۵
ساریغ آتاو ۱۰۷
سرپل ۶۶ ، ۵۵
سر چشمه ۶۰
سر دریاسی ۲۰۱ ، ۲۰۲ ← سیحون
سرخس ۱۴۴ ، ۱۱۱
سلطان اویس القرنی (قدمکاه) ۱۰۸
سلطان اویوقی ۶۶
سلطان سنجر ماضی ۵۱
سلطان قلعه‌سی ۶۵
سودوک ۱۴۵ ، ۶۷ ، ۴۴
سید محمد کولی ۱۲۴
سیحون ۴۳ ← سر دریاسی
سیرتلانلی ۶۶
سیرتلانلی قودوقی ۵۰ ، ۶۶
سو کیچان ۱۱۳

شاه آباد ۱۳۶ ، ۱۹۵
شاه آباد آرناسی ۱۹۸
شاه مردان ۵۵ ، ۶۶
شبرغان ۵۵
شور بولاق ۱۵۸
شوره خان ۱۰۳ ، ۱۸۱
شوره خان آریقی ۱۰۳
شیخ آریقی ۳۹ ، ۴۱ ، ۱۵۹ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶
شیخ جلیل اتا (قدمکاه) ۱۰۸
شیخ نجم الدین ابو الجناب الکبرا (قدمکاه) ۱۳۷ ، ۱۹۷
شیرشالی آریقی ۱۳۳ ، ۲۰۲
شیشلی قرا آیغیر ۴۴ ، ۶۷ ، ۱۶۶
شهر خلیل ۶۰

صفالی ۴۴
صیاد ۶۳ ، ۶۸ ، ۱۱۸
صندوق قاچغان ۶۳

طالقان بابا ۵۶ ، ۶۳
طژن دریاسی ۱۱۱
طهران ۹۰ ، ۱۶۱

علی‌خان بویوکی ۱۱۳

فاراب ۱۵۰ ، ۱۵۱
فتنک ۳۹ ، ۱۱۶ ، ۱۳۴ ، ۱۴۴ ، ۱۵۹ ، ۱۶۵ ، ۱۸۲
فرات ۴۳
فندی ۱۶۰

قاری خواجه ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۲۱ ، ۱۲۲ ، ۱۲۴
قاقشتوان ۱۵۸
قباقلی ۴۹ ، ۶۷ ، ۱۱۵ ، ۱۵۵ ، ۱۶۰ ، ۱۶۶ ، ۱۸۰

چاتلی ۱۰۰، ۱۴۴، ۱۵۹، ۱۸۴، ۱۹۸
چاپیق خواجه کاوی ۵۶
چارجوی ۷۳، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۸۰،
۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۳۹، ۱۴۵،
۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰،
۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۶۰
چارجوی یافی ۱۵۳
چاردره ۶۰
چارکوشه ۱۳۹
چاغیللی ۲۰۳
چال توت ۷۳، ۷۷، ۷۸، ۸۰
چانکلی کذر ۶۳
چشمه قودوقی ۱۱۳، ۱۸۶، ۱۸۸
چکس قلعه ۷۵، ۱۳۹
چهارشنبه رمتان ۱۵۷، ۱۵۸
چین ۲۷، ۳۷، ۳۹، ۴۴، ۱۰۰، ۱۳۶
چوبلی توپه ۵۶

حوض خان ۶۶ ← کُل حوض

خانقاه ۱۲۰، ۱۹۸
خان اوتکالی ۲۰۲
خان قودوقی ۲۰۰
ختن ۵۶
خراسان ۲۱، ۳۲، ۴۸، ۵۷
خواجه کاوی ۵۶
خواجه قلعه‌سی ۱۸۷
خواجه یوسف همدانی ۵۱
خوارزم ۲۱، ۳۲، ۴۹، ۵۵، ۵۷، ۶۱،
۶۲، ۶۵، ۷۲، ۷۳، ۱۰۹، ۱۱۱،
۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۳۹،
۱۶۰، ۱۶۶، ۱۷۵، ۱۷۹، ۱۸۲،
۱۸۸، ۱۹۷، ۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۳
خوقند ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۲،
۱۷۰، ۲۰۰
خیوق (شهر) ۱۸، ۲۸، ۳۴، ۴۹، ۵۹،
۸۰، ۸۲، ۹۹، ۱۰۹، ۱۱۰،
۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۳۳،
۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۲، ۱۴۵،
۱۴۶، ۱۴۷، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۸۰،
۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۹، ۱۹۵، ۱۹۷،
۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۴
خورنق ۱۸
خیر رباط ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۸

دارغان اتا ۱۴۶
دارغان ۱۱۵
دایه خاتون ۱۵۹، ۱۵۵، ۶۷، ۵۹
دشت قپچاق ۲۱، ۲۰۰
دهن شیر ۴۴، ۱۱۶، ۱۴۵، ۱۵۵

رفتک یولی ۱۶۱، ۱۸۳، ۲۰۳
روسیه ۱۵۶ ← اوروس
ریک خوارزم ← هفت ریک خوارزم

زندنی ۱۸۴

بخارا ۴۴، ۷۳، ۷۴، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۸، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۳، ۲۰۴
بدخشان ۱۸۵
بلخ ۶۶
بند سلطان ۶۳
بند نادر ۶۱
بورلی ۱۴۶
بوریاباف ۱۵۰، ۱۵۲
بوز بیل ۲۰۲
بوزون ۵۹
بیرام علی خان قلعه‌سی ۱۵۹، ۶۵
بیش آریق ۱۳۳، ۱۱۷
بیش یغاچ ۴۲

پاده یاتاغی ۱۴۵
پرورد ۹۳، ۱۳۹، ۱۵۲
پنجدهه ۵۶، ۶۱، ۶۲، ۱۱۴
پیچاقچی ۹۹
پورسی ۱۹۵، ۱۹۶
پهلوان محمود (مزار) ۱۳۵
پهلوان محمود ارناسی ۱۰۰، ۱۴۴
پهلوان احمد زمچی ۵۱
پهلوان بیک ۱۹۸، ۱۸۵

تاش آخور ۷۴، ۲۰۳
تاش حوض ۱۹۵، ۱۳۶
تاشکنت ۲۰۰
تاش قورغان ۵۶، ۵۵، ۶۶
تاو قرا ۲۰۱
تخت قودوقی ۴۹، ۵۰، ۶۶، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۶
تخت ریک خوارزم ۴۹
ترخان قودوقی ۵۱، ۶۶
ترکستان ۲۰۰
توبات ۲۰۱
تورت کول ۱۸۰
توز یاقیشی ۱۴۴
توفراق قلعه ۱۸۶
تونکوزلی‌آتاو ۱۸۵
تونکلوک‌لی ۱۸۹
تیوه بویون ۶۸، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۸۰

جانکنت ۲۰۱
جکربند ۱۵۵
جلوان نهری ۲۰۱
جنکان ۱۴۷
جیحون ۴۳، ۶۶، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۸۰ ← آمو
جیکیرداکلی ساومه ۶۳

جای نامالاری فهرستی

آتخور ۴۴ ، ۶۷ ، ۱۴۷ ، ۱۴۸ ، ۱۵۵
آدینه مراد قودوقی ۲۰۳
آخل (اخل) ۶۱ ، ۱۱۱ ، ۱۹۴
آس ۳۷ ، ۹۹ ، ۱۱۰ ، ۱۲۴ ، ۱۲۵ ، ۱۴۳ ، ۱۶۵
آق اویراک آقچه تاو ۲۰۱
آق تام ۱۵۷
آق توپه ۱۳۷ ۱۹۷
آق دربند ۱۸۳
آق رباط ۱۴۶ ، ۴۴ ، ۱۵۵ ، ۱۵۸
آق قلعه ۱۸۷ ، ۱۸۸
آقجه قیا ۶۰
آق یاف ۲۰۰
آلاجه ۱۲۱ ، ۱۲۲
اندخو ۵۵ ، ۵۶ ، ۶۶ ، ۱۱۱
اندرای چونکولی ۱۰۸
آمو (آمویه ، دریا) ۶۸ ، ۶۷ ، ۸۰ ، ۱۰۰ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸ ، ۱۰۹ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۹ ، ۱۲۱ ، ۱۳۹ ، ۱۴۴ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۴۹ ، ۱۵۰ ، ۱۵۱ ، ۱۵۲ ، ۱۵۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۶۳ ، ۱۶۶ ، ۱۸۴ ، ۱۸۵ ، ۱۸۹ ، ۱۹۵ ، ۱۹۶ ، ۱۹۸ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴ ← جیحون
امام بکتاش ۵۷
امام جعفر صادق ۵۱
انو ۱۱۱
اسم محمود اتا (مزار) ۱۹۷ ، ۱۳۷
اوجارلی ۶۶
اوچ اوچاق ۱۸۶ ، ۱۴۷
اوچ باش ۱۸۷ ، ۱۸۸
اوچ توپه ۱۵۶ ، ۱۴۵ ، ۱۴۴ ، ۴۲ ، ۴۱
اوچورغی ۲۰۲
اوروس ۹۵ ، ۱۵۶ ، ۱۵۷ ، ۲۰۲ ← روسیه
اوروش توشکان ۵۷ ، ۵۸ ، ۶۲
اوکوز ایلغاسی ۱۸۷ ، ۱۸۸
اوستی ۱۴۹ ، ۱۵۵ ، ۱۸۲
اویس القرنی ← سلطان اویس القرنی (قدمکاه)
ایران ۳۲ ، ۳۳ ، ۵۷ ، ۵۸ ، ۱۶۱
ایردار ۱۵۷
ایسباز ۱۴۵ ، ۱۴۸ ، ۱۵۵
ایشاک رباطی ۱۸۶
ایشان چپی ۱۱۷ ، ۱۱۸ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴
ایشمه ۱۴۷ ، ۱۵۸ ، ۱۸۶ ، ۱۸۸
ایلجیک ۱۳۸ ، ۱۵۵

بتیک ← بیتیک ۱۴۹ ، ۱۵۲ ، ۱۵۵
بادای ۱۰۸
بادغیس ۶۴ ، ۵۷
بازر کان ۱۸۶
باورد ۱۱۱

ولی خان ۶۶
ولی محمد خان ۵۵
ویس محرم ۶۲ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۱۷۱
ویس نیاز داروغه ۱۱۰ ، ۱۱۳

یخشی کل – یموت ۱۷۲
یخشی مراد یوزباشی ۳۳
یخشی مراد بیک ۱۵۸ ، ۱۶۱
یحیی خواجه ۹۴
یعقوب بای ۱۵۸ ، ۱۸۴
یعقوب بیک ابن فاضل بیک ۱۵۰ ، ۱۵۱
یوسف بیک ۱۶۲
یوسف خواجه نقیب ، سید ۱۸۳
یوسف محرم ۱۸۱
یوسف مصری ۵۴
یونس خواجه ۱۳۲

محمد امین یوزباشی ۳۳، ۹۵، ۱۵۶، ۱۹۴
محمد امین ایناق ۹۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۳۹، ۱۵۰، ۱۶۶، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۴
محمد جان خواجه ۳۳، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۵۰
محمد حسن بیک تبریزی ۶۴
محمد حکیم خان ۶۴
محمد رحیم بهادر خان — قونکرات ۱۹، ۲۱
محمد رسول ۹۴
محمد رضا میراب المتخلص بالآکهی ابن ایر نیاز بیك (فقیر) ۱۱، ۱۳، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۱، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۶۸، ۶۹، ۸۶، ۸۷، ۹۳، ۱۱۸، ۱۲۹، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۳
محمد شاه قاچار ۱۶۱
محمد شریف قول ۱۷۲
محمد صالح خواجه ۵۹
محمد صالح اتالیق ۱۱۵
محمد عیسی توره ابن رحیم قلی محمد بهادر خان ۲۰۵
محمد علی خان ۵۱، ۶۴
محمد قلی بیک ۵۱
محمد قلی یوزباشی ۵۶
محمد کل ۱۳۳، ۱۸۸
محمد مراد محرم ۳۳، ۱۴۶
محمد موسی ایشان اعلم ۹۴
محمد نظر دیوان، داملا ۱۶۶
محمد نیاز محرم ۱۵۱
محمد نیاز قاضی ۵۶
محمد نیاز خلیفه ۱۸۸
محمد یعقوب بای ولد کدای نیاز محرم ۱۱۰، ۱۱۳
محمد یوسف بیک ابن فاضل بیک ۱۹۹
محمد یعقوب مهتر ۱۱۰
محمود توره ابن محمد رحیم بهادر خان، سید — قونکرات ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۴۷
محمود خان ۵۵، ۶۶
مضراب خان ۵۵
ممیش خان — کوکلان ۱۸۳
میر محمد خان — جمشیدی ۵۶، ۱۷۳
میر داد سردار — سمندوک ۶۱
میرزا خان خلیفه ۵۵، ۶۰
میرزا خان خواجه ۲۰۲، ۲۰۳
مؤمن جان قاری ۱۶۴

نافع ۱۶۴
نجم الدین ابو الجنَّاب الکبرا ۱۳۷، ۱۹۷
نظر بای — یموت ۵۵، ۶۴، ۶۵
نظر وکیل — یموت ۱۸۸
نیاز محمد بای — سارق ۵۰، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۶، ۵۹، ۶۳، ۶۵، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۶۰
نیاز محمد یوزباشی ۵۹

عبد رحمان یوزباشی (قرا مرکن) فتنک‌لی ۳۳، ۱۸۲
عثمان ۸، ۹۱
عزیز قلی دیوان بیکی ۱۱۳
علی (حیدر) ۸، ۹۱
علی مردان یوزباشی ۵۶
عمر ۸، ۹۱
عنایت الله بیک ۵۹
عوض خواجه شیخ الاسلام ۳۳، ۵۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۵۰
عیدک یوزباشی ۱۵۰
عیسی ۱۱

غضنفر ۱۶

فاضل بیک بی — قراقلپاق ۱۷۹
فتح الله خواجه صدور ۱۶۱، ۱۸۱
فرفینیوس ۲۰۷

قابل بای اورکنجی ۱۴۷
قارلی محرم ۶۲
قارلی یوزباشی ۳۳، ۱۱۴، ۱۶۰
قاری خواجه ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴
قرا باش داد خواه ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۲
قرا قاش سردار — سالور ۱۴۶
قناعت شاه ۲۰۰
قوتلوق مراد {بیک} ایناق ابن عباد الله بیک — قونکرات ۱۴۶
قوتلوق مراد سردار ۱۳۸
قوچقار بیک میر آخور ۱۸۶، ۱۹۴، ۱۹۷
قونکرات ۹
قوتوش محرم ۵۵، ۱۱۹
قیرانج بابا ۱۳۵
قیلیچ بهادر — یموت ۱۳۳
قیلیچ نیاز بای ۷۳، ۱۳۶، ۱۹۵

کریم داد خان — هزاره ۵۵، ۵۹
کدای نیاز محرم ۱۱۰، ۱۳۶
کُل محمد سردار ۱۲۰
کیو ۱۲۵
کیانی ۳۷، ۵۱، ۱۴۲
کودرز ۱۲۵

لاله خان ۶۱

مأمور بای — قزاق ۱۵۷
محمد (پیغمبر / سید المرسلین / رسول) ۷، ۸۵، ۹۱
محمد امین بیک — سالور ۵۱، ۵۹، ۶۰، ۱۱۱، ۲۰۱
محمد امین توره بالبابا جان توره ۶۷، ۸۲، ۹۳

سلیمان ۱۲ ، ۳۷ ، ۴۹ ، ۵۰
سید احمد توره ابن محمد رحیم بهادر خان ← احمد توره ابن محمد رحیم بهادر خان ، سید
سید اسد توره ابن الله قلی محمد بهادر خان ← اسد توره ابن الله قلی محمد بهادر خان ، سید
سید اسماعیل خواجه نقیب ← اسماعیل خواجه نقیب ، سید
سید حامد خواجه ۹۴
سید کمال خواجه ۱۱۷
سید محمد ۱۲۴
سید محمود توره ابن محمد رحیم بهادر خان ← محمود توره ابن محمد رحیم بهادر خان ، سید
سید نظر بی ۳۳ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۲۱ ، ۱۴۶ ، ۱۵۰ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۷۱
سید نظر بیک ابن محمد نظر ایناق — قونکرات ۱۱۹ ، ۱۲۱
سید یوسف خواجه نقیب ← یوسف خواجه نقیب ، سید
سید عبد الله خواجه نقیب ← عبد الله خواجه نقیب ، سید

شهسوار خان ۱۶۱
شاه کامران ۵۵ ، ۵۷
شاه مراد ایناق ۶۵ ، ۶۸ ، ۱۱۵ ، ۱۱۸ ، ۱۴۹ ، ۱۷۱
شاه مراد یوزباشی ۳۳
شاه ولی خان ۵۵ ، ۵۶ ، ۶۶
شجاع الدین خان ۵۵ ، ۶۶
شکر الله اقا (شکر الله اغا) ۹۵
شیخ جلیل اتا ← جلیل اتا ، شیخ
شیخ نجم الدین ابو الجنَّاب الکبرا ← نجم الدین ابو الجنَّاب الکبرا
شیر اتا — اتا ۱۵۹
شیر علی خان ۱۶۱ ، ۱۶۵

طالقان بابا ۵۶ ، ۶۳
طغای میراب ۱۱۰ ، ۱۵۷ ، ۱۸۴ ، ۱۵۸

عالم خواجه ۱۹۹
عابدین محرم ۶۵
عبد الرحمان آزاده ۱۶۰ ، ۱۴۶
عبد الرحمان قرا ۱۸۲
عبد الرحمن محرم ۱۵۹
عبد العزیز خان ۵۹
عبد الله بیک — جمشید ۶۰
عبد الله خان— جمشیدی ۱۷۳
عبد الله خواجه نقیب ، سید ۱۸۳
عبد الله قاری ۱۶۴
عبد الله یساولباشی ۳۳ ، ۵۹ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۲۱ ، ۱۴۶ ، ۱۵۰ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹
عبد الهادی خواجه ۱۶۰
عبد جبار خان ۵۹

خدای برکان اوروس یوزباشی ۵۹، ۱۳۹، ۱۷۹
خضر ۲۴، ۳۰
خواجش محرم ۱۱۹، ۱۲۴، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۸، ۱۸۴
خواجم شکور سردار — تکه ۱۱۱، ۱۴۴
خواجه محمد یوزباشی — چاودر ۱۴۷، ۱۴۶
خواجه نظر سیلیم — سالور ۱۷۱
خواجه نیاز بی — قپچاق ۱۵۰، ۲۰۰، ۲۰۱
خواجه یوسف همدانی ۵۱

دارا ۸، ۱۰
دارغان اتا ۱۴۶
داملا ایش مراد رئیس ← ایش مراد رئیس، داملا
داملا رحمان بردی آخوند ← رحمان بردی آخوند، داملا
داملا محمد رسول ← محمد رسول، داملا
داملا محمد نظر دیوان ← محمد نظر دیوان، داملا
دَنِلِفْ‌اِسْکُیْ ۹۵
دوران بی ۲۰۰، ۲۰۱
دوردی قیلیچ سردار — یموت ۵۶
دوست نیاز — قلماق ۱۵۰
دوست نیاز یوزباشی ۲۰۳
دولت نظر بی ۳۳، ۱۴۹

رحمان بردی بی ۸۲، ۱۵۳، ۱۵۴
رحمان بردی بی ابن ایلتوزار محمد بهادر خان — قونکرات ۱۰۸، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۵۰
رحمان بردی آخوند، داملا ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۲
رحمت الله خلیفه ۲۰۳
رحمت الله قراکوز ۱۹۴، ۱۹۷، ۱۹۹
رحمت الله یساولباشی ۳۳، ۶۰، ۷۴، ۷۶، ۱۱۹، ۱۲۹، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۸۴
رحیم قلی توره (سلطان) ۲۴، ۳۰، ۴۸، ۷۲، ۹۱، ۲۰۷
رحیم قلی خان ← رحیم قلی محمد بهادر خان — قونکرات ۱۱، ۱۷، ۹۶، ۱۶۳
رستم (رستم زال) ۳۱، ۱۷، ۷۱، ۹۲، ۱۲۵، ۱۲۷، ۱۸۵، ۱۹۰
رستم خان ۵۵
رویینه‌تن ۱۲۷

ساری حاجی ۳۹، ۱۶۵
ساسانی ۱۴۲
سام (سام نریمان) ۱۹۰
سامری ۳۰
سُقراط ۳۰
سلطان اویس اتا ← سلطان اویس القرنی ۱۰۸
سلطان سنجر ماضی ۵۱

اویس القرنی ۱۰۸
ایر نظر ایناق ۱۱۰ ، ۱۱۳
ایر نیاز محرم ۱۴۴ ، ۱۴۵ ،
ایشان اوراغ ۶۶
ایش مراد رئیس ، داملا ۶۲

اویشون عوض یوزباشی ۱۸۲

بابا یموت ۶۶
بابا بیک ۱۵۷ ، ۱۶۱
بیرام یاغلی— یموت ۶۴
بردی محمد خان ۵۵
بردی بیک ۱۸۸
بردی بهادر — یموت ۵۵
بکمان بی — منقت ۳۳ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ،
۱۲۴ ، ۱۵۰ ، ۱۵۷ ، ۱۷۰ ، ۱۸۱ ،
۱۹۴ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱
بهادر یوزباشی ۱۱۳
بهرام ۱۷ ، ۳۰ ، ۱۸۵ ، ۲۰۷
بیکی جان بیک ۱۱۹ ، ۱۹۴
بیرام علی خان ۵۱ ، ۶۵ ، ۱۵۹
بیک نیاز ارابه‌چی ۱۷۰
بیک نیاز دیوان بیکی ۶۶
بیک نظر بیک خوقندی ۱۷۰
بیکی یوزباشی ۱۱۳ ، ۱۲۱ ، ۱۳۹ ، ۱۵۰
بیکیش خلیفه ۶۵ ، ۱۶۱ ، ۲۰۳ ، ۲۰۲

پارسا خواجه اوراق ۱۹۷
پهلوان احمد زمچی ۵۱
پهلوان بیک ابن حسن مراد بیک ۱۱۷ ،
۱۸۵ ، ۱۹۸
پهلوان محمود ۱۰۰ ، ۱۳۵ ، ۱۴۴
پهلوان کاکللی ۶۴

توره مراد یوزباشی ۳۳
توره مراد اتالیق ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۲۴ ،
۱۴۷ ، ۱۵۰
توره فوتوق ۷۹

جان خواجه — قزاق ۲۰۱ ، ۲۰۲
جلیل اتا ، شیخ ۱۰۸
جمشید (جم) ۲۶ ، ۷۰ ، ۱۶۲ ، ۲۰۷

حاتم ۲۹ ، ۶۰ ، ۹۲
حامد خواجه ۳۳
حجاج ۱۰
حسین خان بی ۱۹۹
حضرت قلی یوزباشی ۵۶
حیدر خان — کوکلان ۱۷۹ ، ۱۸۳

خال محمد بای ۱۵۷
خانک سردار— یموت ۵۹
خدای برکان بیک کاتی ۱۵۱
خدایار بی — قیات ۳۳ ، ۵۹ ، ۷۴ ، ۷۶ ،
۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۲۱ ، ۱۵۰ ، ۱۵۸ ،
۱۵۹ ، ۱۷۱

شخص اسملاری فهرستی

آدم (آدم اتا) ۸، ۲۰، ۹۴، ۱۶۲
آدینه بای اتالیق — اویغور ۶۵، ۶۸، ۱۱۰، ۱۱۳
آدینه مراد ایناق — نایمان ۱۱۵، ۲۰۳
آدینه نیاز ایناق ۵۶
آدینه قول ۱۵۲
آق دربندی ۱۸۳
آگهی ← محمد رضا میراب ابن ایر نیاز بیک
ابراهیم بیک ابن عوض بی ایناق — قونکرات ۱۴۶
ابو بکر ۸، ۹۱
اتا مراد قوشبیکی ۳۳، ۳۹، ۶۷، ۷۴، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۸۵
اتاجان یوزباشی — قپچاق ۲۰۳
احمد توره ابن محمد رحیم بهادر خان، سید — قونکرات ۱۲۷
احمد سلطان ابن عبد جبار خان ۵۹
آرسلان محمود توره ابن محمد امین ایناق ۱۹۹
اسحاق خلیفه ۵۹
اسد توره ابن الله قلی محمد بهادر خان، سید ۱۹۹
اسفندیار ۳۱، ۷۰، ۱۲۷
اسکندر بهادر — اویغور ۱۳۹
اسکندر (سکندر) ۸، ۱۰، ۱۶، ۲۳، ۲۶، ۳۰، ۴۷، ۷۳، ۸۹، ۱۴۰، ۲۰۷
اسم محمود اتا ۱۳۷، ۱۹۷
اسماعیل قاضی ۵۹
افراسیب ۲۰۷
افلاطون ۹۸، ۲۰۷
اکرم خان ابن عبد جبار خان ۵۹
الله بردی اتالیق ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۴
الله قلی خان ← آلله قلی محمد بهادر خان
الله قلی محمد بهادر خان — قونکرات ۱۲، ۷۳، ۸۲، ۸۶
الله یار خان آصف الدوله ۶۴، ۶۵
الیاس ۲۴، ۳۰
امام عاصم ۱۶۴
امام بکتاش ۵۷
امام جعفر صادق ۵۱
امبای — قونکرات ۹
امیر نصر الله بهادر خان ۴۴، ۷۳، ۹۳، ۹۴، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۲۹، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۸، ۱۹۴، ۱۹۹، ۱۹۷، ۲۰۰، ۲۰۲
انوشیروان ۲۹
اوراض یاغلی سردار — تکه ۱۱۱

فهرستلار

تاپمادیم هیچ چاره بو غم‌غه
بویله محنت‌فزای ماتم‌غه
ایمدی ایلاب دعاسینی آیین
کونکلوم اوتیغه ییتکورای تسکین
یا رب اول خسرو خجسته‌خصال
رحمتینکدین قیلیب امید وصال
سلکیبان دامنی‌نی دنیاغه
ایلادی عزم ملک عُقباغه
بزم وصلینکدین ایلامای نومید
کامیاب ایلاکیل آنی جاوید
سرخوش بادهٔ مراد ایله
روحی‌نی جنت ایچرا شاد ایله
حورُ غلماننی خیلُ چاکری قیل
جملهٔ جنت اهلی سروری قیل
کرمینک تاجیدین سرافراز ایت
روضه اهلی ایچیدا ممتاز ایت

چون دانش اهلی‌نینک خاطر خطیرلاریغه معلوم بولسونکیم بو نسخهٔ مختصر تالیفی حضرت ظل الله غفران‌پناهی‌نینک وفات ملالت‌سماتیدین اوتوز بیش کون سونک سنهٔ هجریه مینک ایکی یوز آلتمیش ایکی‌دا ییلان ییلی ربیع الاول آیی‌نینک تورتیدا دوشنبه کونی تعجیل تمام بیله اختتام تاپتی امید اولکیم سهو || و خطا و نقصانین عیب قیلمای معذور توتغای‌لار بلکه لطف و کرم کورکوزوب زیب و اصلاح بیرکای‌لار آلهی تنکری تعالی همه‌نی مقاصد حصولیدین کامیاب و مرادات وصولیدین شاداب قیلغای آمین 151b

تمت الکتاب بعون ملک الوهاب سنه ۱۲۶۲

بی‌عدد ایردی ملکُ مالی هم
جاه ارا یوق ایدی مثالی هم
دهر سلطان‌لاری‌دین آلیب باج
بخش ایتار ایردی شاه‌لارغه تاج
آنکا داغی سپهر بی‌بنیاد
کورکوزوب رسم ظلم ایله بیداد
تارتیبان ظلم تیغی‌نی آخر
ایلادی جانی بیغی‌نی آخر
آیریب ملکُ مالُ رختی‌دین
تخته اوزره توشوردی تختی‌دین
یرکا خورشیددیک قیلیب پنهان
قرا توفراق توبینی قیلدی مکان
ناامید ایتی خانُ مان‌دین هم
کونکلی‌نی تینچ قیلدی آندین هم
ماتمی ایچرا ایلابان غمناک
اهل دورانی ایلادی یقاچاک
آهی‌دین ییتکوروب فلک توتون
سالدی دهر اهلی باشیغه قرا کون
غم هجرانی ایچرا اهل سپاه
چیکتی کوک اوجی اوزره اوتلوغ آه || 151a
فقرا فرقتی‌دا ییغلاب قان
بوزدی عالم‌نی تارتیبان افغان
آه‌کیم من داغی بو حسرت‌دین
بو صفت جانکداز کلفت‌دین
غصه ایلکی بیله قیلیب یقا چاک
هر نیچه ایلاب اوز اوزیم‌نی هلاک

سلطنت باغی‌نینک شکفته کلی
شاه کشورپناه رحیم قلی
که سلاطین دهر ارا ایدی طاق[1]
عدلیدین کلستان ایدی آفاق
یارلیغی جاری ایردی هر یانغه
قوللوغی فخر خانُ خاقانغه
صولتی‌دین فلک ایدی حیران
هیبتی‌دین زمین ایدی لرزان
قهریدین خوفناک اولوب بهرام
تیغی‌دین ماه نوغه خم‌اندام
ملک آفاق‌دین وسیع ایردی
150b حکمی‌غه شاه‌لار || مطیع ایردی
ییتکان آوازه‌سی جهان ایچرا
نه جهان اهل آسمان ایچرا
چالینیب کوس نوبتی هر یان
یتیبان فیض دولتی هر یان
دهرنی توتغان ایردی دبدبه‌سی
چرخ‌دین اوتکان ایردی کوکبه‌سی
حشمتی‌دین خجل ایدی جمشید
رفعتی‌دین قویی ایدی خورشید
ایدی افراسیابُ اسکندر
خذمتی‌دا کمینه بندهٔ در
ایردی فرفینیوسُ افلاطون
دانش حکمتی قاشیدا زبون

1 A: تاق.

طرفه جلاد ایرور بسی بی‌رحم
نی آنکا بار رعایهُ نی رحم
ایل‌نی ناکام ایلابان قویماس
کلفت‌انجام ایلابان قویماس
یانکی آی شکلی بیرله تارتیب تیغ || 150a
قتل قیلماقغه دایم ایلار بیغ
ظلم ایله بارچه‌نی قتیل ایلار
خاک ارا جسمی‌نی ذلیل ایلار
چیکماکان محنتی‌نی بیر کیشی یوق
کورماکان زحمتی‌نی بیر کیشی یوق
ظلمیدین دردناک ایرور بارچه
تیغی بیرله هلاک ایرور بارچه
ستمی‌دین اولوس‌غه قان یوتماق
بیر بیری حالیغه عزا توتماق
نه یمان قالغوسی نه یخشی امان
بارچه جورین چیکاردادور یکسان
کرچه ییتکورکوسی کداغه ستم
لیک یوز آنچه پادشاغه ستم
کورکوزوب نکته‌دانلیغُ دقت
بو سوزیم‌کا تیلار ایسانک حجت
کور که عالم‌دا بحرُ بر شاهی
حکمرانلیغ رموزی آکاهی
شاه‌لیغ تختی‌غه قدم قویغان
تاج دولت باشیغه هم قویغان
عدل ایله دهرنی قیلیب بستان
بولغان اهل جهانغه راحت جان

عرش‌پروازی [1]ارجعی الی ربک راضیة مرضیه[1] ندای خوش‌نواسین سامعهٔ قبول بیله مسموع
ایتیب [2]والله یدعوا الی دار السلام[2] عشرتخانه‌سیغه || عازم بولدی و [3]فی مقعد صدق عند 149b
ملیک مقتدر[3] مسندیدا آرام توتوب [4]کل نفس ذایقة الموت[4] صهباسین نوش قیلیب وحدت
نشاءسیدین سرخوش و رحمت شاهدیغه هم‌آغوش بولدی رباعی

فریاد که چرخ ستمُ ظلم‌شعار
بی‌رحم‌لیک آیینی ایلاب اظهار
سلطان فلک‌جاه وفاتی بیرله
عالم‌نی عزالیغ ایلادی آخر کار

و اول حضرت‌نینک مدت عمری اوتوز ایکی ییل و ایام سلطنتی اوچ ییل و اوچ آی ایردی و اولحضرت‌دین بیر صاحب‌سعادت اوغول یادکار قالدی‌کیم محمد عیسی توره‌کا موسوم‌دور طوَّل‌الله تعالی فی حصول المقاصد عمره و اقباله مثنوی

آه‌کیم چرخ انقلاب‌شعار
دایما کج‌لیک ایلابان اظهار
خلق‌غه ظلم ایلاماک ایشیدور
ستم ایتماک همیشه ورزشیدور
کیمسه‌نی کورسه بیر نفس خرم
قیلغوسی مبتلای محنتُ غم
کیم مرادی بیله کر اولسه شاد
نامراد ایلاماکدور آنکا مراد
کیم که سور ایچرا قیلسه بیر عشرت
ییتکورور ماتم ایچرا یوز حسرت
کام ایله کیم یتورسه آغزیغه جام
جامی‌نی سیندوروب قیلور ناکام

1-1 Qur'an LXXXIX: 28.
2-2 Qur'an X: 25.
3-3 Qur'an LIV: 55.
4-4 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

بیر طرفیدین داخل بولوب دستبرد عظیم یبتکوروب قایتغای‌لار چون بو نیت بیله بارور
ایردی‌لار ناکاه مرودین بخاراغه باراتورغان و امیرکا آت و پیشکش ایلتاتورغان اوتوز آتلیغ سارق
148b بهادرلارنینک || قارشوسیدین چیقا کیلدی بهادرلار[1] باغی‌لارنی کوروب تیغ شجاعت‌نی نیام
غیرت‌دین چیکیب یکران جلادتغه مهمیز بیریب صلابت تمام بیله آت سالدیلار و مفسدلار
داغی بیر یردا ثابت‌قدم بولوب آت سالیشیب محاربه و مقاتله هنکامه‌سین قیزدوردی‌لار
و بیر آز فرصت اوروشوب آخر الامر بهادرلارنینک حملات صرصرنشانیغه طاقت مقاومت
کیلتورا آلمای وادئ هزیمت‌غه روی‌کردان بولدی‌لار و بهادرلار جهد تمام بیله تعاقب قیلیب
تیغ تیز و سنان خون‌ریز ضربی بیله فساد اهلیدین اون یتی کیشی‌نی مقتول[2] و منکوب
قیلدی‌لار و بیراوین اسیر زنجیر عقوبت قیلیب کوب آت و یراغ و اسباب دست تصرف‌لاریغه
کیرکوزوب مراجعت قیلدیلار و محرم آیی‌نینک اون بیریدا جمعه کونی درکاه فلک‌پایکاه
ملازمتی شرفیغه فایز بولوب سروپای شاهانه و ملاطفت خسروانه‌دین سرافرازلیغ تاپتی‌لار

حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک جهان فانی غمخانه‌سیدین رحلت کورکوزماکی و
عالم جاودانی سیری‌غه عزیمت آهنکین توزماکی بو مجموعهٔ حسرت‌انکیز‌نینک واقعه‌نکاری
و بو صحیفهٔ کلفت‌آمیز‌نینک افسانه‌کذاری اعنی قلم ماتم‌اقتران بو یانکلیغ قرا کیبب
149a اشک‌فشانلیغ کورکوزورکیم || چون حضرت ظل‌اللهی‌نینک مزاج شریف و طبع لطیفی‌غه کوب
مدت‌دین بری کسل ثقیل و مرض طویل عارض بولوب بیر نیمه تخفیف تاپمیش ایردی و اول
اثنادا ضمیر بیضاتخمیری‌دین رفع ملالت و دفع کدورت قیلماق اوچون سیر صحرا و کسب
هوا اراده‌سی بیله تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتمیش ایکی‌دا ییلان ییلی آفتاب عالمتاب دلو
برجیدین طالع ایردی محرم الحرام آیی‌نینک اون بیریدا جمعه کونی دار السلطنهٔ خیوقدین
رکوب قیلیب دریای آمونینک شمالیه جانبی‌غه اوتوب بیر نیچه کون سیر و شکار اموریغه
اشتغال کورکوزدی اما همول سفردا شدت کسلی کون کوندین مزید و مضاعف بولا باشلادی
چون نهایت سیری قیسناق دربندی‌نینک جنوبیه طرفیدا کبر قلعه‌سیغه یتیب ایردی مرض
صعوبتی‌نینک شدتی حددین افزون بولوب جسم سعادت‌نشانی ضعف و ناتوانلیغ بستریغه
ییقیلدی و صفر آیی‌نینک ایکی‌لانجی کیچه‌سی‌کیم جمعه اقشامی ایردی سحرکا قریب روح

1 A: لار om.
2 A: مقبول.

ایاقیدین داخل بولوب هیچ ایش قیلا آلمای بیر یاش اوغلان‌نی تاپیب آلیب سرعت تمام بیله
فراری بولدیلار چون بیکیش خلیفه و دوست نیاز یوزباشی‌کیم خوارزم‌دا اولتوروملی تکه و
علی ایلی لشکریه‌سی‌نینک سرکرده‌سی ایردی‌لار اوز نوکرلاری بیله نایمان ایاقیدا قراول بولوب
147b موندناق واقعه وقوعی‌غه مترصد و منتظر ایردیلار || چون بو خبرنی ایشیتی‌لار استعجال تمام
بیله قراقچی‌لارنینک ایزیدین قاوب اون ایکی منزل‌لیک یول قطعی‌دین سونک آدینه مراد
آتلیغ قودوق‌نینک حوالی‌سی‌دا یاریم اقشام چاغی ایزیدین یتیب یاتغان یریدا بلای ناکهانی
و قضای آسمانی یانکلیغ اوستیغه توکولدی‌لار و یکرمه ایکی کیشی‌سین تیغ انتقام بیله
قتل‌غه ییتکوروب باشین کیستی‌لار و بیراوین اسارت قیدیغه چیکتی‌لار اما بیراوی تون‌نینک
قرانکغولیقیدا بهادرلارنینک چنک قهریدین پیاده قاچیب قوتولدی و بهادرلار باغی‌لارنینک
یکرمه تورت آتین و بارچه اسباب و یراغین آلیب خرسند و خرم‌لیغ بیله معاودت قیلدیلار و
مذکور آی‌نینک اون تورتیدا شنبه کونی عتبهٔ علیه ملازمتی‌غه یتیب سروپای فاخره و نقود
وافره انعام و بخششی‌دین ممتازلیغ و سرافرازلیغ‌لار تاپتی‌لار و معلوم بولسون‌کیم حضرت
ظل‌اللهی مذکور بولغان آی‌نینک یکرمه اوچیدا سه‌شنبه کونی بخارا ایلچی‌سی میرزا خان
خواجه‌غه مخصوص ملازم‌لاریدین رحمت الله خلیفه‌نی ایلچی‌لیک طریقه‌سی بیله قوشوب
بخارا صوبیغه ارسال قیلدی

اتاجان یوزباشی‌نینک بخارا ولایتی‌غه عازم بولغان سارق مفسدلاریغه تیغ شجاعت
خون‌ریزلیکیدین رستخیز سالغانی
148a || چون اتاجان یوزباشی‌کیم مبارزت‌دا شُهرهٔ آفاق و
شجاعت‌دا زبدهٔ آل قپچاق ایردی سکسان بیر کزیده آتلیغ بیله مذکور بولغان آی‌نینک
اواسطی‌دا حضرت ظل‌اللهی‌دین رخصت آلیب رفتک یولیدین بخاراغه قاتنای‌تورغان سارق
مفسدلاری قصدی اوچون عازم بولدی‌لار و دریای آمو کناریدین قطع منازل قیلیب تاش
آخور موضعی‌غه ییتکاندین سونک قوم‌غه کیریب بیر نیچه کون ایلغار ایتیب رفتک یولیغه
یتی‌لار و آندا هیچ کیشی تاپا آلمای اوتوب چاغیللی آتلیغ یولغه عازم بولدیلار و اول یولدا
بخارادین مروغه باراتورغان اوچ آتلیغ سارق و بیر آتلیغ تاجیک‌نینک اوستیدین داخل بولوب
جلادت تمام بیله آت سالیب اوچاوین توتوب قتل‌غه ییتکوردیلار اما بیراوی‌کیم تاجیک
ایردی بهادرلارنینک چنک انتقامیدین مرکبی‌نینک چابک‌لیکی جهتی‌دین قاچیب قوتولدی و
موندین سونک بهادرلار همول یول بیله مرو جانبی‌غه ایلغار قیلدیلار تاکیم مرو دیاری‌نینک

قویوب اوزلاری یخشی آتلیغ نوکردین تورت یوز نفرنی آلیب سر دریاسی‌نینک اوچورغی دیکان معبریدین عبور قیلیب سرعت تمام بیله ایلغاب جان خواجه‌نینک طلبی بیله آق اویراک آقچه تاو موضعی‌غه یتی‌لار اما جان خواجه آلامان‌نینک آنینک قصدیغه متوجه بولغانین اوّلراق ایشیتیب استعجال تمام بیله فراری بولمیش ایرکان بی‌لار اول موضع‌دا جان خواجه‌نینک بعضی اقربا و قریندا‌شلارین تاپیب تیغ قهر ضربی بیله قتل‌غه یبتکوردی‌لار و همول یردا توقف و اهمال کورکوزمای جان خواجه‌نینک عقبی‌دین استعجال بلامثال بیله تعاقب قیلدی‌لار و بیر نیچه کون منازل فراوان و بوادئ بیکران‌نی قطع ایتیب || بوز بیل و قرا توپه آتلیغ موضع‌غه یتی‌لار 146b
و اول یردا ایشیتی‌لارکیم جان خواجه اوروس یورتیغه باریب کیرمیش‌دور لاجرم اول اطراف و جوانب‌داغی جان خواجه‌غه مخالفت‌دا متفق بولغان قزاقیه ایلاتی‌نینک احشامی‌غه چپاول اوروب اهل عناددین نهایت‌سیز کیشی‌نی تیغ انتقام بیله اولتوروب بارچه اموال و مواشی و اسباب و حواشی‌سین اولجه قیلیب غایت‌سیز اولوسنی اسارت قیدیغه چیکیب آغیر اولجه و قالین اسیر بیله مظفر و منصور خوشوقت و مسرور معاودت کورکوزدی‌لار و بیر نیچه کون آیین سرعت بیله قطع مسافت قیلیب سر دریاسی‌نینک ساحلیغه یتی‌لار و خان اوتکالی آتلیغ کذردین عبور قیلیب خوارزم جنت‌بزم ساری فرح تمام و بشاشت مالاکلام بیله عازم بولدی‌لار و بیر نیچه کون قطع مراحل قیلیب ذو الحجه آیی‌نینک غره‌سیدا یکشنبه کونی آستان عالیشان ملازمتی شرفیغه مشرف بولوب نوازشات خسروانه‌دین ارجمندلیغ و سروپای پادشاهانه‌دین سربلندلیغ تاپتی‌لار و معلوم بولسون‌کیم همول سفردا سپاه نصرت‌پناه‌غه اولمقدار اموال غنیمت توشتی‌کیم اکثر لشکریه‌نینک مینک طلالیغ و ایکی مینک طلالیغ اولجه‌سی بار ایردی و یوز طلالیغ و ایکی یوز طلالیغ || اولجه قیلماغان کیشی کم‌دور و معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم موندین اوّلراق ذو 147a
القعده آیی‌نینک اون اوچیدا پنجشنبه کونی امیر نصر الله‌نینک رحمان بردی آخوندغه قوشوب یبارکان ایلچی‌سی میرزا خان خواجه کیلیب درکاه فلک‌اشتباه ملازم‌لاری‌نینک واسطه‌سی بیله باریاب حضور بولوب امیرنینک یبارکان محبت‌نامه‌سین نظر کیمیااثر مطالعه‌سیغه یبتکوردی

بیکیش خلیفه‌نینک سارق مفسدلاری قراقچی‌لارین تیغ انتقام بیله قتلعام ایتکانی

بو واقعه کیفیتی آنداق‌دورکیم چون سارق و تکه طوایفی باغی‌لاریدین یکرمه تورت آتلیغ اوباش و حرامی‌سی اتفاق بیله مرو ولایتی‌دین چیقیب خیوق مضافاتی صوبیغه عزیمت مرکبین سوروب ذو الحجه آیی‌نینک سیکیزیدا یکشنبه کونی هزاراسب توابعی‌دین شیرشالی

و فرمان‌بردارلیغ قیلمیش ایردی‌لار اول ایکاوی اتفاق بیله کوب لشکر ییغناب خواجه نیاز[1] بی‌نینک اوستیغه کیلیب قلعه‌سین محاصره قیلدیلار و بیر نیچه کوندین سونک خواجه نیاز بی تحصن شدتیغه طاقت قیلا آلمای ملازمتی داغی لشکریه‌سی بیله قلعه‌سین تاشلاب قاچیب کیلدی بو واقعه‌دین سونک حضرت ظل‌اللهی آنکا درکاه عالی ملازم‌لاریدین محمد امین‌بیک‌نی قوشوب کوب لشکر بیله جانکنت‌کا عالم خلقی‌نینک اوستیغه ییباردی[2] تاکیم اول حوالیدا بیر قلعه سالیب اول ایل‌کا نکهبان‌لیغ قیلغای‌لار آلار فرمان لازم الاذعان موجبی بیله باریب
جانکنت‌نینک شرقی طرفیدا سر دریاسی‌نینک || یقاسی و جلوان نهری‌نینک سقاسیدا بیر قلعهٔ 145b
عالی بنا قیلدی‌لار و خواجه نیاز بی محمد امین بیک‌نی بیر آز ییغین بیله اول قلعه محافظتی اوچون قویوب اوزی یخشی آتلیغ نوکرلار بیله اوزی‌نینک قلعه‌سی اوستیغه باریب دوران بی‌نینک قویغان کیشی‌لارین بیر نیچه کون مضیق محاصره‌غه توتوب اوروشتی چون بو احوال خلالیدا قزاقیه طوایفی‌دین جان خواجه آتلیغ بیر شریر ضلالت‌تخمیر حضرت ظل‌اللهی‌نینک ربقهٔ اطاعتی‌دین رقبهٔ عبودیت‌نی تولغاب قزاقیه اشراریدین کوب کیشی‌نی اوزیکا یار و مددکار قیلیب آق اویراک آقچه تاو آتلیغ موضع‌دین حرکت قیلیب ازدحام تمام بیله محمد امین بیک‌نینک اوستیغه کیلدی محمد امین بیک آزلیق جهتی‌دین آنکا مقابل بولماق‌نی مصلحت کورمای قلعه‌نی تاشلاب خیوق ساری معاودت کورکوزدی چون بو واقعه‌نی ایشیتکاچ خواجه نیاز بی داغی قلعه محاصره‌سین ترک توتوب اول حوالیداغی بارچه ایلات‌نی کوچوروب تاو قرا موضعی‌غه کیلدی چون بو خبر وحشت‌اثر حضرت ظل‌اللهی‌نینک سمع همایونیغه یتوشکاچ نیران غضب پادشاهی التهاب تاپیب امرای شجاعت‌شعاردین بکمان بی‌نی کوب چیریک بیله نامزد قیلدی
تاکیم خواجه نیاز بی بیله باریب جان خواجه باشلیغ بارچه || قزاقیه سرکش‌لاریغه تنبیه عظیم و 146a
کوشمال بلیغ ییتکورکایلار چون بکمان بی فرمان واجب الاذعان موجبی بیله شعبان آیی‌نینک یکرمه ایکی‌سی‌دا دوشنبه کونی مقصد جانبی‌غه عازم بولوب منازل متکثره قطعی‌دین سونک تاو قرادا خواجه نیاز بی‌نینک یانیغه باردی و آنی اوزیکا همراه قیلیب توبات یولیدین سرعت تمام بیله عزیمت کورکوزوب مراحل متنوعه قطعی‌دین سونک سر دریاسی‌نینک کناریغه یتیب نزول ایتی‌لار و همول دریانینک قبله جانبی‌دا اکثر لشکریه بیله احمال و اثقال و قوش‌لارین

1 A: نیاز above the line.
2 A: ییباردی in margin.

اوچ یوز جاغلیغ آتلیغ اتفاق بیله خیوق توابعی‌نینک چپاولی اوچون مرو دیاریدین عازم بولوب شوال آیی‌نینک یکرمه آلتی‌سیدا چهارشنبه کونی آق یاف قریه‌سی ایاقیدین داخل بولوب بیر کیشی‌نی قتل‌غه ییتکوروب ایکی یاش اوغلاننی آلیب اوزکا هیچ ایش باشقارا آلمای کمال خوف و هراس‌دین استعجال تمام بیله فراری بولدی‌لار بو واقعه خبری مسامع جاهُ جلال‌غه یتوشوب فرمان لازم الامتثال موجبی بیله جمشیدیه نوکری‌کیم مهیا و آماده بولوب موناق واقعه وقوعی‌غه منتظر ایردی‌لار چهارشنبه کونی مفسدلار عقبی‌دین تعاقب قیلیب سرعت تمام بیله بیش منزل‌لیک مسافت قطع ایتیب خان قودوقیغه ییتکان حال‌دا اهل فسادنینک ایزیدین یتیب اوروش سالدیلار و کوب مدت سواش و تلاش رسومی‌غه قیام و اقدام کورکوزوب
144b و باوجودیکیم بهادرلار عددا یوز یکرمه آتلیغ‌دین زیاده || ایرماس ایردی‌لار آنینکدیک کوب لشکرکا مقابل بولوب بازوی شجاعت قوتی بیله شکست بیریب کوب کوب کیشی‌نی قتل‌غه ییتکوروب کوب آت و یراغ اولجه قیلدیلار و ینه تعاقب قیلورغه آت‌لاری کوب چاپیلغان جهتی‌دین یارامای موناق ظفرغه دست تاپغان‌لاریغه نشانه اوچون اهل فسادنینک جسد پلیدیدین اون بیش باش کیسیب مراجعت قیلدیلار و ذو القعده آیی‌نینک غره‌سیدا شنبه کونی عتبهٔ اعلا ملازمتی‌غه یتیب اهل فساددین کیسیب آلغان باش‌لارین توشورکان آتلاریدین یکرمه بیش آت بیله درگاه دولت‌پناه سرکارلاری‌نینک نظر انوریغه معروض قیلیب مراحم خسروانه‌غه مشمول بولوب طلاباف خلعت‌لار و جواهرغلاف پیچاق‌لار و ایتاک ایتاک سیمُ زر انعامیدین خواصُ عوام اراسیدا قویاش یانکلیغ سرافرازلیغ تاپتی‌لار

خواجه نیاز بی و بکمان بی‌نینک قزاقیه سرکش‌لاری‌نینک احشامی‌غه چپاول یکرانین سورماکی و شجاعت تُندبادیدین خرمن جمعیت‌لارین تفرقه هواسیغه ساورماقی قلم جلادت‌شعار موناق واقعه‌نکارلیغ قیلورکیم چون قپچاق طایفه‌سی اکابری‌نینک ممتاز و منتخبی خواجه نیاز
145a بی خان مغفورنینک فرمان || واجب الاذعانی موجبی بیله کوب ییل‌دین بری دشت قپچاق حدودیدا قوانک دریاسی‌نینک قبله‌سی و مایلی اوزاک نهری‌نینک آرقه کناری‌دا بیر قلعهٔ معظم بنا قیلیب قزاقیه ایلاتی‌غه نکهبان‌لیغ کورکوزوب اولتوروب ایردی و بیر آز مدت‌دین بری تاشکنت حاکمی دوران بی و ترکستان حکمرانی قناعت شاه‌کیم ایکاوی اقا اینی ایردی‌لار خوقند ولایتی‌نینک پادشاهی‌غه عناد و سرکش‌لیک کورکوزوب بخارا والی‌سی امیر نصر الله‌غه متابعت

عطا قیلدی و اول نور حدقهٔ کمال آرسلان محمود تورەکا موسوم بولدی انبته الله نباتاً حسنا و رجب آیی‌نینک اونیدا دوشنبه کونی رحمان بردی آخوند بیله رحمت الله قراکوزکا عالم خواجه و
143b حسین خان بی دیکان امیر نصر الله‌نینک قوشوب ییبارکان ایلچی‌لاری || کیلیب نوّاب عالیشان واسطه‌سی بیله آستان فلک‌آشیان جبهه‌سالیقی‌غه یتیب امیرنینک دوستلیغ و یکجهت‌لیکین اظهار قیلدی‌لار و مذکور آی‌نینک یکرمه اوچیدا یکشنبه کونی حضرت خان مغفور و خاقان مبرور ابو المظفر و المنصور الله قلی محمد بهادر خان روح الله روحه من ریاح الجنان‌نینک خلف ارشدی سید اسد توره [1]ارجعی الی ربک راضیة مرضیه[1] نداسین سامعهٔ اذعان بیله ایشیتیب جنت ریاضی‌غه عازم بولدی و سن شریفی اون سیکیزکا یتمیش ایردی نظم

دریغا که دوران ناآشنا
سورار هر نفس ایلکا تیغ جفا
چیکار تینک جفاسینی پیرُ جوان
قوتولماس کداُ شه آندین امان

و شعبان آیی‌نینک اون تورتیدا یکشنبه کونی حضرت ظل‌اللهی بخارا ایلچی‌لاریغه رحمان بردی آخوندنی قوشوب یکجهت‌لیک بناسی‌نینک استحکامی اوچون بخارا صوبیغه ارسال قیلدی و مذکور آی‌نینک یکرمه بیشیدا پنجشنبه کونی امیر کبیر فاضل بیک مرحومی‌نینک خلف ارشد و ولد امجدی محمد یوسف بیک اجل ساقی‌سی ایلکیدین [2]کل نفس ذایقة الموت[2] ساغرین لاجرعه سیپقاریب [3]والله یدعوا الی دار السلام[3] عشرت‌خانه‌سیغه روانه بولدی نظم

آه‌کیم دوران چرخ بی‌مدار
144a || دهر ایلی‌کا ظلم ایلاب آشکار
رتبهٔ جاهی‌غه باقمای عاقبت
سالغوسی توفراق توبیکا خوارُ زار

مرو مفسدلاری‌نینک خوارزم مضافاتی ترکتازیغه کیلکانی و اکثری‌نینک جمشیدیه لشکری‌نینک تیغ انتقامیدین قیریلغانی بو مقال تبیینی اول‌کیم چون سارق مفسدلاری‌دین

1-1 Qur'an LXXXIX: 28.
2-2 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.
3-3 Qur'an X: 25.

مصالحه بناسی استحکامی‌نینک اهتمام و تأکیدی اوچون رفیع‌مکان رحمان بردی آخوند بیله صداقت‌نشان رحمت الله قراکوزنی مصحوب قیلیب بخارا صوبیغه ارسال قیلدی

حضرت ظل‌اللهی‌نینک قراقلپاقیه لشکریدین سان آلماق اوچون چاتلی بیشه‌سی صوبیغه آتلانماقی و اول جماعه سانالغاندین سونک شاه آباد آرناسی قاچوسین باغلاتیب دار الخلافه ساری یانماقی معلوم خاطر اشرف بولسونکیم فرمان واجب الاذعان موجبی بیله قراقلپاقیه
142b چیریکی || چاتلی توغایی‌غه کیلیب اجتماع تاپمیش ایردی اول طایفه‌نی ساناب آت و یراغین تماشا قیلماق اوچون حضرت ظل الله سلطنت‌پناهی جمادی الاول آیی‌نینک اون بیشیدا سه‌شنبه کونی دار السلطنهٔ خیوق زینها الله تعالی بالنظام و النسق‌دین امرای عظام سپاه محشرازدحام بیله رکوب قیلیب یانکی آریق حولی‌غه نزول ایتی و تانکلاسی چهارشنبه کونی آندین نهضت کورکوزوب پهلوان بیک‌نینک آتاویغه دریا کناریدا بارکاه سپهراشتباه و سرادقات وسعت‌دستکاه‌نی برپا قیلدوروب شرف نزولی بیله سربلندلیغ بیتکوردی و آندا ایکی کون متوقف بولوب جمعه کونی آندین کوچوب چاتلی توغایی‌غه نزول ایتی و آندا آلتی کون توقف کورکوزوب قراقلپاقیه چیریکین ساناب نظر کیمیااثر پیشکاهی‌دین اوتکاردی و یتی‌لانجی کونی‌کیم پنجشنبه ایردی اول موضع‌دین کوچوب مراجعت قیلیب شاه آباد آرناسی‌نینک قاچوسین باغلاتماق اوچون خانقاه بلده‌سی‌نینک یوقاریراق جانبی‌غه‌کیم قاچو همول توشدا ایردی بارکاه سپهرتمثال‌نی برپای قیلدوروب نزول اجلال کورکوزدی و هر کون هلال‌صورت زورق‌لارغه ارکان دولت بیله مینیب قاچو باشیغه تشریف حضور ایلتیب ورداندازلیغ تماشاسی‌غه
143a اشتغال کورکوزدی || و اول حال اثناسیدا سارق مفسدلاری‌نینک اوباش و قراقچی‌لاریدین بیر آز اتلیغ اتفاق بیله کیلیب نایمان ایاقیدین چاپیب اوچ تورت کیشی‌نی اولتوروب اوچ تورت باله چاغه‌نی اسیر قیلیب آلیب کیتکان خبری موقف عرض یتوشتی اولحضرت درحال رکاب دولت‌اشتمال ملازمتی‌داغی اکثر سپاه نصرت‌مآل‌نی مفسدلار تعاقبی‌غه ارسال قیلدی مامورلار فرمان لازم الامتنان موجبی بیله اوچ کونکاچه سرعت یکرانین کرم‌جولان قیلیب مفسدلارنینک ایزی‌دین بیتا آلمای قایتی‌لار و حضرت ظل‌اللهی توقوز کون مدتیدا قاچونی باغلاتیب جمادی الثانی آیی‌نینک اوچیدا شنبه کونی مراجعت قیلیب دار الخلافهٔ خیوقغه کیلیب مسند خلافت‌دا آرام‌کزین بولدی و همول کون امیر روشنضمیر عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله تعالی ظلال جلاله علی مفارق اهل الآفاقغه تنکری تبارک و تعالی بیر فرزند ارجمند سعادت‌پیوند

عبادة سنة حدیثی نینک فحواسی بیله سلطان الکاملین بُرهان الواصلین زبدة الاولیا قدوة الاتقیا حضرت شیخ الشیوخ نجم الدین کبرا علیه التحیة و الثنانینک مقبرهٔ متبرکه‌لاری زیارتی شرفیغه مشرف بولوب روح پُرفتوح‌لاریدین استمداد همت قیلدی و آستانهٔ قدسی‌آشیانه‌لاری‌نینک مجاور و جاروب‌کش‌لارین نذورات فراوان و صدقات بیکران بیله خرسند و برومند قیلیب معاودت کورکوزدی و عصر هنکامی‌غه‌چه مسافت قطعی‌دا سرعت کورکوزوب آق توپه موضعی‌داغی چهارباغ‌غه نزول ایتیب فیض قدومیدین نزاهت‌همدم بلکه رشک کلزار ارم قیلدی و یکشنبه
کونی آندین || حرکت قیلیب هلالی موضعی‌داغی حصار عالی‌غه توشوب شرف وصولیدین آنینک 141b
بروج مباهاتین ذروهٔ سماوات‌دین آشوردی و دوشنبه کونی آندین شوکت خسروانه و صولت ملوکانه بیله آتلانیب قطب فلک عظمت مرکز دایرهٔ حقیقت مقرب بارکاه ملک ودود حضرت اسم محمود اتا نور الله مرقده‌نینک جوار فیض‌آثاریداغی رباط عالی‌سیغه نزول اجلال یُمنی‌دین سرافرازلیغ ییتکوردی و تانکلاسی اول حضرت‌نینک آستان ملایک‌پاسبانی زیارتیغه استعاد تاپیب ارواح طیب‌لاریدین فتوح تمام حاصل قیلیب مراجعت کورکوزدی و یول اثناسیدا آت چاپتوروب آتی اوتکان سیس‌لارغه پنجهٔ انعامی‌دین بهره‌مندلیغ ییتکوروب آت‌چاپار تماشاسیدین مرامی‌چه کام آلغاندین سونک عنان عزیمتین مسافت قطعی‌غه معطوف ایتیب خفتن چاغی دار الخلافهٔ خیوق صانها الله تعالی عن آفة الحرق و الغرق‌غه وارد بولوب سریر سلطنت‌غه نزول ایتیب آرام[1] کزین بولدی و فیض حضوریدین شهر سکانی‌نینک کونکول‌لاریغه سرور اوزره سرور ییتکوردی

معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم ربیع الثانی آیی‌نینک توقوزیدا چهارشنبه کونی
بخارا والی‌سی || امیر نصر الله‌نینک مصالحه‌طلب بولوب اول معنی تأکیدی اوچون 142a
رحمت الله قراکوزکا قوشغان ایکی ایلچی‌سی‌کیم پارسا خواجهٔ اوراق و قوچقار بیک میر آخور ایردی‌لار اوچ یوز تیوه‌لیغ کاروان بیله کیلیب امیرنینک صلح و مواسا طلبی بیله ییبارکان اخلاص‌نامه‌سین درکاه فلک‌اشتباه ملازم‌لاری‌نینک واسطه‌سی بیله نظر کیمیااثر مطالعه‌سیغه ییتکوردیلار و اولحضرت داغی امیرنینک قیلغان التماسین کمال صافئ طینت و پاکئ طویت‌دین مبذول توتوب خوارزم کاروانی‌غه بخارا عزیمتی اوچون رخصت بیردی و جمادی الاول آیی‌نینک ایکینجی کونی‌کیم پنجشنبه ایردی امیرنینک ایلچی‌لاریغه

1 A: آزام.

بیله ییلان قیری‌نینک آشاقیدا دریا کناریداغی توغای‌غه دولت توسنین سوروب قوش
140b سالماق و آو آلماق اموریغه اشتغال کورکوزدی || مثنوی

قـوش سـالـیـب خـسـرو سـکـنـدرشـان
صـیـد اصـنـافـی ایـچـرا سـالـدی قـران
هـر قـوشـی بـرقـدیـک هـواغـه اوچـوب
تـوشـوروب صیدینی یر اوزره قوچوب
یـردا هـم نـاکـهـان کـورونـسـه شـکـار
صید ایتیب چُست‌لیک قیلیب اظهار
قوشنی سالماقدا حظ عدددین کوب
آونـی آلـمـاقـدا بـهـره حـددیـن[1] کـوب
تـاپـیـبـان خـسـرو جـهـان‌آرا
کونکلی‌نینک کوزکوسی‌غه بیردی جلا

چون اولحضرت همول کون کیچ‌کاچه شکاراندازلیغ مراسمی‌غه قیام کورکوزوب اوردوی اعلا و بارکاه معلاغه‌کیم همول توغای ایچیدا دریا قیراغیدا برپا و مهیا قیلیلیب ایردی نزول اجلال کورکوزوب اقبال مسندیدا استراحت قیلدی و تانکلاسی سه‌شنبه کونی همول موضع‌دا ینه صیداندازلیغ اموریغه اشتغال کورکوزوب پیشین چاغی شکارکاه‌دین مراجعت قیلیب ینه پورسی موضعی‌غه کیلیب نزول ایتی و آندین چهارشنبه کونی صولت تمام بیله نهضت کورکوزوب دشتُ صحرا عجایباتین تماشا قیلیب قرا ییلغون موضعی‌داغی باغ بهشت‌نشانی‌غه نزول سعادت‌شمولی فیضی‌دین نضارت فراوان باغیشلادی و پنجشنبه کونی آندین یکران عزیمت‌نی قطع مسافت‌غه
141a سوروب کهنه اورکنج‌داغی حولیغه‌کیم || رفعت‌دا فلک حصاری ذروه‌سیغه سایه‌افکن و نزاهت‌دا بهشت کلزاری فضاسیغه طعنه‌زن ایردی قدوم میمنت‌لزوم مساسیدین سربلندلیغ و ارجمندلیغ ییتکوردی و اول مکان بهجت‌نشاندا ایکی کیچه اورنک‌پیرای استراحت و قدح‌پیمای بزم عشرت بولوب شنبه کونی فقرا و رعایا و عجزه و عجوزه‌نینک عرض احوالی استفساری اتمامیدین سونک ازدحام تمام و کوکبهٔ دولت‌التزام بیله رکوب قیلیب من زار المقابر کتب الله تعالی بکل قدم

1 A: حددین.

چاغلیغ آتلیغ قراقچی‌لارنینک ایزیدین یتیب صبح صادق نشان || کورکوزکان هنکام‌دا غوغای 139b
عام بیله اوستیغه قویولوب یتی کیشی‌سین تیغ تیز دمیدین اوتکاردیلار و بیراوین زنجیر
عقوبت‌غه مقید قیلدیلار و اوزکاسی جان هولیدین هر طرف‌کا قاچیب فرار دستیارلیغی بیله
آلامان‌نینک تیغ انتقامیدین قوتولدیلار و بهادرلار قراقچی‌لارنینک سیکیز آت و اوزکا اسباب
و یراغ‌لارین اولجه قیلیب اسیر بولوب توشکان کومورچی‌لارنی بارچه تیوه‌لاری بیله امان و
ایسان آلیب قایتیب مذکور آی‌نینک اون ایکی‌سیدا سه‌شنبه کونی عتبهٔ اعلا ملازمتی‌غه یتیب
سروپای شاهانه و نوازش خسروانه‌دین سرافرازلیغ تاپتی‌لار

حضرت ظل‌اللهی‌نینک صحرا تفرجی و سیر اراده‌سی بیله رکوب قیلغانی و تماشا صیقلی
بیله ضمیر منیری کوزکوسی‌غه جلا بیتکوروب مستقر سلطنت‌غه کیلکانی چون حضرت
ظل‌اللهی کمال کرم و خوبئ شیم مقتضاسیدین ممالک محروسه فقراسی‌نینک ضعفا و عجزه
و یتیم و بیوه‌لاری‌نینک عرض حالیغه ییتماک و شفقت خسروانه‌دین[1] اول جماعه‌نینک
خاطر حزین‌لارین خوش و خرم ایتماک اوچون صحرا تفرجی و شکار تماشاسی بهانه‌سی
بیله مذکور آی یعنی ربیع الاول آیی‌نینک اون تورتیدا پنجشنبه کونی خلاصهٔ سپاه بیله
دار السلطنهٔ خیوق حرسها الله تعالی عن || آفة الحرق و الغرق‌دین رکوب قیلیب شاه آباد 140a
حولی‌نینک ذروهٔ افتخارین دولت وصولیدین فلک دوارغه همسر قیلدی و جمعه کونی شاه
آباد حولیدین ابرش کردون‌وش‌غه رکوب قیلیب تاش حوض حولیغه‌کیم فیض و نزاهت‌دا
غیرت قصور جنان ایردی نزول شرافت‌نشانی بیله طراوت تازه و نضارت بی‌اندازه ییتکوردی
و شنبه کونی آندین فقرا و عجزه‌نینک عرض احوالین ایشیتماک‌دین فارغ بولغاندین سونک
آتلانیب شکوه تمام بیله قیلیچ نیاز بای موضعی‌داغی رباط واجب الانبساط‌غه تشریف
حضور وافر السرور ایلتیب مفخر منازل قیلدی و آندا عیش و طرب اسبابین مهیا قیلدوروب
بارچه مفرحات و مضحکات تماشاسیدین بهره‌یاب و عشرت‌مآب بولدی و تانکلاسی یکشنبه
کونی آندین دبدبهٔ پادشاهانه بیله نهضت قیلیب پورسی موضعی‌داکیم بارکاه سپهراشتباه
برپا بولوب قبهٔ آسمان‌فرسای قمهٔ مهر و ماه‌دین اوتمیش ایردی نزول اجلال کورکوزوب
اورنک‌نشین مسند اقبال بولدی و دوشنبه کونی آندین رکوب قیلیب صیداندازلیغ اراده‌سی

1 A: دین above the line.

بو تاریخ بغایت خوب و مناسب تاپیلدی اما عددا بیر زیاده‌دور و همول موردا بوغینه رباعی هم منظوم بولوب ایردی رباعی

ای تاجیک اوزینک بیل ایمدی اوز حالینکنی
توبه قیلیبان توز ایله افعالینکنی
یوق ایرسه ینه باریب سپاه منصور
موندین بتر ایتکوسیدور احوالینکنی

بعضی واقعات ذکری کیم امیر بی‌نظیر محمد امین ایناق مد الله ظلال دولته علی رؤس اهل الآفاق قرا کول سفریدین کیلکاندین سونک وقوغ‌غه یتی اول جمله‌دین اول کیم حضرت ظل الله سلطنت‌پناهی صفر آیی‌نینک یکرمه سیکیزیدا پنجشنبه کونی بخارا ایلچی‌سی قوچقار بیک میر آخورغه آستان فلک‌آشیان ملازم‌لاریدین صداقت‌انتباه رحمت الله قراکوزنی ایلچی‌لیک طریقه‌سی بیله قوشوب رخصت بیردی و بو مضمون بیله مکتوب همایون تاپشوردی کیم امیر نصر الله‌نینک مدعاسی اکر مصالحه قیلیب باریشماق و کیلیشماک بولسه بیزنینک هم خواهشیمیز اولدور و اکر غرضی[1] سواش و تلاش بولسه || محاربه میدانیغه چیقسون کیم بیز 139a
هم اول امرکا مهیا و آماده‌دورمیز و بو ایکی ایش‌نینک هر قایسی‌نی اختیار قیلسه اول ایش‌کا بیل باغلاسون کیم ایکی‌سی بیزنینک مقصودیمیزدور و بو سوز بیله ایلچی‌لارنی بخارا ولایتی‌غه ارسال قیلدی و ینه اولکیم ربیع الاول آیی‌نینک تورتیدا سه‌شنبه کونی آخل تکه‌سی‌نینک لصوص و حرامی‌لاریدین اون سیکیز آتلیغ اتفاق بیله قراقچیلای کیلیب ممالک محروسه‌نینک قوم‌دا یورکان اوتونچی و کومورچی‌لاریدین اوچ کیشینی اولتوروب یکرمه ایکی کیشی‌نی اسیر قیلیب و کوب تیوه‌نی دست تصرف‌لاریغه آلیب فراری بولدی‌لار بو واقعه خبری حضرت ظل‌اللهی‌نینک سمع همایونیغه یتکاچ جلادت‌پناه شجاعت‌دستکاه بهادرلاردین بکمان بی و محمد امین یوزباشی و بیکی جان بیک و آدینه بای اتالیق‌نی آلتمیش آتلیغ تهورنشان بیکیت بیله حرامی‌لار عقبی‌دین قاوماقغه نامزد قیلدی و مأمور بولغان بهادرلار فرمان دولت‌نشان موجبی بیله همول کیچه یعنی چهارشنبه کیچه‌سی ایلغار قیلیب سرعت تمام بیله اون منزل‌لیک یول یورکاندین سونک اکثر آلامان‌نینک آتی یارامای ایزدا قالیب اون بیش و یکرمه

1 A:غرصی.

یا رب ایت شاه دولتی‌نی بلند
تا که دوران آسمان کیلدی
کشورینی وسیعُ آباد ایت
تا که آباد بو جهان کیلدی
خصمی‌نی خیلی‌غه زبون ایله
تا جهان اهلیدین نشان کیلدی

و اول تاریخ بودورکیم مسطور بولور تاریخ

مژده که ایناق بیک جم‌جاه
منصورُ ظفرمآب کردید
عازم بولایت بخارا
با غیرت با شتاب کردید
کرد سپهش بروی خورشید
چون ابر سیه حجاب کردید
زهره به جمیع اهل اعدا
از بیم شکوهش آب کردید
بکرفته تمام قلعهایش
خوش‌دل شده کامیاب کردید
138b || بندی شدکان اهل افساد
بیرون ز حدُ حساب کردید
مجموع مساکن عدوها
منکوب شده تراب کردید
آکاهی خیال کرد تاریخ
فکرش چه عجب صواب کردید
کفته بعبارت مناسب
ملک عدوان خراب کردید

کـورکـوزوب زوردســـت تـاجیـک‌کا
چیـقاریـب جـانیـدیـن فـغـان کیـلدی
آلامـــان قـهـریـدیـن کـوبـی آنـیـنـک
تـارتـیـب افـغـان الامـــان کیـلدی
آلـیـبـان نـیـچـه شـهـرُ صـحـراسـیـن
تـــالاب اعـداغـه خـانـمـان کیـلدی
اولـجـه ایـــلاب عـیـالُ اطـفـالـیـن
قیـلیـب اسـرو جیـغـان بیـغـان کیـلدی
سیـغـمـایـیـن عـرصـهٔ || بـیـابـان‌غـه 138a
حـددیـن افـزون قـیـزُ جـوان کیـلدی
وادیُ دشـت ارا اوزولـمـای ایـزی
کـوک‌دا آنـداقـکـه کـهـکشـان کیـلدی
غـیـرت ایـــلاب تـمـامـئ لـشـکـر
بـاتـیـبـان اولـجـه‌غـه روان کیـلدی
مـلـکـی‌نـی سـر بـسـر خـــراب ایـلاب
مـالـیـغـه یـیـتـکـوروب تـــالان کیـلدی
زرنـــی ایـــلاب طـبـق طـبـق تـقـسـیـم
ســـود تـاپـتـئ بـــی‌زیـــان کـیـلـدی
یـر یـوزیـنـی تـوتـوب قـرا کـیـزدیـک
مـــالُ اشـیـــای بـیـکـران کیـلدی
وصـف اوشـبـو سـفـرنـی قـیـلـمـاقـدا
لال شـعـر اهـلـیـغـه زبـــان کیـلدی
آکـهـی سـن هـم ایـلـه فـکـرینـک بس
طبعینک ار نیچه خُـرده‌دان کیلدی
سـوزنـی خـتـم ایـلاکـیـل دعـا بیـرلـه
کـه دعـــا زیـنـــت لـسـان کیـلدی

التفات ایلابان نهایت‌سیز
137b سپه اهلی‌غه || مهربان کیلدی
تیغ قهری نبرد عرصه‌سیدا
خیل اعداغه خونفشان کیلدی
دشمنُ دوست‌غه سنانی اوچی
روح‌افزاُ جان‌ستان کیلدی
صدمتُ هیبتی هراسیدین
مضطرب یتی آسمان کیلدی
سالیبان قهر ایله بخاراغه
شورُ آشوبُ قوزغالان کیلدی
حضرت شاه امری بیرله باریب
بولوبان اسرو شادمان کیلدی
بارچه اشرار ایله عناد ایلی‌کا
ایلابان زوردست عیان کیلدی
أُقتلو الموذیات امرینی
جاری ایلاب ظفرنشان کیلدی
لشکر بیحساب بیرله باریب
تاپیبان آبرو امان کیلدی
چیقا آلمای امیر قلعه‌سیدین
حربیغه اسرو ناتوان کیلدی
ایلاکیم شیرنی کوروب تیلکو
اینی‌دین چیقمایین نهان کیلدی
بارچه ایلاتیغه چپاول اوروب
ایلابان آنی امتحان کیلدی
سالیبان کشوری‌غه ویران‌لیغ
قویمای آثار آبادان کیلدی

بیر قصیده و بیر تاریخ نظم سلکی‌کا چیکیب ایردیم بو یردا تحریر قیلماق مناسب کوروندی قصیده

مژده‌کیم سرور زمان کیلدی
سالیب اعدا ارا قران کیلدی
یعنی ایدل ایناق بیک زمان
فتحُ نصرت‌غه همعنان کیلدی
باریبان غنچه‌دیک بولوب دلجمع
آچیلیب مثل کلستان کیلدی
کامجولیغ بیله سوروب ابرش
کامیاب اولدی کامران کیلدی
کیلماکی ملک‌کا بیریب زیبش
اول صفت‌کیم بدن‌کا جان کیلدی
کام آلیب قتلُ نهبُ غارت‌دین
یورت‌غه عطف ایتیب عنان کیلدی
شهرُ صحرا قدومی فیضی‌دین
غیرت روضهٔ جنان کیلدی
دولتُ بخت آنکا ملازم اولوب
بندهٔ خاک آستان کیلدی
قدری خورشیددین بولوب عالی
چرخ آنکا بیر کمین مکان کیلدی
شرف ذات ایله جهان ایچیدا
موجب فخر انسُ جان کیلدی
رستمُ سام آنینک مصافیدا
عاجزُ زارُ خسته‌جان کیلدی
زرُ کوهر جهانغه ساچماقدا
کف احسانی بحرُ کان کیلدی

قطع منازل و طی مراحل قیلیب پنجشنبه کونی کیلیب تونکلوک‌لی معبریغه نزول ایتی و جمعه کونی دریادین عبور ایتیب هزاراسب قلعه‌سیغه فیض نزولیدین شاداب‌لیغ ییتکوردی شنبه کونی آندین عازم بولوب یانکی آریق حولینی شرف قدومیدین سربلند قیلدی و صفر آیی‌نینک اون آلتی‌سیدا یکشنبه کونی یانکی آریقدین رکوب قیلیب کوکبهٔ والا بیله مسافت قطعی‌غه یوز قویدی و یول اثناسی‌دا علمای عظام و امرای کرام و عالیمکان شهزاده‌لار و کردون‌توان آزاده‌لار استقبال‌غه چیقیب اول جناب‌نینک مصافحه[1] و معانقه‌سی دولتی‌غه مشرف بولدی‌لار و همول کون دار الخلافهٔ خیوق زینها الله تعالی بالعدل و النسق‌غه وارد بولوب اقاسی حضرت ظل‌اللهی‌نینک دولت دیداریغه مشرف بولوب نوازشات بی‌نهایه و
ملاطفات بلاغایهٔ || خسروانه‌دین کامیاب‌لیغ و شادکام‌لیغ‌لار تاپتی و حضرت ظل‌اللهی کرم 136b
ذاتی مقتضاسیدین ایناق بیک‌کا همول سفردا رفاقت و همراه‌لیغ کورکوزکان بارچه امرا و کبرا و سرهنک‌لار و سپهدارلارغه بلکه جمیع معارف لشکریه و مشاهیر عسکریه‌غه خیاطخانهٔ احسانیدین و خزاین انعامیدین خلاع زردار و خنجر کوهرنکار و توپچاق آت‌لار و طلاباف فوطه‌لار و پنجه پنجه زرلار و ایتاک ایتاک کوهرلار بخشش و ریزشیدین اهل آفاق اراسیدا قویاش یانکلیغ ممتازلیغ و سرافرازلیغ‌لار ییتکوروب دنیادین مستغنی قیلدی و فقیرکیم بو حروف سعادت‌وقوف راقمی‌دورمن همول مورددا بو رباعی‌نی نظم سلکیکا چیکیب حضرت ظل‌اللهی‌نینک خذمتی‌غه ایلتیب مرحمت پادشاهانه‌دین بهره‌مند بولوب ایردیم رباعی

بـر حـرب عـدو کرچـه سپـه کوشیـدند
بـا غـیـرتُ بـا مـبـارزت جـوشـیـدنـد
من هم نـزدم تیغ دعا کم عجب است
مـن مـانـدهُ جـمـلـه جـامـها پـوشـیـدنـد

معلوم بولسون‌کیم حضرت ظل‌اللهی‌دین ایناق بیک‌نینک ملازمتی‌دا سفر عزیمتین قیلماق اوچون رخصت تیلاب ایردیم اول حضرت اجازت بیرمای مونداق مهربانلیغ
کورکوزدی‌کیم فراغت اولتوروب دعای خیر بیرله کومک بیرکیل‌کیم اول اوزکا || کومک‌دین 137a
افضل و اکمل‌دور بو رباعی‌نینک همول سوزکا دخلی باردور و همول اوان سعادت‌نشاندا

1 A, B, C: مسافحه.

اسیر ایلابان اهل اطفالی‌نی
تالاب جمله اسباب اموالی‌نی
آلیب قویمای ایسکی پلاسیغه‌چه
پلاسی دیمای بوریاسیغه‌چه

چون یقین ایردی‌کیم ایکی کون و یا اوچ کون توقف قیلیلسه جمیع قرا کول و بخارانینک اکثر بلادی مسخر بولوب دست تصرفیغه کیرکای اما همول کون حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک مبارک یارلیغی یتوشتی بو مضمون بیله‌کیم برادر ارجمند نصرت‌پیوندیمیزکا یارلیغ عالی کورکاچ اولکیم بخارا والی‌سی امیر نصر الله ظهورغه یبتکورکان اعمال قبیحه و افعال فضیحه‌سیدین نادم و پشیمان بولوب انکسار تمام و اعتذار مالاکلام بیله معذرت‌نامه بیریب صلح و آشتی‌طلب بولوب ایلچی یبباریب‌دور ایمدی آنینک قلمرویغه چپاول تُندبادین
135b یبتکورماک و تطاول سیلابه‌سین سورماک حمیت شرطیدین یراق و مملکت‌دارلیغ || قاعده‌سیدین اوزاق کورونور رای جهان‌آرای اقتضاسی اولکیم موکب کیهان‌پوی سیری قایسی موضع‌غه یبتکان بولسه همول موضع‌دین ایلکاری اوتمای بی‌توقف و بی‌اهمال مراجعت طریقی‌غه استعجال مرکبین سورسون چون ایناق بیک اول یارلیغ جهان‌مطاع مضمون همایونیغه اطلاع تاپغاچ اطراف و جوانب‌داغی چپاولچی آلامان‌نی قایتاریب لوای نصرت‌هوا کولاکاسی‌غه کیلتوردی و همول کیچه آق قلعه‌نینک غربی جانبی‌دا بیر موضع‌نی مخیم خیام اقبال و معسکر سپاه ظفراشتمال قیلیب استراحت کورکوزدی و تانکلاسی‌کیم پنجشنبه کونی ایردی بارچه اسیر و دستکیر بولغان ایلات‌نی خوارزم ممالکی‌کا کوچوروب اوزی داغی همول منزلدین کوچوب مظفر و منصور سالم و غانم معاودت قیلیب اوچ باش آتلیغ منزل‌کا نزول ایتی و آندین کوچوب کیچه شبکیر ایتیب جمعه کونی چاشتکاه اوکوز ایلغاسیغه کیلیب توشتی و بیر ساعت‌دین سونک آندین آتلانیب چشمه باشیغه توشوب همول اقشام آرام‌کزین بولدی و تانکلاسی شنبه کونی آندین کوچوب ایشمه قومی‌غه کیلیب نزول ایتی و
136a اول منزلدا جلادت‌شعار صداقت‌آثار || ملازم‌لاردین محمد کل و محمد نیاز خلیفه و یموت نظر وکیل و بردی بیک‌نی سالم و غانم مراجعت قیلغانی‌نینک اعلامی اوچون حضرت ظل‌اللهی‌نینک آستان عالی‌سی ملازمتی‌غه ارسال قیلدی و یکشنبه کونی ایشمه‌دین کوچوب کوکردلی مرحله‌سی‌غه وارد بولدی و دوشنبه کونی آندین نهضت کورکوزوب تورت کون

توسنین مسافت قطعی‌غه سوروب اوکوز ایلغاسی دیکان موضع‌غه توشوب همول کیچه شبکیر ایتیب تانکلاسی سه‌شنبه کونی چاشتکاه یول آیریتی‌غه توشوب اندک استراحت قیلیب ینه نهضت کورکوزدی و کیچ‌راک اوچ باش آتلیغ منزل‌کا یتیب نزول ایتی و آندین آتلانیب همول تون شبکیر قیلیب چهارشنبه کونی چاشت چاغی قرا کول ملحقاتیدین آق قلعه اوستیغه کوکبهٔ محشراثر بیله داخل بولدی و قلعه اهلی قبالیب تفنک‌اندازلیغ بیله مدافعه اموریغه اقدام کورکوزدیلار بو جهت‌دین ایناق بیک‌نینک آتش قهری التهاب تاپیب
عساکر نصرت‌مآثرغه قلعه‌غه یوکورماک رخصتین || بیردی درحال سپاه سیل‌اثر اطراف 134b
جوانبی‌دین هجوم‌آور بولوب باوجودی‌کیم ملتوق اوقی یامغوردیک یاغار ایردی آنکا قرامای توشلوق توشیدین دیوار اوستیدین آشیب قلعه ایچیکا کیریب اسباب و اشیاسین غارت و تاراج قیلیب بارچه اعادی‌نی عیال و اطفالی بیله اسیرلیک قیدیغه چیکیب بیر لحظه‌دا قلعه ایچین خالی و خرابلیغ‌دا[1] کورستان مثالی قیلدیلار و چون تائیدات[2] آلهی بیله همول قلعه‌نی فتح قیلغاندین سونک ایناق بیک‌نینک اجازتی بیله سپاه قاهره و عساکر متکاثره دسته دسته و فوج فوج بولوب هر دسته اوز امیری و هر فوج اوز سرکرده‌سی بیله اطراف جوانب‌غه آت سوروب آلات بازاریغه‌چه پایمال چپاول و دست‌فرسود تطاول قیلیب هر کروه اعدای دولت قلعه‌لاریدین بیر قلعه‌نی قباب زوردست‌لیک بیله آلیب قتل و اسر نهب و غارت اموریغه جهد تمام بیله اشتغال کورکوزدیلار و اعدا کروهی‌نینک متحصن بولغان معتبر قلعه‌لاریدین آق قلعه و خواجه‌سی و یانکی قلعه و قوم قلعه باشلیغ یکرمه ایکی قلعه‌سین یاریم کون مدتیدا مسخر قیلدیلار و بارچه قلعه اهلین عیال و اطفالی بیله اسارت
قیدیغه چیکیب || اول یانکلیغ غنایم فراوان و اموال بیکران‌غه متصرف بولدی‌لارکیم 135a
تعریف‌غه صادق و توصیف‌غه موافق کیلماس ایردی مثنوی

سپاه اهلی هر ساری ایلاب شتاب
اعادی قلاعی‌نی قیلدی خراب
قیلیب اول صفت غارت قتلُ کین
که حیرت‌غه قالیب سپهر برین

1 A: خرانلیغ‌دا.
2 A: تاییدات.

بولماق اوچون قاتل اعدا همه
بولدی عزیمتغه مهیا همه

چون ایام توقف‌نینک توقوزینجی کونی‌کیم جمعه ایردی ایناق بیک بارچه امرا و سرکرده‌لار بیله حضرت ظل‌اللهی‌نینک[1] مبارک فاتحه‌سین آلیب مذکور منزلدین ازدحام تمام بیله کوچوب ساری قامیش آتلیغ مرحله‌نی لشکرگاه قیلیب نزول ایتی و حضرت ظل‌اللهی داغی همول کون اول موضع‌دین کوچوب هزاراسب کیلیب آندین کوچوب دار السلطنهٔ خیوقغه کیلیب سریر خلافت‌دا || متمکن بولدی و ایناق بیک ساری قامیش 133b
توغایی‌دا شنبه کونی توقف قیلیب یکشنبه کونی آندین اعلام نصرت‌فرجام‌نی جلوه‌غه کیرکوزوب مسافت قطعی‌دا سرعت کورکوزوب بازرکان بیشه‌سیغه نزول ایتی و دوشنبه کونی آندین رکوب قیلیب مشیک‌لی توغایین سپاه نصرت‌پناه‌غه آرام‌گاه قیلدی و سه‌شنبه کونی آندین کوچوب اوچ اوچاق‌نینک یوقاری‌سیدا ایشاک رباطی آتلیغ موضع‌نی مستقر رایات نصرت‌آیات[2] قیلیب نزول اجلال کورکوزدی و چهارشنبه کونی آندین نهضت قیلیب توفراق قلعه آتلیغ منزل‌کا توشتی و پنجشنبه کونی آندین قدم‌فرسای عزیمت بولوب قیزیل رباط‌نینک اشاقیغه شرف قدومیدین سرافرازلیغ بیتکوردی و جمعه کونی آندین نهضت یکرانین کرم‌جولان قیلیب کوکردلی مرحله‌سین سپاه ظفرپناه‌غه آرام‌گاه قیلدی معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم همول کون بخارادین خیوق دار السلطنه‌سی‌دا حضرت ظل‌اللهی‌نینک ملازمتی‌غه قوچقار بیک میر آخور آتلیغ بیر معتبر کیشی‌سی ایلچی‌لیک یوسونیدا کیلیب امیر نصر الله‌نینک قیلغان افعال ناشایسته و اعمال نابایسته‌سیدین نادم و پشیمان بولوب مصالحه طلب قیلیب اعتذار تمام || و انکسار مالاکلام بیله ییبارکان معذرت‌نامه‌سین نواب 134a
دولت‌انتساب واسطه‌سی بیله نظر اقدس اعلا مطالعه‌سیغه ییتکوردی و تانکلاسی شنبه کونی‌کیم صفر آیی‌نینک غره‌سی ایردی ایناق بیک لشکر ظفراثر و ازدحام قیامت‌کستر بیله کوکردلی موضعی‌دین حرکت کورکوزوب ایشمه قومی‌نینک اورتاسیدا بیر بلند پشته اوستیغه توشوب آرام‌گزین بولدی و یکشنبه کونی آندین لواافراز نهضت بولوب چشمه آتلیغ منزل‌کا فیض نزولیدین شاداب و سرشارلیغ ییتکوردی و دوشنبه کونی آندین عزیمت

1 A: نینک above the line.
2 A: آیات above the line.

دلو برجیدین جلوه‌کر ایردی پنجشنبه کونی اسعد ساعات و احسن اوقات‌دا مقصد طریقی عزیمتی‌غه میل کورکوزدی و حضرت ظل‌اللهی داغی مشایعت طریقه‌سی و سیر اراده‌سی بیله اول جناب‌غه همراه بولوب ماه تابان بیله خورشید درخشان بیر برجدین طالع و یا کوهر لمعان بیله لعل بدخشان بیر دُرجدین لامع بولغاندیک دار السلطنهٔ خیوق زینها الله تعالی بالخیر و النسق‌دین کوکبهٔ حیرت‌افزا بیله چیقیب یانکی آریق حولیغه قدوم دولت‌لزوم‌لاری وصولیدین سرافرازلیغ بیتکوردی‌لار و تانکلاسی جمعه کونی آندین نهضت لواسین جلوه‌غه کیرکوزوب دریا کناریدا پهلوان بیک‌نینک آتاوی‌غه نزول کورکوزدیلار شنبه کونی آندین کوچوب دریادین موز اوستی بیله عبور ایتیب شمالیه ساحل‌دا تونکوزلی‌آتاو آتلیغ توغاینی مستقر بارکاه اقبال و[1] معسکر عساکر نصرت‌مآل قیلیب نزول ایتی‌لار و اول منزلدا لشکر ظفراثر اجتماعی اوچون سیکیز کون توقف واقع بولدی و ایام توقف‌دا ارکان دولت و اعیان حضرت‌نینک اکثری حضرت ظل‌اللهی‌دین || رخصت آلیب ایناق بیک خذمتی‌دا کیتارکا 133a
مهیا و آماده بولدی‌لار و همول سیکیز کون مدتیدا وزیر اعظم دستور مکرم نظام الملک[2] و الدنیا اتا مراد قوشبیکی فرمان عالی موجبی بیله بارچه لشکر اهلین سان کوروب یاراماس آتلیغ‌نی قویوب یخشی آتلیغ‌لارنی انتخاب قیلیب سفر عزیمتی‌غه طیار ایتی مثنوی

بولدی مهیا سپهٔ بیشمار
نی آنکا حد ظاهر اولوب نی کنار
بارچه مسلح اوروش اسبابی‌دین
بارچه مکمل یوروش اسبابی‌دین
هر بیری اعداغه قران سالغوچی
معرکهٔ رزم ارا قان سالغوچی
هر بیری رزم ایچرا بولوب نامجوی
دشمنی قتلیدین ایرور کامجوی
هر بیری کر قیلسه عیان قهر و کین
رستمُ بهرام دیکای آفرین

1 A,C: om.
2 A: om. الملک.

طغای میراب و رحمت الله یساولباشی‌نینک بخارا مضافاتیدین زندنی آتلیغ موضع‌غه چپاول اورغانی چون حضرت ظل‌اللهی نامدار و شجاعت‌شعار سرکرده‌لاردین طغایمیراب و رحمت الله یساولباشی و خواجش محرم‌نینک اینی‌سی یعقوب بای‌نی قراداشلو و یموت و یمرالی چیریکی بیله مذکور آی‌نینک اون تورتیدا سه‌شنبه کونی بخارا ممالکی‌نینک ترکتازی‌غه نامزد قیلدی و مذکور بولغان سرهنک و سپهدارلار امر عالی موجبی بیله جدُ جهد کورکوزوب آز چاغدا نوکرلارین جمع قیلیب چاتلی بیشه‌سی توشیدین دریانی عبور ایتیب بخارا جانبی عازم بولدی‌لار و بیر نیچه کون مسافت‌نوردلیک کورکوزوب بخارا ایلاتیدین زندنی موضعی‌غه داخل بولوب اطراف جوانبین پایمال چپاول و دست‌فرسود تطاول قیلیب اول حوالی‌داغی قزاقیه اولوسیدین غایت‌سیز تیوه و نهایت‌سیز قوی و اوزکا اشیا و اسباب‌دین کوتارا آلغانچه
آلیب اولجه قیلدیلار || و عددین زیاده‌راق باش کیسیب مراجعت طریقی‌غه عزیمت یکرانین 132a
سوردیلار و منازل متکثره قطعی‌دین سونک بارکاه کردون‌اشتباه ملازمتی شرفیغه استسعاد تاپیب نوازشات بیکرانه و انعامات خسروانه‌دین خرسند و برومند بولدیلار

حضرت ظل الله خلافت‌دستکاهی‌نینک جلوس سعادت‌مأنوسی‌نینک تورتونجی ییلی‌نینک واقعاتی اول جمله‌دین امیر روشنضمیر ظهیر الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله تعالی ظلال رایته علی الاقطار و الآفاق[1] نینک بخارا صوبیغه مورُ ملخ‌دیک سپاه چیکماکی‌نینک بیانی و قرا کول سرحداتیغه شجاعت سیلابیدین خرابلیغ ییتکوروب اکثر ایلاتین کوچوروب معاودت کورکوزماکی‌نینک داستانی خامهٔ جلادت‌نشان صحیفهٔ عرصه‌سیدا بو یانکلیغ کرم‌جولان بولورکیم چون حضرت ظل‌اللهی امیر نصر الله‌نینک سُست‌پیمان‌لیغی و بعضی افعال قبایحی‌دین بغایت رنجیده‌خاطر بولوب کمال حمیت و وفور غیرت‌دین چپاولچی‌لارنینک قیلغان ایش‌لاریغه اکتفا قیلمای اوزی‌نینک برادر[2] دلبند سعادت‌پیوندی امیر مکرم سپه‌سالار معظم یکانهٔ اهل آفاق محمد امین ایناق رفع الله تعالی
لواء شجاعته‌نی ممالک محروسه‌نینک اکثر لشکریه‌سی بیله || بخارا قصدیغه نامزد قیلدی 132b
و اول جناب فرمان شرافت‌مآب موجبی بیله سفر اسبابی تهیه‌سیدین سونک تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتمیش بیردا موافق لو ییلی محرم آیی‌نینک اون بیشیدا قویاش چابکسواری

1 A: الآق.
2 A: برادر above the line.

حیدر خان و ممیش خان‌نینک رفتک یولیغه باریب تاجیک قراول‌لارین قتلعام قیلغانی چون کوکلانیه طوایفی‌نینک اکابر نامدار و اعاظم اخلاص‌شعارلاریدین حیدر خان و ممیش خان‌کیم شجاعت اموریدا مستثنا و مبارزت رسومیدا انکشت‌نما ایردی‌لار حضرت ظل‌اللهی‌نینک امر عالی‌سی موجبی بیله کوکلانیه[1] بهادرلاریدین ایلیک آتلیغ و آق دربندی قول‌لار نوکریدین اوتوز آتلیغ آلیب ینه بعضی اوزبکیه طایفه‌سی‌دین طلبکار ییکیت‌لار قوشولوب یوز چاغلیغ آتلیغ بولوب ذو الحجه آیی‌نینک یکرمه آلتی‌سیدا یکشنبه کونی مرو و بخارا کاروانی و اوزکا متردد و رهکذری‌لار قصدی اوچون رفتک یولیغه عازم بولدیلار
و بیر نیچه کون تیغ مسارعت بیله قطع مسافت قیلیب رفتک یولیغه یتی‌لار و اتفاقا || 131a
تاجیک‌نینک اوتوز نفر قراولی‌نینک اوستیدین بلای ناکهان یانکلیغ داخل بولدیلار چون قراول‌لار بهادرلارنی اوزاقدین مشاهده قیلغاچ بیر چوقورغه قبالیب تفنک‌اندازلیغ بیله مدافعه امریغه اقدام کورکوزدی‌لار بهادرلار داغی اتفاق بیله اطرافیدین غوغای عام و هجوم تمام بیله آت سالیب اوروشا اوروشا آخر الامر زوردست‌لیک بیله آلیب شمشیر قهر بیله یکرمه بیش کیشی‌سین قتل‌غه ییتکوردی‌لار و بیش کیشی‌سین اسارت قیدیغه چیکیب بارچه آت و یراغ و همه اسباب و اولاغ‌لارین دست تصرف‌لاریغه آلیب کامیاب و شادکام‌لیغ بیله مراجعت قیلیب محرم آیی‌نینک اون آلتی‌سیدا جمعه کونی آستان عالیشان ملازمتی شرفیغه مشرف بولوب التفات پادشاهانه‌دین نقود فراوان انعامی بیله شادُ خندانلیغ تاپتی‌لار و معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم همول ییل ذو الحجه آیی‌نینک اونیدا جمعه کونی‌کیم عید قربان ایردی سیادت‌پناه نجابت‌دستکاه افضل الامرا جمال الملة و الدین و الدنیا اصیل‌نجیب سید یوسف خواجه نقیب [2]کل نفس ذایقة الموت[2] شربت خوشکوارین نوش قیلیب سرمست کیفیت
وحدت و پیوست قصور جنت بولدی و یتی کوندین سونک مذکور آی‌نینک || اون یتی‌سیدا 131b
جمعه کیچه‌سی حضرت ظل‌اللهی آنینک ولد امجد و خلف ارشدی سید عبد الله خواجه‌نی اتاسی اورنیغه نقابت منصبی‌غه منصوب قیلیب عنایت خسروانه و مرحمت پادشاهانه‌دین اوز اقرانی اراسیدا قویاش‌دیک سرافرازلیغ و ممتازلیغ ییتکوردی

1 A: کلانیه.

2-2 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

وعده‌سین بوزوب اول حرامی‌لارغه امداد اوچون بخارا چیریکیدین کوب لشکر قوشوب خوارزم ممالکی ترکتازیغه ارسال قیلدی بیت

نـــامرد وعده‌سیغه کونکول قیلمه اعتقـاد
خاتون سوزیغه مرد ایسانک قیلمه اعتماد

و چون چپاولچی‌لار قدم سرعت بیله قطع مسافت قیلیب ذو الحجه آیی‌نینک یکرمه بیشیدا پنجشنبه کونی شوره خان‌نینک بیر طرفیدین داخل بولوب اویشون عوض یوزباشی‌کیم اول حوالی‌دا قراول ایردی آنینک اوستیکا خبرسیز قویولوب اسیرلیک قیدیغه مقید قیلدیلار و
130a نوکرلاری‌نینک || اکثرین قتل‌غه ییتکوردی‌لار و ینه اول اطرافداغی اوتونچی و کومورچی فقرانی قتل و غارت قیلیب و بعضی اویلارنی تالاب سرعت تمام و استعجال مالاکلام بیله وادیٔ هزیمت‌غه مبادرت مرکبین سوردی‌لار و امیر بی‌نظیر صایب‌تدبیر محمد امین ایناق رفع الله تعالی لواءِ دولته بو خبرنی ایشیتیب هزاراسب‌دین کوب آتلیغ قاوغونچی ییباردی اما قاوغونچی‌لار جهد تمام بیله اعدای کریزپای‌نی تعاقب قیلیب ییتا آلمای ایکی کیشی‌کیم مفسدلار کروهی‌دین اداشیب قالمیش ایردی توتوب کیلتوردی‌لار

عبد الرحمان قرانینک بخارا توابعی کومورچی‌سیغه دستبرد عظیم ییتکورکانی چون حضرت ظل‌اللهی مذکور بولغان واقعه‌نینک خبر وحشت‌اثرین ایشیتکاندین سونک بغایت متاثر بولوب اضراراً للمفسدین جلادت‌آثار و شجاعت‌شعار خذمتکارلاردین فتنک‌لی عبد الرحمن یوزباشی‌نی‌کیم آنکا قرا مرکن هم دیرلار اون اوچ تهورپرست و تجلدپیوست بهادر بیله اعدای دولت‌غه دستبردی ییتکوروب تیل توتماق اوچون ذو الحجه آیی‌نینک اواسطی‌دا بخارا ایلاتی ساری ارسال قیلدی مأمورلار فرمان لازم الامتنان موجبی بیله قطع بوادی و بیابان
130b قیلیب اوستی کذریغه یتیب اول کذردا تاجیک‌دین اوچ کیشی || توتوب دستکیر قیلدیلار و آلارنینک دلالت و رهنمالیغی بیله تاجیک‌نینک قیرغه چیقغان کومورچی‌سی‌نینک اوستیغه قضای مبرم‌دیک توکولوب توقوز کیشی‌نی قتل‌غه ییتکوروب باشین آلدیلار و اون بیش چاغلیغ تیوه و اوزکا اشیا اولجه قیلیب قایتیب مذکور آی‌نینک یکرمه توقوزیدا سه‌شنبه کونی آستان عالی ملازمتی‌غه یتیب انعامات پادشاهانه و نوازشات خسروانه‌دین سربلندلیغ و ارجمندلیغ تاپتی‌لار

ای قیلیبان کیلماکینک عالم‌نی شاد
تاپتی خلایق فرحی ازدیاد
شهر ایلی‌کا عیشُ طرب آچتی یوز
کلفتُ اندوه ایتیبان خیرباد

بعضی صادرات ذکری‌کیم حضرت ظل‌اللهی مرو سفریدین کیلیب مستقر خلافت‌دا متمکن بولغاندین سونک صدور تاپتی اول جمله‌دین بخارا والی‌سی امیر نصر الله‌نینک ایلچی‌سی فتح الله خواجهٔ صدورکیم مذکور بولغان سفردین اوَّلراق موالفت و مصادقت اظهاری اوچون کیلیب || آستان‌بوسلیغ شرفین تاپیب ایردی آنکا نوازشات خسروانه‌دین 129a
برومندلیغ بیتکوروب درگاه جهان‌پناه ملازم‌لاریدین صداقت‌توام یوسف محرم‌نی قوشوب و جمیع بخارا اسراسین حبس‌دین چیقاریب آنکا تاپشوروب ذو القعده آیی‌نینک بیشیدا پنجشنبه کونی بخارا عزیمتی‌غه رخصت بیردی

بکمان بی‌نینک مرو دیاری مضافاتیغه ترکتاز بیتکورکانی چون منقت اوزبکیه طوایفی‌نینک نامدار اکابریدین دولت و اقبال‌مربی بکمان بی‌کیم شجعای زمان اراسیدا مستثنی و انکشت‌نما ایردی چابک‌دست بهادرلاردین آلتمیش چاغلیغ آتلیغ بیله حضرت ظل‌اللهی‌دین اجازت آلیب ذو القعده آیی‌نینک یکرمه اوچیدا سه‌شنبه کونی سارق مفسدلاریغه دستبردی بیتکورماک‌نی التزام قیلیب ساغجه قودوقی اوستیدین مرو ساری عازم بولدی‌لار و قطع منازل قیلیب ذو الحجه آیی‌نینک یتی‌سیدا سه‌شنبه کونی مرو دیاری مضافاتیدین قرا توپه موضعی‌غه وارد بولغاچ سارق جماعه‌سی‌نینک آلتی آتلیغ قراولیغه اوچراب بیرین قتل‌غه بیتکوروب بیرین اسارت قیدیغه چیکتی‌لار و تورتاوی آغیر زخم کوتاریب قاچیب کول‌کا کیریب قوتولدی‌لار و بکمان
بی قاشیداغی بهادرلار بیله || اتفاق قیلیب همول موضع‌دین سالم و غانم قایتیب منازل متکثره 129b
قطعی‌دین سونک ذو الحجه آیی‌نینک یتی‌سیدا سه‌شنبه کونی درگاه دولت‌دستگاه ملازمتی شرفیغه فایز بولوب بارچه همراه‌لاری بیله خلاع فاخره انعامیدین سرافرازلیغ تاپتی‌لار

بخارادین چپاولچی کیلیب شوره خان موضعی مضافاتیغه دستبرد بیتکورکانی بو واقعه تصریحی آنداق‌دورکیم چون بخارا پادشاهی امیر نصر الله باوجودی‌کیم مصالحه بناسی‌غه عهد مشید و پیمان مؤکد بیله اهتمام و استحکام بیریب ایردی سالور حرامی‌لاری‌نینک حضرت ظل‌اللهی‌دین آنینک آلدیغه باریب تظلم و استغاثه قیلغانی جهتی‌دین مصالحه

قیلیب تورت منزلدا مذکور آی‌نینک اون توقوزیدا چهارشنبه کونی دریای جیحون ساحلیغه وارد بولوب قباقلی بیشه‌سین عساکر ظفرمآثرغه معسکر و اردوی دولت‌مظاهرغه مستقر قیلیب نزول ایتی و تانکلاسی پنجشنبه کونی قباقلی بیشه‌سیدین کوچوب تورت کولکاچه منازل متنوعه‌نی وصول قدومیدین سربلند و مراحل متعدده‌نی شرق نزولیدین ارجمند قیلیب بیشینجی کونی‌کیم سه‌شنبه ایردی تیوه بویون موضعی‌غه وارد بولوب بارکاه اقبال و سرادقات سپهرتمثال‌نی برپای قیلدوروب نزول اجلال کورکوزدی و همول کیچه مذکور
منزلدا امیر صداقت‌آیین عضد الدولة و الدین سرور امرای آفاق محمد امین ایناق || رفع الله 128a
اقباله و حصل آماله استقبال طریقه‌سی بیله کیلیب اول حضرت‌نینک مجلس عالی‌سیغه مشرف بولوب حضور کامل السرور قویاشی‌نینک نوریدین انتظار دیده‌سین روشن قیلدی بلکه کونکول مزرعه‌سین کلشن و تانکلاسی چهارشنبه صباحی حضرت ظل‌اللهی ضیافت شاهانه و جشن ملوکانه مرتب و مهیا قیلدوروب جمیع علما و امرا و اکابر و سپهدارلارنی بلکه بارچه اصناف سپاه‌نی اطعمهٔ کوناکون و اشربهٔ لذت‌آمون‌نینک اکل و شربیدین سرشار و سیراب قیلدی و ضیافت انقضاسیدین سونک بارکاه سپهرپایکاه‌دین سمند اقبال‌غه رکوب قیلیب سپاه قیامت‌آشوب همراه‌لیغی بیله قیر اوستیکا چیقیب آت یاریشتوروب و کوراش توتدوروب آتی چیقغان سیس‌لارنی و حریفین ییقغان پهلوان‌لارنی بایراق و جلدو بهانه‌سی بیله کرم و احسان خزانه‌سیدین بی‌قیاس و بی‌انداز زر بیریب ممتاز و سرافراز قیلدی و آت‌چاپار و کوراش تماشاسیدین بهره‌یاب بولغاندین سونک یول عزیمتی‌غه عنانتاب بولوب خفتن نمازی اداسیدین سونک هزاراسب قلعه‌سین فیض وصولی بیله لبریز و یُمن نزولی
بیله شرافت‌خیز || قیلدی و پنجشنبه کونی هزاراسب حصاریدین اشهب برق‌رفتارغه سوار 128b
بولوب مسافت‌نوردلیک‌کا سرعت کورکوزوب کیچ‌راک یانکی آریق حولی‌غه تشریف حضور ایلتیب آنینک کنکرهٔ شرافتین فلک اثیر ذروه‌سیدین آشوردی و تانکلاسی جمعه صباحی‌کیم شوال آیی‌نینک یکرمه سیکیزلانجی کونی ایردی بعضی سرکرده‌لارنینک خلاع خورشیدشعاع بخششی بیله قدر و منزلتی‌غه ارتفاع ییتکوردی و همول مکان عشرت‌نشاندین رکوب قیلیب صولت پادشاهانه و شوکت بیکرانه بیله نماز جمعه وقتی‌دا دار السلطنهٔ خیوق شیدها الله تعالی بالنظام و النسق‌غه وارد بولوب فیض نزول و شرف وصولیدین رشک ریاض جنان و غیرت فردوس رضوان قیلدی نظم

و معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم همول اوروش‌دا شجعای جانباز و قُتلای سراندازدین اوّل کیشی‌کیم باش کیسیب ایش کورکوزوب اظهار خذمت قیلدی قراقلپاقیه طوایفی اکابریدین فاضل بک[1] بی و کوکلانیه سپاهی‌نینک سرامدی‌دین حیدر خان ایردیلار و آلاردین سونک جمیع شجعای بهرام‌کین و سپاه ضرغام‌آیین هجوم تمام و غوغای مالاکلام بیله اعدای ضلالت‌انجام اوستیکا آت سالیب مغلوب و منکوب قیلیب قتل و کشش نهب و غارت اموریدا
دقیقهٔ نامرعی قویمای اهل فسده‌نی مفقود و نابود قیلدیلار || و اهل سپاه اولمقدار آت و اسباب 127a
و یراغ اولجه قیلدیلارکیم تعریف‌غه صادق و تعدادغه موافق کیلماس ایردی مثنوی

آلیب اولجه لشکر عددین فزون
یراغُ آت انواعی حددین فزون
بولوب قاصر ادراک تعریفیدین
تیل اولدی کنکُ لال توصیفی‌دین

و حضرت ظل‌اللهی همول موضع‌دا باش کیسکان و آت توشورکان و ایش کورکوزکان بهادرلارنینک جیب مدعا و کیسهٔ تمنالارین نقود وافرهٔ انعام و جواهر فاخرهٔ احسان بیله مملو و مشحون قیلیب عنان عاطفتین معسکر سعادت‌اثر جانبی‌غه معطوف ایتیب مظفر و منصور خرسند و مسرور بارکاه سپهرپایکاه فضاسیغه نزول ایتیب همول کیچه مسند دولت و سریر سلطنت‌دا آرام و استراخت کورکوزدی و تانکلاسی پنجشنبه کونی‌کیم شوال آیی‌نینک اون ایکی‌لانجی کونی ایردی چاشت وقتی ارکان دولت و اعیان حضرت‌نینک اتفاقی بیله اوردوی کیهان‌پوی‌نی کوچوروب کوکبهٔ حیرت‌افزا بیله خوارزم جانبی‌غه لواافراز نهضت بولوب هفت ریک خوارزم قطعی‌غه قدم‌انداز عزیمت بولدی و تورت کون قطع
مسافت قیلیب بیشینجی || کونی‌کیم دوشنبه ایردی یاری حاجی قودوقی‌نینک حوالی‌سین 127b
قدوم شرافت‌لزوم فیوضاتیدین غیرت بوستان بلکه رشک ریاض جنان قیلدی و همول موضع‌دا مظفر و منصور خرم و مسرور مرو دیاریدین خوارزم جانبی‌غه مراجعت قیلغانی‌نینک خبرین درکاه دولت‌پناه ملازم‌لاریدین خدای برکان یوزباشی‌کیم اوروس لقبی‌غه مشتهردور خوارزم صوبیغه ارسال قیلدی و سه‌شنبه کیچه‌سی یاری حاجی موضعی‌دین کوچوب شبکیر

1 C: بیک.

بولوب شمشیرلار تیغی قیزیل قان
عیان ایتی هجوم شاخ مرجان
ساچیب قان نیزه‌لار نوکی سراسر
که اوت ساچغای دمیدین خیل اژدر
بولوب اول کون عدوغه روزی آفت
دیما آفت دیکیل روز قیامت
فساد اهلی بولوب اولنوع نابود
که کویا اوَّل ایرماس ایردی موجود
مینکی‌دین بیر[1] امان کر قالسه باری
بولوب جان وهمیدین بیر یان فراری
آنینک هم بعضی‌سی اوچتی قیادین
نه کیلسه کوردی الیغه قضادین
اوزین بعضی باریب دریاغه اوردی
ولی بعضی آتین قوم ساری سوردی
مع القصه چیکیب آواره‌لیغ‌لار || 126b
بویون‌غه آلدیلار یوزقاره‌لیغ‌لار

نکته بلی هر سپاهی‌کیم اوز پادشاهی‌نینک ربقهٔ اطاعتی‌دین رقبهٔ عبودیت‌نی تولغاب بغی و عناد آیینین کورکوزسه آوارهٔ وادیٔ خذلان و سرکشتهٔ صحرای فقدان بولور و هر طایفهٔ‌کیم اوز ولینعمتی‌نینک نعمتی شکرکذارلیغی‌دین عاقبت‌بین‌لیک کوزین یوموب تمرد و فساد رسومین توزسه عاقبت اوز جانین مهلکه‌کا سالیب بیخانمان و خانه‌ویران بولور قطعه[2]

کیم عناد ایتسه پادشاهی‌غه
مالُ جانینی بیرکوسی برباد
کیم که مخذومی‌دین ایورسه یوز
دولتی‌غه قوپارغوسی بنیاد

1 A: بیر above the line.
2 C: نظم.

المرء من اخیه وامه و صاحبته[1] و بنیه[2] مضمونین ظهورغه ییتکوردی‌لار و سپاه نصرت‌شعار و شجعای کینه‌کذار سیوف آبدار و سنان ظفرآثار ضروبی بیله آنداق خون‌افشانلیغ و سربُرّانلیغ کورکوزدی‌لارکیم فضای میدان قان موجیدین دریای جوشان بولدی و کیسوک باش‌لار دریا ایچیداکی اوشاق تاش‌لار هیأتین نمایان ایتی مثنوی

مبارزلار قیلیب میدانغه آهنک
نهنک اولنوع‌کیم عمانغه آهنک
چیقاریب بارچه بازوی شجاعت
126a قیلیب اظهار || نیروی شجاعت
سالیب اعداغه تیغ خونفشانلار
اوروب نوک سنان جان‌ستانلار
آنینکدیک بی‌محابا توکتی‌لار قان
که قاندین آقتی یوز مینک نهر هر یان
قیلیب هر نهر دریا جانبی میل
آنینکدیک‌کیم بهار ایامیدا سیل
اوکولوب کشته هر یان نیچه خروار
بولوب هر بیری کردوندین نمودار
سوروب آتلار سُمی باش‌لارنی هر یان
نیچوک‌کیم کوی سورکای ضرب چوکان
باتیب قانغه بولوب یوز پاره جوشن
عدوغه ایلاکیم یوز یاره‌لیغ تن
آیاق آستیدا یاتیب بی‌حدُ مر
قیلیب شق القمر ظاهر سپرلار
بهادرلار دمی کورکوزمای آرام
عدونی قتل ایتاردین آلدیلار کام

1 A: صاحبتیه; C: om.
2-2 Qur’an LXXX: 34–36.

بیله اوروش سالدیلار و بو خبر وحشت‌مآل مسامع جاهُ جلال‌غه مسموع بولغاچ حضرت ظل‌اللهی کوکبهٔ پادشاهی بیله بارکاه دولت‌پناه‌دین آتلانیب اعلام نصرت‌فرجام‌نی جلوه‌غه کیرکوزوب اعدای دولت مقابله‌سیغه باریب صولت تمام بیله صف توزدی اول چاغدا اهل
125a فساد || و ارباب عناد صفوفیدین بعضی قانی تولغان ییکیت‌لار متهورانه چیقیب کمال نکبت‌دین اظهار جلادت قیلیب سپاه ظفرپناه صفوفی‌نینک میمنهٔ میمونیغه‌کیم قراقلپاقیه و کوکلانیه شجعاسی‌غه مقرر ایردی آت سالیب اوق آتیم بلکه نیزه سالیم یرکا کیلیب حمله ییتکوردی‌لار و قراقلپاقیه شجعاسی‌کیم هر بیری شجاعت بیشه‌سی‌نینک غضنفری و مبارزت عرصه‌سی‌نینک دلیر صفدری ایردیلار اعدای دولت‌نینک موناق زیاده‌سرلیک یقاسیدین جلادت باشین چیقاریب حمله‌آور و صرامت‌کستر بولغانیدین بغایت متعصب و متاثر بولوب عرق حمیت‌لاری حرکت‌کا کیریب شیر ژیان و فیل دمان یانکلیغ نعرهٔ هیبت‌نشان و آشوب صلابت‌اقتران‌لارین کردون‌سا و عرش‌فرسا قیلیب مفسدلار اوستیکا برق خاطف‌دیک سرعت تمام بیله آت سالدی‌لار و اهل فساد عرصهٔ کارزاردین روی‌کردان بولوب [1]کانهم حمر مستنفرة فرت من قسورة[1] استعجال مالاکلام بیله فراری بولدیلار و سپاه ظفرپناه و شجعای نصرت‌دستکاه جهد تمام بیله تعاقب قیلیب شجاعت بازوسین مبارزت آستینی‌دین
125b چیقاریب غیرت صمصامین انتقام || قینی‌دین سوغوروب جلادت سنانین مفسدلار جانبی حواله قیلیب خون‌فشانلیغ و جان‌ستانلیغ رسومی‌غه سعی تمام بیله اقدام کورکوزدی‌لار و چون بو واقعه‌نی مشاهده قیلغاچ سپاه باغیه و افواج طاغیه‌نینک بنای استقامتی متزلزل بولوب صفوف کثافت [2] وقوف‌لارین بوزوب [3]سیهزم الجمع ویولون الدّبر[3] کریمه‌سی‌نینک موداسی بیله قرار و ثبات سررشته‌سین قول‌لاریدین بیریب هزیمت طریقی‌غه فرار قدمین اوردی‌لار و[4] [6]یقول الانسان یومئذ[5] این المفر[6] آیتی‌نینک مفادی بیله قایسی طرف‌کا قاچارنی بیلمای بعضی قیادین اوچوب و بعضی دریاغه اوروب و بعضی قوم طرفیغه قاچیب [2]یوم یفر

1-1 Qur'an LXXIV: 50–51.
2 A, B, C: کسافت.
3-3 Qur'an LIV: 45.
4 A, B, C: و in red.
5 A, B, C: یومئیذ .
6-6 Qur'an LXXV: 10.

توفراقیغه سورتوب اتفاق بیله عرض قیلدی‌لارکیم اکرچه سپاه قاهره و افواج وافره هجوم تمام بیله سیل یانکلیغ میل کورکوزسه شک یوقتورکیم قلعه ارکانیغه ویرانلیغ بیتکوروب
124a ارباب بغی و اصحاب عنادغه دست تاپغای‌لار اما احتمالی بارکیم || شجعای نامدار و سپاه جلادت‌شعارنینک کوهر وجودلاریغه‌کیم شجاعت و صرامت بازاری‌نینک زیب و زینتی‌دور خللی و نقصی یتوشسه‌کیم اول خزف[1] مقدارلارنینک یوز مینکی اکر تصرف رشته‌سی‌کا چیکیلسه بیری‌نینک نقصانیغه آرزیماس و ینه[2] اکر قلعه قهراً و قسراً[3] مفتوح بولسه کوب خونریزلیک و فتنه‌انکیزلیک‌لار ظهورغه یتیب قلعه اهلی صغاراً و کباراً نابود و مفقود بولغوسیدور بو ایش داغی همت سلطانی و کرم خاقانی‌دین روا و لایق ایرماس نیدین‌کیم اول جماعه قدیمی خذمتکار و بایری نمک‌پرورده‌دورلار و بو آستان دولت‌پاسباندین اوزکا ملجا و ملاذلاری یوقتور و حالا قیلغان کناه و عصیان‌لاریدین خجل و شرمسار بولوب سطوت خاقانی و غضب سلطانی‌دین متوهم بولوب قلعه‌دین چیقیب آستان‌بوسلیغ شرفیغه بیتا آلمایدورلار انشاء الله تعالی الامور مرهونته باو قاتها مضمونیچه وقتی بیله ینه اوزلاری درکاه عالم‌پناه توفراقیغه اعتذار تمام و انکسار مالاکلام بیله کیلیب اطاعت و عبودیت جبهه‌سین سورتارلار ایمدی بو بندهٔ کمینه‌لار و بو جان‌سپار دیرینه‌لارنینک اتفاق
124b و التماس‌لاری بودورکیم قلعه تسخیری اوچون تصدیع || چیکمای محاصره ترکین توتوب مرو دیاریدین عنان انصراف‌نی خوارزم جانبی منصرف قیلسانکیز چون اول حضرت کمال کرم و خوبئ شیم مقتضاسیدین امرای عظام و کبرای ذو الاحترام‌نینک التماس و التجاسین مبذول توتوب چهارشنبه کونی اوردوی همایون و موکب قیامت‌نمون بیله کوچوب مرو دریاسی‌نینک شمالیه طرفیغه اوتوب معسکر عساکر فیروزی‌اثر و مستقر بارکاه سعادت‌کستر قیلیب نزول ایتی همول کون کیچ پیشین چاغی تکه طوایفی‌نینک اکثر معاند و متمردلاری اتفاق بیله سالور خلقی‌نینک امدادی‌غه کیلیب سالور خلقی داغی آلارنینک کیلماکیدین بغایت قوی‌دل و مستظهر بولوب بارچه‌سی اتفاق بیله آتلانیب کوب ییغین بولوب هیأت اجتماع بیله دریادین اوتتی‌لار و معسکر همایون‌غه یاوق کیلیب یاساو یاساب قراول‌لار

1 A, B, C: خذف.
2 A: ینه above the line.
3 A,B: فسراً.

تیوه و ایکی یوز تیوه و اوچ یوز تیوه اولجه بار ایردی اوزکا اموال‌نی موندین قیاس قیلسه بولور و اوزکا اسباب و اشیانی مونینک یوزیدین بیلسه بولور مثنوی

سپاه اهلی سوروب رخش چپاول
اوزاتیب هر طرف دست تطاول
آلیب بغی اهلی‌نینک مالُ جهاتین
خراب ایلاب[1] مقامُ مزرعاتین
نی اوطانیدین آثاری هویدا
نی مزروعاتیدا بیر دانه پیدا
سوروب هر ساری رخش غارتُ کین
بولوب مال غنیمت بیرله غرین
آغیر اولجه توشوب اولنوع‌کیم عقل
قالیب حیران که نی نوع ایلاکای نقل
تولوب هر قوش‌غه اولجه نیچه خروار
بولوب اوردو ایچی بیر کرم بازار

123b چون حضرت ظل‌اللهی کوردی‌کیم سالور مفسدلاری || اطاعت و انقیاد قلاده‌سیغه متقلد بولمایدور و عبودیت رقبه‌سین متابعت ربقه‌سیغه بیتکورمایدور آخر الامر عرق غضب سلطانی حرکت‌کا کیریب معسکر همایون ایچرا منادی قیلدوردیکیم لشکریه اهلی بیل و بالتو و سه‌پایه و شاتو و جمیع قلعه‌کن‌لیک و حصارافکن‌لیک اسباب و آلاتین مهیا و آماده قیلسون‌لارکیم تانکلا قلعه‌کشای‌لیق اموریغه سعی تمام ظهورغه بیتکوروب سپاه شجاعت‌فرجام و شجعای نصرت‌التزام‌نی قلعه‌غه یوکورتورورمیز چون اهل لشکر بو ندای دولت‌اثرنی مسموع قیلغاچ مسرت تمام و بهجت مالاکلام بیله جلادت‌آثار نجارلارغه رفعت‌مدار زنکولار توزاتدوروب قلعه‌کشای‌لیق اسبابی تهیه‌سیغه اشتغال کورکوزدی‌لار همول کیچه‌کیم چهارشنبه تونی ایردی ارکان دولت و اعیان حضرت و جمیع صنادید لشکریه و مشاهیر عسکریه باریاب مجلس حضور بولوب صدق و اخلاص یوزین عبودیت

1 A: ایلاب above the line.

اوزلارین سپاه ظفردستگاه مقابله‌سیغه ییتکوردی‌لار اول حال‌دا بعضی شجعای نامدار و قتلای کینه‌کذارکیم صهبای مقاتله‌غه خمار بولوب سواش و پرخاش[1] کیفیتی انتظارین چیکار ایردی‌لار غیرت شبدیزیغه مهمیز بیریب شجاعت حسامین صرامت نیامیدین چیکیب شیر ژیان و ببر دمان یانکلیغ ارباب خذلان‌غه متعاقب حمله‌لار ییتکوردیلار خصوصاً اول جمله‌دین جمشیدیه طایفه‌سی میر محمد خان و عبد الله خان باشلیغ شجاعت ذاتی غیرت فطری مقتضاسی بیلاکیم اول جماعه‌نینک طینتی‌دا مخمردور برق خاطف‌دیک سرعت بیله آت سالیب تیغ تیز شعاشعی و سنان خون‌ریز لوامعی‌نینک صاعقه‌ریز و آتش‌انکیزلیکیدین اکثر اهل عنادنینک خرمن وجودین کویدوروب عدم ییلی‌کا ساوردی‌لار و قالغانی بهادرلارنینک حملات صرصرصفاتیغه
طاقت ثبات کورکوزا آلمای اوز بخت برکشته‌لاریدیک میدان فضاسیدین || روی‌کردان بولوب 122b
فرار اختیار ایتی‌لار و جلادتمند مبارزلار اشهب کردون‌مانندیغه شهاب‌آسا تازیانه‌لار اوروب فراری بولغان مفسدلارنی قلعه‌غه کیرکونچه تعاقب قیلیب سنان خونفشان اشارتی بیله یاغی‌لارنینک کوپراکین افتانُ خیزان جهنم عقوبت‌کاهی‌غه روان قیلدیلار و بی‌نهایت باش کیسیب کوب آت و اوزکا غنایم‌غه متصرف بولدی‌لار اما شجعای ظفرانتمای‌دین ایکی اوچ کیشی مفسدلار ملتوقی اوقیدین زخمدار بولدی و حضرت ظل‌اللهی همول کون کیچ‌کاچه قلعه‌نینک اطراف جوانبی‌دین سوران سالدوروب و توب آتدوروب عصر چاغی بعضی سپاه‌نی محاصره امریغه تعیین ایتیب معسکر همایون‌غه عطف عنان قیلیب بارکاه رفعت‌نمون‌نی فیض نزولیدین غیرت جنان قیلدی همول کیچه مسند عزت و سریر دولت‌دا تمکن و استراحت قیلیب تانکلاسی دوشنبه و سه‌شنبه کونی رکوب قیلمای حاتم‌لیق مسندیدا آرام توتوب کارزار هنکامی‌دا مبارزت اظهار قیلیب ایش کورکوزکان و باش کیلتورکان و آت توشورکان بهادرلارغه احسان و اصطناع کورکوزوب خلاع
خورشیدشعاع بخششی‌دین طلاپوش قیلدی و نقود نامعدود انعامی‌دین || کیسهٔ مدعالارین 123a
تولتوروب مقصد در آغوش ایتی و همول ایکی کون مدتیدا اول حضرت‌نینک اجازتی بیله سپاه سیل‌اثر و عساکر جلادت‌کستر اطراف و اکناف‌غه چپاول و تطاول طوفانین ییتکوروب سالور مفسدلاری‌نینک بارچه منازل و مساکن‌لارین خراب و ویران بلکه بی‌نامُ نشان قیلدیلار و اول یانکلیغ غنایم فراوان و اموال بیکرانغه متصرف بولدی‌لارکیم سپاه دولت‌پناه‌نینک اکثری‌دا یوز

1 A, B, C: فرخاش.

کمال چُست و چابک‌لیکدین بهادرلارنینک تیغ انتقامیدین قوتولوب صعوبت تمام و مشقت مالاکلام بیله اوزلارین قلعه‌غه ییتکوردیلار اول اثنادا حضرت ظل‌اللهی شوکت لایتناهی بیله معسکر معلادین اوردوی اعلا و موکب والا بیله کوچوب توب توپخانه بارکاه و شمیانه و عساکر محشرنظام و هجوم قیامت‌ازدحام بیله صرصر و دبور یانکلیغ دریادین عبور قیلیب سپاه بسیار و افواج بیشمار بیله دریای آفت و سیل مخافت‌دیک قلعه‌نینک اطراف جوانبین محیط‌کردار احاطه قیلیب حملات دلیرانه و صدمات شیرانه بیله هر طرف‌دین سوران سالیب توب‌اندازلیغ مراسمی بیله قلعه‌نینک اکثر عماراتین خراب و ویران و متحصن‌لارنینک کوپراکین مجروح و بی‌جان قیلدیلار و چابکدست و تهورپرست بهادرلار قلعه‌دین اظهار شجاعت قیلیب میدانغه چیقغان مفسدلاردین تیغ تیز و سنان خون‌ریز ضربی بیله کوب کیشینی قتل‌غه ییتکوروب باشین کیستی‌لار همول کون سپاه نصرت‌پناه‌دین یموتیه جماعه‌سی‌نینک معتبر و تهورپرور
121b شجعاسیدین یخشی کل و قول‌لار || زمره‌سیدین محمد شریف قول‌غه اهل عناد اوقلاریدین آغیر زخم یتیب اول زخم شدتیدین سونکراق فوت بولدیلار و حضرت ظل‌اللهی همول کون عصر هنکامی‌دا قلعه محاصره‌سیغه شجاعت‌پژوه و رستم‌شُکوه سرکرده‌لارنینک بعضی‌سین اوزلاریغه تعلق‌لیغ سپاه بیله تعیین ایتیب اوزی معسکر همایون و اوردوی سعادت‌نمون‌غه‌کیم قلعه‌نینک شرقی جانبی‌دا و دریانینک جنوبی قیراغی‌دا مهیا بولمیش ایردی کوکبهٔ والا بیله عنانتاب بولوب نزول میمنت‌شمولی شرافتی‌دین بارکاه جهان‌پناه قبه‌سین مهر و ماه قمه‌سیدین اوتکاردی و همول کیچه اورنک‌نشین استراحت و بزم‌آرای محفل عشرت بولوب تانکلاسی یکشنبه صباحی‌کیم انجم شاهی نور و بها سپاهی بیله مشرق بارکاهی‌دین چیقیب سپهر اخضر قورغانی ساری عزیمت یکرانین سوردی اولحضرت داغی آفتاب‌وار صلابت سهمکین و شوکت جمشیدآیین بیله سمند دوند دولت‌غه[1] رکوب قیلیب ازدحام قیامت‌انتظام و عساکر ظفرالتزام بیله معسکر سعادت‌اثردین چیقیب اعلام میمنت‌فرجام‌نی جلوه‌کر قیلیب کوکبهٔ تمام بیله قلعه
122a اوستیغه باریب صفوف نصرت‌وقوف‌نی آراسته و پیراسته‌لیغ بیله توزوب || محاصره امریغه قیام کورکوزدی اول اثنادا فساد اهلی قلعه‌نینک کون‌باتار جانبی‌دین هجوم عام و غوغای مالاکلام بیله چیقیب غایت جهالت و نهایت نکبت‌دین محاربه میدانیغه مبادرت یکرانین سوروب

1 A: om. غه.

سالور طوایفی‌نینک بیر تیره‌سی‌نینک || سرداری خواجه نظر سیلیم[1] سطوت خاقانی و صولت 120a
سلطانیدین متوهم و هراس‌مند بولوب معاندت و مخالفت‌دا اوزکا ایل بیله متفق بولمای اوز ایل
و احشامین کوچوروب قلعه‌غه کیرکوزمای یوز مینک عجز و اضطرار بیله کیلیب اول حضرت
آتی‌نینک توییناقیغه انکسار باشین قویوب اظهار اطاعت و عبودیت قیلدی و اول حضرت آنکا
نوازش‌لار کورکوزوب درکاه عالم‌پناه ملازم‌لاریدین صداقت و خصوصیت‌توام ویس محرم‌نی
آنینک بیله همراه بویوروب ایل و احشامین کوچوروب کیلتوروب اوردوی اعلا و معسکر معلاغه
توشوردی و همول کون اولحضرت پیشین‌غه‌چه قلعه و قلعه اهلی ساری پی‌درپی توب آتدوروب
پیشین‌دین سونک اول موضع‌دین عنانتاب بولوب اوردوی همایونغه‌کیم دریانینک شمالیه
قیراغیدا یوقاریراق‌غه توشوب برپا قیلیلیب مهیا بولمیش ایردی نزول کورکوزدی و همول کیچه
چابک‌دست و شجاعت‌پیوست سرکرده‌لاردین شاه مراد ایناق و خدایار بی و سید نظر بی و
غیرهم‌نی معسکر دولت‌اثر اطرافی‌نینک قراول‌لیقی‌غه نامزد قیلیب سریر سلطنت‌دا آرام‌کزین
و مسند استراحت‌دا پهلونشین بولدی و تانکلاسی شنبه صباحی || طلیعهٔ صبح‌دین سونک 120b
قراول‌لار جمع بولوب حضرت ظل‌اللهی‌نینک آستان فلک‌نشانی خذمتی‌غه متوجه بولغاچ
سالور مفسدلاری‌دین کوب آتلیغ اتفاق بیله قلعه‌دین چیقیب کمال جهالت و غایت نکبت‌دین
دریانی عبور قیلیب اوزلارین معسکر همایونغه یتکوروب بیر طرف‌دین مداخلت کورکوزدی‌لار
اول اثنادا بو واقعه خبری مسامع جاهُ جلال‌غه یتوشوب فرمان واجب الامتثال موجبی بیله
مذکور بولغان قراول‌لار آستانهٔ دولت‌نشانه پایکاهی‌دا یکران جلادت‌غه رکوب قیلیب قضای
آسمانی یانکلیغ سرعت تمام بیله اول قانی تولغان مفسدلارنینک اوستیغه خرام کورکوزدیلار
و مفسدلار بهادرلارنی اوزلاری‌نینک قصدیغه بلای مبرم‌دیک متوجه کوروب استعجال قانونی
بیله فرار آهنکین توزدیلار و قراول‌لار سرخیلیدین شاه مراد ایناق و سید نظر بی‌کیم جلادت
و شجاعت‌دا ابنای جنسی‌دین ممتاز صرامت و مبارزت‌دا زمان شجعاسیدین سرافراز ایردیلار
سُرعت تمام بیله آتلاریغه مهمیز بیریب دریا کناریغه یتیب سوغه کیرکان حال‌دا اول اجل
یتکان باغی‌لارنینک عقبی‌دین یتیب سنان جانستان و تیغ خون‌فشان ضربی بیله تورت نفرنی
سو ایچی‌کا || آتدین سرنکون ییقیب غرقهٔ کرداب عدم و محرقهٔ آتش جهنم قیلدیلار و اوزکاسی 121a

1 B, C: سلیم.

یـر اعـضـاسـی‌غـه زلـزلـه سـالـیـبـان
فـلـک جـسـمـی آرامـــی‌نـــی آلـیـبـان
یـاغـیـب آتـشـیـن کُـلَّـه‌لار بی‌حسـاب
عـدو خـیلی اوزره نیچوک‌کیم شهاب
اوتـوب قـلعـه‌نی چـاک ویـران قیلیب
فـسـاد اهـلـی‌نـی تـیـربـاران قیلیب
یـتـیـب چـرخ اوجـیـغـه افـغـان‌لاری
جـهـنـم تـوبـیـکـا[1] ولـــی جـــان‌لاری

و آنینکدیک شور و آشوب اثناسیدا قلعه‌نینک قبله طرفیدین بغی و عناد اهلی هجوم تمام بیله چیقیب اوتون و چوب و بعضی قالغان اسباب و حواشی‌سین چابک‌لیک اظهاری قیلیب آلورغه اشتغال کورکوزدیلار اول حال‌نی کورکاچ بعضی تهورپرست و چابکدست ییکیت‌لار دریادین اوتوب حملهٔ صرصراثر بیله مفسدلارکا اوزلارین ییتکوردی‌لار و مفسدلار بولارنی آز کوروب قلعه‌دین هجوم تمام بیله چیقیب آت سالدیلار بهادرلار آزلیق جهتی‌دین روی‌کردان || 119b
بولوب فرار کورکوزدی‌لار و اول حال‌دا مفسدلار بهادرلارنینک ایزیدین آت سالیب ایکی اوچ کیشی‌نی قتل‌غه ییتکوروب ایکی اوچ کیشی‌نی زخمدار قیلدی اول جمله‌دین بک نیاز ارابه‌چی مقتول بولوب بیک نظر بیک خوقندی زخم کوتاردی اول چاغدا حضرت ظل‌اللهی بکمان بی باشلیغ بعضی سرکرده‌لارنی نوکرلاری بیله نامزد قیلدی تاکیم قلعه‌دین چیقغان فساد اهلیغه کوشمال عظیم ییتکورکای‌لار و مأمورلار فرمان واجب الاذعان موجبی بیله ریح عاصف‌دیک دریادین عبور قیلیب عناد اهلی‌نینک اوستیغه برق خاطف یانکلیغ سرعت تمام بیله آت سالدیلار و اول کروه شقاوت‌پژوه بهادرلارنینک حملهٔ صرصروشیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلمای اوز اقبال برکشته‌لاریدیک روی‌کردان بولوب قلعه‌غه کیریب متحصن بولدیلار و قلعه اوستیدین تفنک‌اندازلیق‌غه مشغول بولوب مدافعه امریغه قیام کورکوزدیلار و بهادرلار[2] تمرد اهلیدین همول کون کوب کیشی‌نی اسارت قیدیغه چیکیب نظر انور پیشکاهی‌غه کیلتوردی‌لار درحال فرمان قضاجریان موجبی بیله اکثر اُسرا سیاستکاه‌دا قتل‌غه یتی‌لار و همول کون

1 A: بوییکا.
2 A: om. لار.

چون حضرت ظل الله خلافت‌پناهی موندق دبدبهٔ دوست‌نواز و کوکبهٔ دشمن‌کداز بیله اولوغ چاشتکاه‌دا یول اوتان قلعه‌سی‌نینک بیر فرسنک‌لیک اشاقیدین مرو دریاسی‌نینک کناریغه وارد بولدی و اول موضع‌دا اندک توقف قیلیب سپاه نصرت‌پناه مراکب و مواشی‌لارین سوغاریب بولغاندین سونک صفوف سعادت‌وقوف‌نی اهتمام تمام بیله بیزاب یول اوتان قلعه‌سی‌داغی سالور طوایفی‌کیم باغی‌لیق و مفسدلیک عصیانی‌نینک بار کرانین بویون‌لاریغه
118b آلمیش ایردی‌لار اول جماعهٔ باغیه و طایفهٔ طاغیه اوستیغه || نهضت لواسین جلوه‌کر قیلیب قلعه مقابله‌سیغه یتیب دریانینک شمالیه قیراغیدا یاساو یاساب توقف علمین برپای قیلدی و قلعه اهلی اوَّل قلعه‌دین چیقماق و اطاعت قیلماق وعده قیلیب بیرار ساعت‌دین سونک سرانجام و سررشته‌سین توتوب قلعه‌نینک بارچه مخارج و مداخلین بیرکیتیب قیلغان وعده‌سین بوزوب تفنک‌اندازلیغ رسومی‌غه اشتغال کورکوزدی‌لار چون اول جماعهٔ شرارت‌آمیزنینک بو یانکلیغ حرکت شقاوت‌انکیزی صرصری‌دین نایرهٔ غضب سلطانی التهاب تاپیب موقف جاهُ جلال‌دین فرمان لازم الامتثال صادر بولدیکیم توب‌اندازلیغ رسمی بیله اول کروه شیاطین‌آثارنینک اوستیغه [1]وجعلناها رجوماً للشیاطین[1] کریمه‌سی‌نینک مضمونیچه کلولهٔ آتشین‌نینک ضروب متوالی‌سیدین برق‌ریزلیک و صاعقه‌انکیزلیک کورکوزسون‌لار حسب الفرمان عالی قادرانداز توپچی‌لار کردون‌کوب و رعدآشوب توب‌لارنی دریا کناریغه کیلتوروب قلعه جانبی‌غه قراتیب مفسدلار قصدیغه آنداق آتتی‌لارکیم قلعه دیواری‌نینک اکثر مواضعین اوشاتتی‌لار و توب آغزیدین آنداق آتش‌فشانلیغ کورکوزدی‌لارکیم فساد اهلی
119a || جان پلیدیدین مواصلت امیدین اوزدی‌لار مثنوی

بولوب توب‌لار ایله آتش‌فشان
که آتشکده بولدی یکسر جهان
قالین دودی کردون یوزینی توتوب[2]
صداسی هم اوج فلکدین اوتوب
بولوب کر فلک اوزره خیل ملک
یر آستیدا هم باریب اوزدین سمک

1-1 Qur'an LXVII: 5.
2 A: توب.

برابر صف ایکی یاندین سراسر
سراسر ایکی یاندین صف برابر
باریب مغرب یمین اهلی قطاری
یتیب مشرق ساری صف یساری
یوروب یرلیک یریدا جای بر جای
کوتارمای بیر بیریدین ایلکاری پای
یوروب ایزلیک ایزیدین نیچه یوز صف
و لیکن اوق مثل‌لیک بارچه توز صف
بولوب کردی قویاش‌غه مانع نور
یاروق کون ظاهر ایتی شام دیجور
قیلیب جلوه صفوف ایچرا لوالار
آنینکدیک‌کیم || سهی‌قد دلربالار 118a
آچیب نصرت ییلی کلکون یالاونی
نیچوک‌کیم تیز ایتار صرصر آلاونی
سنان‌لار ظاهر ایلاب ایله کثرت
که کویا نیستان‌دور بی‌نهایت
بیدولار توینا‌غیدین سیکرابان برق
جهان‌نی شعله ایچرا ایلابان غرق
بهادرلار قوشاب یکسر یراغین
مسلح ایلابان باشدین ایاغین
سکونُ سیر ارا دلکش نظامی
ولی محشردین افزون ازدحامی
یر اعضاسیغه لرزه ثقلی سالیب
ولی وهمی فلک آرامین آلیب
نه امکان‌کیم دیسه وصفی‌نی یوز ییل
قیلا آلغای بیان مینکدین بیرین تیل

هـر نـشـیـبـی‌غـه تـوشـسـه نـاکـاهـان
تـا قـیـامـت چـیـقـارغـه یـوق امـکـان

حضرت ظل الله نصرت‌شعار آنینکدیک ناهموار و حمیم‌آثار قوم‌غه [1]ومن یتوکل علی الله فهو حسبه[1] مدلوله‌سی بیله توکل توسنین سوروب [2]وأفوض امری الی الله[2] مصدوقه‌سی بیله عنان اختیارین تنکری تعالی‌نینک دست اقتداریغه تاپشوردی و شبکیر بیله اوچ منزل‌لیک یول یوروب یکشنبه کونی حضرت حق سبحانه و تعالی کرمیدین بی‌کدورت و بی‌اکراه مذکور بولغان قوم پشته‌لارین تیغ سرعت بیله قطع قیلیب یاری حاجی قودوقی‌نینک حوالی‌سین مضرب بارکاه دولت و مقر سرادقات صولت قیلیب فیوضات نزولیدین سرشار و شاداب‌لیغ بیتکوردی و همول کون غرهٔ ماه شوال و عید رمضان ایردی و آندا بیر کون مسند عزت‌دا استراحت قیلدی تاکیم سپاه ظفرپناه سو آلیب فراغت بولدی‌لار سه‌شنبه کونی یاری حاجی قودوقیدین کوچوب اوچ کیچه شبکیر قیلیب آلتی منزل‌لیک یول یوروب جمعه کونی‌کیم شوال آیی‌نینک آلتی‌لانجی
117b کونی ایردی صفوف نصرت‌وقوف‌نی آراسته و پیراسته || قیلیب جوانغار و برانغارنینک تصفیه و تسویه‌سیغه ضابط یساقچی‌لار اهتمام تمام بیله اشتغال کورکوزوب مانکلای و ساقه‌سین شجعای نامدار و قتلای کینه‌کذارنینک ذوات نصرت‌آیات و انفس ظفرعلاماتی بیله بیزاب حضرت ظل‌اللهی‌نینک اوزی نجوم تابان اراسیدا خورشید درخشان یانکلیغ قلبکاه دولت‌پناه‌دا تمکین تمام و صولت مالاکلام بیله خرام کورکوزدی مثنوی

خـــرام ایـــلاب شـهٔ کـردون‌صـلابـت
قـیـلـیـب اظـهـار آیـیـن مـهـابـت
سـوروب اشـهـب نـیـچـوک‌کـیـم مـهـر انـور
نـجـوم‌آسـا ایـزیـدا خـیـل لـشـکـر
تـولـوب خـیـل سـپـه‌دیـن وادیُ قـوم
نـیـچـوک‌کـیـم کـوک یـوزیـنـی تـوتـتـی انـجـم
تـوزولـوب صـف عـجـب انـدازه بـیـرلـه
یـانـکـی طـورُ نـظـام تـازه بـیـرلـه

1-1 Qur’an LXV: 3.
2-2 Qur’an XL: 44.

همول کون شکارگاه‌دین مراجعت قیلیب پیشین چاغی شیخ آریقی‌غه‌کیم اوردوی اعلا و بارگاه معلا آندا نزول ایتمیش ایردی تشریف حضوری بیله بهشت قصوری یانکلیغ مسرت‌بخش افواج منصور قیلدی همول کون بلاغت‌نشان فصاحت‌توامان داملا محمد نظر دیوان‌کیم آستان دولت‌آشیان منشی‌لاری‌نینک سرخیل و سرامدی ایردی بو سفر میمنت‌اتحادغه مقطع دست سارق بارها باد مصرعین تاریخ تاپیب‌دور چون اولحضرت چهارشنبه کونی مذکور منزلدین موکب همایون و کوکبهٔ روزافزون بیله کوچوب دریا ساحلیدین قطع منازل و طی مراحل قیلیب یتی کوندا شیشلی قرا آیغیر بیشه‌سیغه وارد بولوب اوردوی دولت‌پناه و سپاه نصرت‌دستگاه‌غه مقر و آرام‌گاه قیلدی و همول منزلدا ظهیر الدولة و الدین معین الفقراء و المساکین امیر بی‌نظیر روشنضمیر محمد امین ایناق دام دولته فی الآفاق مشایعت طریقه‌سی بیله اول حضرت ملازمتی‌دا چیقیب ایردی آنینک رأی
عالم‌آرایی‌غه دار السلطنهٔ خیوق نیابتی منصبین ارزانی توتوب || قایتاردی و چهارشنبه کونی دبدبهٔ 116b
حیرت‌افزا بیله عزیمت‌نما بولوب مراحل خارستانین فیض نزولیدین کلشن و منازل شبستانین پرتو حضوری‌دین روشن قیلیب آلتی کوندا قباقلی موضعی‌غه یتیب عساکر ظفرمآثرغه معسکر و رایات شرافت‌آیات‌غه مستقر قیلیب استراحت کورکوزدی و همول منزل‌دا بیر کون فراغت تمام بیله آرام‌کزین بولوب چول تدارکی اوچون سپاه قاهره‌نینک مشک و مطهره‌لارین دریا سوییدین لبریز قیلدوروب پنجشنبه کونی‌کیم رمضان المبارک آیی‌نینک[1] یکرمه سیکیزی و استرکاب سعادت‌مآبی‌نینک یکرمه بیرلانجی کونی ایردی قباقلی‌دین ازدحام قیامت‌فرجام بیله کوچوب هفت ریک خوارزم قطعی‌غه سمند صرصرخرام‌نی سوروب مسافت‌نوردلیک‌کا اقدام کورکوزدی و یولدا بیر قونوب شبکیر بیله تانکلاسی جمعه کونی چاشت چاغی اقبال بخت رهنمون‌لیغی بیله تخت موضعی‌غه یتیب نزول ایتی و همول کون آلامانغه سو آلدوروب تانکلاسی شنبه کونی اولموضع‌دین رحلت کوسین چالدوروب تخت بیله یاری حاجی آتلیغ قودوق‌نینک اراسیداغی ریک‌زار هول‌آثارکیم هر بلندی اُتروسیدا فلک عقبه‌سی تحت الثرا توبیکا برابر و هر چوقوری
قارشوسیدا تحت الثرا حضیضی || سپهر خضرا اوجی‌غه همسر ایردی نظم 117a

هر بلندیغه چیقسه پیک نکاه
تا ابد تاپماغای توشارکا راه

1 A: نینک above the line.

شهریاریم‌کیم عبودیت قدین خم ایلابان
هر کیچه حق طاعتی‌غه صدق ایله ایلار تلاش
بو جهت‌دین‌دورکه اظهار ایلابان قوللوق آنکا
بارچه عالم اهلی قویمیش عجز ایله الیدا باش

و تانکلاسی شنبه کونی یانکی آریق‌دین شوکت شاهانه و حشمت خسروانه بیله نهضت علمین جلوه‌کر قیلیب آس موضعی‌دا بارکاه عالم‌پناه قبه‌لارین کردون‌مماس قیلدوروب نزول سعادت‌شمول فیوضاتیدین کلستان ارم‌دیک سبز و خرم قیلدی و یکشنبه کونی آندین کوچوب
115b || هزاراسب قلعه‌سی‌نینک آغوش انتظارین شاهد دخولیدین لبریز و سرشار قیلدی و همول کیچه‌کیم دوشنبه اقشامی ایردی توفیق سبحانی بیله کلام ربانی ختمین اتمام‌غه یتکوروب امام و سامع بولغان قاری‌لارنی کیمخا خلعت‌لار و کران‌بها لباس‌لار کیدوروب مبالغ وافره و نقود متکاثره بیله جیب مراد و کیسهٔ مدعالارین تولتوروب اجناس و اشباه‌لاری اراسیدا ممتاز و غنی سرافراز و مستغنی قیلدی و تانکلاسی دوشنبه کونی هزاراسب‌دین کوکبهٔ تمام و افواج محشرازدحام بیله تیبرانیب فتنک‌نینک جنوبیه طرفیدا ساری حاجی آتلیغ بزرکوارنینک جوار فیض‌آثارین مخیم خیام اقبال و مضرب بارکاه اجلال قیلیب نزول ایتی و سه‌شنبه کونی آندین اوردوی همایون و موکب میمون‌نی شیخ آریقی‌غه کوچوروب اوزی خلاصهٔ سپاه و ملازم قربت‌دستکاه و میرشکار خصوصیت‌آثارلار بیله قیر اوستیغه چیقیب اجل‌چنکال ایتالکولارنی صرصرمثال آهولارغه سالیب شکاراندازلیغ تماشاسی‌غه اشتغال کورکوزدی مثنوی

شـــاه عـــزم ایـــلابـــان تـمـاشـاغـه
اوردی یـــوز کـوهـســارُ صـحـراغـه
آت سوروب لحظه لحظه قوش سالیبان
هـر نـه صـید اولـسـه بـارینـی آلـیـبـان
116a قـالـمـایـیـن || وحـش طـیـر صـحـراده
بـولـدی صـحـرا وحـوش‌دیـن سـاده
آلـیـبـان کـامـی‌نـی تـمـاشـادیـن
قـایـتـی اوردو ســاری صـحـرادیـن

سلاطین منزلت‌دستگاه و امرای عالیجاه و اُمنای صداقت‌اکتناه و اکابر قربت‌آگاه و اعاظم خصوصیت‌انتباه‌نینک همعنان و همراه‌لیغی بیله دار السلطنهٔ خیوق صانها الله تعالی عن آفة الحرق و الغرق‌دین چیقیب الویهٔ دولت‌تعبیه‌نی جلوه‌کر قیلیب مقصد طریقی‌غه رأیت‌افراز نهضت و مرصد طرفیغه قدم‌انداز عزیمت بولدی مثنوی

چو شه صولت بیله سوردی تکاور
زمانه اهلی بولدی حیرت‌آور
توزوب آیین یاسا اوزکا یانکلیغ
نظام عالم‌آرا اوزکا یانکلیغ
توزوبان نیچه صف کینی‌چه شه‌لار
توزوب شه‌لار ایزیدین صف سپه‌لار
چیقیب آتلار تویاغی تیره کردی
قویاش رخسارین ایتی لاجوردی
توتوب کثرت‌دا عالم‌نینک تمامین
خجل قیلدی قیامت ازدحامین

چون بو یانکلیغ ازدحام تمام و کوکبهٔ نصرت‌التزام بیله خورشید عالم‌آرادیک مسافت قطعی‌غه عزیمت‌نما بولوب یانکی آریق حولیغه تشریف حضور کامل السرور ایلتیب قدوم شرافت‌لزوم فیضی‌دین بهشت قصریدیک مصفالیغ و جنت باغیدیک دل‌آرالیغ ییتکوردی || و همول کیچه 115a
فضیلت‌نشان فصاحت‌لسان سردفتر قُرای زمان مؤمن جان قاری‌نی‌کیم قایم‌مقام امام عاصم و نایب مناب حضرت نافع[1] ایردی و تجوید علومی‌نینک دقتی‌دا و حروف مخارجی‌نینک حقیقتی‌دا طبع بلاغت‌افزا و زبان فصاحت‌آراسین آنداق ایشلاتور ایردی‌کیم قُرای سبعه‌غه حیرت بارماغین تیشلاتور ایردی ختم کلام قیلدورماق اوچون تراویح نمازیغه امام قیلیب عبد الله قارینی‌کیم اولداغی قرآن مجیدنینک تلاوت و محافظتی‌دا فرید زمان و وحید دوران ایردی سامع قیلدی و همول کیچه ثلث کلام‌الله‌نی قرائت[2] قیلدوروب یاریم توندین سونک استراحت کورکوزدی قطعه

1 A, B, C: رافع.
2 A, B: قراءت; C: قرأت.

بـدع رسـمُ راهـیـن عـدم قیلغوچی
ستـمـکرکا دایـم ستـم قیلغوچی

غیاث الملک و الدوله حامی الدین و المله ناصب لوای امن و امان علی رؤس اهل الایمان المتخلق باخلاق السبحان المؤید بتأیید الملک المستعان ابو المظفر و المنصور ابو الغازی رحیم قلی محمد بهادر خان وسع الله تعالی ایام دولته و رفع اعلام شوکته سارق و سالور مفسدلاری‌نینک کوشمال بلکه اعدام و استیصالین پیش‌نهاد ضمیر سعادت‌مآل قیلیب مرو یوروشی عزیمتین جزم ایتی || و نوکر اجتماعی اوچون ممالک محروسه و بلاد 114a
محفوظه‌غه مریخ‌صولت یساول‌لار و بهرام‌سطوت سورداول‌لار ارسال قیلدی و فرمان لازم الامتثال موجبی بیله آز فرصت‌دا آنداق کوب لشکر ییغنالدیکیم تماشاسی نظاره اهلین حیرت بحریغه سالدی مثنوی

سپه هر طرف‌دین کیلیب خیل خیل
یوز اورغای آنینکدیک که دریاغه سیل
قوشولدی باری تورت یاندین کیلیب
دیمای تورت یاندین جهاندین کیلیب
سراسر توتوب جمله عالم یوزین
یاپیب کردی بو نیل طارم یوزین
بولوب اول صفت ازدحامُ هجوم
که بولمای آنینکدیک هجوم نجوم
بولوب منتظر بارچه خیلُ سپاه
که شه قیلغوسی قایسی کون عزم راه

چون فرمان عالی موجبی بیله سپاه نصرت‌پناه و عساکر ظفردستگاه اطراف جوانب‌دین کیلیب اجتماع تاپتی مذکور بولغان ییل یعنی لو ییلی تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتمیش‌دا آفتاب جهانتاب شهسواری سنبله برجیدا جلوه‌کر ایردی رمضان المبارک آیی‌نینک سیکیزیدا جمعه کونی‌کیم ساعت‌لار اسعدی و وقت‌لار ارشدی ایردی حضرت ظل الله خلافت‌پناهی قاضی الحاجات و کافی المهمات درکاهی‌غه عجز و انکسار و نیازمندلیغ || اظهاریدین سونک 114b
دولت رکابیغه مبارک ایاقین قویوب سعادت اشهبی‌غه رکوب قیلیب سپاه نصرت‌پناه و

کونی خوقند ایلچی‌سی قرا باش دادخواه‌غه آستان عالیشان ملازم‌لاریدین یوسف بیک‌نی ایلچی یوسونلوق قوشوب خوقند ولایتی‌غه ارسال قیلدی

حضرت ظل الله سلطنت‌دستگاهی‌نینک قانون شجاعت بیله سارق و سالور مفسدلاری‌نینک قصدیغه مرو ساری عزیمت آهنکین توزکانی و سپاه سنکین بیله یول اوتان قلعه‌سی اوستیدین داخل بولوب محاصره رسومی‌غه قیام کورکوزکانی و باغی‌لارنینک کمال جهالت‌دین لشکر فیروزی‌اثرکا مقابل بولوب شکست فاحش تاپغانی و عرصهٔ مصاف‌دین روی‌کردان بولوب هزیمت وادی‌سیغه چاپغانی و عساکر نصرت‌مآثرنینک سیلاب چپاول بیله اول حوالی‌نینک مواطن و مزارعین ویران و خراب قیلغانی و حضرت ظل‌اللهی‌نینک امرا التماسی بیله محاصره ترکین توتوب مراجعت طریقی‌غه عنانتاب بولغانی خامهٔ واقعه‌پرداز عرصهٔ اوراق‌غه موندق قدم‌انداز بولورکیم چون حضرت ظل الله خورشیدجاه فلک‌دستگاه
انجم‌سپاه سلطان معظم خاقان مکرم سرور سلاطین عالم افضل جمهور بنی آدم خورشید 113b
آسمان عدالت جمشید ایوان مکرمت نهنک عمان استقامت پلنک میدان شجاعت مرتقی مدارج شریعت کاشف اسرار حقیقت شوکت و صولت‌پناه بسالت و سطوت‌اکتناه خدیو جم‌احتشام خسرو دارامقام مثنوی

شهٔ نامجو خسرو ملک‌کیر
خدیو فلک‌قدرُ روشن‌ضمیر
معز مساکین محب امم
محل عطایا محیط کرم
هیجا[1] عرصه‌سی‌دا دلیرُ شجاع
ساچیب تیغی عالم‌غه کوندیک شعاع
شجاعت جهانیغه عالی سپهر
عدالت سپهریغه تابنده مهر
کلستان بولوب عدلیدین ملکُ دین
نه ملکُ نه دین بلکه روی زمین

1 A, B, C:هجا.

قیلیب بخارا اُسراسیدین ایکی اسیرنی‌کیم امیرنینک معتبر کیشی‌لاریدین ایردی قوشوب ارسال قیلدی و ینه درکاه عالم‌پناه ملازم‌لاریدین صداقت‌وظیفه بیکیش خلیفه‌کیم طهران ممالکی‌نینک حکمرانی محمد شاه‌دین کیلکان ایلچی‌کا ایلچی یوسونلوق قوشولوب طهران دار الملکی‌کا ارسال قیلیلیب ایردی بیر نیچه مدت شاه‌نینک عزت و اکرامی مهمانخانه‌سی صدرین نشیمن قیلیب آنینک قوشغان ایلچی‌سی شهسوار خان بیله یبارکان تحفه‌لارین کیلتوروب جمادی الاول آیی‌نینک اوچیدا سه‌شنبه کونی عتبهٔ اعلا خادم‌لاری‌نینک نظر انوری پیشکاهی‌غه یتکوردی

یموتیه شجعاسی‌نینک سارق و سالور کاروانین غارت قیلغانی چون مذکور بولغان آی یعنی جمادی الاول آیی‌نینک اواسطی‌دا یموتیه جماعه‌سیدین سکسان کزیده بیکیت اتفاق بیله سارق و سالور چپاولی اوچون حضرت ظل‌اللهی‌دین رخصت آلیب مرو ساری عازم بولدی‌لار و منازل بی‌پایان و بوادئ بیکران قطعی‌دین سونک رفتک یولیغه
112b وارد بولدیلار اتفاقا همول یول‌دین سارق و سالور خلقی‌دین کوب کاروان || چیقیب بخارا ولایتی‌غه عازم ایردی‌لار همول کاروان‌نینک اوستیدین داخل بولوب بیر حمله‌دا کاروانی‌لارغه دست تاپیب کوپراکین قتل‌غه یتکوردیلار و تورتاوین اسارت قیدیغه مقید قیلیب جمیع امتعه و اقمشه و اموال و اسبابین حیطهٔ تصرف‌لاریغه چیکیب سودادین سود قیلغان تجار یانکلیغ اموال بیکران و اشیای فراوان بیله خرم و شادان سالم و غانم معاودت قیلیب جمادی الثانی آیی‌نینک اوایلیدا درکاه عالم‌پناه ملازمتی‌غه یتیب نوازش پادشاهانه‌دین سرافراز بولدی‌لار و مذکور آی‌نینک اون توقوزیدا جمعه کونی خوقندغه کیتکان ایلچی‌لار یعنی بابا بیک و یخشیمراد بیک مذکور ولایت‌نینک حاکم حکمرانی شیر علی خان‌نینک قوشغان ایلچی‌سی قرا باش دادخواه و یبارکان پیشکش‌لارین کیلتوروب درکاه جهان‌پناه ملازم‌لاری‌نینک نظر انوری پیشکاهی‌غه یتکوردی‌لار و رجب آیی‌نینک اون یتی‌سیدا پنجشنبه کونی بخاراغه یبارپلکان ایلچی رحمان بردی آخوندغه بخارا والی‌سی امیر نصر الله‌نینک قوشغان ایلچی‌سی فتح الله خواجه صدور کیلیب امیرنینک
113a یبارکان تحفات و تنسوقاتین موقف عرض‌غه یتکوردی و شعبان آیی‌نینک سلخی‌دا || جمعه کونی ایران ممالکی‌نینک پادشاهی محمد شاه‌نینک ایلچی‌سی شهسوار خان‌غه رخصت بیریب ولایتی‌غه قایتاردی و رمضان المبارک آیی‌نینک آلتی‌سی‌دا چهارشنبه

همول کون توش چاغی تیوه و قوش‌لارین قایتارغان منزل‌کا کیلدیلار و آندین استعجال تمام
بیله ایلغار قیلیب نماز شام وقتی یاری حاجی قودوقیغه یتیب نزول ایتی‌لار و اول موضع‌دا
111a تیل توتماقغه کیتکان آلامان‌نینک || اون تورتی مرودین چارجوی‌غه غله ایلتاتورغان آرغیشچی
سوداکرنینک اوستیدین قضا جلادی‌دیک داخل بولوب بارچه‌سین قتلعام قیلیب ایلیک
اوچ تیوه و اوزکا اموال و اشیاسین دست تصرف‌لاریغه کیرکوزوب مراجعت قیلیب لشکر
نصرت‌اثرکا قوشولدی‌لار و بارچه سپاه سالم و غانم مظفر و منصور یاری حاجی‌دین کوچوب
اوچ منزلدا تخت‌غه کیلیب استراحت قیلدیلار و آندین حرکت کورکوزوب بیر یاریم منزلدا
قباقلی موضعی‌دین دریای آمو کناریغه چیقتی‌لار و آندین کوچوب منزل بمنزل قطع مسافت
قیلیب ربیع الثانی آیی‌نینک اون بیریدا پنجشنبه کونی آستان دولت‌پاسبان ملازمتی شرفیغه
مشرف بولدیلار و حضرت خلافت‌پناهی مذکور بولغان سرکرده‌لارکا نوازشات خسروانه‌دین
برومندلیغ بیتکوروب کران‌بها خلعت‌لار و مرصع پیچاق‌لار و زردار فوطه‌لار انعامیدین
خرسند و شادکام‌لیغ‌لار بیتکوردی و اکثر لشکریه‌غه داغی سروپای شاهانه بخششی‌دین
سرافرازلیغ‌لار باغیشلادی و معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم مذکور بولغان آلامان چپاول‌دین
111b کیلماسدین بورون ربیع الاول آیی‌نینک اون بیشیدا || چهارشنبه کونی بخارا ایلچی‌سی عبد
الهادی خواجه صلح طلبی بیله قارلی یوزباشی و عبد الرحمان آزاده‌نی آلیب کیلدی بو اجمال
تفصیلی اولکیم چون امیر نصر الله کوردی‌کیم خوارزم سپاهی‌نینک سیلاب چپاول و تُندباد
تطاولیدین بخارا مضافاتی‌نینک اکثر قلاع و بلادی خراب و ویران بولادور مدافعه و مجادله
قیلیب هیچ ایش باشقارا آلمایدور لاجرم مواسا و مدارا قیلماقدین اوزکا حیله و تدبیر تاپا آلمای
معتبر ملازم‌لاریدین عبد الهادی خواجه‌نی ایلچی یاساب قارلی یوزباشینی‌کیم مرو توابعی‌دین
فندی موضعی‌دا حاکم ایردی نیاز محمد بای‌نینک واقعه‌سیدا سارق مفسدلاری توتوب
بخاراغه ایلتیب ایردیلار و عبد الرحمان آزاده‌نی هم‌کیم سونکراق ایلچی‌لیک طریقه‌سی
بیله سالور خلقی‌غه استمالت‌نامه آلیب بارمیش ایردی و سالور باغی‌لاری آنی مقید قیلیب
بخاراغه ایلتیب ایردیلار اول ایکاوین مذکور ایلچی‌غه یاراشماق و باریشماق اموری تقویه‌سی
اوچون قوشوب ارسال قیلیب ایردی‌کیم ربیع الاول آیی‌نینک اون بیشیدا چهارشنبه کونی
کیلدیلار آنداق‌کیم یوقاریدا مذکور بولدی و ربیع الثانی آیی‌نینک اون سیکیزیدا چهارشنبه
112a کونی حضرت || ظل‌اللهی مذکور بولغان ایلچی‌غه داملا رحمان بردی آخوندنی مصحوب

یتکورماکی‌نینک مقالاتی قلم جلادت‌پرداز صحیفه عرصه‌سیدا موناق تکُ تاز کورکوزورکیم
چون حضرت ظل‌اللهی سارق مفسدلاری‌نینک قصدی اوچون شجاعت‌شعار و مبارزت‌آثار
سرکرده‌لاردین خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و عبد الرحمان محرم‌نی کوکلان
و تازه قونکرات و چاودر و بعضی یموتیه چیریکی بیله مرو مضافاتی‌نینک چپاولیغه بویوردی
و مأمور بولغان سرکرده‌لار حکم عالی و فرمان متعالی موجبی بیله عمل قیلیب تاریخ هجری
110a مینک ایکی یوز آلتمیش‌دا ربیع الاول آیی‌نینک یتی‌سیدا سه‌شنبه کونی عازم || بولوب چاتلی
توغایی‌غه نزول ایتی‌لار و آندا بیر نیچه کون نوکر اجتماعی اوچون توقف قیلدیلار و آندین
کوچوب فتنک‌نینک یوقاری‌سیدا شیخ آریقی آتلیغ موضع‌غه توشتی‌لار و آندا داغی بیر آز
مدت متوقف بولدیلار و آندین لشکریه انواعی ییغنالغاندین سونک کوچوب دریا کناریدین
منزل بمنزل عزیمت کورکوزوب دایه خاتون رباطی‌غه یتی‌لار و آندین قوم‌غه کیریب اوچ منزلدا
تخت‌غه وارد بولدیلار و آندین نهضت قیلیب اوچ منزلدا یاری حاجی قودوقیغه باردی‌لار
و آندین کوچوب ایکی منزل‌لیک یول یورکاندین سونک تیوه و قوشلارین یاری حاجی‌غه
قایتاردیلار و اوزلاری اول یردین ایلغار قیلیب بیر منزل‌لیک مسافت قطعی‌دین سونک
اتفاق بیله مصلحت قیلیب اتا طایفه‌سی‌نینک سرداری شیر اتا بیله اون سیکیز آتلیغ‌نی
ایلکاری ییباردی‌لار تاکیم تیل توتوب بیر خبر آلیب کیلتورکای‌لار و همول کون سرکرده‌لار
ینه بیر آز کیشی‌نی قراول قیلیب ایلکاری ییباریب اوزلاری ایزدین ایلغار ایتیب بارور ایردیلار
پیشین وقتی‌دا قراول‌لار سارق چارواسی‌نینک قوم‌دا یورکان تیوه‌لاریدین سیکیز تیوه آلیب
110b کیلتوردی‌لار || و همول کون عصر هنکامیدا قراول‌لاردین اوچ کیشی اهل فساد چارواسیدین
بیر کله آلیب ایکی کیشی اسیر قیلیب کیلتوردی‌لار و سرکرده‌لار اسیرلارکا یول باشلاتیب
یاریم کیچه‌دا بیرام علی خان نینک قلعه‌سی‌نینک بیر یاریم منزل‌لیک یوقاریسیدین چپاول
اوروب آفت سماوی یانکلیغ سارق چارواسی‌نینک اوستیکا قویولدی‌لار و ایکی کیشی‌سین
دستکیر قیلیب بیر باش آلدیلار و قرق تیوه و یکرمه چاغلیغ یابو اولجه قیلیب سحر چاغی
سرکرده‌لارنینک اطرافیغه جمع بولدیلار و اتفاق بیله تانک وقتی معاودت میدانیغه سرعت
تمام بیله عطف عنان قیلدی‌لار و همول کون چاشتکاه‌دا تیل توتماق اوچون ایلکاری کیتکان
شجعای ظفرپناه‌دین شیر اتا بیله تورت کیشی آیریلیب ارباب فساد چراکاهی‌دین یوز ایلیک
تیوه اولجه قیلیب قایتیب سرکرده‌لارکا قوشولدی‌لار و بارچه اتفاق بیله قطع مسافت قیلیب

بی و طغایمیراب و رحمت الله یساولباشی و خواجش محرم‌نینک اینی‌سی یعقوب بای‌نی
اوزلاریغه تفویض تاپغان نوکرلاری بیله بخارا ترکتازیغه بویوردی و مذکور بولغان سرهنک‌لار
امر عالی موجبی بیله آت و یراغین شایلاب ذو الحجه آیی‌نینک اون بیریدا پنجشنبه کونی
اولحضرت‌دین مبارک فاتحه آلیب مقصد یولیغه عازم بولدی‌لار و هزاراسب توشیدین دریانی
عبور قیلیب شمالیه ساحل‌دین قطع منازل ایتیب کوکردلی موضعی‌غه وارد بولدیلار و
آندین لواافراز نهضت بولوب اراده بیر قونوب ایشمه منزلیغه نزول ایتی‌لار و آندا ایکی
کیچه استراحت قیلیب کوچوب اراده بیر قونوب شور بولاق‌غه توشتی‌لار اول منزلدا ایکی
109a کیچه‌لیک آزوق و آت یمی قویوب تیوه‌لارین ایشمه‌کا قایتاردیلار || و اوزلاری ایلغار قیلیب آق
رباط آتلیغ یرکا توشتی‌لار و آندین صبح وقتی آتلانیب استعجال تمام و سرعت مالاکلام بیله
ایلغار قیلیب آفتاب جهانتاب سمت الرأس‌غه ییتکاندا بلای ناکهان یانکلیغ چارشنبه رمتان
اوستیدین داخل بولوب غوغای محشرآثار بیله بازاریغه قویولدی‌لار و جلادت پنجه‌سین
قتل و اسر نهب و غارت اموریغه آچیب بیش کیشی‌نی مقتول ایتیب اوچ یوز کیشی‌نی قید
اسارت‌غه چیکیب انواع غنایم غه متصرف بولدیلار و سرکرده‌لار همول موضع‌دا توقف علمین
برپای قیلیب سپاه نصرت‌نشان اول حوالی‌نی خیر رباط‌دین قاقشتوان‌غه‌چه پایمال چپاول
و دست‌فرسود تطاول قیلیب بی‌نهایت اولجه و اسیر دستکیر ایتیب کیچ‌راک سرکرده‌لار
قاشیغه جمع بولدیلار و نماز شام هنکامی اتفاق بیله اول یردین معاودت قیلیب همول
کیچه یوروب صبح وقتی‌دا شور بولاقغه کیلدی‌لار و آندا قویغان آزوق و آت یمی‌لارین آلیب
ینه قطع مسافت قیلیب نماز دیکر وقتی‌دا ایشمه‌کا کیلیب نزول ایتی‌لار و آندین شبکیر
قیلیب کوکردلی‌دین دریا لبی‌غه چیقتی‌لار و آندین منزل بمنزل کوچوب قولان قرا باغ توشیغه
109b کیلیب دریادین اوتوب محرم آیی‌نینک یکرمه آلتی‌سیدا || جمعه کونی آستان رفیع‌بنیان
ملازمتی‌غه یتی‌لار و نوازشات خسروانه‌غه مشمول و عنایت پادشاهانه‌غه موصول بولوب
خلاع خورشیدشعاع بخششی‌دین سرافرازلیغ و ممتازلیغ تاپتی‌لار و آلار کیلماسدین اون کون
بورون مذکور آی‌نینک اون آلتی‌سیدا خوقندنینک سونکغی ایلچی‌سیغه یخشی مراد بیک‌نی
ایلچی‌لیک طریقه‌سیدا قوشوب ارسال قیلدی

حضرت ظل‌اللهی‌نینک جلوس همایونی‌نینک اوچونجی ییلی‌نینک واقعاتی اول جمله‌دین
خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی‌نینک مرو دیاری حوالی‌سیغه تاختُ تاز

کیلماکینک بیرله بولدی ایل شادان
دهـرنـی عـدلـیـنـک ایـتـی آبـــادان

بعضی واقعات ذکری‌کیم حضرت ظل‌اللهی چارجوی سفریدین قایتیب مستقر خلافت‌دا آرام‌کزین بولغاندین سونک وقوع‌غه یتی اول جمله‌دین خال محمد بای‌نینک بخارا توابعی‌غه چپاول اورغانی چون حضرت ظل‌اللهی‌نینک سمع همایونیغه بو خبر یتیب ایردی‌کیم بخارادین کوب کاروان اوروس ولایتی‌غه باریب بیعُ شرا و جمیع سوداسین بوتکاریب متاع فراوان بیله کنج روان یانکلیغ اوروس قلمرویدین چیقیب ایردار یولیدین بخارا جانبی‌غه عازم‌دور اول حضرت مذکور بولغان سفردین کیلیب مسند || سلطنت‌دا متمکن بولغاندین 108a
اوچ کون سونک‌کیم ذو القعده آیی‌نینک غره‌سی و جمعه کونی ایردی درکاه عالم‌پناه ملازم‌لاریدین شجاعت‌انتمای خال محمد بای‌نی بیر کروه سپاه مبارزت‌دستکاه بیله مذکور بولغان کاروان قصدی اوچون ایردار یولیغه نامزد قیلدی مأمورلار فرمان دولت‌نشان موجبی بیله مقصد یولیغه عازم و منازل قطعی‌غه جازم بولوب ایردار یولیغه یتی‌لار و اول یول‌نینک یوقاری و اشاقین احتیاط تمام بیله نکامیش قیلدیلار کارواندین نام نشان تاپمادی‌لار آخر الامر[1] آق تام آتلیغ موضع‌دین اوتوب بخارا توابعی‌دین مأمور بای دیکان قزاق‌نینک ایل و احشامی‌غه چپاول اوروب بی‌نهایت اولجه و اسیر دست تصرفیغه کیرکوزدی‌لار و اول آلامان‌نینک بعضی‌سی بو چپاول‌غه اکتفا قیلمای ایلغار قیلیب بخارا ایلاتیدین واردانزی تومنین چاپیب اُسرای فراوان و غنایم بیکران بیله سالم و غانم مراجعت قیلیب ذو الحجه آیی‌نینک اون بیریدا قربان عیدی‌نینک اورته کونی عتبهٔ فلک‌مرتبه ملازمتی شرفیغه مشرف بولدی‌لار و آلار کیلماسدین بورونراق ذو القعده آیی‌نینک اون تورتیدا چهارشنبه کونی اولحضرت خوقند || ایلچی‌سی قرا باش دادخواه‌غه بابا بیک‌نی ایلچی‌لیک یوسونی بیله 108b
قوشوب محبت‌نامه بیریب خوقند ولایتی‌غه ارسال قیلدی

بکمان بی و طغایمیراب و رحمت الله یساولباشی‌نینک بخارا مضافاتیدین چهارشنبه رمتان موضعی‌غه چپاول اورماغی و اهل فسادنینک خرمن جمعیتین پریشانلیغ هواسیغه ساورماغی چون حضرت ظل الله خلافت‌پناهی نامدار و شجاعت‌شعار سرکرده‌لاردین بکمان

1 A, C: om. الامر.

قیراغی‌دیک نزاهت‌کستر قیلدی و همول موضع‌دا جشن عظیم و سور فخیم مرتب قیلدوروب امرای عظام اُمنای کرام و سرخیل عسکر و اکابر لشکرنی بارگاه رفعت‌پناه فضاسیغه اونداب کامیاب انواع نعمت و سیراب بادهٔ شفقت قیلدی و ضیافت انقضاسی و اکلُ شرب انتهاسیدین سونک یکران دولت‌غه رکوب قیلیب کوکبهٔ حیرت‌افزا بیله قیر اوستیغه چیقیب برپا آتلارنی یاریشتوروب و رستم‌آسا پهلوان‌لارنی کوراش توتدوروب آت‌چاپار و کوراش تماشاسیدین فرح تمام و مسرت مالاکلام حاصل قیلدی و آتی اوتکان سیس‌لار و حریفین[1] ییقغان پهلوان‌لارنی
خزینهٔ احسانیدین || مبلغ فراوان بخششی بیله اوز اقرانیدین غنی و دنیادین مستغنی ایتی و 107a
همول کون صباسیر زورق‌لارغه مینیب مانند طیر دریا ایچیدین عازم بولوب اوچ توپه آتلیغ موضع‌غه چیقیب جیحون ساحلین موکب همایون‌غه منزل قیلدی و شنبه کونی داغی یغاچ مرکب‌لارنی سو سطحی‌غه سوروب یکه چقیر موضعی‌دین چیقتی و آندین سمند دولت‌غه سواره بولوب دبدبهٔ شاهانه و طنطنهٔ خسروانه بیله هزاراسب قلعه‌سیغه وارد بولوب فیض نزول و شرف وصولیدین رشک بوستان بلکه غیرت جنان قیلدی و یکشنبه کونی آندین علم‌فراز نهضت بولوب یانکی آریق حولیغه شرف قدومیدین سرافرازلیغ ییتکوردی همول کون محمد امین یوزباشی‌کیم اوَّل‌راق اوروس ایلچی‌سیغه ایلچی یوسونلوق قوشولوب اوروس ولایتی‌غه کیتمیش ایردی آنداق‌کیم سابقاً مذکور بولدی اوروسدین معاودت قیلیب روسیه ممالکی پادشاهی‌نینک عرض اخلاصین درگاه جهان‌پناه ملازم‌لاریغه ییتکوردی و حضرت ظل‌اللهی دوشنبه کونی مذکور آی‌نینک یکرمه یتی‌لانجی‌سیدا یانکی آریقدین کوچوب کوکبهٔ تمام بیله
شهر ساری خرام کورکوزدی و یول اثناسیدا شهردین علما || و کبرا استقبالغه چیقیب اول 107b
حضرت‌نینک دیدار سعادت‌آثاری مشاهده‌سیدین مقصود دیده‌سین یاروتتی‌لار و اول حضرت داغی اول جماعه‌نی نوازشلاب مصافحه[2] و معانقه‌سی شرفیدین بهره‌مند قیلیب احوالات استفساریدین سونک آلارنینک همعنانلیغی بیله دار السلطنهٔ خیوق‌غه دخول کورکوزوب سریر سلطنت‌غه نزول ایتی و بو سفرنینک امتداد ایامی آلتمیش کون ایردی مثنوی

ای کیلیب ملک ایلی‌نی شاد ایتدینک
معدلت پنجه‌سین کشاد ایتدینک

1 A: حریقین.
2 A, B, C: مسافحه.

بیله معاودت کورکوزوب پیشین‌دین سونکراق معسکر همایون‌غه ملحق بولدی و تانکلاسی سه‌شنبه کونی حضرت ظل‌اللهی بتیک[1] مقابله‌سیدین لشکر فیروزی‌اثر و سپاه ظفرپرور بیله کوچوب شکاراندازلیغ طریقه‌سی بیله[2] اوستی محاذی‌سیغه[3] یتیب نزول ایتی و چهارشنبه کونی آندین نهضت علمین جلوه‌کر قیلیب ایلجیک توشیغه توشتی و پنجشنبه کونی آندین
قدم‌انداز عزیمت بولوب ایسباز بیشه‌سیغه ورود ایتی همول کون کُرکان یموتی‌نینک || 106a
نوکری کیلیب آستان فلک‌آشیان ملازمتی شرفیغه مشرف بولدی و جمعه کونی ایسبازدین موکب همایون و اوردوی دولت‌نمون بیله کوچوب قباقلی توغایی‌نینک یوقاری‌سین مضرب سرادقات فرخنده‌فرجام و مستقر رایات ظفرالتزام قیلدی و شنبه کونی آندین یکران عزیمت‌نی کرم‌جولان قیلیب قباقلی بیشه‌سی‌نینک اشاقیدا قیز قلعه‌سی‌نینک مقابله‌سیغه یتیب دریا ساحلین اشرف مراحل قیلدی یکشنبه کونی آندین لواافراز نهضت بولوب دایه خاتون رباطیدین اوتوب کتمانچی آتلیغ موضع‌غه نزول همایون شرفیدین سربلندلیغ ییتکوردی و دوشنبه کونی آندین شوکت شاهانه بیله حرکت کورکوزوب سپاه محشردستگاه غلغله‌سیدین آتخور موضعی‌غه قیامت کونی یانکلیغ غوغا و شور ییتکوردی و سه‌شنبه کونی آندین کوکبهٔ تمام بیله حرکت قیلیب سپاه محشرنظام بیله آق رباط مرحله‌سی‌غه وارد بولوب آنی محل عیش و مکان نشاط قیلدی و چهارشنبه کونی آندین اوردوی کیهان‌پوی‌نی کوچوروب اول حضرت‌نینک اوزی مخصوص ملازم و مقرب خادم‌لار[4] بیله هلال‌هیأت و قوس‌صورت
زورق‌لارغه مینیب دریا عجایباتین تماشا قیلیب || سو سطحی بیله عازم بولدی بیت 106b

شهریاریم‌دورمو زورق‌دا قیلور جیحوننی سیر
یا قویاش قوس قُزح ایچرا قیلور کردوننی سیر

همول کون کیچراک دریادین ساحل‌غه چیقیب جکربند بیشه‌سین موضع بارکاه اقبال و مضرب سراپردهٔ اجلال قیلدی و پنجشنبه کونی جکربنددین موکب همایون و سرادقات سعادت‌نموننی کوچوروب دریا ساحلی بیله ییباریب اولحضرت ینه کیمه بیله دریا سیرین قیلیب دهن شیر بیشه‌سی‌غه وارد بولوب فیض نزولیدین بهشت باغی‌غه برابر بلکه کوثر

1 C: بیتیک.
2 A: بیله above the line.
3 A, B, C: محازی‌سیغه.
4 A: خادم above the line.

کرد چیقیب کوک‌کا نیچوک‌کیم توتون
بولدی جهان ایچرا عیان تیره تون
جلوه قیلیب هر ساری تیغُ سنان
لمعه‌سی بیرله ینه یاروب جهان
هر ساری هیبت بیله ملتوق اونی
قیلدی عیان ایل‌کا قیامت کونی
بیر بیریکا قصد ایتیبان ایکی خیل
قصد نیکیم قانینی توکماک‌کا میل
بو آنی کاهی قاوبان زور ایله
اول مونی کاهی سوروبان شور ایله
بیر بیریکا حمله قیلیب تُند و تیز
عرصهٔ عالم‌غه سالیب رستخیز
اول مونکا بو آنکا قیلیب قصد جان
ییتکوروبان چرخ‌غه شور و فغان

چون بو اوروش‌دا اعدای دولت مبارزلاری‌نینک سرامدی‌دین بیر شیرهیأت و ببرصولت ییکیت‌کیم معرکهٔ کارزاردا همه‌دین ایلکاری چیقیب اظهار جلادت و مبارزت قیلور ایردی سپاه نصرت‌پناه‌دین بیر شجاعت‌مند و صرامت‌پیوند ییکیت توسن صرصرمانندیغه مهمیز بیریب قضای مبرم یانکلیغ آنینک سروقتی‌غه یتیب سنان جانستان ضربی بیله آتدین سرنکون ییقیب هجوم تمام بیله باشین جسد پلیدیدین جدا قیلدیلار و اهل فساد بهادرلاریدین ینه بیراوین ملتوق || اوقی ضربی بیله هلاکت سرحدی‌غه ییتکوروب بیحساب کیشی‌سین مجروح 105b
و زخمدار قیلدیلار اما لشکر ظفراثردین امیر سعادت‌تخمیر رحمان بردی بی‌نینک مبارک یوزیغه اعدا کروهی‌نینک آتغان اوقلاری‌دین بیر اوق تیکیب اندک زخم ییتکوردی و عامهٔ سپاه‌دین داغی اوچ کیشی‌کا ینکیل‌راک زخم یتی و چون ارباب ضلالت‌دا اول قدرت و یارا یوق ایردی‌کیم میدانغه چیقیب شجعای نصرت‌فرجام بیله مصاف امریغه قیام کورکوزکای لاجرم اوزین برک یرلارکا تارتیب عرصهٔ کارزاردین ثبات قدمین چیکتی و ایناق بیک داغی حربکاه‌نینک ناقولای و ناهموارلیغی‌دین بهادرلارنی محاربه میدانی‌دین قایتاریب فتح و ظفر

لباب ایلاتین پایمال چپاول و دست‌فرسود تطاول قیلیب اول حوالیدا متوقف بولغانین اشیتیب قرشی اوزبکیه‌سیدین لشکر بیکران ترتیب بیریب چارجوی قلعه‌سیغه ارسال قیلمیش ایردی تاکیم قلعه‌دارلیغ اموریغه جهد تمام بیله اقدام کورکوزکایلار اول لشکر همول کیچه کیلیب قلعه‌غه کیریب طلیعهٔ صبح‌دین سونک هیأت اجتماع بیله آتلانیب قراول‌لارغه قصد قیلدیلار چون بو خبر مسامع اعلاغه یتوشکاچ اول حضرت ایناق بیک و رحمان بردی بی باشلیغ بعضی سپهدارنی نامزد قیلدی تاکیم اعدای ضلالت‌انتماغه تنبیه عظیم و کوشمال
بلیغ بیتکورکایلار چون مأمورلار فرمان || لازم الاذعان موجبی بیله غیرت یکرانین شجاعت 104b
میدانیغه سوروب برقُ باد مثل‌لیک ارباب فساد اوستیغه عزیمت‌کستر و هجوم‌آور بولدی‌لار و اعدای کریزپای هزیمت تاپیب اوزلارین قلعه آستیغه بیتکوروب چارجوی یافی‌نینک جنوبی طرفیدا صف توزوب راش‌دا مرکن یاتقوروب تفنک‌اندازلیغ بیله مدافعه امریغه اشتغال کورکوزدی‌لار و سپاه نصرت‌پناه داغی بو طرف‌دین اعدا مقابله‌سیغه یاوق باریب یاساو یاسادی و اول چاغدا بعضی دلاورلارکیم معرکهٔ کارزارنی وصل دلداردین افضل و خون اشرارنی میئ خوشکواردین اکمل بیلورلار ایردی صرصر یانکلیغ میدان فضاسی‌غه آت سوروب اعدا صفوفیغه متعاقب حمله‌لار بیتکوروب کینک جهاننی دشمن اهلی کوزیغه تنک و تار قیلدیلار اول چاغدا اعدای دولت یاساوی‌دین داغی بعضی قانی تولغان دلاورلاری ننک و ناموس یوزیدین دلیرانه و متهورانه مصاف عرصه‌سیغه چیقیب چاشتکاه‌دین پیشین‌غه‌چه ایکی طرف‌دین حملات متعاقب بیله آت سالیشیب هنکامهٔ کارزار کرم و بهادرلار ایکی طرف‌دین بی‌آزرم بولدیلار مثنوی

ایکی چیریک بولدی خریدار حرب
کرم بولوب اورتادا بازار حرب
ایکی طرفدین بولوبان کینه فاش
قیلدیلار اظهار || رسوم سواش 105a
قاقیلیبان هر ساریدین طبل جنک
حرب ایلی آتلار سوروبان بی‌درنک
کوک‌کا پیاپی چیقیبان نعره‌لار
یاریلیب افلاک ایلی‌کا زهره‌لار

لشکرکاهی‌نینک بیر جانبی‌دین تفنک‌اندازلیغ‌غه اشتغال کورکوزدی‌لار اول حال‌دا اعدا
چیریکیدین جمع کثیر کوب مرکن بیله هجوم‌آور بولوب آت سالدیلار و بو مرکن‌لار داغی کمال
شجاعت و مردانه‌لیغ‌دین شمخال آتماقغه مشغول بولوب اهل فسادنینک کوپراکین مقتول
ایتیب منهزم قیلدیلار و اول کروه شرارت‌پژوه یانکی‌دین سلک جمعیتین منعقد قیلیب هجوم
تمام بیله اولکان و بیتکانیکا باقمای فدایی‌وار آت سالیب دریا لبی‌دا مرکن‌لار اوستیغه
توکولدیلار و مرکن‌لار آزلیق جهتی‌دین دشمن حملاتیغه تاب استقامت کیلتورا آلمای اوزلارین
کیمه ایچیکا آلیب سو سطحی‌غه جاری بولدیلار اول چاغدا تاجیک چیریکی || هجوم قیلیب 103b
کیمه‌لارنی سورماک‌کا فرصت بیرمای اوچ کیمه‌نی توتتی‌لار لاجرم کیمه‌داکی مرکن‌لار اوزلارین
سوغه سالیب شناه دستیارلیغی بیله دریا اورتاسیدا بیر قایرغه چیقتی‌لار و آلاردین آدینه قول
باشلیغ بیش کیشی تلف بولدی و اوزکالارین بو طرفدین کیمه باریب امان و ایسان آلیب کیلدی
همول کون ایناق بیک پرورد اطرافین نهب و غارت قیلیب کیلدی اول واقعه آنداقدورکیم
چون مذکور آی‌نینک ایکی‌سی‌دا پنجشنبه کونی ایناق بیک امر عالی موجبی بیله عازم بولوب
اوچ کوندا پرورد قلعه‌سیغه باریب ینه اوچ کون محاصره قیلیب اطراف و جوانبی‌داغی ایلات‌غه
چپاول سیلابیدین ویران و خرابلیغ بیتکوردی و اوچونجی کون حضرت ظل‌اللهی‌نینک حکم
همایونی موجبی بیله محاصره ترکین توتوب قایتی و مذکور آی‌نینک توقوزیدا جمعه کونی
آستان سپهرنشان ملازمتی‌غه یتی سونکغی کون‌کیم شنبه ایردی اولحضرت اوردوی اعلا بیله
بوریاباف موضعی‌دین کوچوب یوقاری‌راق عازم بولوب بیر موضع‌نی کوکبهٔ والاغه آرام‌کاه قیلدی
یکشنبه کونی داغی همول منزلدا توقف واقع بولدی و دوشنبه کونی مذکور آی‌نینک اون
اوچیدا اول حضرت ارکان دولت و امرای || ذی‌شوکت‌نینک صوابدید و مصلحتی بیله همول 104a
موضع‌دین کوچوب عنان عزیمت‌نی مراجعت طریقی‌غه معطوف ایتیب بیتیک[1] مقابله‌سیغه
کیلیب توشتی معلوم بولسون‌کیم همول کون اول حضرت مذکور منزلدین رکوب قیلور
اثناسی‌دا چارجوی[2] قلعه‌سی اطرافیداغی قراول‌لاردین خبر کیلدی‌کیم بو کون قلعه‌دین
بی‌نهایت آتلیغ چیقیب بیزلارکا استیلا تاپغودیک‌دور و اوزکا طرف‌دین لشکر کیلیب قلعه‌غه
داخل بولمیش‌دور و اول واقعه آنداق ایردیکیم چون امیر نصر الله حضرت ظل‌اللهی‌نینک

1 B: بتیک.
2 A: چارچوی.

یوز کیشی‌نی دستکیر قیلیب یوز باش آلدیلار و بی‌نهایت[1] اولجه‌غه متصرف بولوب قایتیب یکشنبه کونی دریادین کیچیب نماز شام وقتی‌دا عتبهٔ سپهرمرتبه ملازمتی‌غه فایز بولوب الطاف پادشاهانه و اعطاف خسروانه‌دین برومندلیغ و ارجمندلیغ تاپتی‌لار و سه‌شنبه کیچه‌سی ینه یعقوب بیک و خدای برکان بیک کاتی و جناب سلطانی‌نینک مملوکهٔ خاصه‌سیدین مبارزت‌توام محمد نیاز محرم ایکی یوز کیشی بیله فاراب چپاولی اوچون حضرت ظل‌اللهی‌دین رخصت آلیب دریادین اوتتی‌لار و طلیعهٔ صبح‌دین سونک قیر اوستیدین فاراب قلعه‌سیغه قاراب عازم بولدیلار اتفاقا امیر نصر الله‌نینک اوغلی آغیر قوشون بیله بخارادین چیقیب اوزیدین ایلکاری
کوب لشکرنی || هراول یوسونلوق یبارمیش ایردی همول لشکر همول کیچه فاراب قلعه‌سی 102b
اطرافیغه کیلیب توشوب ایردی بهادرلارنینک دریادین اوتوب فاراب اوستیغه ایلغار قیلغانیدین آکاه‌لیغ تاپیب بارچه بیردین اتفاق بیله آتلانیب هیأت اجتماع بیله بهادرلارنینک کیمه‌سی ساری یوز قویدی‌لار بهادرلار آزلیق جهتی‌دین اوروشماق‌نی مصلحت کورمای مراجعت قیلیب کیمه‌کا مینارکا میل کورکوزدیلار و هنوز کیمه‌کا مینیب بولمامیش ایردیلار ایزیدین تاجیک چیریکیدین افواج کثیر یتوشوب بیش آلتی کیشی‌نی آلدی و محمد نیاز محرم‌کیم شجاعت جبلی مقتضاسیدین آلامان‌نینک ایزیدین خبردارلیق قیلیب تاجیک چیریکی‌کا حمله‌لار یبتکوروب کیلور ایردی اوزین دریا کناریغه یبتکوروب هنوز کیمه‌کا مینمامیش ایردی اهل فساددین بیراو آنینک شانه‌سیغه نیزه یبتکوروب نیزه‌سی کار قیلمای توتوب اسیر سرپنجهٔ تقدیر قیلدی و اوزکا آلامان امان و ایسان دریادین اوتتی پنجشنبه کونی امیر نصر الله‌نینک اوغلی توب توپخانه و سپاه بیکرانه بیله کیلیب اوردوی اعلا مقابله‌سیدا دریا ساحلی‌غه توشتی همول کون چاشتکاه‌دین پیشین‌غه‌چه ایکی طرفدین توب آتیشیب دود کبود صعودیدین
فلک || جوفین تیره و کلولهٔ آتشین شعشعه‌سیدین قویاش کوزین خیره قیلدی‌لار و فرمان 103a
همایون موجبی بیله قادرانداز توپچی‌لار آنداق توب‌اندازلیغ کورکوزدی[2] لارکیم اعدای شیاطین اجتماعین بوزدیلار و جمعه کونی مذکور آی‌نینک اونیدا اولحضرت سیکیز کیمه‌کا مرکن تولتوروب یبباردی تاکیم سو یوزی بیله اعدا قوشونی‌نینک بیر طرفیدین باریب آنقولاب قایتغای‌لار چون مأمورلار فرمان عالی موجبی بیله کیمه‌کا مینیب دریادین عبور قیلیب تاجیک

1 A: بی بهایت.
2 A: کورکوزی.

غره‌سی ایردی مذکور منزلدین کوچوب دریا کناریدا بوریاباف موضعی‌کیم چارجوی حصاریغه یاوقدور معسکر عساکر منصور و مستقر سرادقات موفور قیلدی و پنجشنبه کونی عضد الدین و الدوله محمد امین ایناق و یمین الملک و المله رحمان بردی بی لا زالت عن رؤس الاعداء بوارق اسیافهما باشلیغ عزت‌مکان و شجاعت‌نشان سرکرده‌لاردین عوض خواجه شیخ الاسلام و شاه مراد ایناق و خدایار بی و توره مراد اتالیق و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و رحمت الله یساولباشی و محمد جان خواجه و دوست نیاز قلماق و شمخالچی‌لار سرخیلیدین بکی یوزباشی و غیرهم‌نی اوزلاریکا تعلق‌لیغ نوکرلاری بیله لباب متوطن‌لاری‌نینک تاراج و غارتیغه ارسال قیلدی و سپاه نصرت‌پناه‌دین هر کون بیر فوج‌نی چارجوی قلعه‌سی‌نینک محاصره‌سیغه تعیین ایتی و همول کیچه‌کیم جمعه اقشامی ایردی || حضرت ظل‌اللهی عیدک یوزباشینی‌کیم 101b
موکب همایون عیارپیشه‌لاری‌نینک سرخیلی ایردی ایلیک جلادت‌آیین و صرامت‌قرین ییکیت بیله دریانینک شمالیه جانبی‌غه بویوردی تاکیم اول طرف‌داغی اهل عناد و ارباب فسادغه دستبردی ییتکورکایلار چون مأمور بولغان مبارزلار فرمان قضاجریان موجبی بیله دریادین اوتوب فاراب قلعه‌سی‌نینک اطرافین تاختُ تاز قیلیب اون بیش کیشی‌نی قید اسرغه چیکیب بیر باش آلیب جمعه کونی پیشین چاغی دریادین عبور ایتیب اُسرانی درکاه جهان‌پناه ملازمتی‌غه ییتکوروب عنایت پادشاهانه‌دین برومندلیغ‌لار تاپتی‌لار و شنبه کیچه‌سی اول حضرت ینه عیدک یوزباشی و بکمان بی‌نی خلاصهٔ سپاه‌دین یوز کیشی بیله فاراب اطرافی‌نینک چپاولیغه نامزد قیلدی و آلار فرمان عالیشان موجبی بیله همول کیچه دریادین کیچیب چاشتکاه فاراب حوالی‌سیغه ترکتاز یتیکوروب اوچ اسیر و بیش کله آلیب شنبه کونی پیشین چاغی دریادین اوتوب ملازمت‌غه یتی‌لار و مراحم سلطانی‌دین سرافرازلیغ تاپتی‌لار و یکشنبه کیچه‌سی حضرت ظل‌اللهی قپچاق خواجه نیاز بی و یعقوب بیک ولد فاضل بیک‌نی باش قیلیب || قپچاق و قراقلپاق طوایفی‌نینک مبارزت‌شعار ییکیت‌لارین و اوزکا طوایف‌دین داغی 102a
بعضی طلبکار بهادرلارنی دریانینک شمالیه جانبی‌داغی ایلات‌دین نریزم خلقی‌نینک ترکتازیغه بویوردی مذکور بولغان آلامان حکم عالیشان موجبی بیله همول کیچه دریادین اوتوب آفتاب طلوعی چاغی نریزم اطرافی‌داغی کنت‌لارکا چپاول سیلابین ییتکوروب رستخیز سالدی‌لار و

توتتی آدم وادی و هامون یوزین
کرد اولوب یاپتی زمین کردون یوزین
تاپمادی یردین اثر اهل نظر
تاپتی کوک ساری نظر قیلسه مکر
غلغله چیقتی فلک ایوانیغه
زلزله توشتی زمین ارکانیغه
ازدحام اولدی آنینکدیک آشکار
عار آنکا کیلدی دیماک محشرچه بار

چون حضرت ظل‌اللهی بو یانکلیغ صولت حیرت‌افزا و صدمت غرابت‌نما بیله اوستی قلعه‌سی‌نینک مقابله‌سیغه یتیب دریا کنارین مخیم خیام دولت || و مضرب بارکاه شوکت 100b
قیلیب نزول ایتی همول کون قراول‌لار چارجوی اطرافیدین بیر اسیر و ایکی باش کیلتوروب الطاف پادشاهی‌دین سربلندلیغ تاپتی‌لار و سه‌شنبه کونی اولحضرت مذکور منزلدین کوچوب یول اثناسیدا اعدای دولت‌نینک دریا ایچیداغی کیمه‌لاریدین یتی کیمه‌نی آلدوروب بتیک[1] مقابله‌سیغه یتیب دریا قیراغین عساکر فیروزی‌اثرکا معسکر قیلدی همول کون فساد اهلیدین یوز اویلوک چارجوی اطرافیدا بیر حولیغه متحصن بولمیش ایرکان یموتیه سپاهی‌کیم مقدمهٔ لشکر ایردیلار آنینک اوستیدین داخل بولوب قصد قیلدیلارکیم اول حولی‌نی مسخر قیلیب دست تصرفیغه کیرکوزکای‌لار و اول کروه نکبت‌پژوه اطراف و جوانبی‌داغی مخارج و مداخل‌نی مسدود و مدروس قیلیب تفنک‌اندازلیغ بیله مدافعه و ممانعت رسومین کورکوزدیلار بو جهت‌دین شجعای کینه‌کذارنینک نیران غیرتی التهاب تاپیب اطراف و جوانبی‌دین صرصر خیلی‌دیک جلادت‌کستر و هجوم‌آور بولوب اجل جلادی بدن ملکی‌کا یول تاپغاندیک اول حولیغه غلبهٔ تمام بیله کیریب عناد اهلی‌نینک بارچه‌سین اسارت قیدیغه چیکیب اموال و اسبابین اولجه قیلیب || درکاه فلک‌پایکاه ملازمتی‌غه کیلتوروب کرم سلطانی‌دین شاد و 101a
خرم‌لیغ تاپتی‌لار و اول حضرت اُسرانی انصاف‌اثر دیانت‌پرور دولت نظر بی‌کا تاپشوردی تاکیم احوالیدین خبردار بولوب کیمه‌کا سالیب ییبارکای و چهارشنبه کونی‌کیم شوال آیی‌نینک

1 C: بیتیک.

جماعه بخارا یوروشین مصلحت کورمای التماس قیلدیلارکیم کوکبهٔ والا چارجوی و لباب ایلاتی ساری حرکت‌نما بولسه انسب و اولی‌دور و اول حضرت کمال کرم‌دین امرانینک رایین سیندورمای ملتمسین قبول قیلیب چهارشنبه کونی آتخور موضعی‌دین لوای عزیمت‌نی جلوه‌کر قیلیب شکاراندازلیغ مراسمی بیله کوکارجین‌لی مرحله‌سیغه وارد بولوب نزول اجلال کورکوزدی و همول کون رحمت الله یساولباشینی یموتیه چیریکی بیله مقدمه سپاه قیلیب بیر منزل ایلکاری یورماک‌کا بویوردی نیدین‌کیم مقدمة الجیش بولماق اول خلق‌نینک قدیمی دستوریدور و پنجشنبه کونی اول حضرت کوکارجین‌لی منزلیدین کوچوب تورت کون قطع منازل و طی مراحل قیلیب یکشنبه کونی ایسباز بیشه‌سیغه نزول ایتی و دوشنبه کونی آندین نهضت علمن جلوه‌غه کیرکوزوب قیر اوستیدا جمیع لشکریه بیله صف توزوب یمین و یسارنی

100a قاز قنانی یانکلیغ بیزاب || اوزکا طریقه نظام بیله مقصد جانبی‌غه خرام کورکوزدی مثنوی

شه توزوب آیینُ یاسا اوزکاچه
طور طرز حیرت‌افزا اوزکاچه
عازم اولدی ایکی یان صف‌لار توزوب
صولت غیر مکرر کورکوزوب
توز بولوب صف یساری اوزکا نوع
هم یمین اهلی قطاری اوزکا نوع
نی یمین اهلی‌غه پیدادور کنار
نی یسار اهلی‌غه حددور آشکار
تسویه تاپیب ایکی یاندین یاساو
توغ‌لارغه آچیلیب کلکون یالاو
هر امیر اوز خیلی بیرله صف توزوب
جلوه‌غه زرین لواسین کیرکوزوب
نیچه‌دا بقور صف توزوب اهل سپاه
ییتمایین اطرافیغه بیک نکاه
موج اوروب آنداق که بیر اخضر تینکیز
نی تینکیزکیم بولغای اول اندازه‌سیز

کوچوب یوقاریدا بیر موضع نزاهت‌اثرنی عساکر ظفرمآثرغه معسکر قیلدی و همول کون سید محمود توره ولد ارشد محمد رحیم خان جنت‌مکانغه قراباش توغ بیریب مینک نوکرنینک سرکرده‌لیکین آنکا تفویض ایتی و اوز اقران و اجناسی اراسیدا قویاش‌دیک سرافرازلیغ یبتکوردی و همول کون خواجه محمد سردار چاودر آلامانی بیله چارجوی اطرافیغه چپاول اوروب تورت کیشی‌نی اسیر قیلیب کیلتوردی‌لار و الطاف پادشاهی‌دین بهره‌مند بولدیلار یکشنبه کونی همول موضع‌دا متمکن بولوب دوشنبه کونی آتخور قیری‌نینک اوستیغه چیقیب چاودر و تازه قونکرات و علی ایلی چیریکین ساناب نظر کیمیااثر پیشکاهی‌دین اوتکاردی و سه‌شنبه کونی خواجش محرم و رحمت الله یساولباشی و توره مراد اتالیق بخارا چپاولیدین کیلدیلار و آلارنینک واقعه‌سی آنداق‌دورکیم چون حضرت ظل‌اللهی‌نینک
رخصتی بیله || اوچ اوچاق توشیدین کیمه بیله دریانی عبور قیلیب شمالیه ساحل‌دین 99a
عازم بولوب کوکردلی موضعی‌کیم بخارا یولی‌نینک دریادین آیریلاتورغان یری‌دور باریب سو کوتاریب قدم استعجال بیله قطع منازل قیلیب ایشمه قومیدین بیر منزل ایلکاری اوتکان‌دین سونک تیوه و قوش احمال و اثقال‌لارین ایشمه‌کا قایتاریب بارچه بیردیک یالانک آتلیغ بولوب صرصر مثل‌لیک سرعت بیله منزل بمنزل قطع مسافت قیلیب بخارا شهری‌نینک لواحقی‌دین خیر رباط تومنی‌نینک بیر طرفیدین داخل بولوب جنکان آتلیغ بیر قلعه‌نی آز وقت قباب یوکوروب آلدیلار و یوز باش کیسیب یوز کیشی‌نی اسارت قیدیغه چیکتی‌لار و اموال و اشیاسین دست تصرف‌لاریغه آلدیلار و ینه اطرافُ جوانب‌غه تاختُ تاز یبتکوروب و کوب اولجه ایلکاریب معاودت قیلدیلار و منازل متنوعه قطعی‌دین سونک کوکردلی یولیدین دریا کناریغه چیقیب اوردوی اعلاغه‌کیم کوکردلی مقابله‌سیدا ایردی کیلیب آستان رفیع‌بنیان ملازمتی‌غه فایز بولوب سروپای شاهانه و نوازشات خسروانه‌دین خرسندلیغ و برومندلیغ تاپتی‌لار و حضرت ظل‌اللهی همول موضع‌دا بارچه اُسرانی قابل بای اورکنجی
بیله || خیوق‌غه یبباردی و همول کون اولحضرت موکب کیهان‌پوی بیله اول موضع‌دین 99b
دریانی کیچماک و بخارا عزیمتین ایتماک‌نی ارتکاب قیلدی و بو باب‌دا [1]وشاورهم فی الامر[1] مؤداسی بیله امرای عظام‌نی درکاه دولت‌التزام‌غه اوناب مجلس‌آرای مشورت بولدی و اول

1-1 Qur'an III: 159.

تمام بیله هزیمت میدانیغه روی‌کردان بولدیلار و بهادرلار[1] استعجال مالاکلام بیله تعاقب قیلیب اعدای دولت‌نینک بیراوین اسارت قیدیغه چیکیب عتبهٔ اعلا ملازمتی‌غه یتی‌لار و عواطف خسروانه‌دین بهره‌مند بولدیلار و یکشنبه صباحی حضرت ظل‌اللهی شجاعت‌نشان و مبارزت‌توامان سرکرده‌لاردین خواجش محرم و رحمت الله یساولباشینی یموتیه و یمرالیه چیریکیدین مینک چاغلیغ کزیده آتلیغ بیله دریادین اوتکاریب بخارا چپاولیغه ارسال ایتی و همول کون مذکور منزلدین اوردوی اعلا و موکب والانی کوچوروب بورلی بیشه‌سین سپاه محشردستکاه‌غه آرام‌کاه قیلیب نزول اجلال فیوضاتیدین بهشت‌مثال قیلدی همول کون درکاه عالم‌پناه‌نینک جان‌سپار و خصوصیت‌شعار ملازم‌لاری‌نینک سرافرازی عبد الله یساولباشی‌کیم چاودر چیریکی‌نینک سرکرده‌لیکی آنکا مقرر ایردی آنی اول چیریک بیله
98a لشکرنینک ساقه‌سیدا یورماک‌کا || تعیین ایتی و سید نظر بی بیله محمد مراد محرم‌نی تازه قونکرات و مشرق ییغینی بیله مقدمهٔ سپاه قیلیب ایلکاری ییباردی و دوشنبه کونی قرق آتلیغ منتخب و برکزیده ییکیت‌نی‌کیم چاودر طوایفی‌نینک خلاصه‌سی ایردی خواجه محمد یوزباشی باشلیغ چارجوی چپاولیغه نامزد قیلدی و همول کون کوکبهٔ والا بیله رایت‌افراز نهضت بولوب تورت کون‌کاچه شرف حضور و فیض ورودی‌دین مراحل شبستانین روشن و منازل خارستانین کلشن قیلیب پنجشنبه کونی آق رباط آتلیغ موضع‌غه شعشعهٔ آفتاب وصولین پرتوافکن قیلدی و همول کون شهردا عباد الله بیک خلف رشید امیر سعید قوتلوقمراد ایناق مرحومی‌نینک خبر[2] وفاتی کیلیب آنینک فاتحه‌خوانلیغی اوچون ابراهیم بیک ولد امیر کبیر مغفور عوض بی ایناق‌نی نامزد قیلدی و همول کون مرو توابعی‌دین یول اوتان سالوری‌نینک سرامدی‌دین قرا قاش سردارنی‌کیم آق اویلوک طریقه‌سیدا کیلیب درکاه جهان‌پناه ملازم‌لاری سلکی‌کا انسلاک تاپیب ایردی آستان دولت‌نشان خادم‌لاریدین عبد
98b الرحمان آزاده‌غه همراه قیلیب ایلچی یوسونلوق استمالت‌نامه بیریب || مرو ولایتی‌نینک خلایقی‌غه ارسال قیلدی و جمعه کونی آق رباط‌دین نهضت قیلیب شکاراندازلیغ طریقه‌سی بیله دارغان اتا زیارتیغه مشرف بولوب آنینک جوار فیض‌آثاریغه قریب دریا کناریغه‌کیم اوردوی همایون و بارکاه رفعت‌نمون برپا بولمیش ایردی نزول کورکوزدی شنبه کونی آندین

1 A: بهادر.

2 A: altered from خبری.

اول حضرت هموں کون صحرا تفرجی و صیداندازلیغ تماشاسی بیله خاطر خطیری شاهبازین شکاری‌وار آولاب عصر هنکامیدا صیدکاه‌دین مراجعت قیلیب اوچ توپه موضعی‌غه‌کیم بارکاه فلک‌اشتباه و سُرادق دولت‌پناه آندا برپا و مهیا قیلیلیب ایردی نزول اجلال کورکوزدی و یکشنبه کونی آندین کوچوب ینه اوَّلغی دستوردا صیداندازلیغ قیلیب پاده یاتاغی آتلیغ مرحله‌کا شرف قدومیدین بهشت باغی‌دیک مصفالیغ ییتکوردی و دوشنبه کونی آندین لوای عزیمت‌نی جلوه‌کر قیلیب ینه دستور سابق بیله شکاراندازلیغ کورکوزوب سدْوَر آتلیغ منزل‌کا وارد بولوب معسکر قیلدی و سه‌شنبه کونی آندین نهضت قیلیب سودوک توغایی‌غه توشتی هموں کون خوقند ولایتی‌نینک حاکمی شیر علی خاندین قرا باش دادخواه آتلیغ بیر معزز و معتبر کیشی‌سی ایلچی بولوب کیلیب[1] آنینک اخلاص‌نامه‌سین آستان عالی ملازم‌لاری‌نینک نظر انوری مطالعه‌سیغه ییتکوردی و کرم سلطانی آنینک احوالیغه شامل بولوب آسایش
تحصیلی اوچون خیوق شهریغه قایتاردی و چهارشنبه کونی || سودوک‌دین کوچوب دهن 97a
شیر بیشه‌سین معسکر عساکر منصور و مستقر سرادقات موفور قیلدی و پنجشنبه کونی اول منزلدا قیر اوستیغه چیقیب جمیع لشکریه‌نی کروه کروه و طایفه طایفه و دسته دسته نظر سعادت‌اثر پیشکاهی‌دین اوتکاریب آت و یراغین کوروب ینه مذکور منزلدا بارکاه عالم‌پناه‌غه نزول ایتی هموں کون ایر نیاز محرم بخارا توابعی‌دین خیر رباط‌غه باریب ایکی کیشی توتوب کیلتوروب عنایت خسروانه‌دین سرافرازلیغ تاپتی و جمعه و شنبه کونی داغی هموں منزلدا توقف واقع بولدی یکشنبه اقشامی قراول‌لار ایسباز موضعی‌دا تاجیک‌نینک چپاولچی‌سی‌غه شکست بیریب بیر کیشی‌نی دستکیر قیلیب کیلتوردی‌لار بو واقعه کیفیتی آنداق ایردی‌کیم چارجوی حاکمی یکرمه آتلیغ مبارزت‌شعار ییکیت‌نی شایلاب هر قایسی‌غه یکرمه طلا بایراق وعده قیلیب خیوق توابعی‌دین تیل توتماق اوچون ارسال قیلیب ایردی اول اثنادا سپاه نصرت‌پناه‌دین داغی اون نفر جلادت‌اثر ییکیت خبرکیرلیک اوچون قراول یوسونلوق
چارجوی طرفیغه عازم بولوب ایردی‌لار ایسباز موضعی‌غه ییتکاندا || تاجیک‌نینک یکرمه 97b
آتلی‌سین‌کیم مذکور بولدی کوروب فدایی‌وار و برق‌کردار آت سالدیلار و اول کروه شقاوت‌پژوه باوجودی‌کیم عددا بهادرلارغه ایکی چندان ایردی طاقت مقابلت کیلتورا آلمای سرعت

1 A: hereafter crossed-out اخلاص.

یکرانیغه رکوب قیلیب چاتلی بیشه‌سیغه عنانتاب بولدی و اول بیشه‌نی اوردوی سعادت‌مآب‌غه مسکن و موکب نصرت‌انتساب‌غه نشیمن قیلدی و ایناق بیک داغی اول حضرت‌نینک رکاب همایونی ملازمتی اوچون اوزیغه تعلق‌لیغ سپاه بیله بو سفردا همراه‌لیغ کورکوزدی و اول حضرت همول منزلدا ایکی کون متوقف بولوب اوَّلغی کونی‌کیم رمضان المبارک آیی‌نینک غره‌سی و سه‌شنبه کونی ایردی قراقلپاقیه چیریکی‌کیم دریانینک شمالیه جانبی‌دین کیلمیش ایردی فلک‌مثال جونک[1] لار بیله ورای آمویه‌دین معسکر همایون‌غه اوتکاردی و سونکغی کونی‌کیم چهارشنبه ایردی یوز آتلیغ کزیده ییکیت‌کا درکاه عالم‌پناه ملازم‌لاریدین خصوصیت‌توام ایر نیاز محرم‌نی باش قیلیب دریادین اوتکاریب بخارا توابعی‌دین تیل توتوب کیلتورماک
اوچون ارسال قیلدی و پنجشنبه کونی همول منزلدین کوچوب || افضل الاولیا اکمل الاتقیا 96a
حضرت پهلوان اتا علیه التحیة و الثنانینک آرناسی سقاسین مخیم خیام دولت‌التزام و مضرب بارکاه سپهر احتشام قیلیب بهار نزول و فیض وصولیدین جنت باغیدیک طراوت‌مآب و کوثر قیراغیدیک سیراب و نضارت‌انتساب قیلدی و همول کون سرخس تکه‌سی‌نینک اکابری‌دین خواجم شکور سردار اخلاص و اعتقاد اظهاری اوچون کیلیب عتبه‌بوسلیغ شرفیغه مشرف بولدی و جمعه کونی همول موضع‌دین موکب همایون بیله عزیمت قیلیب فتنک‌نینک یوقاری‌سیدا دریا کناری و توز یاقیشی آتلیغ مرحله‌غه وارد بولوب شرف قدومی‌دین سرافرازلیغ ییتکوردی شنبه کونی آندین کوچوب اوردوی کیهان‌پوی‌نی دریا کناری بیله اوچ توپه آتلیغ موضع‌غه ییباریب اوزی ملازم رکاب و خلاصهٔ سپاه بیله قیر اوستیغه چیقیب جیرن شکاریغه اشتغال کورکوزدی مثنوی

سالیب قوش شهنشاه جمشیدشان
شکار اهلیغه سالدی یکسر قران
خصوصاً پیا پی ایتالکو سالیب
فزون حدُ غایت‌دین آهو آلیب
تماشادین اولدی || بسی بهره‌ور 96b
ضمیریغه یتی فرح سر بسر

1 Read also as جنک.

بیر یانیدا عزم ایلاب شاه‌لار
بیر طرف سلطان کردون‌جاه‌لار
آت سوروب ارکان دولت بیر طرف
تیبرانیب اعیان حضرت بیر طرف
کینی‌دین عزم ایلابان نیچه کروه
هر بیریکا اوزکاچه شانُ شکوه
حددین افزون قوزغالیب خیلُ سپاه
چرخ جوفین توتتی یکسر کرد راه
آشکار اولدی آنینکدیک ازدحام
کیم عیان اولدی مکر یوم القیام

چون حضرت ظل الله خلافت‌پناهی بو یانکلیغ کوکبهٔ همایون و دبدبهٔ روزافزون بیله قطع
95a مسافت قیلیب خفتن چاغی یانکی آریق حولیغه‌کیم بارگاه و سرادق بنه و اغرق || توپخانه و
قورخانه اوُلراق باریب برپا و مهیا قیلیلمیش ایردی تشریف حضور لازم السروری بیله مفخر
مواطن و اشرف مساکن قیلدی و تانکلاسی شنبه کونی‌کیم خسرو زرین‌کلاه خاور مشرق
منزلکاهی‌دین چیقیب سپهر عرصه‌سی قطعی‌غه تکاور سوردی اول حضرت داغی مذکور
منزلدین آفتاب‌وار اشهب فلک‌رفتارغه رکوب قیلیب سپاه انجم‌شمار بیله نهضت کورکوزوب آس
موضعی‌دا کریاس بلنداساس قبه‌سین کردون‌مماس قیلدوروب نزول میمنت‌وصولی شرفیدین
سربلندلیغ بیتکوردی و یکشنبه کونی آس‌دین نهضت قیلیب هزاراسب قلعه‌سی‌نینک ذروهٔ
افتخارین شرف دخول و دولت وصولیدین سپهر والاغه برابر بلکه عرش اعلاغه همسر قیلدی
و تانکلاسی دوشنبه کونی‌کیم مذکور آی‌نینک سلخی ایردی عضد الدین و الدوله یمین الملک
و المله ماحی النفاق ملاذ الآفاق امیر بی‌نظیر محمد امین ایناق مد ظله العالی علی رؤس الفقراء
بالتوالی‌کیم اول قلعهٔ رفیع البنیان‌نینک والیٔ حکمرانی ایردی پادشاهانه ضیافت‌لار ترتیب
بیریب جمیع علمای عالیشان و امرای رفیع‌مکاننی خوان احسان و نوالهٔ انعامیدین محظوظ
95b و بهره‌مند || قیلدی و اقاسی حضرت ظل‌اللهی‌نینک خذمتی‌غه بیر رخش تازی‌نژاد چیکیب
بیر خلعت کران‌بها کیدوردی‌کیم خورشید تابان مثل‌لیک درخشان و لمعان ایردی و حضرت
ظل‌اللهی هموِل کون ضیافت مراسمی انقضاسیدین سونک هزاراسب قورغانیدین دولت

چون بو دعا اداسیدین سونک اولحضرت عنان ظفرنشانیغه تحریک بیریب توسن پری‌زاد دیونهادنی مقصد طریقی‌غه سوروب شوکت کیانی و صولت ساسانی بیله دار السلطنهٔ خیوق خفظها الله تعالی عن الحرق و الغرق‌دین چیقیب پرتو حضوریدین قویاش یانکلیغ اقطار جهانغه نور و اهل جهان کونکول‌لاریغه سرور اوزره سرور یتکوردی مثنوی

شهردین شه عزم ایتیب خورشیدوار
پرتو دیداریدن ایتی آشکار
ایلاکیم مشرق حصاریدین قویاش
چیقغایُ عالم‌غه بولغای نورپاش
یولینی فراش‌لار پاک ایلابان
رفع کردُ منع خاشاک ایلابان
هر ساری سقالار ایلاب جستجو
ابر نیساندیک سپیب یول اوزره سو
ایلکاری‌راق عزم ایلاب نیچه فوج 94b
کورکوزوب دریا کیبی هر فوج موج
هر طرف‌کا آت قیلمای درنک
آتیشیب غرنده شمحالُ تُفنک
قوزغالیب سونکرا ینه بیر خیل هم
هر بیری‌نینک ایلکیدا زرین علم
شقه‌سی نصرت ییلیدین آچیلیب
لمعه‌سی خورشید یانکلیغ ساچیلیب
تیبرانیب سونکرا نیچه جبار کوی
آشوروب اوج فلک‌دین های هوی
سونکرا آندین نیچه بیک خوشخرام
یوز اصول ایله قویوب یر اوزره کام
شه بولارنینک ایزیچه توسن سوروب
یر باشین اوج فلک‌کا ییتکوروب

یر توتوب بیر طرفدا خاقانلار
بیر طرفدا توزوب صفین خانلار
امرا بیر طرفدا جای‌کزین
نقبا بیر طرفدا صدرنشین
خذمت امریدا مفتخر بارچه
شه رکوبی‌غه منتظر بارچه

چون یوم موعود و وقت معهودکیم مذکور بولغان ییل یعنی سنه مینک ایکی یوز ایلیک توقوزدا میزان اواخری شعبان المعظم‌نینک یکرمه یتی‌سیدا جمعه کونی ایردی نماز جمعه اداسیدین سونک اسعد ساعات و ارشد اوقات ایچیداکیم مثنوی

سعادت جهان ایچرا تولمیش ایدی
نحوست زماندین یوق اولمیش ایدی
کیلیب ایردی خذمت‌غه اقبال هم
میسر ایدی بارچه آمال هم

حضرت ظل الله خلافت‌پناهی همت کمرین همایون بیلیکا باغلاب و دولت افسرین مبارک باشیغه کییب و فرخنده ایاقین سعادت رکابیغه قویوب اقبال یکرانیغه رکوب قیلدی و دیدار زلالی لب‌تشنه‌لارین شراب حضوری بیله سیراب و انتظار اهلی دیده‌لارین آفتاب ظهوری بیله کامیاب ایتی و اول حال‌دا سلاطین ذو الاقتدار و خوانین || نامدار و امرای منزلت‌دثار 94a
عجز و انکسار قدین تعظیم و تواضع یوکیدین خم قیلیب صدق و اخلاص یوزین[1] تسلیم و عبودیت توفراقیغه قویوب حضرت مهیمن کارساز درکاهی‌غه اعتقاد قولین آچیب بو دعای اجابت‌انتما ترانه‌سیغه مترنم بولدیلارکیم رباعی

شاها همه دم تنکری سنکا یار اولسون
هم دولتُ اقبال مددکار اولسون
هر ساری عزیمت ایلاسانک تاب نصرت
الینکدا عدو خیلی باری خوار اولسون

1 A: altered from یوزیدین.

سوز اقلیمی‌دا ملک آرا سکندر
ورق میدانیدا هنکامه‌کستر
که یعنی خامهٔ فرخنده‌ارقام
قویار موندق معانی ملکی‌کا کام

چون حضرت ظل الله سلطنت‌پناهی اوز نفس نفیسی بیله امیر نصر الله‌نینک قصدی
93a اوچون بخارا ممالکی‌کا سپاه چیکماکنی ضمیر سعادت || توامی‌غه مصمم و مجزم قیلیب
جمیع عساکر منصوره و افواج قاهره‌غه اسباب سفر تهیه‌سی اوچون خزاین عامره‌دین نقود
وافره انعام قیلیب منادی بیله رکوب همایونی میعادین ممالک محروسه و بلاد محفوظه
خلایقی‌غه انها و اعلام قیلدی خصوصاً امرا و کبرا و شجعا و خدماغه علیحده[1] نیچه احسان
بیله زرپاشلیغ‌لار کورکوزوب تجهیز سفر و تکمیل یراغ اوچون تعجیل و ترغیب قیلدی چون
رای عالم‌آرای دولت‌افزای مقتضاسی بیله سپاه نصرت‌پناه اسباب یوروش و یراغ اوروش‌نی
بوجه دلخواه آماده و مهیا قیلیب میعاد وقتین چاغلاب آستان دولت‌پاسبان ملازمتی
عزیمتی‌غه بیل باغلادیلار و صاحب‌احتشام سلطانلار و کردون‌مقام قاآنلار و عالیمنزلت
امرالار و فلک‌مرتبت اُمنالار و صاحب‌علم سرکرده‌لار و انجم‌حشم سپهدارلار اطراف ممالک و
اکناف مسالک‌دین فوج فوج و دسته دسته زرین‌قبه توغ‌لار و سیمین‌شقه علم‌لارین جلوه‌کر
قیلیب صلابت تمام و مهابت مالاکلام بیله کیلیب حضرت خلافت‌مآب‌نینک همرکاب‌لیغی
اوچون جناب فلک‌انتساب ملازمتی شرفیغه مشرف بولدیلار مثنوی

اول صفت ازدحام قیلدی ظهور
93b || که مکر واقع اولدی یوم نشور
شه جنابی ایکی قیراغیدا
اولتوروب سولی بیرله ساغیدا
ایکی یاندین توزوب صفوف قطار
توتوبان هر کیم اوز یریدا قرار

1 A, B, C: علاحده.

زراندود بیله ملبس بولدیلار آلتینجی فوج‌نینک بیانی و آلاردین سونک آستان دولت‌پاسبان
ملازم‌لاریدین خدای برکان یوزباشی‌کیم اوروس لقبی‌غه ملقب‌دور اویغور اسکندر بهادر
بیله اون بیش کزیده بیکیت‌کا باش بولوب حضرت ظل‌اللهی‌دین بخارا ترکتازیغه رخصت
92a آلیب استعجال تمام بیله عازم بولدی‌لار || و برق خاطف‌دیک طی مراحل قیلیب بلای
ناکهانی یانکلیغ بخارا شهری‌نینک ملحقاتیدین چارکوشه آتلیغ موضع‌غه داخل بولوب معتبر
کیشی‌لاردین تورت اسیر و سیکیز تیوه اولجه قیلیب قایتیب شعبان آیی‌نینک اونیدا درکاه
فلک‌اشتباه ملازمتی‌غه یتیب التفات شاهانه و نوازشات بیکرانه بیله بهره‌مندلیغ و خرسندلیغ‌لار
تاپتی‌لار یتینجی فوج‌نینک ذکری و آلاردین سونک مذکور آی‌نینک اون یتی‌سیدا سه‌شنبه کونی
یمرالیه طوایفی‌دین بیر کروه صاحب‌شکوه حضرت ظل‌اللهی‌نینک اجازتی بیله ایلغار قیلیب
صرصرکردار مسافت‌نوردلیک‌دین سونک چارجوی اطرافیدا چکس قلعه‌سی‌نینک توبیدین
تاجیک قراولیدین اون آتلیغ‌نی دستکیر قیلیب تورتاوین تیغ تیز دمیدین اوتکاریب عدم
تنکنایی‌غه یبباردیلار و آلتی‌سین آت و یراغی بیله عتبهٔ علیه ملازمتی‌غه کیلتوروب خلعت‌خانهٔ
کرم سلطانیدین خلاع آفتاب‌شعاع بیله مخلع بولوب اشباه و اقرانیدین ممتازلیغ تاپتی‌لار
و معلوم بولسون همول اوان‌دا حضرت ظل‌اللهی بکی یوزباشینی سرکرده‌لیکدین معزول
92b ایتیب آنینک توغین یمرالیه نوکری بیله || آلیب صداقت‌همدم خواجش محرم‌غه تاپشوروب
سپهبدلیک منصب عالی‌سیغه منصوب قیلدی

حضرت ظل‌اللهی‌نینک موکب کیهان‌پوی بیله بخارا قصدیغه توجه کورکوزکانی و ارکان
دولت‌نینک التماسی بیله دریادین عبور قیلمای چارجوی[1] محاصره‌سی آهنکین توزکانی و
بخارا چیریکی‌نینک هجوم تمام بیله دریا ساحلی و اوردوی همایون مقابله‌سیغه کیلکانی و
تهورنشان مبارزلارنینک کیمه بیله دریادین اوتوب تاجیک سپاهی بیله محاربه قیلغانی و
امیر بی‌نظیر محمد امین ایناق‌نینک قطنام و پروردغه‌چه لباب متوطن‌لارین پایمال مراکب و
دست‌فرسود مواکب قیلیب قایتیب اقاسی حضرت ظل‌اللهی‌نینک ملازمتی شرفیغه بیتکانی
و اولحضرت‌نینک فتح و نصرت اقبال و دولت قایدی‌نینک عنان‌کش‌لیکی بیله خوارزم
صوبیغه مراجعت ایتکانی

1 A: چارچوی.

بیر کروه شجاعت‌پژوه حضرت ظل‌اللهی‌دین رخصت آلیب بخارا ساری عازم بولدیلار و منازل
متکثره قطعی‌دین سونک بخارا توابعی‌دین بیر کنت اوستیکا قضای مبرم‌دیک داخل بولوب
یکرمه کیشی‌نی اسارت قیدیغه مقید قیلیب تورت باش کیسیب بی‌نهایت اموال و مواشی
دست تصرف‌لاریغه کیرکوزوب مراجعت قیلدی‌لار و جمادی الثانی آیی‌نینک اواسطی‌دا
آستان فلک‌نشان ملازمتی‌غه یتیب عنایت خسروانه‌دین خلاع فاخره بیله مخلع بولدیلار
ایکینجی فوج‌نینک سانحه‌سی آلاردین سونک یموتیه جماعه‌سیدین بیر فوج کزیده بیکیت
اول حضرت‌دین بخارا چپاولیغه اجازت آلیب عزیمت کورکوزدی‌لار و جناح استعجال بیله
91a || قطع مراحل قیلیب بخارا مضافاتیدین بیر قریه‌غه چپاول اوروب اُسرای بی‌پایان و غنایم
فراوانغه متصرف بولوب قایتی‌لار و مذکور بولغان آی‌نینک اواخریدا ملازمت شرفیغه فایز
بولوب سروپای شاهانه انعامی بیله ممتازلیغ تاپتی‌لار اوچونجی فوج‌نینک تذکره‌سی و آلاردین
سونک ینه چاودر طوایفی‌دین کروه انبوه اولحضرت‌دین مرخص بولوب سرعت قانونی بیله
عزیمت آهنکین توزدی‌لار و قطع بوادی و طئ صحاریدین سونک بخارا مملکتی‌نینک قطب
شمالی طرفیداغی متوطن و متمکن بولوب اولتورغان قزاقیه اولوسی‌نینک احشامی‌غه چپاول
تُندبادین یبتکوروب اول جماعه‌نینک خرمن جمعیتین تفرقه هواسیغه ساوروب غایت‌سیز
اموال و نهایت‌سیز اشیانی اولجه قیلیب معاودت ایتی‌لار و رجب آیی‌نینک اواسطی‌دا
ملازمت‌غه یتیب مشمول مراحم خسروانه بولدی‌لار تورتونجی فوج‌نینک تحکیه‌سی و آلاردین
سونک ینه یموتیه شجعاسیدین بیر فوج جلادت‌آثار بهادر قوتلوق مراد سردار باشلیغ حضرت
ظل‌اللهی‌نینک رخصتی بیله بخارا ترکتازیغه عازم بولوب ایلجیک بیله قرا کول اراسیدا بیر آز
91b چوفان || و بخارا شهریغه تیوه بیله توز آلیب باراتورغان کوب آرغیشچی‌سین اسیر سرپنجهٔ
تقدیر قیلیب قایتیب ملازمت شرفیغه مشرف بولوب عواطف پادشاهانه‌دین سرافرازلیغ
تاپتی‌لار بیشینجی فوج‌نینک داستانی و آلاردین سونک ینه یموتیه بهادرلاریدین کروه انبوه
اول حضرت‌نینک اجازتی بیله بخارا چپاولیغه ایلغار قیلیب مراحل متنوعه قطعی‌دین سونک
واردانزی تومنی‌نینک حوالی‌سیدا تاجیک‌نینک اوتوز آتلیغ قراولی‌نینک اوستیدین داخل
بولوب کمال جلادت‌دین بارچه‌سین اسارت قیدیغه کرفتار قیلیب ینه واردانزی‌نینک اطراف
جوانبی‌غه تاختُ تاز بیتکوروب نهایت‌سیز قوی و تیوه و ییلقی غنایمی‌غه متصرف بولوب سالم
و غانم مراجعت قیلدیلار و رجب آیی‌نینک سلخیدا عتبهٔ آسمان‌مرتبه خذمتی‌غه یتیب البسهٔ

تحصیل قیلیب مراسم خذمت‌نی بجای کیلتوردی‌لار و اول حضرت یتی کونکاچه اطراف و اکناف‌داغی قلعجات و ایلات‌نینک مهمات و احوالاتیغه سرانجام و انتظام بیریب و حضرت قطب الاولیا رأس الاتقیا شیخ نجم الدین کبرا قدس سره العزیزنینک روضه متبرکه‌لارین زیارت قیلیب پنجشنبه کونی کهنه اورکنج‌دین کوکبهٔ مالاکلام بیله مراجعت کورکوزوب آق توپه موضعی‌داغی چهارباغ‌غه توشتی و جمعه کونی آندین نهضت قیلیب هلالی موضعی‌داغی حولئ رفعت‌نشانغه تشریف حضور ایلتیب آنینک ذروهٔ فخامتین کردون‌سای[1] و عرش‌فرسای قیلدی
و آندا بیر کیچه بسترآرای استقامت و ساغرکش || صهبای عشرت بولوب تانکلاسی شنبه کونی 90a
کوکبهٔ والا بیله آندین ره‌نوردلیک و بیابان‌کردلیک قانونین توزوب حضرت قطب الاقطاب رأس الاصحاب سند الاولیا سید الاتقیا[2] اسم محمود اتا علیه التحیة و الثنانینک جوار فیض‌آثاریداغی رباط دلکشا و مقام پرصفاسی‌غه نزول ایتیب من زار المقابر فکانما زار الانبیاء حدیثی‌نینک مقتضاسی بیله اول بزرکوارنینک مقبرهٔ متبرکه‌سی طوفیغه مشرف بولوب ارواح طیبه‌سیدین[3] استمداد و استعانت کورکوزدی و آندین مرکب سعادت و اشهب دولت‌غه سپاه ظفرپناه بیله رکوب قیلیب جمادی الثانی آیی‌نینک تورتیدا یکشنبه کونی دار الخلافهٔ خیوقغه وارد بولوب اورنک سلطنت‌نی نشیمن ایتی و فیض حضوری بیله شهر ایچین غیرت کلشن قیلدی بیت

ای حضورینکدین کلستان اولدی شهر
بلکه رشک باغ رضوان اولدی شهر

حضرت ظل الله خلافت‌دستکاهی‌نینک بخارا ممالکی تاراجی‌غه افواج بویورماغی چون اول حضرت کوردی‌کیم امیر نصر الله‌نینک رشتهٔ عداوتیغه تیغ خصومت‌دین اوزکا هیچ
نمرسه قاطع ایرماس و ملایمت بیرله حصول مدعا || مقصود قولیغه کیرماس لاجرم همت 90b
بیلیکا غیرت کمرین محکم باغلاب عداوت میدانیغه جرأت[4] قدمین قویدی و اضراراً للمفسدین فحواسیچه اصناف لشکریه‌دین بعضی شجاعت‌شعار و طلبکار بهادرلارنی فوج فوج و دسته دسته قیلیب هر فوج و هر دسته‌نی ایزلیک ایزیدین بخارا مضافاتی‌نینک چپاولی‌غه بویوردی آنداق‌کیم اوّلغی فوج‌نینک واقعه‌سی چون جمادی الاول آیی‌نینک اواخریدا چاودر توایفی‌دین

1 A: altered from کردون ساری.
2 A: hereafter crossed-out حضرت.
3 A: hereafter crossed-out و.
4 A, C: جرءت.

حضرت ظل الله سلطنت‌پناهی‌نینک سیر ارتکابی بیله کهنه اورکنج صوبیغه رکوب قیلغانی چون حضرت ظل‌اللهی بخارا چیریکی مغلوب و منکوب بولوب منهزمانه اوز یورتیغه معاودت قیلغاندین سونک مملکت اموری‌نینک انتظامی و صحرانشین فقرا احوالی‌نینک نسق و نظامی اوچون سیر و کشت بهانه‌سی بیله مذکور بولغان آی یعنی جمادی الاول‌نینک یکرمه اوچیدا شنبه کونی دار السلطنهٔ خیوق شیدها الله تعالی بالنظام و النسق‌دین خلاصهٔ سپاه بیله یکران دولت‌غه رکوب قیلیب شاه آباد حولی‌نینک کنکرهٔ مباهاتین تشریف سعادت‌آیاتی بیله بروج سماوات‌دین اوتکاردی و آندین یکشنبه کونی صولت تمام بیله حرکت کورکوزوب نزول شرافت‌شمولی فیضی‌دین تاش حوض حولی‌نی بهشت باغی و کوثر قیراغیدیک لبریز فیض و سرشار صفا قیلدی و تانکلاسی دوشنبه کونی آندین اشهب دولت‌غه رکوب قیلیب مهر جهانتاب مثل‌لیک || مسافت‌نوردلیک کورکوزوب قیلیچ نیاز بای موضعی‌داغی رباط فایض 89a
النشاط لازم الانبساط‌غه نزول ایتی و آندا ایکی کیچه سریرآرای استراحت بولوب هر کون فقرا و رعایانینک عدلُ داد و احوالُ پرسش‌لیقی‌غه قیام کورکوزدی و چهارشنبه کونی قیلیچ نیاز بای‌دین کوچوب کدای نیاز محرم‌نینک چهارباغی‌غه تشریف حضوری بیله بهشت برین یانکلیغ طراوت تازه و نزاهت بی‌اندازه بیتکوردی و پنجشنبه کونی آندین سپاه دولت‌دستکاه بیله آتلانیب قرا بیلغون موضعی‌داغی باغ لازم الفراغ‌نی مضرب بارکاه شوکت و مسکن سرادقات صولت قیلیب نزول ایتی و جمعه کونی آندین نهضت کورکوزوب کهنه اورکنج‌کا شرف نزولی بیله کشور چین یانکلیغ آیین‌بندلیک بیتکوردی و آندا یتی کون اقامت مسندیدا متمکن بولوب سقر جماعه‌سی‌کیم امیر نصر الله بخارا چیریکی بیله کیلیب هزاراسب قورغانین محاصره قیلغان هنکام‌دا عرق شرارتی متحرک بولوب بعضی ناشایسته اعمال و نابایسته افعال‌غه اقدام کورکوزوب اول حوالی‌داغی فقرا و رعایاغه ظلم و تعدی بیتکوروب اموال و اسبابیغه غارت و تاراج قولین آچیب جور و ایذا رسومین نهایت‌غه || بیتکورمیش ایردیلار 89b
اول جماعه‌نینک بو یانکلیغ حرکت قبیحه‌سی‌نینک دامن‌زن‌لیکیدین نایرهٔ غضب پادشاهی التهاب تاپیب بهرام‌صولت و مریخ‌صلابت یساول‌لارغه فرمان قضاجریان عز نفاذ تاپتی‌کیم اول جماعه‌دین همول جرمی‌نینک جرمانه‌سی اوچون تعدئ تمام بیله اون مینک طلا یارغو قیلیب مبلغ مذکوره‌نی تحصیل قیلماقدا شرط تعجیل‌نی مرعی توتغای‌لار چون مأمور بولغان یساول‌لار حکم همایون موجبی بیله همول طلانی مذکور بولغان ایل‌دین تشدد تمام بیله

جاده‌سیغه معطوف ایتیب فقرا احوالی‌نینک انتظامی و مملکت‌دارلیغ مهامی‌نینک اهتمامی‌غه قیام و اقدام کورکوزونک‌کیم بهبود آندادور اولجناب امرای صداقت‌مآب‌نینک التماسین مبذول توتوب قایتیب هزاراسب حدودی‌نینک یوقاری‌سیغه سپاه قیامت‌دستکاه بیله نزول ایتی و همول منزلدا ایکی کیچه متوقف بولوب چهارشنبه کونی آندین صولت تمام بیله کوچوب هزاراسب قلعه‌سی‌نینک جنوبی طرفیدا قیرانج بابا آتلیغ بزرکوارنینک زیارتیغه مشرف بولوب جوار فیض‌آثارین مخیم خیام دولت و مسکن اعلام شوکت قیلیب آرام‌کزین بولدی و پنجشنبه کونی اول موضع‌دا هزاراسب اکابریغه خلاع خورشیدشعاع بخششی‌دین سرافرازلیغ ییتکوروب اول منزلدین نهضت کورکوزوب یانکی آریق حولیغه کیلیب منزل‌کزین بولدی و تانکلاسی جمعه کونی مذکور بولغان آی‌نینک یتی‌سیدا یانکی آریقدین لواافراز عزیمت بولوب دبدبهٔ بهجت‌افزا و کوکبهٔ مسرت‌نما بیله شهر خیوق زینها الله تعالی بالنظام و النسق‌غه کیریب بو یانکلیغ فتح و نصرت شکرانه‌سی اوچون زبدة
الاولیا قدوة الاتقیا مقرب باركاه ملک ودود || حضرت پهلوان محمود قدس سره العزیزنینک 88a
مقبرهٔ متبرکه‌سی زیارتیغه مشرف بولوب احراز زیارت‌دین سونک سریر سلطنت‌دا اقاسی حضرت شهنشاه ظل‌اللهی‌نینک ملازمت پُرسعادتیغه استسعاد تاپیب ملاطفت خسروانه و معاطفت پادشاهانه‌دین محظوظ بولوب برومندلیغ‌لار تاپتی و حضرت ظل‌اللهی توفیقات سبحانی و تائیدات دولت جاودانی بیله آنینکدیک دشمن قوی‌نینک سپاه نصرت‌پناه‌دین مغلوب و منکوب بولغانی‌نینک شکرانه‌سی اوچون کرم و احسان خزاینی‌نینک اشیکین آچیب ایش کورکوزکان شجعاغه بلکه جمیع اهل سپاه‌غه قویاش یانکلیغ زرپاشلیغ‌لار کورکوزوب کیسهٔ امید و جیب مدعالارین نقود وافره بخششی بیله لبریز و کنج‌خیز قیلدی و سیکیز کونکاچه بارچه امرا و کبرا و سرخیل و سپهدار و عمال و نواب و اکثر لشکریه‌غه خلعت‌خانهٔ احسان پادشاهی‌دین خلاع زردوز و البسهٔ سیم‌اندوز و کیمخا دکلای و کران‌بها چکمن‌لار کیدوروب بارچه‌نی آفتاب جهانتاب یانکلیغ طلاپوش قیلیب ابنای زمان اراسیدا
ممتازلیغ و سرافرازلیغ‌لار ییتکوردی اول جمله‌دین فقیرغه داغی ایلیک طلا انعام قیلیب || 88b
بیر زردار دکلای کیدوروب نوازشات خسروانه‌دین بهره‌مندلیغ‌لار ییتکوردی بیت

ای کرمینکدین یتیب بارچه‌غه خرسندلیغ
لطف عمیمینک بیله تاپتی برومندلیغ

نیچه زرلار ساچیب اسباب محاربه اهتمامی و ادوات مقاتله سرانجامی‌غه اشتغال کورکوزدی تاکیم انواع اسباب و یراغ‌نی بوجه[1] دلخواه مهیا و آماده قیلیب دلجمع‌لیک بیله دوشنبه کونی اعدای دولت اوستیکا عازم و مقاتله اموریغه جازم بولغای بیت

بیـزادی آت ایـلـه یـراغـی‌نـی ایـل
کـوزلادی عـزم حـرب چاغی‌نی ایل

چون ایناق بیک‌نینک لشکر بیکران و شجعای خون‌افشان بیله اعدا قصدیغه همت کمرین شجاعت بیلیکا باغلاغان خبرین ایشیتیب امیر نصر الله‌نینک خاطر شقاوت‌مآثریغه [2]وقذف فی قلوبهم الرُعب[2] مُوداسی بیله رعب و هراس استیلا تاپیب سنکر نحوست‌اثریدا استقامت قیلا آلمای دوشنبه کونی طلیعهٔ صبح‌دین اوَّل‌راق اوغرق و بُنه احمال و اثقالی بیله کوچوب فرار طریقی‌غه اضطرار قدمین اوروب استعجال تمام و انفعال مالاکلام بیله
87a بخارا جانبی‌غه || یوز قویدی و همول کون آفتاب طلوعیدین سونک بو خبر یتوشوب ایناق بیک اوردوی همایون و عساکر محشرنمون بیله کوچوب الویهٔ ظفرتعبیه‌نی جلوه‌غه کیرکوزوب سرعت قانونی بیله عزیمت آهنکین توزدی تاکیم اعدای فسادانکیزنی تعاقب قیلیب تا یورتیغه بارغونچه تیغ بیدریغ دمیدین خونریزلیک کورکوزوب تنبیه عظیم و کوشمال بلیغ بیتکورکای چون بو نیت بیله عازم بولوب فتنک حدودیدا بخارا چیریکی‌نینک عقبی‌دین یتوشوب یقین ایردیکیم افواج بحرامواج حملاتیدین اعدای کریزپای‌نی کرفتار ورطهٔ بلا و مستغرق کرداب فنا قیلغای اول حال‌دا امرای صداقت‌انتما و کبرای اعتقادافزا اول جناب‌نینک آتش غضبی‌غه التجای تضرع‌نما و تولای تخشع‌آرا آب‌ریزلیکی بیله تسکین بیریب دیدی‌لارکیم کروه شجاعت‌پژوه و لشکر قیامت‌شکوهینکیزنینک صدمت محاربه‌سیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلمای هراسان بولوب عجز و استکسار یوزیدین هزیمت کورکوزکان چیریک‌نینک ایزیدین قاوب ایشین مهلکه‌غه سالماق حمیت قواعدیدین یراق و مردلیک مراسمی‌دین اوزاق‌دور ایمدی عالیحضرت و قوی‌دولتینکیزغه مناسب[3]
87b اولدورکیم اول دولت || برکشته‌لارنینک عقبی‌دین دخل قیلمای عنان عزیمت‌نی مراجعت

1 A: بوچه.
2-2 Qur'an LIX: 2.
3 A: مباسب.

جمله‌دین درکاه[1] عالمپناه‌نینک شجاعت‌مند و مبارزت‌پیوند ملازم‌لاریدین محمد کل و یموت قیلیچ بهادرکیم جلادت و چابک‌لیک‌دا صرصردین سبقت ایلتیب برقدین بایراق آلور ایردی‌لار بارچه‌دین ایلکاری ایکی قراباش توغ‌نی ایناق بیک‌نینک خذمتی‌غه کیلتوروب منظور نظر عاطفت بولدیلار و اول واقعه‌دا سپاه نصرت‌پناه‌دین کیشی کم ایردی‌کیم اوز حالیغه کورا ایش کورکوزوب باش کیسیب اسیر توشورماکان بولغای اول جمله‌دین فقیر داغی تعاقب اثناسیدا شیرشالی آریقی‌نینک ایاقیدین اوتکان حال‌دا بیر ملازمیم بیله اعدای
دولت‌دین بیراوی‌نینک || ایزیدین یتیب سنان جانستان ضربی بیله آتدین سرنکون یبقتیم 86a
اول حالدا یموتیه شجعاسیدین ایکی بیکیت حاضر بولوب باشین کیستی‌لار نظم

باشینی کیسماک ایردی مقصودیم
خذمتیم شه‌غه بولسه تا معلوم
اوزکالار زور ایله کیسیب آنی
قاچتی و سعیم اولدی نامعلوم

و ایناق بیک اول موضع‌دین مظفر و منصور خرم و مسرور مراجعت قیلیب خفتن چاغی معسکر سعادت‌اثرکا وارد بولوب خرکاه سپهراشتباهی‌غه نزول ایتی و ایشیتیلدی‌کیم همول کیچه فرار اثناسیدا امیر شقاوت‌تخمیر لشکریدین جدا بولوب اوچ تورت ملازمی بیله کول ایچیکا کیریب اداشیب یول تاپمای سو و پالچیغ ایچیدا سحرکاچه سرکردانلیغ تارتیب بیش آریق خلقی‌نینک بعضی اوباش و حرامی‌لاری‌نینک دلالتی بیله تانک وقتی صعوبت تمام چیکیب قوشونیغه باریب‌دور و تانکلاسی جمعه کونی‌کیم جمادی الاول آیی‌نینک غره‌سی ایردی ایناق بیک بو یانکلیغ ظفر بهجت‌اثرکا دست تاپغانیدین نشانه اوچون دار السلطنهٔ خیوق‌دا اقاسی حضرت پادشاه ظل‌اللهی‌نینک آستان دولت‌پناهی‌غه محمد کل بیله اهل
فساد باشلاریدین ایکی یوز باش و توغ‌لار و بیدق‌لار و اسیرلارنی || ارسال قیلدی و همول 86b
کون حاتم‌لیق مسندی‌دا اولتوروب کرم و سخاوت سرپنجه‌سی بیله زرپاشلیغ کورکوزوب باش کیسکان و اسیر توشورکان و ایش کورکوزکان بهادرلارنی دنیادین مستغنی قیلدی و شنبه و یکشنبه کونی داغی همول دستور بیله کرم پنجه‌سین آچیب بارچه اهل سپاه باشیغه نیچه

1 A: درکار.

کیم قایسی‌غه اوّل اورغوسی چنک
قایسی اوزه سونکراق ایتکای آهنک
بیر دم‌دا یتیب باریغه نوبت
جان بیرکالی بارچه‌سیغه سرعت
آخر بولوبان بسی شتابان
چابک‌لیک ایله یوز اوردی هر یان
جان آلماق ایشیدا ایلا تالدی
کیم یالقیبان آخر اوزنی سالدی
ناکار اولوبان عدو سلاحی
بولمای بیری باعث فلاحی
جوشن‌لار اولوب سراسر افکار
توفراق ارا یاتیبان بولوب خوار
قالقان‌لار اولوب قمر کیبی شق
هر ساری یاتیب یر اوزره ملصق
آتلار یوروبان باسیب لجامین
بیلمای قویارین قیان‌غه کامین
اعداغه یتوشتی روز محشر
احباب‌غه یتی عید اکبر
دشمن ایلی قتلعام تاپتی
احباب مرادُ کام تاپتی

85b چون بو منصوبهٔ دوست‌نواز و واقعهٔ دشمن‌کداز || عصر هنکامیدا وقوع تاپیب شجعای بهرام‌کین و سپاه جلادت‌آیین اعدای فساداندیش و خصمای ضلالت‌کیش‌نی عصر چاغیدین خفتن وقتی‌غه‌چه تعاقب قیلیب قتل و کُشش نهب و غارت اموریدا دقیقهٔ نامرعی قویمای یونس خواجه باشلیغ تورت معتبر سرکرده‌سین ایکی یوز کیشی بیله اسارت قیدیغه چیکیب سیکیز قراباش توغ و ایلیک بیدق و بی‌نهایت آت و یراغ و اسباب اولجه قیلیب معاودت ایتی‌لار و خفتن چاغی فتح و فیروزمندلیک بیله ایناق بیک‌نینک ملازمتی‌غه یتی‌لار اول

بعضی سوغوروب بُرنده خنجر
قطع ایتی حد و حساب‌سیز سر
بعضی‌سی تبر قیلیب حواله
قاندین آچیبان یر اوزره لاله
بعضی آتیبان کمندینی چُست
بند ایلادی خصم بوینی‌غه رُست
بیر لحظه ارا کوتاردی یل‌لار
اعدا تنی بیرله نیچه تل‌لار
سانسیز ینه هر قدم‌دا یاتیب
یکسر قرا قان ایچیکا باتیب
قان ایلا آقیزدی باشلارنی
کیم سیل نیچوک که تاشلارنی
نیزه‌دین اولوب نیچه‌سی مجروح
رم جسمی اویدین ایلابان روح
85a شمشیر ایتیبان نیچه || تنین چاک
یر اوزره یاتیب بعینهٔ خاک
خنجر بولوبان نیچه‌غه قاتل
یاتیب نیچه یردا نیم‌بسمل
کرز ایله بولوب نیچه‌سی واژون
کویا ییقیلیب باشیغه کردون
اوق بیرله بولوب نیچه‌سی افکار
یاتیب تنی توفراق ایله هموار
هر بیر قدم ایچرا حدُ سان‌سیز
نیم‌جان نیچه‌سی نیچه‌سی جان‌سیز
اول کون اجل ایلابان تفکر
بیحال ایتیبان آنی تحیر

آنـداق قاچیب اول کـروه کین‌خواه
کیم شیـردین اول صفت کـه روبـاه
جـان وهـمی بیله بـولـوب شتابان
سرعـت بیله قطع ایتیب بیابان
بـعـضی قـاچـیـبـان کـنـاره‌لارغـه
بـعـضی کـیـریـبـان مـغـاره‌لارغـه
بـعـضی عـدو اولـدی عـازم قـوم
قـوم ایچرا || وجـودیـن ایـلادی کُم 84b
بعضی اوزینی کول ایچرا سالیب
کـرداب فـنـا تـوبـیـدا قـالـیـب
کر بیری آنینک ییقیلدی یالغوز
اوستیغه آنینک ینه اونُ یوز
پـامـال اولـوبـان باریغه ابـدان
کوک اوزره غباری چیقتی هر یان
هر بیریسی بیر طرف قیلیب عزم
اولماکنی اوزیکا ایلابان جزم
بیر ساری فـرار ایتیب امیری
بیر ساریغه مـحـرمُ وزیـری
باشیغه توشوب عجب قرا کون
سیچقان توشوکی بولوب مینک آلتون
ایـزدیـن یـتـیـبـان سـپـاه جـرّار
آیـیـن جـلادت ایـلاب اظـهـار
بـعـضی یـتـوروب سـنـان خـونـریـز
اعدانی آت اوستیدین ییقیب تیز
بعضی چیکیبان عدوغه شمشیر
آتـدیـن ییقیبان یر اوزره بیر بیر

چون بو حال اثناسیدا فقیر ایناق بیک‌نینک ملازمتی‌دا حاضر ایردیم سپاه نصرت‌پناه‌دین
بیر فوج تهورآثار ییکیت بیلاکیم || هر بیری مصاف کونی‌نینک شدتین زفاف تونی‌نینک 83b
لذتیدین ترجیح قیلور ایردیلار و رزم میدانی‌نینک صعوبتین بزم ایوانی‌نینک عشرتیدین افضل
بیلور ایردیلار نامزد قیلدی تاکیم میدان مصاف‌غه باریب بهادرلارغه امداد ییتکورکای‌میز
درحال فرمان واجب الامتثال موجبی بیله جلادت میدانیغه استعجال مرکبین سوروب
نامدار سرکرده‌لاردین رحمت الله یساولباشی‌کیم ایناق بیک یساوی بیله اعدا صفوفی‌نینک
اراسیدا لوای طفرهواسین جلوه‌کر قیلیب اوزیکا تعلق‌لیغ سپاه بیله آرام توتمیش ایردی آنکا
یتوشدوک و اول‌داغی بیزلارنینک وصولمیزدین قوی‌دل و مستظهر بولوب هیأت اجتماع و
لوای خورشیدشعاع بیله دلیرانه آت سالیب اوق آتیم بلکه نیزه سالیم یرکا باریب ایردوک
اعدا سپاهی اوّلدین خود شجعای دشمن‌شکار و قتلای کینه‌کذارنینک محاربات شیرانه
و حملات دلیرانه‌سیغه تحمل و طاقت قیلا آلمای ننک و ناموس یوزیدین بیر نوع حرکت
قیلور ایردی‌لار چون کوردی‌لارکیم کروه انبوه غوغای قیامت‌شکوه بیله بلای مبرم و قضای
محکم یانکلیغ آلارنینک اوستیغه متوجه‌دورلار بیت

نی قاچارغه || رۀ نجات تاپیب 84a
نه تورارغه دمی ثبات تاپیب

لاجرم طریقۀ فرارنی جملۀ مغتنمات‌دین ساناب اوز بخت برکشته‌لاریدیک عرصۀ کارزاردین
روی‌کردان بولوب هزیمت صحراسیغه یوز قویدی‌لار و امیر نصر الله داغی سپاه بیکران
بیله یاساو یاساب کیین‌دا آرام توتمیش ایردی شجعای نصرت‌نشان‌نینک شیر ژیان و ببر
دمان یانکلیغ حملات صرصرصفاتیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلمای [1]کانهم حمر مستنفرة
فرت من قسورة[1] مفادی بیله ایشاک کروهی شیر خیلی شکوهیدین متنفر و متواری
بولغاندیک اضطرار تمام بیله وادی بوارغه فرار قدمین اوروب افتان خیزان صحرای
خذلان‌غه کریزان بولدیلار و کمال سرعت و استعجال و غایت حیران و سراسیمه‌لیغ‌دین
بیر بیری‌نینک اوستیکا ییقیلیب پایمال مراکب و منکوب مواکب بولوب اولچه‌کیم خامۀ
تقدیر صفحۀ جبهه‌لاریغه یازمیش ایردی کوردی‌لار مثنوی

1-1 Qur'an LXXIV: 50–51.

معین هیأتیدین خونفشانلیغ
مبرهن غیرتیدین جانستانلیغ

سمند برق‌مانندین جولانغه کیرکوزوب بعضی شجاعت‌مند بیک‌لار بیله شجعای کینه‌کذار و
سپاه جلادت‌شعارنی || اعدای دولت محاربه‌سیغه ترغیب و تحریص قیلیب عرصهٔ کارزارغه 83a
دفعه دفعه آت سالیب سواش و تلاش هنکامه‌سین قیزدوردی‌لار مثنوی

سوروب کُردلار رخش میدان ارا
چیقیب کردلار چرخ کردان ارا
زمان اولدی حیران هیاهوییدین
زمین اولدی ویران تکُ پوییدین
ایکی ساریدین قاقیلیب طبل جنک
چیقیب اورتاغه یل‌لار ایتمای درنک
بیری قصدیغه بیری ایلاب جدل
قیلیب نیزه بیر بیرکا ردُ بدل
کهی اول مونی بو طرف‌کا سوروب
کهی بو آنی اول طرف ییتکوروب
چیقیب اوج افلاک اوزه نعره‌لار
فلک اهلیغه یاریلیب زهره‌لار
تفنک‌لار صداسی جهاننی توتوب
توتونی یتی آسمانی توتوب
قیلیچ‌لار دمیدین بولوب پاش برق
یاروتوب جهاننی قدم تا بفرق
بیراو زخم اوروب خصمی‌غه بیشمار
بیراو دشمنی‌دین بولوب زخمدار
توزولوب رسوم جدالُ تلاش
بو یانکلیغ زمانی سواش ایردی فاش

بولوب کثرت ایچرا سنان هر طرف
یتیلکان قالین نیستان هر طرف
همول نیستان ایچرا ارباب کین
هزبر خروشانُ شیر غرین
باری تولغانیب خیل اژدر کیبی
باری جوش[1] اوروب بحر اخضر کیبی
شتاب ایلابان خیل اعدا ساری
همول مفسد شورش‌افزا ساری

چون ایناق بیک بو یانکلیغ سپاه صلابت‌افزا و افواج مهابت‌نما بیله عازم بولوب یاقین ایردی‌کیم صرصر دخولی بیله فساد اهلی‌نینک خرمن جمعیتین تفرقه هواسیغه ساورغای
82b اما اعدای کریزپای صفوفیغه یتوشماسدین || اوَّلراق یموتیه کروهی‌نینک سرامدی‌دین صداقت‌نشان عوض خان باشلیغ بعضی امرای اخلاص‌نما تضرع و تخشع بیله اول جناب‌غه عنانکیر بولوب بو بیت مضمونیغه ترنم توزدی‌لارکیم بیت

سپه تارتماق حاجت ایرماستورور
آنینک دفعی‌غه بیر قولونک بستورور

لاجرم امرای کبارنینک التماس و التجاسین مقبول و مبذول توتوب همول موضع‌دا توقف علمین برپای قیلیب شجعای ظفرنشان و قتلای خون‌افشان و سپاه جلادت‌توامان‌نی اعدای فسادافزای‌نینک محاربه و مقاتله‌سیغه نامزد قیلدی و عالیمکان شهزاده‌لار و کردون‌توان آزاده‌لاردین سید احمد توره خلف رشید محمد رحیم بهادر خان نور مرقده‌کیم معرکهٔ شجاعت‌دا اسفندیار رویینه‌تن‌نی اوزیکا حریف بیلماس ایردی و عرصهٔ مبارزت‌دا رستم صف‌شکن‌نی نظر اعتبارغه ایلماس ایردی نظم

بیابان صرامت‌نینک پلنکی
محیط استقامت‌نینک نهنکی

1 A: خوش.

چون اعدای شرارت‌انتمانینک بو یانکلیغ شور و غوغاسی‌نینک خبری معسکر فیروزی‌اثر ایچرا ایناق بیک‌نینک سمع همایونیغه یتوشتی فی الحال شجاعت جبلی مقتضاسیدین توسن صرصرمثال‌غه رکوب قیلیب منادی بیله لشکرگاه‌دین جمیع اهل سپاه‌نی آتلانتوروب ازدحام محشرخروش و جیوش دریاجوش بیله اوروش سلاحیدین آهن‌پوش بولوب الهام و سروش اشارتی بیله دوش بر دوش اعدای بیهوش اوستیکا آهنکُ یوروش قیلدی‌لار مثنوی

آنینکدیک سپه هر طرف قوزغالیب
که نظاره‌سی خلق هوشین آلیب
یوروب فوج فوجُ || کروها کروه 82a
قیامت‌غه سیندوردی شانُ شکوه
علالا فلک اوجیدین آشوروب
تزلزل یر اجزاسیغه ییتکوروب
عیان اولوبان [1]ارض زلزالها
و اخرجت الارض اثقالها[1]
بولوب اول صفت ازدحام وفور
که کویا ظهور ایتی یوم النشور
قالین کردی آنداق چیقیب یوقاری
توتوب جوشن عالم یوزین هر ساری
که یر بولدی کوک اورنیدا استوار
یر اورنیدا افلاک توتتی قرار
آچیلغان لوالاردا کلکون یالاو
دیکیل کویا شعله‌زن‌دور آلاو
و یاخود قیلور جلوه سرو روان
کل آچیب آنینک اوستیدا ارغوان

1-1 Qur'an XCIX: 1-2.

لاجرم آنینک‌دیک بیحساب چیریک‌کا مقابل بولماقنی مصلحت کورمای آزلیق جهتی‌دین ساکن ساکن معاودت قیلدیلار اول اثنادا ایشان چپی‌کا بویورولغان آلامان داغی آندا متحصن بولغان ایل‌نی کوچوروب شهر جانبی‌غه ییباریب اوزلاری بی‌لارنینک امدادیغه بارور ایردی‌لار چون مشاهده قیلدیلارکیم تاجیک سپاهی کنت ایچیکا و قوم سطحی‌کا سیغمای هیأت اجتماع بیله بی‌لارنینک ایزیدین متوجه‌دورلار آلار داغی آزلیق سببی‌دین محاربه و مجاهده اموریغه اقدام کورکوزمای آهسته آهسته معاودت قیلیب اوروشا اوروشا کیچ پیشین چاغی آس حدودی‌دا معسکر همایون‌غه یتوشتی‌لار چون دشمن سپاهی سنکر اهلی‌نینک غوغای عام و هجوم محشرانتظامین نظاره قیلدیلار سراسیمه‌وار روی‌کردان بولوب فرار اختیار ایتی‌لار و جناح سرعت بیله یاریم فرسنک‌لیک مسافت قطع قیلغاندین سونک ینه سلک جمعیتی‌غه انعقاد بیریب کمال جهالت و غایت نکبت‌دین لوای خذلاننی قضای میداندا برپا قیلیب صفوف کثافت[1] وقوف‌نی اهتمام تمام بیله راست توزوب || جنک و جدال حرب 81b
و قتال کوسین صداغه کیرکوزدیلار مثنوی

توزوب صف کروه شیاطین‌اثر
ضلالت لواسین قیلیب جلوه‌کر
صفوفی‌نینک ایرماس کرانی عیان
توتوب یر یوزینی کران تا کران
بیزاب لشکری‌نینک سولُ ساغی‌نی
دلیرانه کوزلاب اوروش چاغی‌نی
قویوب هر بیری عرصه ایچرا قدم
پسند ایتمایین کیوُ کودرز[2] نی هم
عیان ایلابان بارچه باد بروت
که آلغوسی کوه کراندین ثبوت
قیلیب جمله اظهار لافُ کزاف
که رستم اکر کیلسه توزکای مصاف

1 A, B, C: کسافت.
2 A, B, C: کودر.

اعلامه علی رؤس اهل الآفاق آنینکدیک لشکر بیکران و سپاه ظفرنشان بیله نایمان حدودی و قاری خواجه جواریدین کوچوب مقصد طرفیغه عزیمت آهنکین توزدی مثنوی

بـولـوب اول صفـت ازدحـــام آشـکـار
کـه محـشـر هجـومی‌چـه یـوز حصـه بـار
یـــوراردا تـوتـوب کـنـتُ صـحـرا یـوزیـن
غـبـاری یـاپـیـب چـرخ خـضـرا یـوزیـن

چون بو یانکلیغ ازدحام محشرنظام بیله مسافت قطعی‌دا اظهار سرعت قیلیب نصف النهاردا آس قریه‌سی‌نینک ایاقیداغی قوم‌غه وارد بولوب عساکر نصرت‌مآثرغه معسکر و اعلام سعادت‌مظاهرغه مستقر قیلیب نزول اجلال کورکوزدی و همول کون لشکر ظفرپرور و سپاه جلادت‌اثرنی فوج فوج و دسته دسته ترتیب بیریب وزیر آصف‌نهاد اتا مراد قوشبیکی و خواجش محرم و توره مراد اتالیق باشلیغ بعضی سرکرده‌لار بیله ایشان چپی‌کا
80b قبالغان ایل‌نینک || اوستیکا یبباردی تاکیم اول ایل‌نی کوچوروب شهر ساری یبباریب اوزلاری تاجیک چیریکی اوستیکا باریب قتال و جدال امریغه اشتغال کورکوزکایلار و ینه چابک‌دست سرهنک‌لاردین بکمان بی و الله بردی اتالیق‌نی بعضی تهورپرست ییکیت‌لار بیله نامزد قیلدی تاکیم اوَّلراق باریب اعدای پُربیم سنکری‌نینک بیر طرفیدین دستبرد عظیم ییتکوروب اهل فسادنی اوزلاریکا ایریشتوروب میدان‌غه چیقارغای‌لار چون مأمور بولغان بهادرلار فرمان عالی موجبی بیله برق خاطف‌دیک مسافت قطعی‌غه سرعت کورکوزوب تاجیک سنکری‌نینک یاوقیغه ییتکاندا اعدای دولت و خصمای صاحب‌نکبت‌نینک قراولیغه اوچراب تیغ تیز و سنان خونریز دمی‌نینک اشارتی بیله بارچه‌سین عدم شاه‌راهی‌غه عازم قیلدیلار چون اهل فساد و ارباب عناد سنکر ایچیدا بو واقعه وقوعیدین آکاهلیغ تاپیب امیر ضلالت‌تخمیر باشلیغ جمیع ماوراء النهر[1] چیریکی هجوم تمام و دغدغهٔ مالاکلام بیله آتلانیب سید محمد کولیدا بی‌لارنینک عقبی‌دین یتیب اوروش سالدیلار بی‌لار داغی کمال شجاعت و غایت جلادت‌دین بیرار لحظه تلاش و سواش اموریغه قیام کورکوزدی‌لار و چون
81a کوردیلارکیم || دشمن سپاهی تورغان سایی کوپالیب اطراف جوانب‌دین هجوم‌آوردورلار

1 A: ماور النهر.

بیراونینک آت بیجارماک بولدی کامی
که تا سُست اولماغای ایلغاردا کامی
بیراو ایلاب سنانی نوکی‌نی ثُند
که سانچاردا عدونی بولماغای کُند
بیراو ایلاب قیلیچ تیغین مصیقل
که قتل امریدا بولماغای معطل
بیراو ملتوق ایچین ایلاب مصفا
که بولماغای خطا آندین هویدا
بیراوکا پیشه تیز ایتماک تبرنی
که تا ایزکای درنک ایتمای جکرنی
بیراو تاش‌غه چالیب بُرنده خنجر
که تیز اولغای کیساردا خصم‌غه سر
بیراو ایلاب کران فرق عمودین
که نابود ایلاکای خصم اهلی بودین
بیریب بعضی اولوس جوشن‌غه زیبش
بیریب بعضی دوبولغاغه نمایش
بیریبان بعضی ایل قوللوق‌غه زینت
قیلیب بعضی اولوس تیزلیک‌کا رغبت
قوشاب بیلیکا بعضی چارقب هم
یراغلار اوستیغه آنینک قوشاب هم
همه اسباب حرب ایتی سرانجام
که تا آلغای‌لار اعدا قتلیدین کام
مهیا بولدی اوز کامی‌چه هر خیل
که تا قیلغای قاچان خصم اوستیکا میل

80a || چون پنجشنبه کونی مذکور بولغان آی‌نینک سلخیدا اول شجاعت معرکه‌سی‌نینک صفدری و اول جلادت عرصه‌سی‌نینک غضنفری عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله ظلال

کونی اندین اعلام نصرت‌پیکرنی جلوه‌کر قیلیب جنود نامعدود و جیوش سیل‌خروش بیله یانکی
79a آریق حولیغه وارد بولوب شرف وصولی بیله اشرف منازل قیلدی || و سه‌شنبه کونی آندین
کوچوب نایمان حدودیدا قاری خواجه علیه الرحمه‌نینک جوار فیض‌آثارین عساکر ظفرمآثرغه
معسکر و خیام سعادت‌انجام‌غه مستقر قیلدی و چهارشنبه کونی همول موضع‌دا توقف
کورکوزوب آلاجه موضعی‌داغی اجتماع تاپغان چیریکنی خبر ییباریب رکاب همایونی ملازمتی‌غه
کیلتوردی و اول موضع‌دا اول مقدار لشکر فراوان و عساکر بیکران اطراف و اکناف‌دین کیلیب
ییغنالدی‌کیم تماشاسیدین زمانه اهلی حیرت بحریدا قالدی و تکاپوسیدین یر اجزاسیغه زلزله
توشتی و هیاهوییدین فلک فضاسیغه غلغله یتوشتی مثنوی

بولوب جمع اول صفت اول یردا لشکر
که توتتی وادیُ هامونـنی یکسر
یاساب یول هر طرفدین ایلاکیم مور
فلک‌دین آشوروب آشوب ایله شور
عدد ایچرا فزون صحرا قومیدین
حساب ایچرا داغی کوک انجُمیدین
قومُ انجم حسابین بیلماک آسان
بیلوردین اول چیریک‌کا حد ایله سان
نیچه کرم اولسه کر بازار محشر
آنینک غوغاسیغه بولماس برابر
هیاهوسی سالیب دورانغه آشوب
نه دوران کنبذ کردانغه آشوب
یاییب کردی هواغه ابر مشکین
79b جهان || ایوانین ایتی ظلمت‌آکین
باری رستم‌نبردُ قهرمان زور
باری میدان رزم ایچرا سلحشور
باریغه میل حرب اسبابی توزماک
مصافُ قتلُ ضرب اسبابی توزماک

یانکلیغ ظفر بهجت‌اثرکا دست تاپغان‌لاریدین نشانه اوچون اعدای شرارت‌افزا باشلاری‌دین
اوتوز قرق باشنی دار السلطنه آستانه‌سیغه تحفه ییباردی‌لار و اوزلاری لشکر نصرت‌آثر بیله
آلاجه قریه‌سی حدودین معسکر قیلیب مسکن توتتی‌لار و مذکور آی‌نینک یکرمه‌سیدا دوشنبه
78a کونی امرای || کرام و سپهدار عظام‌دین عوض خواجه شیخ الاسلام و خدایار بی و سید نظر بی
و عبد الله یساولباشی و بکی یوزباشی و کوکلان سپاهی و تازه قونکرات ییغینی و چاودر لشکری
و یمرالی نوکری ایناق بیک‌نینک امر عالی‌سی موجبی بیله مرو دیاریدین چیقیب تخت یولیدین
یورومیش ایردی‌لار آنداق‌کیم یوقاریدا مذکور بولوب ایردی تخت اوستیدین دریای آمو کناریغه
چیقیب تاجیک چیریکی‌نینک ایزیدین کیلاتورغان سورسات‌چی‌سی و آرغیشچی‌سی‌کیم حددین
افزون و قیاس‌دین بیرون ایردی بارچه‌سین زور بازو بیله دست تصرف‌لاریغه کیرکوزوب قوم
ایچیدین ایلغار قیلیب قاری خواجه اطرافیداغی سپاه ظفرپناه‌غه کیلیب قوشولدیلار و مذکور
آی‌نینک یکرمه اوچیدا چهارشنبه کونی حضرت ظل‌اللهی‌نینک حکم همایونی بیله وزارت‌پناه[1]
صداقت‌انتباه پاک‌اعتقاد عالی‌نژاد اتا مراد قوشبیکی قاری خواجه جواریداغی لشکر دولت‌اثرنی
کوچوروب آلاجه‌دا سید نظر بیک‌نینک اطرافیداغی چیریک‌کا قوشولدی و اول موضع‌دا اطرافُ
جوانب‌دین کروه کروه و فوج فوج نوکر کیلیب آنداق ازدحام بولدی‌کیم بیابان قومی و آسمان
78b انجمی‌دین زیاده و افزون ایردی || چون بو احوال اثناسیدا ماه مذکورنینک یکرمه آلتی‌سیدا
جمعه کونی امیر الامرا اکبر الکبرا عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله ظلال شجاعته
علی رؤس اهل الآفاق رکاب همایونیداغی سپاه بیکران و لشکر نصرت‌آقتران بیله صحت و
سلامت مرو دیاریدین معاودت قیلیب ساغجه قودوقی اوستیدین عازم بولوب دار الخلافهٔ
خیوقغه داخل و حضرت ظل‌اللهی‌نینک ملازمتی شرفیغه واصل بولدی و حضوری قویاشی
پرتویدین شهر سُکانی‌نینک کوزلاریغه نور و کونکول‌لاریغه سرور اوزره سرور ییتکوردی و اول
جناب شنبه کونی شهردا استراحت قیلیب یکشنبه کونی حضرت ظل‌اللهی‌نینک فرمان واجب
الاذعانی موجبی بیله دار السلطنهٔ خیوق زینها الله بالنظام و النسق‌دین سپاه سنکین و لشکر
نصرت‌آکین بیله رکوب قیلیب کلبن باغ موضعی‌داغی باغ بهشت‌سُراغی‌غه‌کیم اولجناب‌نینک
ملک خالصی ایردی دولت و اقبال رهنمونلیغی بیله باریب نزول اجلال کورکوزدی و دوشنبه

1 A: پناه above the line.

هزاراسب جانبی‌غه قدم‌پرداز عزیمت بولدیلار و خانقاه قلعه‌سیدین اوتکان اثنادا کوردی‌لار[1] و بیلدیلارکیم تاجیک‌دین لشکر بیکران و سپاه فراوان کُل محمد سردار آتلیغ سرخیل نامدار باشلیغ خانقاه اوستیکا قلعه‌کشای‌لیغ دغدغه‌سی بیله کیلور چون سپاه نصرت‌پناه اعدای ضلالت‌دستکاه‌نی اوزاقدین مشاهده قیلغاچ غایت شجاعت و کمال غیرت‌دین بارچه بیردین مبارزت یکرانین جلادت و صرامت میدانیغه سوروب برق لامع‌دیک سوزان و شتابان اوزلارین اهل فساد سروقتی‌غه یتکوروب خرمن جمعیتین کویدوردی‌لار و اول کروه شقاوت‌پژوه سپاه ظفردستکاه‌نینک حملات صرصرصفاتیغه پشه کروهی‌دیک طاقت مقاومت کیلتورا آلمای غایت عجز و نهایت اضطراردین فرار اختیار ایتی‌لار و شجعای دشمن‌شکار و قتلای
کینه‌کذار جهد تمام بیله تعاقب قیلیب سیوف آبدار و سنان || خونخوار ضروبی بیله اعدای 77b
شرارت‌شعارنینک کوپراکین دار البوارغه ییباردی‌لار مثنوی

سوروب کُردلار بارچه میدان ارا
چیقیب نعره‌سی چرخ کردان ارا
قیلیب هر طرفدین اعادی‌غه بیغ
یتیب کینی‌دین تیغ اوروب بیدریغ
آنینکدیک آقیزدی‌لار اعداغه قان
که قان سیلی دشت اوزرا بولدی روان
اوکولوب نیچه پشته‌لار لاش‌دین
قالیب لاشلار آیریلیب باش‌دین
بهادرلار آنداق قیلیب قتلُ کین
که کردون دیبان یوز تومان آفرین
آنینکدیک توشوردی‌لار آتُ یراغ
که آتُ یراغ‌غه یوق اوچُ قیراغ

چون ارباب فساد و اصحاب عنادنینک کوپراکین تیغ تیز و نیزهٔ خونریز دمی بیله مجروح و مقتول ایتیب قالغانین سنکر نحوست‌اثری‌غه باریب کیرکونچه قاوب مراجعت قیلدیلار و بو

1 A: لار above the line.

و چوقور خندق قازیب بغایت مستحکم قیلمیش ایردیلار مذکور بولغان سرکرده‌لار اول ایل‌کا داخل و مزاحم بولمای قایتیب قاری خواجه اطرافین معسکر قیلیب نزول ایتی‌لار و سونکغی کیچه‌سی تهورنشان مبارزلاردین بیکی جان بیک و قوتوش محرم‌کیم هر بیری شجاعت دریاسی‌نینک نهنکی و جلادت صحراسی‌نینک پلنکی ایردیلار کمال شیردل‌لیکدین هزاراسب قلعه‌سیغه باریب کیرماک‌کا متصدی و متعهد بولوب بعضی قلعه‌دارلیغ اموریغه درکار و حاجت‌لیغ اشیانی آلیب ایلغار قیلدیلار و یاریم توندا قلعه اطرافیغه وارد بولدیلار و باوجودی‌کیم تاجیک چیریکی سرباز طایفه‌سی بیله اطراف جوانبین احتیاط تمام و تشدد مالاکلام بیله احاطه و محاصره قیلمیش ایردیلار اراسیدین برق خاطف و ریح عاصف مثل‌لیک اوتوب قلعه ایچیکا کیردیلار و آلیب بارغان اسباب و اشیانی سید محمود توره‌کا تاپشوروب ینه[1] قایتیب چیقیب صحت و سلامت درکاه دولت‌پناه ملازمتی‌غه مشرف بولوب عنایت خسروانه‌دین اشباه و اجناسی اراسیدا ممتازلیغ و سرافرازلیغ تاپتی‌لار || معلوم خاطر اشرف 76b
بولسون‌کیم بخارا چیریکی ممالک محروسه‌غه داخل بولغاندین یکرمه اوچ کون بورون ربیع الاول آیی‌نینک یکرمه بیریدا پنجشنبه کونی اخلاص‌پناه اعتقاددستکاه سرکرده‌لاردین رحمت الله یساولباشی یموتیه و جمشیدیه لشکری بیله حضرت ظل‌اللهی‌دین رخصت آلیب بخارا مضافاتی‌نینک غارت و تاراجیغه کیتمیش ایردی واردانزی تومناتی‌نینک اطرافُ جوانبین تاخت تاز قیلیب معاندلاردین کوب کیشی‌نی قتل‌غه یبتکوروب بی‌نهایت اولجه‌غه متصرف بولوب قایتی‌لار و بخارا چیریکی هزاراسب قلعه‌سین محاصره قیلغاندین تورت کون سونک ربیع آلثانی آیی‌نینک اون آلتی‌سیدا جمعه کونی دریا کناریغه کیلیب کورلان معبریدین عبور قیلدی‌لار[2] و همول کون حضرت ظل‌اللهی اصالت‌پناه منزلت‌دستکاه شجاعت‌اثر سید نظر بیک خلف رشید امیر روشنضمیر محمد نظر ایناق مرحومی و صداقت‌توام خواجش محرم‌نی کروه انبوه بیله نامزد قیلدی تاکیم رحمت الله یساولباشینی قاشیداغی الامان بیله اوزلاریغه همراه قیلیب هزاراسب اطرافیغه باریب اعدا سپاهی‌غه دستبردی بیتکورکایلار || چون مأمورلار فرمان عالی 77a
موجبی بیله عازم بولوب رحمت الله یساولباشی و یموت و جمشیدی چیریکین اوزلاری بیله همراه قیلیب اسباب حرب و آلات ضرب بیله بارچه سپاه اهلین سراپا مُسلح و مکمل ایتیب

1 A: ینه above the line.

2 A: لار above the line.

قلعه یاوقیغه کیلا آلمای اوزاقدین توب‌اندازلیغ و آتشبازلیغ اموریغه اقدام کورکوزوب بیر نیچه کون محاصره قیلماق رسومی‌غه اهتمام تمام و جهد مالاکلام بیله مشغول بولدیلار

ایمدی بو نسخهٔ مختصرنی مطالعه قیلغوچی ارباب درایت‌نینک ضمیر بیضاتخمیرلاریغه روشن و مبرهن بولسون‌کیم چون رحمان بردی بی بخارا چیریکی‌نینک محاربه‌سیغه تاب مقاومت کیلتورا آلمای هزاراسب‌دین معاودت قیلغان کونی‌کیم سه‌شنبه ایردی همول کون حضرت ظل‌اللهی داغی دار السلطنهٔ خیوقدین رکوب قیلیب صیاد حولیغه نزول اجلال کورکوزمیش ایردی و اول منزلدا رحمان بردی بی‌نینک مراجعت قیلغان خبری مکرراً مسامع اعلاغه یتوشتی چون اول حضرت کوردی‌کیم بی دشمن کروهی مقابله‌سیدین روی‌کردان بولوب قاشیدا لشکریه اهلیدین کیشی قالمای اطرافُ جوانب‌غه تارقاشیب متفرق بولمیش‌دور بو جهت‌دین آنداق دشمن قوی اوستیکا آز چیریک بیله یورماک‌نی مصلحت کورمای شهرکا قایتیب لشکر احضاری اوچون یانکی باشیدین اطراف ممالک و اکناف مسالک‌کا صباسرعت
سورداول‌لار و مریخ‌صلابت || یساول‌لار ارسال قیلدی و تانکلاسی چهارشنبه کونی امرای 75b
صداقت‌انتما جمله‌سیدین شاه مراد ایناق و الله بردی اتالیق‌نی باش قیلیب قونکرات و خواجه ایلی و قراقلپاق بی‌لارین‌کیم رحمن بردی بی هزاراسب‌دین قایتغاندا اوزکا چیریک بیله متفرق بولمای ملازمتغه کیلمیش ایردی‌لار آستان عالیشان ملازم‌لاری‌دین بیش یوز چاغلیغ آتلیغ بیله قراول یوسونلوق هزاراسب ساری ارسال قیلدی و فقیر داغی اول جماعه‌غه همراه ایردیم چون مذکور بولغان سرکرده‌لار فرمان دولت‌نشان موجبی بیله عازم بولوب نایمان حدودیدا قاری خواجه آتلیغ بزرکوارنینک جوار فیض‌آثاری‌غه یتیب نزول ایتمیش ایردی‌لار امارت‌پناه وزارت‌دستکاه فرخ‌نژاد اتا مراد قوشبیکی داغی حضرت ظل‌اللهی‌دین جواب آلیب کوب چیریک بیله آلارغه قوشولوب اتفاق بیله ایشان چپی‌نینک اوستیغه عازم بولدی‌لار تاکیم اول موضع‌دا متحصن بولغان ایل‌نی اعدا سپاهی‌غه اسیر و دستکیر بولمای خیوق شهریغه کوچوروب کیلتورکایلار چون بو نیت بیله خفتن‌دین سونکراق ایشان چپی‌کا وارد بولوب تیلادی‌لارکیم قبالغان ایلات‌نی کوچورکای‌لار اول جماعه تاجیک لشکری‌نینک دستبردیدین
متوهم[1] || و هراسان بولوب کوچمادی‌لار و اطرافیغه ارابه و اوزکا اشیادین قورغان ایکیریب 76a

1 A: متوهمُ; C: om.

74a تووره || ولد خان جنت‌مکان محمد رحیم بهادر خان و پهلوان بیک ابن حسن مراد بیک مرحومی هزاراسب قلعه‌سی‌نینک محافظت و محارستی اوچون قالیب بی اطرافیداغی امرا و اهل سپاه بیله دار الخلافهٔ خیوق‌دا حضرت ظل‌اللهی‌نینک ملازمتی‌غه کیلدی و همول کون امیر نصر الله قوشونی بیله کیلیب هزاراسب قلعه‌سی‌نینک یاوقیدا مُخمان قریه‌سی‌نینک قبله‌سیدا سنکر قیلیب نزول ایتی و همول کون تاجیک سپاهی‌دین کروه انبوه هزاراسب مضافاتیغه چپاول اوروب ایشان چپی‌غه‌چه کیلیب معاودت قیلدی بو جهت‌دین بغایت خوفناک و هراسمند بولوب اوز باشلاری و اهل اطفال‌لاری‌نینک اسیر و دستکیر بولماسلیغی معالجه‌سی اوچون سید کمال خواجه باشلیغ ایشان چپی‌نینک اکابری و بعضی بیش آریق خلقی‌نینک کدخداسی‌کیم ایشان چپی‌غه قبالمیش ایردی‌لار ضرورت یوزیدین باریب امیرغه اطاعت و انقیاد کورکوزوب سروپای کییب قایتی‌لار و سونکغی کون امیر ازدحام تمام و غوغای
74b مالاکلام بیله قلعه اوستیکا کیلیب پرکاروار و محیط‌کردار اطراف جوانبین احاطه قیلدی || و بعضی شجاعت‌مند و جلادت‌پیوند سپاه و سرکرده‌لاری هیأت اجتماع بیله هر طرفدین آت سالیب قلعه یاوقیدا کبوترخانه موضعی‌غه بلکه دروازه پیشکاهی‌غه کیلیب بیدقین برپای قیلیب کمال افلاس و غایت فلاکت‌دین اول موضع‌داغی خالی اویلار تاراجیغه مشغول بولدی‌لار اول اثنادا قلعه ایچیدین تهورپرست بهادرلار و چابک‌دست مبارزلار شجاعت تیغین غیرت نیامیدین چیکیب سید محمود توره‌نینک اجازتی بیله پیاده بولوب دروازه‌دین ازدحام تمام بیله چیقیب فدایی‌وار مفسد بدکردارلارنینک اوستیکا قضای مبرم و بلای محکم یانکلیغ توکولدی‌لار و تیغ بیدریغ بیله اکثر اهل فسده‌نینک نامبارک باشین جسد پلیدیدین جدا قیلیب قالغانین حملات متعاقب بیله قلعه حوالی‌سیدین یراق سوروب مراجعت قیلدی‌لار و قلعه اوستیدین قادرانداز اوقچی‌لار داغی پی‌درپی توب و زنبورک و تُفنک آغزیدین آتش‌فشانلیغ و برق‌افشانلیغ‌لار کورکوزوب کلولهٔ آتشین‌نینک ضروب متوالی‌سی‌دین اکثر مفسد بدکردارنینک خرمن اعمارین فنا برقیغه کویدوروب عدم ییلی‌کا
75a ساوردیلار چون بو واقعه‌نی مشاهده قیلغاندین سونک فساد اهلی || ینه جرأت[1] کورکوزوب

1 A, C: جرءت.

یتیب رحمان بردی بی‌کا کورکان واقعه کیفیتین تقریر ایتی‌لار و رحمان بردی بی بو واقعه‌نی ایشیتکاچ توره مراد اتالیق‌نی باش قیلیب یوز ایلیک آتلیغ‌نی خبرکیرلیک اوچون ارسال قیلدی و آلار سرعت تمام بیله عازم بولوب دهن شیر بیشه‌سی‌نینک یوقاری‌سیغه یتوشکاچ امیرنینک کوب لشکریکا اوچراب بیت

مـزن بـر سـپـاهـی ز خـود بیشتر
کـه نـتـوان زدن مشت بـر نیشتر

مضمونیغه عمل قیلیب استعجال تمام و شتاب مالاکلام بیله فراری بولوب مذکور آی‌نینک اون ایکی‌سیدا یکشنبه کونی کیلیب بخارا چیریکی‌نینک ازدحام تمام و هجوم محشرنظام بیله یاوق کیلکانین رحمان بردی بی‌کا معروض قیلدیلار چون بی‌نینک قاشیغه هنوز اطراف و جوانب‌دین لشکر کیلیب جمع بولمایدور ایردی و خذمتی‌داغی حاضر نوکر عددی بیش یوزدین زیاده ایرماس ایردی و بو حال بیله بخارا چیریکی‌کا مقابل بولماقنی مصلحت کورمای تیوه بویون‌دین مراجعت قیلیب یکه چیقیر موضعی‌غه کیلیب توشتی و تانکلاسی دوشنبه
کونی امیر شرارت‌تخمیر مورُ ملخ‌دیک || سپاه بیکران و افواج فراوان بیله کیلیب فتنک‌کا 73b
نزول قیلدی و همول کون اکثر چیریکی هیأت اجتماع بیله ایلغار قیلیب یکه چیقیرغه کیلیب بی‌نینک قوشی‌غه حملات متعاقب بیتکوردی‌لار بی آزلیق جهتی‌دین محاربه و مقاتله امریغه اقدام کورکوزمای آهسته آهسته مراجعت[1] قیلیب هزاراسب قلعه‌سیغه کیلدی و همول کیچه هزاراسب‌دا متوقف بولوب تانکلاسی سه‌شنبه کونی طلیعهٔ صبح‌دین سونک ملازمتی‌داغی حاضر چیریک بیله آتلانیب فتنک طرفیغه تاجیک سپاهی اوروشی اوچون یوروش قیلدی و تاجیک چیریکی داغی فتنک‌دین کوچوب هزاراسب صوبیغه عازم بولمیش ایردی بی هنوز هزاراسب قریه‌لاری سوادیدین چیقمامیش ایردی تاجیک لشکری سواد اعظم یانکلیغ کورونوب تلاقئ فریقین واقع بولدی و ایکی طرفدین سوران سالیشیب محاربات بسیار ومقاتلات بیشمار ظهورغه بیتکوردیلار و بخارا چیریکی کوپلوک جهتی‌دین غلبه قیلیب بی آزلیق سببی‌دین معرکهٔ کارزاردا استقامت قیلا آلمای الفرار ممالایطاق من سنن المرسلین فحواسی بیله آهسته آهسته کیین سرپیلیب معاودت قیلدی و شاهزادهٔ عالیشان سید محمود

1 A: مراجعت.

و شتاب مالاکلام بیله ممالک خوارزم حفظها الله تعالی عن الآفات و اللزم قصدیغه یوروش قیلدی حضرت ظل‌اللهی بو واقعه‌دین بیخبر و آنینک مصالحه و آشتی طلبی بیله ییبارکان ایلچی‌سی سوزیغه مفتون بولوب لشکر سرانجامی و اسباب محاربه اهتامیدین دلجمع و فراغت ایردی و امیر پُرتزویر[1] قباقلی موضعی‌غه کیلیب توشکاندین سونک[2] خبر یتوشتی لاجرم حضرت ظل‌اللهی ممالک محروسه مضافاتیدین قونکرات و خواجه ایلی و قراقلپاق و اوزکا ایل‌نینک چیریکی‌کا بهرام‌صولت و صباسرعت سورداول‌لار ییباریب امرای عظام و سرخیل ذو الاحتشام‌دین امیر روشنضمیر ظهیر الدولة و الدین رحمان بردی بی‌نی باش قیلیب توره مراد اتالیق و الله بردی اتالیق و شاه مراد ایناق و آدینه مراد ایناق و ینه بعضی سپهدارلارنی نامزد قیلدی تاکیم بخارا چیریکی‌نینک اتروسیغه[3] چیقیب مدافعه و محاربه کورکوزکای‌لار و آلارنینک عقبی‌دین وزارت‌پناه صدارت‌دستکاه آصف‌نهاد اتا مراد قوشبیکی
72b || و امارت‌مآب ایالت‌انتساب اخلاص‌کیش صادق محمد صالح اتالیق‌نی معاونت و امداد اوچون ییباردی چون رحمان بردی بی باشلیغ امرای مذکور فرمان واجب الامتنان موجبی بیله نهضت یکرانیغه رکوب قیلیب منازل متعدده قطعی‌دین سونک تیوه بویون موضعی‌غه وارد بولوب نزول ایتی‌لار و همول منزلدا ربیع الثانی آیی‌نینک سیکیزیدا چهارشنبه کونی دارغان توغایی‌دین بیش کیشی کیمه بیله قاچیب کیلیب تاجیک چیریکی‌نینک دارغان اطرافیغه کیلکان خبرین ییتکوردی بو واقعه آنداق ایردی‌کیم ممالک محروسه‌دین بیش کیشی طلب و بهبود اوچون کیمه بیله باریب دارغان بیشه‌سیدا یغاچ چاپار ایردی‌لار ناکاه امیرنینک آلتمیش چاغلیغ هراول آتلی‌سی آلارنینک اوستیدین داخل بولوب قصد قیلدی‌لارکیم آلارنی اسارت سرپنجه‌سیغه کرفتار قیلغای‌لار و آلار کمال جُست و چابک‌لیکدین اوزلارین کیمه‌کا ییتکوروب سو یوزیکا جاری بولدیلار و تاجیک سپاهی قاوب کیلیب ایزداکی ایکی‌سیکا نیزه حواله قیلیب زخم ییتکوردی و اول حال اثناسیدا کیمه‌کا اوَّلراق کیرکان‌لار تُفنک‌اندازلیغ
73a بیله تاجیک‌دین ایکی کیشی‌نی آت اوستیدین یرکا سرنکون || ییقتی‌لار و امان ایسان معاودت قیلیب یغاچ مرکب‌لارین سو سطحی‌غه سوروب مذکور بولغان کون تیوه بویون موضعی‌غه

1 A, B: پُرتذویر; C om.
2 A: سونک above the line.
3 B, C: اوتروسیغه.

چاشتکاه مذکور بولغان منزلدا جمیع سارق و سالور جماعه‌سی و بعضی تکه اولوسی باغی بولوب اتفاق بیله یاغی‌کرلیک آغاز قیلیب هیأت اجتماع بیله تیغ وقاحت‌نی نیام قباحت‌دین تارتیب ایناق بیک‌نینک ایزیدین کیلیب معسکر همایونغه توکولدیلار و هیچ ایش باشقارا آلمای اطراف‌دین بیش آلتی سانلیغ تیوه‌چی‌نی قتل‌غه ییتکوروب فراری بولدی‌لار و ایناق بیک کمال تمکین و غایت وقاردین اول باغی بدکردارلارنینک بو نوع کستاخ‌لیغین نظر اعتبارغه ایلمای و تنبیه اوچون عقبی‌دین سپاه ارسال قیلمای وقت مقتضاسی بیله مذکور منزلدین کوچوب خوارزم صوبیغه عازم و مسافت قطعی‌غه جازم بولدی و چون مذکور بولغان باغی‌لار یعنی سارق و سالور و بعضی تکه جماعه‌سی غیرت تمام بیله اوردوی همایونغه قصد
71b قیلیب بی‌نیل مراد قایتی‌لار مجموع اولوغ و کیچیکی ییغنالیب ازدحام تمام و غوغای || عام بیله ضلالت قیلیچین جهالت قینی‌دین چیکیب نیاز محمد بای‌نینک قلعه‌سیغه کیریب بیخبر آنینک اوستیکا قویولدیلار و بای مذکور کوردی‌کیم معاندلار کیریب قلعه فضاسی سرتاسر تولمیش‌دور و تدبیر سررشته‌سی اوزولوب ایش اوزکا نوع بولمیش‌دور لاجرم تنکری تعالی تقدیریغه رضا بیریب اطرافیداغی سپاه و ملازم‌لاریغه مدافعه و محاربه قیلماقدین ممانعت کورکوزدی تاکیم عالم فانیدین جهان باقیغه خونریزلیک وبالی بیله بارماغای‌لار چون مسلمان‌لاردین هر بیری‌نینک اوستیکا فساد اهلیدین اون بیش و یکرمه کیشی هجوم قیلیب نیاز محمد بای باشلیغ ایکی یوز چاغلیغ کیشی‌نی شهادت درجه‌سیغه ییتکوردی‌لار و قیزیل قاندین قرا توفراقنی شفقکون بلکه همول قلعه فضاسین دریای خون قیلدی‌لار و خسران ابدی‌غه[1] سزاوار و لعنت صمدی‌غه کرفتار بولدیلار و اول مظلوم‌لاردین بعضی اجل ییتماکان‌لارنی توتوب قارلی یوزباشی بیلاکیم پنجدهه آتلیغ موضع‌دا چارشانکی طایفه‌سی‌غه نیابتاً حاکم ایردی اغلال کران و سلاسل پچان بیله مقید قیلیب بعضی کدخدالاریغه تاپشوروب امیر نصر الله‌نینک ملازمتی‌غه ارسال قیلدیلار

ایمدی امیر نصر الله‌نینک خوارزم ممالکی‌کا کیلماکی و خوارزم چیریکی‌نینک آنینک
72a بیله معامله و محاربه || قیلماقی کیفیتین ایشیتینک چون امیر شقاوت‌تخمیر جنود نامعدود و اثاثهٔ غیر محدود بیله چارجوی محازی‌سیدین دریای جیحون‌دین عبور قیلیب استعجال تمام

1 A: غه above the line.

دلجمع و آسوده‌خاطر ایردی چون کوردی‌کیم خوارزم سپاهی‌نینک اکثری ایناق بیک‌نینک
ملازمتی‌دا مرو دیاریغه کیتیب خوارزم ممالکی لشکردین خالی‌دور موندق وقت‌نی غنیمت
آنکلاب و عرق طمعی حرکت‌غه کیریب جمیع بخارا ممالکی‌نینک مضافات و توابعاتیدین
سان‌سیز لشکر و کران‌سیز عسکر ییغناب مکر و حیله یوزیدین دوستلیغ اظهاری و مصالحه
اخباری اوچون اوزیدین اوَّلراق خوارزم صوبیغه بیر ایلچی ارسال قیلدی و آنینک ایزیدین
اوزی سپاه بیکران بیله بخارادین حرکت قیلیب چارجوی کذریدین دریای آمودین عبور
قیلیب خوارزم جانبی‌غه سرعت قانونی بیله عزیمت آهنکین توزدی چون بو واقعه خبری
ربیع الثانی آیی‌نینک آلتی‌سیدا پنجشنبه کونی مرو دیاریدا ایناق بیک‌نینک سمع همایونیغه
یتوشوب تواتر رسمی بیله متحقق و متیقن بولدی بو سانحه خبرین همول کون عریضه‌داشت
قیلیب بیر قاصد سریع السیر بیله دار السلطنهٔ خیوق ساری اقاسی حضرت ظل‌اللهی‌نینک
ملازمتی‌غه ارسال قیلدی و اوزی داغی تانکلاسی جمعه کونی کیم مذکور آی‌نینک || یتی‌لانجی 70b
کونی ایردی مرو قلعه‌سیدین شوکت تمام بیله چیقیب خوارزم ارم‌بزم جانبی‌غه مراجعت
کورکوزوب مرو دریاسی‌نینک کناریغه نزول قیلدی و اول منزلدا پلنک‌آهنک سرهنک‌لاردین
عوض خواجه شیخ الاسلام و خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و بکی یوزباشی
و غیرهم‌نی اوزلاریغه متعلق نوکرلاری بیله بویوردی تاکیم تخت یولی بیله یورکایلار و مذکور
منزلدا بعضی مهمات تحصیلی اوچون ایکی کون مکث کورکوزدی و یکشنبه کونی آندین
سپاه ظفرپناه بیله حرکت قیلیب کشمان آتلیغ مکان‌غه توشتی و آندا تورت کیچه متوقف
بولوب پنجشنبه کونی اول مرحله‌دین ازدحام تمام بیله نهضت کورکوزوب قرا توپه آتلیغ
مرحله‌غه نزول قیلدی و همول کون نیاز محمد بای‌غه رکاب همایونیداغی سپهدارلاردین
ویس نیاز داروغه و عزیز قلی دیوان بیکی و بهادر یوزباشی و غیرهم‌نی اوز نوکرلاری بیله
قوشوب مرو قلعه‌سی‌نینک محافظتی اوچون قایتاردی و همول منزل‌دا بیر کیچه توقف
قیلیب جمعه کونی آندین کوچوب علی خان بویوکی آتلیغ موضع‌نی لشکرکاه قیلدی و شنبه
کونی آندین رکوب قیلیب سو کیچان دیکان منزلکا توشتی و یکشنبه کونی اول موضع‌دین
نهضت کورکوزوب || قرا بورون آتلیغ منزل‌کا نزول ایتی و همول کون سرکرده‌لاردین آدینه 71a
بای اتالیق ایر نظر ایناق و بکمان بی و محمد جان خواجه و یعقوب بای‌نی اوز نوکرلاری بیله
چشمه قودوقی‌غه ییباردی تاکیم ایلکاری یوروب قودوق‌لارنی آباد قیلغای‌لار و تانکلاسی

چاپتوروب و کوراش توتدوروب بایراق و جلدو بیرماک بهانه‌سی بیله اصناف خلایق‌نی غنی و دنیادین مستغنی قیلدی نظم

آنینکدیک قیلدی افراط ایله انعام
که انعامیدین آلدی دهر ایلی کام

و توقف مدتی‌نینک اون بیرلانجی کونی‌کیم سه‌شنبه ایردی مذکور منزلدین شوکت بیکران و صولت فراوان بیله کوچوب اعلام ظفرفرجام‌نی جلوه‌غه کیرکوزوب مرو جانبی‌غه عزیمت آهنکین توزدی و یتی کون قطع منازل و طی مراحل قیلیب ربیع الاول آیی‌نینک اوچیدا دوشنبه کونی مرو ولایتی‌غه وارد بولوب نیاز محمد بای‌نینک قلعه‌سین موضع بارکاه اقبال و مخیم خیام اجلال قیلیب قدوم شرافت‌لزومی فیضی‌دین بهشت‌تزیین و فردوس‌آیین
69b قیلدی و اول قلعه‌دا اوتوز اوچ کون توقف کورکوزوب || اول ولایت‌نینک نسق و نظام یساق و سرانجامی‌غه مشغول بولدی و اوتوز اوچونجی کون‌کیم ربیع الثانی آیی‌نینک آلتی‌سی و پنجشنبه کونی ایردی بخارادین[1] ایکی کیشی قاچیب کیلیب امیر نصر الله‌نینک جنود نامعدود بیله دریای آمودین[2] چارجوی توشیدین اوتوب خوارزم قصدیغه توجه مرکبین سورکان خبرین ایناق بیک‌نینک ملازمتی‌غه مشرف[3] عرض‌غه ییتکوردی‌لار[4] بو واقعه تصریحی اول‌کیم چون بخارا والی‌سی امیر نصر الله شرارت ذاتی و خصومت جبلی مقتضاسیدین کوب ییل‌دین بری اطراف و جوانب‌داغی ولایت‌لارنینک حاکم‌لاریغه حضرت ظل‌اللهی‌دین شکوه و شکایت قیلیب اول حضرت‌نینک عداوت و مخالفتی‌غه[5] ترغیب قیلور ایردی خصوصاً مرو ولایتی‌نینک کدخدالاریغه کراتاً بعد اُخری و مراتاً بعد اولی پنهانی کیشی ییباریب و بی‌نهایت زر و خلعت بیریب یوز تورلوک وعده و مینک نوع خوشامد بیله حضرت ظل‌اللهی‌نینک مخالفت و خصومتی‌غه ترغیب و تحریص قیلور ایردی و اول جماعه داغی زر محبتی و ذات شقاوتیدین آنینک مکرآمیز و فسادانکیز سوزلاریغه ایلیقب مخالفت‌دا آنکا
70a متفق بولوب پنهانی متابعت || کورکوزمیش ایردی‌لار و امیر داغی اول طایفه طرفیدین بغایت

1 A: om. دین.
2 A: آمو above the line.
3 B: hereafter بولوب.
4 C: ملازمتی‌غه یتیب عرض قیلدی‌لار.
5 A: محالفتی‌غه.

مأمور بولغان سپاه و سرکرده‌لار بیله مذکور بولغان ییل یعنی سنهٔ هجریه مینک ایکی یوز ایلیک توقوزدا بارس ییلی‌نینک اواخریدا محرم الحرام‌نینک یکرمه یتی‌سیدا یکشنبه کونی نماز عصر هنکامیدین اوَّل‌راق دار الامارهٔ خیوقدین ازدحام تمام و شکوه مالاکلام بیله اعلام ظفرپیکرنی جلوه‌کر قیلیب قرا کول ایاقیداکیم توب توبخانه خرکاه و شمیانه اوَّلراق باریب برپا و مهیا قیلیلیب ایردی نزول کورکوزدی و تانکلاسی دوشنبه کونی قرا کول ایاقیدین کوچوب هفت ریک خوارزم قطعی‌غه توجه توسنین سوردی و یتی کون شبکیر بیله قطع مسافت قیلیب ساغجه قودوقی اوستیدین اوتوب صفر[1] آیی‌نینک تورتیدا یکشنبه کونی میرزا
68b چیرله‌سیغه وارد بولوب || عساکر نصرت‌اثرکا معسکر قیلیب اقامت رسمین توزدی و همول منزلدا اوچ کیچه کوندوز استراحت کورکوزدی و چهارشنبه کونی آندین کوکبهٔ محشرنظیر بیله کوچوب توقوز کون شبکیر بیله منازل متکثره و مراحل متنوعه‌نی قطع قیلیب توقوزینجی کونی‌کیم پنجشنبه ایردی باورد سرحدیغه یتیب سپاه نصرت‌پناه‌غه مقر و منزلکاه قیلدی و آندا ایکی کون بهجت تمام بیله آرام‌کزین بولدی و اول منزلدا آخل تکه‌سی‌نینک بارچه معارف و مشاهیری نوکرلارین کیلتوروب عتبه‌بوسلیغ شرفیغه مشرف بولدیلار و شنبه کونی اول منزلدین لواافراز نهضت بولوب طژن دریاسی‌نینک کناریدا قیزیل جر آتلیغ موضع‌نی مضرب سرادقات موفور و معسکر عساکر غیر محصور قیلیب نزول ایتی و اول موضع‌دا اون بیر کون بساط‌آرای تمکن و نشاط‌افزای توقف بولدی و ایام توقف‌دا نیاز محمد بای و محمد امین بیک‌کیم نیابتاً مرو و یول اوتان ممالکی‌نینک حاکم حکمرانی و والیء مصلحت‌دانی ایردیلار سارق و سالور خلقی‌نینک اعاظم و اکابری بیله کیلیب آستان‌بوسلیغ شرفین تاپتی‌لار و انو و کلات قلعجاتی‌نینک سردار و کدخدالاری و سرخس تکه‌سیدین
69a خواجم شکور || و اوراض یاغلی باشلیغ جمیع اکابر و اعالی‌سی کیلیب ملازمت شرفیغه فایز بولدی‌لار و اندخوی حاکمی‌نینک داغی[2] پادشاهانه پیشکشی بیله ایلچی‌سی کیلیب دربار عالی ترابیغه جبین‌سای‌لیغ کورکوزدی و توقف ایامی‌نینک هر کونیدا ایناق بیک کرم ذاتی و سخاوت جبلی مقتضاسیدین توی عظیم و جشن فخیم مهیا و مرتب قیلدوروب آت

1 A, C: سفر.

2 A: داغی above the line.

السلطنهٔ خیوقدا اقاسی حضرت ظل‌اللهی‌نینک ملازمتی شرفیغه واصل بولغانی و اول
حضرت‌نینک[1] امر عالی‌سی موجبی بیله ممالک محروسه‌دین سپاه فراوان و لشکر بیکران
مرتب قیلیب بخارا چیریکی‌نینک اوروشیغه یوروش قیلغانی و هزاراسب مضافاتیدین آس
قریه‌سی‌نینک ایاقیدا تلاقئ فریقین واقع بولوب تهورنشان بهادرلارنینک تیغ جلادت و
سنان شجاعتی‌دین اعدای شقاوت‌انتمانینک اکثر لشکری‌نینک قیریلغانی و قالغانی امیر
شرارت‌تخمیر باشلیغ یوز نوع مشقت و مینک تورلوک صعوبت بیله جان هول جان فراری
بولوب [2]کانهم حمر مستنفرة فرت من قسورة[2] مضمونیچه مبارزلارنینک شیرانه حمله‌سیدین
قاچیب سنکر نحوست‌اثریغه قبالغانی و کمال رعب و هراس‌دین سنکردا هم تاب استقامت
67b || قیلا آلمای قوشونی بیله کوچوب آواره‌لیغ میدانیغه هزیمت یکرانین سورکانی و یول
اثناسیدا هزیمت شدتیدین اکثر سپاهی تلف بولوب سهل کیشی بیله افتانُ خیزان اوزین
بخارا شهریغه یتکورکانی و بعضی واقعات‌کیم اول احوال خلالیدا ظهورغه یتی آلارنینک
ذکری خامهٔ واقعه‌نکار بو نوع افسانه‌کذارلیغ قیلورکیم چون مرو ولایتی‌نینک اولوسی‌کیم آباً
عنجد بو خاندان عزت‌نشان و بو آستان رفیع‌بنیان‌نینک بایری خذمتکار و قدیمی جان‌سپار
و خراج‌کذاری ایردی حضرت ظل‌اللهی اول ایل‌نینک بعضی احوالاتی‌نینک انتظامی و اول
ولایت‌نینک بعضی مهماتی‌نینک سرانجامی اوچون اوزی‌نینک برادر ارجمند سعادت‌مندی
یمین الملک و الدوله ظهیر الدین و المله ماحی قواعد البدعة و النفاق امیر بی‌نظیر محمد
امین ایناق حرق الله تعالی وجود الاعداءِ عن بوارق صمصامه‌نی سپهسالار اعظم قیلیب
جنود نامعدود و جیوش بحرخروش بیله نامزد قیلدی و آستان فلک‌نشان ملازمتی‌داغی امرای
عالیشان و سرهنک رفیع‌مکان‌دین سیادت‌پناه نجابت‌دستکاه عالیمقام عوض خواجه شیخ
68a الاسلام و شجاع الملک و الدوله خدایار بی و سید نظر بی و آدینه بای اتالیق || و ایر نظر
ایناق و بکمان بی و طغایمیراب و ویس نیاز داروغه و وزارت‌مآب صداقت‌انتساب آصف‌سیر
محمد یعقوب مهتر و عبد الله یساولباشی و محمد یعقوب بای ولد کدای نیاز محرم و محمد
جان خواجه و غیرهم‌نی مجموع نوکرلاری بیله اولجناب‌نینک رکاب دولت‌مآبی ملازمتی‌غه
تعیین ایتی و اول جناب فرمان لازم الامتنان صدوری‌دین بغایت خرم و خوشحال بولوب

1 A: نینک above the line.
2-2 Qur'an LXXIV: 50–51.

کورکوزوب و سپاه بیشمار بیله چرکه توزوب همول بیشهٔ بیکران‌نینک باشدین ایاقیغه‌چه سیر قیلیب قوش سالماق و آو آلماق تماشاسیدین اوز مرامی‌چه کام آلیب فرح تمام و مسرت مالاکلام بیله صیدکاه‌دین معاودت قیلیب پنجشنبه کونی قرا تال یاقیشیدین دریانی کیچیب دبدبهٔ حیرت‌نما بیله کورلان قلعه‌سی ایچیدین دولت بادپاسین سوروب مایلی جنکل موضعی‌داغی رباط فایض النشاطی‌غه تشریف قدومی بیله سربلندلیغ بیتکوردی و آندا بیر کیچه بسترآرای انبساط و قدح‌پیمای بزم نشاط بولوب تانکلاسی جمعه صباحی‌کیم مذکور بولغان آی‌نینک اون یتینجی کونی ایردی || مایلی جنکل‌دین کوچوب[1] شوکت تمام و ازدحام 66b
قیامت‌انتظام بیله دار السلطنهٔ خیوقغه کیلیب سلطنت تختین نشیمن قیلدی و بهار وصولی بیله شهر سُکانی کونکول‌لارین کلشن ایتی نظم

ای عدلینک ایله جهاندور آباد
کیلماکلیکینک ایتی شهر ایلین شاد

حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک فرمان واجب الاذعانی موجبی بیله امیر صایب‌تدبیر یکانهٔ اهل آفاق عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق رفع الله تعالی اعلام دولته‌نینک سپاه بیکران بیله خوارزم‌دین نهضت کورکوزوب مرو دیاری‌غه بارغانی و بخارا پادشاهی امیر نصر الله‌نینک فساد قانونیغه آهنک قیلیب بیحساب لشکر بیله خوارزم صوبیغه وقاحت مرکبین سوروب هزاراسب قورغانی حوالی‌سیغه کیلیب محاصره قیلغانی و بو خبر وحشت‌اثر ایناق بیک‌نینک سمع همایونیغه یتیب مرو ولایتی‌دین خوارزم ساری مراجعت ایتکانی و سارق و سالور جماعه‌سی‌نینک آتش شرارتی بو خبر تندبادیدین التهاب تاپیب فساد طریقی‌غه قدم‌زن بولوب اتفاق بیله کیلیب یول اثناسیدا ایناق بیک‌نینک اوردوی همایونیغه خبرسیز قویولغانی و آنداق حرکت فضیحت‌اثر بیله هیچ ایش باشقارا آلمای بی‌نیل مراد روی‌کردان || بولغانی و آندین سونک ازدحام تمام و هجوم مالاکلام بیله مرو قلعه‌سی اوستیکا باریب 67a
قضای آسمانی یانکلیغ نیاز محمد بای‌نینک اوستیغه توکولوب اتباعی بیله قتلعام ایتکانی و بای مذکور باشلیغ کوب مسلمان‌نینک مفسدلار تیغی دمیدین درجهٔ شهادت‌غه بیتکانی و ایناق بیک‌نینک حفظ الهی پناهی‌دا صحت و سلامت خیل و حشمی بیله قایتیب دار

1 A: کوچوروب; C: رکوب قیلیب.

65b آتلانیب شکارانداز لیغ طریقه‌سی بیله بادای توغایی || ساری توجه توسنین سوردی و بادای بیشهٔ دورکیم بغایت قالین و بی‌نهایت وسیع‌دور حضرت قطب الاقطاب افضل الاصحاب زبدة الکاملین عمدة الواصلین اویس القرنی نور مرقده و حضرت حقیقت‌پناه هدایت‌دستگاه شیخ جلیل اتا قدس سره‌نینک قدمکاه‌لاری‌داغی تاغ بیله دریای جیحون اراسیدا واقع‌دور و کونچیقاری اویغور یری و اندرای چونکولیغه یاوقدور و کون‌باتار حدی قیسناق‌دور و قیسناق آنداق یردورکیم حضرت شیخ جلیل اتا قدمکاهی‌داغی تاغ‌غه دریا یانداشیب ارالیغی‌دا بیر تار سوقماق قالیب‌دور و سو طغیان قیلغان وقت‌لاردا آندین مشقت تمام و صعوبت مالاکلام بیله مرور قیلورلار بو جهت‌دین اول موضع‌نی قیسناق آتارلار و همول بیشه وسعت‌نشان افضل الامرا اکمل الکبرا جمال الدولة و الدنیا امیر روشنضمیر رحمان بردی بی ولد ارشد ایلتوزر محمد بهادر خان علیه الرحمة و الغفران‌نینک حیطهٔ تصرفیغه داخل‌دور و آندا شکار انواعی و سباع اصنافی کوب بولور مثنوی

عجب بیشه که یوق حدُ کرانی
سُباع جانورلارنینک مکانی
شجرلار آندا باش چیکمیش سماغه
باریب هم ریشه‌سی تحت الثراغه
قالین‌لیغ‌دین بولوب بیر بیرکا محکم
66a || اراسیدین اوتا آلمای صبا هم
ولی بعضی یری میدان اوسع
همول میدان سراسر کشتُ مزرع
معیّن بعضی یردا مرغزاری
کونکول‌لاردا هواسی خارخاری
شکار اصنافی آندا بیشماره
قالور حیران کیشی قیلغاچ نظاره

چون حضرت ظل‌اللهی همول بیشه ایچرا نماز عصر هنکامی‌غه‌چه شکارانداز لیغ مراسمی‌غه اشتغال کورکوزوب دریا ساحلیدا قرا تال معبریغه بارکاه اقبال و سرادقات اجلال‌نی برپای قیلدوروب نزول ایتی و تانکلاسی سه‌شنبه کونی و چهارشنبه کونی سمند دولت‌غه رکوب

آلـــدی بـــاری صیدنینک تمامین
صید امریدا آلـــدی بارچه کامین
شـــه دولـــتـــی‌دیـــن اکـــابـــر خیل
قوش سالماق اموریغه قیلیب میل
آو آلـــــدی بـــاریـــســی بی‌نـهـایـت
بـولـدی هـمـه مـسـت جـام بهجت
چرکه ایلی هم بولوب صـــف‌آرا
هـر یـان یـوروبـان کـــوروب تماشا
بـــارچـــه فـــرح تـــمـــام تـاپـتـی
شـــه دولـــتـــی بـیـرلـه کـــام تـاپـتـی

چون آفتاب عالمتاب شهریاری سپهر رفعت‌مآب مرغزاری‌دین عنانتاب بولوب مغرب بارکاهی‌غه یوز قویدی حضرت ظل‌اللهی شکارگاه‌دین فرح تمام بیله مراجعت کورکوزوب سابقاً مذکور بولغان حولی‌نینک غربی جانبی‌داغی چونکول‌نی مخیم[1] خیام دولت و مضرب
65a || سرادقات صولت قیلیب بهار نزولیدین خلد برین یانکلیغ طراوت تازه و نضارت بی‌اندازه بیتکوردی و بیر کیچه همول منزل عشرت‌شامل‌دا بسترآرای استقامت و قدح‌پیمای استراحت بولدی و شنبه کونی آندین بادپای صباخرام‌غه رکوب قیلیب کوکبهٔ تمام بیله ینه شکارانداز‌لیغ مراسمی‌غه اقدام کورکوزوب کیچ‌راک دریا کناریدا ساریغ آتاو آتلیغ موضع‌غه وارد بولوب نزول ایتی و تانکلاسی یکشنبه کونی آندین کوچوب همول کون داغی آبادان قوشلاب بهجت فراوان بیله کیسیک آرناسی‌نینک قیراغی‌غه یتیب فیض نزولیدین بهشت باغی‌دیک خوش‌نمالیغ و کوثر قیراغی‌دیک مصفالیغ باغیشلادی معلوم بولسون‌کیم کیسیک بیر شعبه‌نینک آتیدور دریای جیحون شعباتیدین‌کیم کهنه کات‌نینک شرقی جانبی‌دین دریادین منشعب بولوب غربیغه اوتکاندین سونک ینه دریاغه قویار و آندین کوب مزرعه‌لار سو ایچیب کوب ایل منفعت تاپار چون اول حضرت اول نهر خوش‌بهر لبی‌دا بیر تون سرشار بادهٔ طرب بولوب تانکلاسی دوشنبه کونی اول منزلدین جمشیدانه صولت‌لار و خورشیدانه شوکت‌لار بیله

1 A: مختم.

هـر یـان کـیـزیـبـان تـذرو رعـنـا
بـاشـیـدیـن ایـاغـی زیـبُ آرا
دُراج ایـتـیـبـان نـظـردا وه وه
یـوز نـقـشُ نـکـار بـیـرلـه جـلـوه
هـر سـاری‌دا کبک اولـوب قـدم‌زن
هـر دم قـیـلـیـب اوزکـا قـهـقـه فـن
هـر بوته‌نینک آستیدین تاوشقان
سیچراب تـوروبـان بـولـوب کـریـزان
پـرنـده حـسـابُ حـددیـن افـزون
چـرنـده داغـی عـددیـن افـزون
صـورت ارا بیر بیریسیدین خوب
جاندیک بولوبان اولوسغه مطلوب
اول نـاحـیـت ایـچـرا شـاه عـالـم
هر ساری سوروب خجسته ادهم || 64b
کـورکـوزدی شـکـار ایـشـی‌کـا رغبت
صـیـد اهـلـی ارا سـالـیـب قـیـامت
کـاهـی سـالـیـبـان پـرنـده شـهـباز
شـوکـت بـیـلـه بـولـدی صـیـدانـداز
کـاهـی اوچـوروب هـواغـه لاچـن
حـیـرت‌دین ایتیب اولوسنی ساکن
سـالـیـب کـهـی چـرغ تـیـزچـنـکـال
صید اهلیغه سالدی صعب‌لیغ حال
سـالـیـب کـهـی چُـسـت‌بـال شـونـقـار
صـیـد ایـلابـان آونـی نـیـچـه خـروار
هـر قـوش کـه شـهٔ زمـانـه سـالـدی
کـر صـیـدی قـویـاش ایـسـه هـم آلـدی

توتوب مجلس ایلیغه دمبدم قوش
تمامی بزم ایلی‌نی قیلدی سرخوش
مغنی‌لار توزوب هر یان نوالار
باریسی ماه‌پیکر دلربالار
قوشوب سازی بیله جان‌پرور آواز
ایشیتکاچ زهره تاشلاب ایلکیدین ساز
شهنشاه فریدون‌جاه اول شام
طرب‌دین آلدی اوز مقصودیچه کام
بیریب مجلس ایلی هم عیش دادین
دیکانچه حاصل ایتی‌لار مرادین
آلهی اول شهٔ صاحب‌کرم‌نی
ثریارتبهٔ انجم‌حشم‌نی
جهان باریچه کلفت‌دین || امان ایت 64a
همیشه کامیابُ شادمان ایت

چون جمعه صباحی‌کیم خورشید جهانتاب جمشیدی مشرق عشرتخانه‌سیدین چیقیب فلک صیدکاهی ساری روانه بولدی حضرت ظل‌اللهی شکاراندازلیغ اراده‌سی بیله مذکور بولغان طربخانه‌دین آتلانیب اول حوالی‌داغی مزارع‌کیم کرم اهلی کونکلی‌دیک وسعت‌نما و طرب خیلی ضمیری‌دیک نزاهت‌افزا و کوناکون صیدلار بیله مملو و رنکارنک شکارلار بیله مشحون ایردی مثنوی

اول ناحیت ایردی اول صفت کینک
کیم ایردی فضای دهر ایله تینک
خرم ایدی باشیدین ایاغی
کویا که ایدی بهشت باغی
صید آندا بار ایردی بی‌نهایت
انواعی‌غه هم یوق ایردی غایت

بیراو تفسیردین آچیب دقایق
بیراو تاپیب حدیث ایچرا حقایق
بیراوکا سوز بولوب حکمت‌کا عاید
بیراو روشن قیلیب فهم عقاید
اراده گهْ قیلیب تاریخ‌خوانلیغ
بولوب حاصل سراسر نکته‌دانلیغ
کهی اشعار ارا || بولوب سخن‌سنج 63b
توکارلار ایردی دُر نکته‌دین کنج
ولی هر علم ارا سلطان اعدل
قیلیب اول مجلس اهلی مشکلین حل
تیلی بیرله ساچیب بزم ایچرا کوهر
قولی بیرله نهایت‌دین فزون زر
چو ایل بزم معانیدین آلیب کام
تکلم‌دین دمی کورکوزکاچ آرام
توشالدی مجلس ایچرا خوان زرین
جواهردین قیلیلغان زیبُ تزیین
همول خوان اوستیغه بیحد و غایت
قویولدی نیچه الوان نازُ نعمت
آنینکدیک هر بیری شیرینُ نازک
که کورکاچ اشتها تاپیب ملایک
اکر آچسام باری‌نینک وصفی‌غه تیل
چوچوب یاپوشغوسی آغیز ارا بیل
چو مجلس اهلی یوز الوان نعمت
ییماکدین تاپتی آرامُ فراغت
کیتوردی نیچه ساقیٔ کل‌اندام
تولا راحت میی‌دین لعلکون جام

تـوزوب بـزم اول کیچه سلطان عالم
تانک آتغونچه بـاری خیل سپه هم

چون تانکلاسی چهارشنبه صبحی‌کیم قویاش‌نینک زرین‌بال ایتالکوسی مشرق آشیانیدین پرواز قیلیب ستاره آهولاری صیدی اوچون سپهر عرصه‌سی ساری آهنک کورکوزدی اول حضرت سپاه بیشمار و عددسیز میر شکار بیله اوردوی همایون‌دین آتلانیب شوره خان آریقی‌نینک شرقی جانبی‌داغی قوم‌کیم خوش‌رفتار آهولار بیله مشحون و مملو ایردی سمند دولت‌نی اول قوم طرفیغه سوروب شاهین برق‌سرعت بیله کیک صیدیغه رغبت کورکوزدی و کیچ‌کاچه شکاراندازلیغ تماشاسی کونکلی شاهبازین آولاب صیدکاه‌دین عنان عزیمت‌نی مراجعت جاده‌سیغه تابلاب بارکاه دولت‌پناه‌غه‌کیم دریا قیراغیدا منصوب بولغان موضع‌دین کوچمامیش ایردی نزول اجلال شرفیدین سپهرتمثال قیلدی و همول کیچه داغی اول مکان فردوس‌نزهت‌دا اورنک‌نشین استراحت بولدی و پنجشنبه کونی اول
منزل‌دین || کوچوب ینه صیدکاه ساری توجه مرکبین سوروب صرصرسرعت ایتالکولارنی 63a
پری‌صورت کیک‌لارکا سالیب تورلوک تماشادین غایت‌سیز بهره‌لار آلیب شوره خانداغی یوقاری حولیداکیم انبارخانه اوچون مشرف‌لار بنا قیلمیش ایردی نزول قیلیب شرف وصولی بیله ذروهٔ افتخارین فلک حصاری بروجیدین آشوردی و همول کیچه اول مقام دلکشادا فضلا و ظرفا و امرا و کبرا زبده‌لارین صحبت کیمیاخاصیتی‌غه مشرف قیلیب مجلسی مهیا و بزمی مرتب قیلدوردی‌کیم فلک بهرامی اول بزم‌نینک کمینه چاوشی و قویاش جمشیدی اول مجلس‌نینک محقر دُردنوشی ایردی مثنوی

عـجـب بـزمـی کـه چـرخ کُهنه‌بنیاد
آنینک مثلیدین اصلا بیرمادی یاد
مـهـیـا بـی‌عـدد اسـبـاب عـشـرت
آچیـلـغـان هـر طـرف ابـواب عشرت
تـوتـوب یـر آنـدا فضلُ حکمت اهلی
نـدیـم شـاه بـولـغـان دولـت اهلی
کـتـاب آچـیـب ادب بـیـرلـه روانـی
دیبان هر کیمسه یوز تورلوک معانی

بـولـوب زورق ارا جـیـحـونـدا سـایـر
62a || هـلالُ مـهـردیـک کـردونـدا سـایـر
نـیـچـه زورق یـنـه ارکـــان دولـت
مینیب شه کینی‌چه ایـلاب عزیمت
سپه اهـلـی مـینـیـب اوزکـا کیمه‌نی
سالیب قوشلارنیُ تورلوک نیمه‌نی
بـولـوب دریـادا عـازم شـاه ایـلـه خیل
باری‌سیغه بولوب ساحل ساری میل
تـوتـوب خـیـلُ سپه دریـا یـوزیـنـی
نیچوک‌کیم دشت ایله صحرا یوزینی
باریغه ایش بولوب سو اوزرا سرعت
که سرعت ایلاماک ایـردی ضـرورت
ســوروب ســودا کیـمـه‌نی نـاخـدالار
یـر اوزرا سـورمـاس آنـــداق بـادپـالار

چون خسرو خاور سفینهٔ شعاع بیله فلک اخضرنینک دریای موجورین قطع قیلیب اُفق ساحلی‌غه چیقیب مغرب خیمه‌سیدا آرام توتتی حضرت ظل‌اللهی داغی حیوش بحرخروش بیله هلال‌وار زورقچه‌لار و فلک‌نمودار سفینه‌لاردین دریانینک شمالیه کناریغه چیقیب بارکاه کردون‌اشتباه قبه‌سین مهر و ماه قمه‌سیدین اوتکاردی و سپاه دولت‌پناه داغی اول بارکاه اطرافیدا کوناکون خیمه‌لار و فیض‌نمون شمیانه‌لار قوروب عشرت بزمیدا اولتوروب خیل خیل تانک آتغونچه عیش و طرب جامی‌غه میل کورکوزدی‌لار

مثنوی

قـورولـوب ایـلـه کـوب خـرکـاهُ خیمه
62b که تـعـدادیـدیـن || اولـمـای عقل آکه
کیلیب هیأت‌دا شهرستان چین‌دیک
ولـــی زیـنـت ارا خـلـد بـریـن‌دیـک
چـراغـانـلـیـغ بـولـوب هـر یـان معین
قـرانـکـغـو تـونـنـی قـیـلـدی روز روشـن

خـروش ایـلاب اکـر کـورکـوزسـه کـولاک
قـالـور آسـتـیـدا آنـیـنـک عـرصـهٔ خـاک
دیـمـاکـیـم تـولـغـانـور کـردابـی آنـیـنـک
یـوتـارغـه کـوک‌نـی یُـجـتـابـی آنـیـنـک
تـراکـم هـر کـهـی قـیـلـسـه نـمـایـان
قـیـلـور کـوک حـوتـی‌نـی قـعـریـدا پـنـهـان
کـیـلـیـب بـیـر تـاغ آنـکـا هـر لـطـمـهٔ مـوج
تـوشـوب که پـسـت کـاهـی کـورکـوزوب اوج
تـمـاشـاسـی قـیـلـیـب کـوزلارنـی حـیـران
خـیـالـیـدیـن کـونـکـول‌لاردور هـراسـان
خـرد عُـمـقـی‌نـی فـهـم ایـتـمـای کـمـاهـی
سـویـی ایـچـرا شـنـاور کـاومـاهـی
ایـرور آقـمـاقـلـیـق ایـچـرا اول صـفـت تـیـز
که آنـداق تـیـز ایـمـاس بـرق سـبـک‌خـیـز
و لـیـکـن بـار آنـکـا آنـداق عـذوبـت
که ایـرمـاس اول صـفـت تـسـنـیـم جـنـت
یـوزیـدا سـیـر ایـتـیـب یـوز مـینـک سـفـایـن
ینـه یـوز مـینـک سـفـایـن آنـدا سـاکـن
کـیـلـیـب یـوز مـینـک‌دیـن افـزون داغـی زورق
یـوراردا ایـلابـان سـو مـوجـی‌نـی شـق
بـارین شـه امـری بـیـرلـه یـیـغـدیـلار بـات
هـمـول یـرکـا که شـه سـورمـیـش ایـدی آت
تـوتـوب کـثـرت ارا جـیـحـون یـوزیـنـی
هـلال اولـنـوع‌کـیـم کـردون یـوزیـنـی
تـوتـوب بـیـر زورق ایـچـرا شـاه آرام
قـیـلـیـب سـو سـطـحـی‌نـی قـطـع ایـلاماک کـام

سـراسـر شـهـر[1] ارا بـاغـلانـدی آیـیـن
تاپیب زینت نیچوک‌کیم کشور چین

و آندا بیر کیچه اورنک‌نشین استقامت و نشاءکزین صهبای بهجت بولوب دوشنبه کونی چاشتکاه هزاراسب‌دین شوکت تمام و صولت مالاکلام بیله حرکت کورکوزوب چاتلی بیشه‌سی‌کیم هزاراسب قلعه‌سی‌نینک || شمالی جانبی‌دا دریا بیله حضرت پهلوان محمود 61a
قدس سره‌نینک آرنه‌سی مابینی‌دا واقع‌دور و زیاده قالین مرغزار و غلبه نخلستان‌دور و آندا هر نوع جانور و اصناف شکار فراوان‌دور نظم

عجب بیشه ایرورکیم آنـدا هـر یان
شکار اصنافیغه یوق حد و پایان
باری‌نینک وصفی‌غه بولسام قلم‌تاب
بولور واقع بغایت سوزدا اطناب

چون اولحضرت یول اثناسیدا اول بیشه‌کا سمند صرصرخرام‌نی رغبت تمام بیله سوروب صیداندازلیغ مراسمی‌غه اقدام کورکوزدی و نماز عصر هنکامی‌غه‌چه شکار تماشاسیغه اشتغال کورکوزوب اوردوی اعلا و بارکاه چرخ‌فرساکیم دریا ساحلی‌دا برپا قیلیلیب ایردی تشریف حضور ایلیتب همول کیچه پادشاهانه بزم صحبت توزوب اولچه‌کیم ممکن ایردی عیش و عشرت دادین بیردی و تانکلاسی یکشنبه کونی‌کیم مهر انور اسکندری بحر اخضر سیریغه نور و بها کیمه‌سین سوردی حضرت ظل‌اللهی داغی اسکندروار سپاه بیشمار بیله اول دریای زخار سطحی‌نینک قطعی‌غه هلال‌نمودار و صبارفتار زورق‌لارغه مینیب عزیمت کورکوزدی مثنوی

عجب دریـا کـه کـورکـوزکـاچ تلاطم
قـالـور قـعـریـدا آنـیـنـک چـرخ انجم
ایـرور مغرب‌غه || مشرقدین روانـه 61b
خـرد تـاپـمـای کـنـاریـدیـن نـشـانـه
ایـرور دهـر اچـرا مشهور آتـی جیحون
قـالـیـب سرکشـتـه کـردابـیـدا کـردون

1 A: سهر.

بـــاری دشـمـــن‌شـکـــارُ شـیـرپـیـکـر
بـــاری مـــردافـــکـــنُ زورُ دلاور

چون اول حضرت موناق کوکبهٔ والا و دبدبهٔ غرابت‌نما بیله دار السلطنهٔ خیوق ادام الله تعالی بالنظام والنسق‌دین[1] نهضت کورکوزدی و سُم ستور غباریدین کواکب کوزلاریغه نور ییتکوروب سپاه موفور قدمی مساسی‌دین یر اعضاسی‌غه حضور باغیشلادی و خفتن چاغی‌کیم آی مشعلی سپهر شبستانین روشن و نجوم کل‌لاری فلک ایوانین کلشن قیلمیش ایردی یانکی آریق قریه‌سی‌داغی حولیغه نزول قیلیب بزمکاه مخصوص صدری‌غه تشریف حضور ییتکوردی و اول مقام سعادت‌التزام‌دا بیر کیچه ارکان دولت و اعیان حضرت بیله سرکرم بادهٔ عشرت و نشاءِاندوز ساغر بهجت بولوب تانکلاسی شنبه صباحی‌کیم قویاش خاقانی مشرق شبستانیدین چیقیب فلک میدانی‌غه نور یکرانین سوردی اول حضرت داغی مذکور حولیدین شکوه تمام بیله آتلانیب مسافت قطعی‌غه خرام کورکوزدی و پیشین چاغی
آس موضعی‌غه وارد بولوب کریاس بلنداساس قُبه‌سین شرف وصولی بیله || کردون‌مماس 60b
قیلدی و آندا داغی بیر کیچه کامیاب بادهٔ عشرت بولوب ایرتاسی یکشنبه کونی خورشید جهانتاب سمت الرأس‌غه ییتکاندا اشهب فلک‌وش‌غه رکوب قیلیب قویاش یانکلیغ کرم‌رولیک بیله هزاراسب جانبی‌غه عازم بولدی و پیچاقچی حدودیغه ییتکاندا عضد الدولة و الدین حامئ اهل الحق و الیقین ماحی الظلم و النفاق امیر روشنضمیر محمد امین ایناق مد الله تعالی ظلال دولته علی الاقطار و الآفاق هزاراسب قورغانیدین چیقیب استقبال شرفیغه فایز بولدی و حضرت ظل‌اللهی اول جناب‌نینک همراه‌لیغی بیله پیشین چاغی هزاراسب قلعه‌سیغه نزول قیلیب فیض قدومی بیله آنینک بُروج شرفین سپهر قورغانی ذروه‌سیغه همسر قیلدی مثنوی

قـدومـی یُـمـنـی‌دیـن اول شـهـر عـالـی
فـلـک قـورغـانـی‌نـیـنـک بـولـدی مثالی
حـضـوری فـیـضـی بـیـرلـه تـاپـتـی زیـنـت
تـجـلـی‌دیـن نـیـچـوک‌کـیـم بـاغ جـنـت

1 A: om. دین; B: غه instead of دین.

نیچه میر شکار اوستاد یکتا
شکار علمیدا افلاطون دانا
هنردا اوزلارین قیلغاچ فسونساز
کمان‌سیز آلدورورلار صعوه‌غه باز
آلارنینک بعضی‌دا شهباز چالاک
که چنکی‌دین قوتولمای صید افلاک
قونوب بعضی قولیغه آق تویغون
سالیب صید اهلیغه وهمی قرا کون
ایرور بعضی‌سی ایلکیدا ایتالکو
آلیب کون صیدینی آنداقکه آهو
ایرور بعضی‌دا شونقار سبک‌سیر
بولوبان صیدی آنینک هر صفت طیر
ایرور بعضی‌سیدا بحرئ خونخوار
آلیب آو بیر نفس‌دا نیچه خروار
ایرور بعضی‌سی‌نینک ایلکیدا لاچن
بولوب صرصرغه چابک‌لیکدا طاعن
باری‌نینک کینی‌دا تازی‌ثراد ایت
آو آلماق فنی ایچرا اوستاد ایت
کیلیب‌دور بارچه آنداق چستُ چالاک
که بیر دم‌دا طی ایلار عرصهٔ خاک
یانا اوزکا شکار اسبابی سان‌سیز
طرب آلاتی هم حدُ کران‌سیز
مهیا هر طرف امکاندین آرتوق || 60a
نی‌کیم امکاندین آرتوق آندین آرتوق
سپه هم قوزغالیب بیحدُ غایت
سالیب عالم‌غه آشوب قیامت

خاصه اول سیری که قیلغاچ اختیار
توزسانک آندا رسمُ آیین شکار
بولوبان کونکلونک مصفا اوزکاچه
کورکاسن عیشُ تماشا اوزکاچه
حدُ غایت‌دین فزون تاپغونک فرح
اول صفت‌کیم ایچسه ایل کلکون قدح

چون حضرت ظل‌اللهی بو جهت‌دین سیر و شکار اراده‌سین ارتکاب قیلیب رکاب همایون و جناب سعادت‌نمون ملازمتی‌داغی امرای فلک‌اقتدار و سپاه انجم‌شمارغه سفر یراغی و سیر اسبابی تهیه‌سی اوچون خزانهٔ عامره‌دین نقود وافره انعام قیلیب بارچه‌غه کامیاب‌لیغ و شادکام‌لیغ یتکوردی و سنهٔ هجریه مینک ایکی یوز ایلیک توقوزدا بارس ییلی‌نینک اواخریدا محرم الحرام‌نینک اوچونجی کونی‌کیم جمعه ایردی نماز جمعه اداسیدین سونک جمشیدانه صولت‌لار و خورشیدانه شوکت‌لار بیله مبارک ایاقین دولت رکابیغه قویوب سعادت یکرانیغه رکوب قیلدی مثنوی

آتی سُرعت‌دا برق خاطف‌آسا
و لیکن جُثه‌دا کردون‌دین اعلا
اوزی اول آت اوزه خورشید تابان
59b || قایو خورشیدکیم بولغای شتابان
مرصع افسریدا درُ کوهر
جهاننی یاروتوب آنداق که اختر
مهیا الیدا یوز بیک ماهر
بولوب ادراک آلار وصفی‌دا قاصر
رکوب ایلاب داغی خاقانُ خانلار
نیچه تاج اهلئ کشورستانلار
بولورغه شاه عالم همرکابی
ولی اوزکا اولوس‌نینک نی حسابی

نسب‌دا سلاطین‌دین افضل کیلیب 58b
حسب‌دا خواقین‌دین اکمل کیلیب
کرم بُرجی‌نینک مهر تابانی اول
شیم دُرجی‌نینک لعل رخشانی اول
شهنشاه‌لار فرقی‌نینک افسری
کیلیب ذاتی ملک جهان زیوری
اوتوب چرخ‌دین اوج اقبال آنکا
میسر بولوب بارچه آمال آنکا
بولوب پیشه‌سی لطف ایله معدلت
مسلم کیلیب ذاتیغه سلطنت

مشید ارکان العظمة و الجلال مؤسس بنیان السعادت و الاقبال المستنصر بنصرت الملک المنان المتخلق باخلاق الله المعین و المستعان خلیفة الرحمن ظل السبحان ابو المظفر و الفتح ابو الغازی رحیم قلی محمد بهادر خان خلد الله تعالی ملکه و سلطانه و افاض علی العالمین برهُ و احسانه سلطنت مهامی‌نینک انضباطی و مملکت سرانجامی‌نینک ارتباطی‌دین ضمیر منیر سعادت‌تخمیریغه‌کیم مهبط اسرار غیبی و مرآت آثار لاریبی‌دور بیر نوع کدورت ییتیب اول کدورت دفعی اوچون صحرا تفرجی و صیداندازلیغ تماشاسی اراده‌سی بیله شکارگاه عزیمتین جزم قیلدی مثنوی

ای سنکا هر کاه مرآت ضمیر
بولسه تشویش جهان‌دین زنگ‌کیر
بیر مکاندا دایما توتمه مقر
اختیار ایت که کهی سیر سفر
کیم سفر ایلار کونکولنی منجلی 59a
کویا اولدور بو کوزکو مصقلی
مزرع جان سیردین کلشن بولور
حجرهٔ تاریک دل روشن بولور

کیم که مستحکم ایماس پیمان آنکا
بی‌کمان بیل یوقتورور ایمان آنکا

چون ایلچی‌لار ذی الحجه آیی‌نینک یکرمه ایکی‌سیدا سه‌شنبه کونی درکاه دولت‌پناه ملازمتی شرفیغه مشرف بولوب امیرنینک مصالحه امریدا قیلغان وعده‌لاری‌نینک بی‌اعتبارلیغین و آنینک بیله قیلغان معامله و مناظره‌لارین مسامع اعلاغه یتکوردی‌لار و حضرت ظل‌اللهی داغی التکبر مع التکبر صدقة مضمونیغه عمل قیلیب امیرنینک یبارکان ایلچی‌لاریغه عداوت‌نما و وحشت‌افزا سوزلار آیتیب درکاه فلک‌اشتباه ملازم‌لاریدین دانش‌آرا شُکر الله اقانی قوشوب مذکور آی‌نینک سلخی‌دا سه‌شنبه کونی بخارا صوبیغه ارسال قیلدی و ینه معلوم بولسون‌کیم اوروس ولایتی پادشاهی‌دین دَنِلِفْ‌اِسْکُیْ آتلیغ بیر ایلچی کیلیب آشنالیغ و یکجهت‌لیک بناسی‌نینک || استحکامی اوچون خان مغفورنینک ملازمتی شرفین تاپیب 58a
ایردی حضرت ظل‌اللهی آنکا نوازش‌لار کورکوزوب جناب فلک‌انتساب‌نینک معتمد علیه خادم‌لاریدین خصوصیت‌آیین محمد امین یوزباشینی قوشوب ذو الحجه آیی‌نینک اون بیریدا پنجشنبه کونی اوروس ولایتی‌غه ارسال قیلدی

حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک جلوس دولت‌مأنوسی‌نینک ایکینجی ییلی‌نینک واقعات و حادثاتی‌نینک ذکری اول جمله‌دین اولحضرت‌نینک کونکلی شاهبازی شکاراندازلیغ تماشاسیغه بال‌افشان هوای شوق بولوب صیدکاه طرفیغه توجه یکرانین سورکانی و صیداندازلیغ تماشاسی بیله کونکلی قوشین شکاری‌وار آولاب عنان دولت‌نشانین مراجعت جانبی‌غه ایورکانی

شتاب ایلاب قلم شهبازی هر یان
بولوب سوز صیدکاهی‌دا پرافشان
آچیب شوق ایله چنک اقتدارین
بو یانکلیغ صید ایتار معنی شکارین

چون حضرت پادشاه ظل الله و شهنشاه فلک‌دستکاه قدوهٔ خواقین مکرم عُمدهٔ سلاطین معظم واسطهٔ طلوع انوار امن و امان وسیلهٔ وفورآثار العدل و الاحسان مثنوی

شهٔ بحرُ بر خسرو خافقین
ممالک‌کا عدلی بیریب زیب و زین

بولوب معتمد علیه ملازم‌لاریدین یحیی[1] خواجه غه معذرت‌نامه تاپشوروب صلح طلبی بیله
ییباریب ایردی خان مغفور آنینک التماسین مبذول توتوب موافقت و دوستلیغ اعلامی
اوچون آنینک ایلچی‌سیغه داملا محمد رسول‌نی قوشوب ارسال قیلیب ایردی و امیر نصر
57a الله ینه مکرراً موافقت ارتکابی و مخالفت اجتنابیغه مشعر || مکتوبات مصادقت‌آیات
تاپشوروب سید حامد خواجه آتلیغ بیر معتبر کیشی‌سین داملا محمد رسول‌غه همراه قیلیب
قایتاریب ایردی آلار حضرت ظل‌اللهی‌نینک جلوس میمنت‌مانوسیدین تورت کون سونک
شنبه کونی دربار فلک‌مقدار عتبه‌بوسلیقی شرفیغه فایز بولوب کیلتورکان مکتوبات‌نی جناب
مستطاب ملازم‌لاری‌نینک واسطه‌سی بیله موقف عرض‌غه ییتکوردیلار و موندین اون اوچ
کون سونک ذو القعده آیی‌نینک اون یتی‌سیدا سه‌شنبه کونی حضرت ظل‌اللهی بخارا
ایلچی‌سیغه اعلم علمای عالم افضل فضلای بنی آدم فقاهت‌نشان محمد موسی ایشان اعلم
و داملا محمد رسول مذکورنی مصحوب قیلیب بیریسین خان مغفورنینک جنازه‌سی اخباری
و بیرین اوزی‌نینک جلوس سعادت‌مأنوسی اظهاری اوچون و خصوصاً مصالحه بناسی‌نینک
استحکامی و عهدُ پیمان وفاسی‌نینک اهتمامی اوچون ارسال قیلدی چون مذکور بولغان
ایلچی‌لار امر عالی موجبی بیله منازل متکثره‌نی قطع ایتیب امیر نصر الله‌نینک مجلسیغه
یتیب حضرت ظل‌اللهی‌نینک ییبارکان صلح‌نامه و تاپشورغان سوزلارین عرض قیلدیلار امیر
57b کمال شماتت و غایت نامردلیک و بی‌حمیت‌لیکدین مصالحه بابیدا قیلغان || وعده‌لاریدین
ینه اعراض کورکوزوب ایلچی‌لارغه عداوت‌انکیز و مخالفت‌آمیز سوزلار آیتیب خان مغفور
وفاتی‌نینک فاتحه‌خوانلیغی اوچون بیر کیشی و حضرت ظل‌اللهی جلوسی‌نینک مبارکبادلیغی
اوچون بیر کیشی همراه قیلیب ییباردی مثنوی

بولماغیل نامردلارکا آشنا
هم وفا یوقتور آلاردا هم حیا
عهدیدا کیم تورماسه خاتون ایرور
بلکه یوز مینک حصه آندین دون ایرور

1 A, B, C: یحی.

وصفینک اتمامی‌غه یتوشماک یوق
اکهی ثبت قیلسه مینک دفتر
ایمدی سوزنی قیلای دعا بیله ختم
که دعادور سوز آخریدا هنر
تا که افلاک سیر ایتار اظهار
تا که یر جسمی‌دور سکون‌کستر
تاپسون عمرینک بناسی استحکام
بولسون اقبال همدمُ یاور
تخت دولت اوزا مقام ایلاب
مقصدینک شاهدینی قیل دربر

چون حضرت ظل‌اللهی سلطنت دیوانیدا تمکن و حکومت ایوانیدا استقرار کورکوزدی مملکت‌دارلیغ مصالحی اوچون اوزی‌نینک برادر نیکوسیر و اخوی خجسته‌منظری محمد امین توره‌کیم اصالت آسمانی‌نینک اختر تابانی و جلالت عمانی‌نینک کوهر درخشانی‌دور آنکا کمال کرم و مروت و غایت شفقت و فتوت‌دین ایناقیت منصب عالی‌سین ارزانی توتوب هزاراسب ولایتی حکومتین آنینک رای عالم‌آرای جهانکشایی‌غه تفویض ایتی و اوزکا امرا و
56b حکام و عمال و نواب‌نی‌کیم خان مغفورنینک || التفات و عنایاتیدین هر کیم بیر منصب عالی‌غه منصوب ایردی همول دستور بیله اوز منصب‌لاریغه منصوب قیلدی بلکه هر قایسی‌غه علیحده[1] مرحمت و شفقت‌لار کورکوزوب ارتقاءِ مراتب و ازدیاد وظایف بیله درجهٔ اعلا و مرتبهٔ اقصاغه ترقی باغیشلاب بارچه‌غه بهره‌مندلیغ و خرسندلیغ‌لار بیتکوردی

بخارا والی‌سی امیر نصر الله‌نینک مصالحه وعده‌سین قیلیب اول وعده‌دین اعراض قیلغانی معلوم خاطر اشرف بولسون‌کیم حضرت صاحبقران مغفرت‌پناه حضرت ظل‌اللهی‌نینک همراه‌لیغی بیله بخارا ولایتی‌غه لشکر چیکیب جمیع لباب خلقین کوچوروب قطنام و پروردغه‌چه چپاول سیلین و تطاول تُندبادین بیتکوروب قایتغاندین سونک امیر نصر الله بارچه ظهورغه بیتکورکان ناشایسته افعال و نابایسته اعمالیدین نادم و پشیمان

1 A, B, C: علاحده.

غـایـبـانـه مـدیـحـی‌نـی قـیـلـمـاق
دورلـیـق لازمـی‌دورور یـکـسـر
ایـمـدی تـارتـای قـلـم خـطـابـی سـاری
تـا آنـکـا قـربـتـیـمـنـی بـیـلـسـونـلار
یـانـه بـیـر مـطـلـع ایـلایـیـن انـشـا
بـولـسـون اول لایـق شـهٔ اکـبـر
ای جـنـابـیـنـک قـویـاش بـیـلـه هـمـسـر
وی رکـابـیـنـکـغـه حـلـقـه چـشـم قـمـر
آسـتـانـیـنـکـدا بـخـت اولـوب چـاوش
کـیـلـدی دولـت کـمـیـنـه بـنـدهٔ در
شـاه‌لار خـذمـتـیـنـک امـیـدی بـیـلـه
ایـشـیـکـیـنـک تـوفـراغـی‌نـی قـیـلـدی مقر
چـرخ دربـانـلـیـغـیـنـک‌نـی پـاس تـوتـوب
یـانـکـی آی‌دیـن بـیـلـیـدادور خـنـجـر
قـیـلـدی حـاتـم سـخـاوتـیـن بـذلـیـنـک
بُـخـلُ خـسـت حـسـابـیـغـه مـنـجـر
کـیـلـدی رسـتـم شـجـاعـتـیـنـک قـاشـیـدا
عـجـز ایـلـه مـور خـسـتـه‌دیـن کـمـتـر
بـاغ جـنـت مـثـال || بـزمـیـنـک ارا 56a
زهـره‌دور بـیـر کـمـیـنـه خـنـیـاکـر
مـدحـتـیـنـک درسـیـدور مـدارس ارا
فـضـلای زمـان ارا ازبـر
کـرمـیـنـک ذکـری هـر مـحـافـل ارا
چـوچـوتـوب ایـل تـیـلـیـن نـیـچـوک کـه شـکـر
قـایـسـی بـیـر تـیـل کـه دیـمـاس اوصـافـیـنـک
بـاردور آنـداق کـه تـیـغ بـی‌جـوهـر

قهریدین ایمن اولماغای اعدا
آستانین پناه قیلسه مکر
عز و اجلالی بوستانیدا
چرخ اخضر حقیر نیلوفر
فرخ اسمی رحیم قلی سلطان
جملهٔ عالم ایچرادور اشهر
تاپتی دولت نکینی آتیدین
رتبهٔ اعتبارُ زیبُ فر
خطبای زمانه هر یاندین
55b تیل آجیب || مدحتی‌غه سرتا سر
خطبه‌لار ایچرا کیلدی القابی
زیب‌بخش مساجدُ منبر
ماحئ رسم بدعتُ عصیان
حامئ دینُ شرع پیغمبر
صدق بابیدا ایلاکیم بو بکر
عدل رسمی‌دا اول صفت که عمر
حلم ارادور مشابهٔ عثمان
شیردل‌لیکدا ایلاکیم حیدر
بزم ارا دوستلارغه کوهرپاش
رزم ارا دشمن اهلی‌غه صفدر
هر طرف‌کا رکوب قیلسه بولور
یاورُ همعنانی فتحُ ظفر
قایسی کشورکا قیلسه لشکری کین
قیلمایین قویماس آنی زیر و زبر
صیت اجلالیُ شجاعتی هم
باختردین یتوشتی تا خاور

روس شاهی غلام درکاهی
باغلاب اخلاص ایله بیلیکا کمر
هر نه حکم ایتسه بنده‌وار توروب
شاه طهران مطیعُ فرمان‌بر
عربُ هم عجم خلایقی‌غه
ذات فرخنده‌سی ایرور مفخر
صدمتی‌دین زمین ایرور ساکن
هیبتی‌دین فلک ایرور مضطر
باشی اوستیدا سلطنت تاجی
کهر بخت آنکا بولوب زیور
یوزی صبح سعادت ازلی
دُر افسر کیلیب آنکا اختر
قدری افلاک‌دین بلندلیغی
دهر ارا آفتاب‌دین اظهر
بولدی رخشی تویاغی‌نینک توزی
شاه‌لار دیده‌سیغه کحل بصر
طبعی مسکن باری معانی‌غه
ایلاکیم بحر ایرور مکان دُرر
کونکلی فیضُ صفاغه‌دور منشأ
ایلاکیم نورغه قویاش مصدر
بارچه خُلق کریم شاهدیغه
پاک ذاتی کیلیب‌دورور مظهر
کیم که ایکتی محبتی شجرین
تاپتی اول لحظه آنی کام‌ثمر
کیم که باش چیکتی قوللوغی خطی‌دین
کوردی اوزنی قلم کیبی بی‌سر

جـــان بـیـریـب بـــــاردورور خـریـداری
جـمـلـه عـــالـــم خـلایـقـــی یـکـسـر
بـولـغـوسـی مـسـت جـــاه خـیـل کـدا
بـــزم وصـلـیـدا ایـچـسـه بـیـر سـاغـر
الـتـفـاتـی مـیـسـر اولـــسـه دمـی
شـــــاه‌لار چـــرخ‌غـــه آتـــــار افـسـر
شـکـر الـلـه کـه بـو صـفـت‌لـیـغ یـار
شـــاه عـــالـــم‌غـــه‌دور کـمـیـن چـاکـر
قـایـسـی شـه‌کـیـم جـهـان سـلاطـیـنـی
قـولـلـوقـیـغـه ایـــرور هـــجـــوم‌آور
خـسـروی کـیـم خجسته ذاتـی کیلیب
سـلـطـنـت تـاجـی‌غـه ثـمـیـن کـوهـر
پـــادشـــاهـــی کـــه ظـــل مـعـدلـتـی
اهـــل عـــالـــم‌غـــه‌دور فـرح‌کـسـتـر
شـهـریـاری کـه جـــاهُ شـوکـت ارا
بـیـر کـــــدای حـقـیـری اسـکـنـدر
حـکـمـرانـی کـه مـیـلُ رغـبـت ایـلـه
تـــابـــع حـکـمـیـدور یـتـی کـشـور
کـامـکـاری کـه بـارچـه کـامـی بیله
آیـــــلانـــــور یـتـی کـنـبـذ اخـضـر
عـادلـی‌کـیـم عـدالـتـی‌دیـن ایـــرور
دشـــت ارا قـــوی بـیـلـه بـــوری یـاور
بـاذلـی‌کـیـم عـطـا و بـذلـیـدیـن
فـقـرُ فـاقـه جـهـانـدیـن ایـتـی سفر
خـــادمـــی‌دور جـنـابـیـدا خـاقـان
بـنـده‌سـیـدور رکـابـیـدا قیصر

55a

کفتم ز سر ادب کذشته
مه رفتهٔ آفتاب آمد

چون بو تاریخ عددا بیر زیاده ایردی تعمیه عملی بیله اسقاط قیلیلدی آنداق‌کیم از سر ادب کذشته عبارتیدین معلوم بولور و همول مورددا داغی دولت تعریفی و اول حضرت توصیفی‌غه مشتمل بیر قصیدهٔ غرا رقم سلکیکا کیرکوزوب خزانهٔ انعام پادشاهی‌دین نقود فراوان‌غه متصرف بولوب شعرای زمان‌دین امتیاز تمام تاپیب ایردیم اول قصیده بودورکیم عنقریب مرقوم بولغوسیدور قصیده

دولت اول دلبر سُمن‌پیکر
که باشیدین ایاغی جان‌پرور
یوزی بهجت سپهریغه خورشید
کوزی عشرت ریاضی‌غه عبهر
خالی چشم کونکول ارا مردُم
|| خطی جانلار مشامی‌غه عنبر 54b
قامتی سرو بوستان مراد
جبهه‌سی مقصد اوجی‌غه اختر
شیوه‌سی بیرله جاندا یوز آشوب
غمزه‌سیدین جهاندا شور و شر
راغب عشقی جمله شاهُ کدا
طالب حسنی اصغرُ اکبر
عالم اهلی بولوب کرفتاری
جستجوسیدا بارچه شامُ سحر
وصلی‌غه کیم که اوچراسه بولغای
اهل عالم اراسیدا سرور
لیک هجریغه کیم که بولسه دوچار
بولغای اول پایمال اهل بشر

از شـــور فـغـــان اهـــل عـالـم
ایـــــوان فـلـک خـــــراب آمـــد
در مـاتـمـش آه آتـــش‌آلـــود
دلـــسـوز بـشـیـخُ شـــاب آمـــد
دلـــهـــای هـمـــه مـلازمـانـش
بـــر آتـــش غـــم کـبـاب آمـــد
لـیـکـن پـسـرش رحـیـم قـلـی خـان
کـــو شـــاه قـمـــررکـــاب آمـــد
54a || بـر تـخـت پـدر جـلـوس کـرده
فـــرمـــانـــدهُ کـامـیـاب آمـــد
در حـضـرت حـق دعـــای عـامـه
صـد شـکـر کـه مـسـتـجـاب آمـد
از دولـــت او بـــزال دنـیـا
پـــیـــری رفـــتـــه شـبـاب آمـــد
رفـــتـــه غـــم جـانـکـداز مـاتـم
خـرسـنـدیٔ بـیـحـسـاب آمـــد
مـحـبـوب طـــرب بـاهـل عـالـم
بـــی‌پـــردهُ بـی‌نـقـاب آمـــد
ذاتـــش بـکُـلاه سـلـطـنـت را
شـایـسـتـه در خـوشـاب آمـد
شـاهـان جـهـان بـخـاکـبـوسش
بـا سـرعـتُ بـا شـتـاب آمـــد
آگـاهـــی بـفـکـر بـــودم امـشـب
از هـاتـفـم ایـــن خـطـاب آمـد
تـاریـخ بـریـن دو واقـعـه کـوی
فـکـر تـــو بـسـی صـــواب آمـد

اقتداریغه سالیب جهانبانلیغ زمامین قبضهٔ اختیاریغه آلدی چون بو یانکلیغ دولت عظمی[1] و سعادت کبرانینک خبر عشرت‌اثر و مژدهٔ جان‌پرورین استماع قیلغاچ جمیع اعالی و اسافل بارچه مجالس و محافل‌دا بیراو بیراوکا تهنیت‌کوی‌لیک‌لار یتکوروب مبارکبادلیغ‌لار علاالاسین سپهر برین اوجیدین آشوردی‌لار و بو واقعهٔ بهجت‌نشان‌غه فضلای زمان و بلغای جهان و ظرفای فصیح‌بیان و شعرای شیرین‌زبان تمدح یوزیدین تواریخ دلکشا و قصاید غرا و غزلیات صنعت‌نما
و مثنویات فصاحت‌انتما نظم سلکی و تحریر سمطی‌غه || چیکیب حضرت ظل‌اللهی‌نینک 53b
درکاه فلک‌اشتباهی ملازم‌لاری‌نینک نظر انوری پیشکاهی‌غه یتکوروب صلهٔ کرامند بیله خرسند و برومند بولدیلار و اولجمله‌دین فقیرکیم بو حروف سعادت‌وقوف راقمی و بو دُرر شرافت‌اثر ناظمی‌دورمن حضرت صاحبقران مغفرت‌پناهی‌نینک وفاتی دلالتی و حضرت ظل‌اللهی‌نینک جلوسی اشارتی‌غه مشعر بیر تاریخ تاپیب نظم سلکی‌کا کیرکوزوب التفات پادشاهانه‌دین کیمخا خلعت و قیمت‌بها دکلای انعامی بیله اوز اکفا و اجناسیم اراسیدا ممتاز بولوب سرافرازلیغ تاپیب ایردیم اول تاریخ بودورکیم بو یردا تحریر سلکی‌کا چیکیلور تاریخ

الله قلی خان معدلت‌کیش
تا شاه فلک‌جناب آمد
از نعمت التفات عامش
عالم همه بهره‌یاب آمد
سرهای شهان هفت اقلیم
در رهگذرش تراب آمد
جسم عدوان ز خوف قهرش
پُررعشهٔ اضطراب آمد
ناکاه سپهر بیمدارا
بر کردش انقلاب آمد
از حکم قضا به بستر مرک
آن شاه جهان بخواب آمد

1 A, B, C: عظما.

ایـمـاس هـمـتـیـنـک لایـقـی بـی‌کـمـان
اکـر ملکینکا کیرسه یـوز مینک جهان
ولـی شـه بـولـوب ایـلـه عـدلُ کـرم
ضـم ایـت ملکینکا ملک عقبانی هم
کـه هـر شـه‌کـه عـدل ایتسه لـطف آلـه
آنـی قـیـلـغـوسی ایـکـی عـالـمـدا شـاه
تـاپـار رتـبـه زهـد اهـلـی طـاعـت بیله
اوتـار شـاه آنـدیـن عـدالـت بیله
دلـیـل اوشـبـودورکـیـم رسـول عـرب
سـوز اثـنـاسـیـدا بـو صـفـت آچـتـی لب
کـه عـدلـی‌کـه واقـع بـولـور ساعـتی
آنـکـا یـتـمـاکـای انـسُ جـان طاعـتی
کـرم ایـلابـان عـرضـیـمـیـز بـاور ایـت
بـولـوب شـاه مـظـلـوم دادیـغـه ییت
قـویـاش‌دیـن اوتـور سلطنت پایه‌سین
جـهـانـغـه یـتـور دولـتـیـنـک سایه‌سین
عـدالـت بیله دهـر ایـلـیـن شـاد قیل
جـهـانـنـی جـنـان یـانـکـلـیـغ آبـاد قیل
|| یـوق ایـرسـه خـدا الـیـدا حـشـر ارا 53a
تـظـلـم قـیـلـیـب تـوزکـامـیـز مـاجـرا

چون ارکان دولت و امرای ذی‌شوکت‌نینک الحاح و مبالغه‌سی حد غایت‌دین اوتتی لاجرم حضرت ظل‌اللهی کمال کرم‌دین اول جماعه‌نینک رایین سیندورمای و سینهٔ التماس‌لاریغه دست رد اورمای سلطنت امر عظیمین قبول ایتیب همول کیچه‌کیم جهارشنبه تونی ایردی نماز شام هنکامی انقضا تاپغاندین سونک‌کیم اسعد ساعات و اشرف اوقات ایردی سلطنت اوزنکی‌غه قدم مبارکین بیتکوروب خلافت تاجین کوشهٔ کلاهی‌غه اوردی و خوارزمشاه‌لیغ نکینین انکشت

مونینکدیک اولـوغ ایشنی اهـل عقول
نـه یانکلیغ ملول اولـمای ایتکای قبول
بـیـلـیـنـک ای کـــروه صـداقـت‌مـآب
جـهـان شـه‌لـیـغـیـن قـیـلـمـاغـوم ارتـکـاب
قیلینک ایـمـدی سیز التجانکیزنی بس
تـوکـانـمـاس اوزون مـاجـرانـکـیـزنـی بس

چون مجلس اهلی اول حضرت‌دین بو یانکلیغ ندرت‌انکیز و وحشت‌آمیز سوزنی ایشیتی‌لار بارچه بیردین افغان کوتاریب صدق و اخلاص یوزیدین مکرراً مبالغه‌لار قیلیب بو مثنوی مضمونی بیله تکلم توزوب ترنم کورکوزدی‌لارکیم مثنوی

ایـــا پـــادشـــاه مـلایـک‌صـفـات
صـفـات ایـچـرا سـن || زبـــده کـاینـات 52b
فلک اوجـی بـولسـون مکانینک سنینک
قـویـاش بـنـدهٔ آسـتـانـیـنـک سنینک
بـولـوب دهـر عـدلـینـک بـیـلـه بـوسـتـان
جـهـان بـولـمـاسـون سـن‌سـیـزیـن بـیـر زمـان
سـن ار سـالـمـاسـانـک سـایـهٔ سـلـطـنـت
دمـی آبـــادان اولـمـاسـون مـملـکـت
بـو نـی سـوز ایـدی‌کـیـم بـیـان ایـلادیـنـک
نـیـدیـن ظـلـم بـیـزکـا عـیـان ایـلادیـنـک
بـو سـوز دیکوچه تـوک بیزنینک قانیمیز
کـه الـیـنـکـدا بـولـسـون فـدا جـانـیـمـیـز
نـه تـنـها بـو کـون بـیـزکـا قـیـلـدیـنـک جفا
جـهـان اهـلـیـغـه ظـلـم کـوردیـنـک روا
بیلورمیز چـو شـه‌لـیـق‌غـه یـوق رغبتینک
کـه شـه‌لـیـقـدیـن عـــالـــی‌دورور هـمـتـینـک

منکا همت اولنوع ایرماس بلند
که توشکای جهان شه‌لیغی دلپسند
محقر بسی کیلدی ملک جهان
وفادین داغی آندا یوقتور نشان
اوزی نی آنینک نی بولور خانلیغی
بیرار لحظه‌لیک جاهُ سلطانلیغی
ولی شه‌لیغی‌دا ضرردور بسی
ضرر نی که حدسیز خطردور بسی
52a || اکر نوشی بیردور ایرور نیشی مینک
کیلیب راحتی بیر و تشویشی مینک
آنی عقل ملک اعتبار ایلاماس
آنینک شه‌لیغین اختیار ایلاماس
من اکراه ایله توتمای آندین کنار
نیچوک شه‌لیغ امرین قیلای اختیار
چو شه‌لیغ‌دا باردور نیچه ایش ضرور
طبایع باریسیدین اولمیش نفور
سیاست نیچه نوع قیلماق کراک
جکرلار خلایق‌غه تیلماک کراک
بیراو بولغوسی لطف ایله ارجمند
بیراو بولغوسی قهر ایله مستمند
نیچه ایش حقُ نیچه ناخق بولور
باری حضرت حق‌غه ملحق بولور
باریسینی شه‌دین قیلورلار سوال
همولدم نه بولغای ایکان شه‌غه حال
اکر پادشه‌غه بودور ماجرا
کدا پادشه‌دور که آتی کدا

مبرور سلطان کیتی‌ستان ابو المظفر و المنصور ابو الغازی الله قلی محمد بهادر خان تغمد الله بالرحمته و الغفران‌نینک مزاج شریفی‌غه مرض موت استیلا تاپیب [1]والله یدعوا الی دار السلام[1] صلاسی بیله جنت بزمکاهی‌غه عازم بولوب [2]کل نفس ذایقه الموت[2] شربتین لاجرعه ایچتی اول اوان‌دا حضرت ظل‌اللهی هزاراسب حکومتی مسندین نشیمن قیلیب فقرا و رعایا عدل دادی‌غه مشغول ایردی و اول حضرت‌نینک برادر ارجمند و اخوی دلبندی عزت‌مکان جلالت‌نشان ظهیر الدولة و الدین محمد امین توره طول الله تعالی عمره و اقباله‌کیم آلان ایناق‌لیق یعنی امیر الامرالیق منصب عالی‌سی بیله سرافرازدور دار الخلافهٔ خیوق‌دا حاضر ایردی کمال پاکئ طینت و صافئ طویت‌دین اقاسی‌غه اتاسی وفاتی‌نینک اخباری و تیز کیلماکی‌نینک اصراری اوچون قاصد صرصرمثال هزاراسب جانبی ارسال قیلیب اوزی تمکین تمام بیله تعزیه اموری‌نینک تجهیز و سرانجامی‌غه اشتغال کورکوزدی چون حضرت ظل‌اللهی بو خبر وحشت‌اثرنی استماع قیلغاچ هزاراسب‌دین رکوب قیلیب اطراف و جوانبی‌داغی خادم و ملازم‌لاری بیله بادپای بادیه‌پیماغه مهمیز بیریب همول کون‌کیم || سه‌شنبه ایردی 51b
پیشین‌دین سونکراق دار السلطنهٔ خیوق زینها الله تعالی بالعدل و النسق‌غه وارد بولوب نزول اجلال کورکوزدی اول اثنادا شهزادهٔ عالیشان محمد امین توره و امیر رفیع‌مکان رحمان بردی بی باشلیغ بارچه ارکان دولت و اعیان حضرت و ممالک محروسه‌نینک جمیع علما و امراسی اجتماع کورکوزوب اتفاق بیله حضرت ظل‌اللهی‌نینک مجلس شریفی‌غه حاضر بولوب تعزیه رسومین بجای کیلتورکاندین سونک آداب تمام بیله التماس و التجا کورکوزدی‌لارکیم اول حضرت‌نینک قدم مبارکی شرافتی‌دین خانلیغ تختین بلندپایه و فرق همایونی نسبتی‌دین خاقانلیغ تاجین سعادت‌پیرایه قیلغایلار اول حضرت کمال همت‌دین آلارنینک قیلغان التماس و التجاسیدین ابا و امتناع کورکوزوب بو ابیات مضمونی بیله تکلم توزدی‌کیم مثنوی

جهان شه‌لیغین عرض قیلمانک منکا
که همت بسی پست بیلمانک منکا
جهان ملکی الیمدادور بس حقیر
ایماستور آنینک شه‌لیغی دلپذیر

1-1 Qur'an X: 25.
2-2 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

حضرت‌نینک تذکرهٔ واقعاتیدا تفصیلاً مشروح بولوب ایردی بو جهت‌دین مونچه بیله اختصار قیلیلدی و بالله التوفیق

ایکینجی مقاله حضرت ظل‌اللهی‌نینک ابتدای سلطنتی‌دین بو نسخهٔ سعادت‌انجام اتمامی‌غه‌چه هر نه واقعات و حادثات و فتوحات‌کیم واقع بولوبدور و واقع بولغوسیدور تفصیلاً شرح قیلیلور انشاء الله تعالی اول جمله‌دین جهانبانلیغ افسری اول حضرت‌نینک
50b فرق همایونی || شرافتی‌دین مفاخرت کورکوزوب قویاش‌نینک زرین اکلیلی شکوهین سیندورماغی و صاحبقرانلیغ تختی اول حضرت‌نینک قدم میمونی سعادتیدین مفاخمت رسمین توزوب فلک‌نینک مرصع سریریدین منزلت پایه‌سین آشورماغی و بعضی واقعات ذکری‌کیم اول حال‌غه مقارن ظهورغه یتی مثنوی

کیل ای ساقی منکا توت جام بهجت
که بو مورد ایرور هنکام بهجت
دماغیم نشاء بیرله تازه ایله
نشاطیم بیحدُ اندازه ایله
که من مستانه سوز تختین قیلیب جای
بولای معنی ایلیکا مجلس‌آرای
تاپای غایت‌دین افزون شادمانلیغ
رقم ملکیدا ایلای حکمرانلیغ
که یعنی اوزکا سوز فکرینی تاشلای
سخن مقصود اصلی بیرله باشلای
شهٔ عالم جلوسیدین سورای سوز
مقاصد سرحدی‌غه ییتکورای سوز

ارباب دانش‌نینک ضمیر منیرلاریغه‌کیم معانی سلطانی‌نینک مکانیدور و اصحاب بینش‌نینک خاطر خطیرلاریغه‌کیم مضامین شهنشاهی‌نینک جلوه‌کاهی‌دور معروف و مکشوف بولسون‌کیم مذکور بولغان ییل یعنی بارس ییلی تاریخ هجریه مینک ایکی یوز ایلیک سیکیزدا خورشید عالم‌تاب خدنکی قوس کوشه‌سی‌نینک چله‌نشینی ایردی ذو القعده
51a آیی‌نینک اوچیدا سه‌شنبه کیچه‌سی سحر هنکامی‌دا || حضرت صاحبقران مغفور و شهنشاه

همول شعلهٔ چرخ‌فرسا ارا
قالیب قلعهٔ قلعه اهلی تمام
نیچه پُختهٔ نیچه‌سی نیم خام
سراسر بولوب اول اوت ایچرا کباب
تاموغ ایچرا آنداق که اهل عذاب
بلی شاه‌غه قیلماغان انقیاد
بو یانکلیغ بولور خاسرُ نامراد
اول ایل بولسه ایردی اطاعت‌نما
کورارمو ایدی بو صفت ابتلا
نیکیم کوردی اوز فعلی تاثیریدین
دیمای فعلی‌کیم تنکری تقدیریدین

و اکثر معاندکیم اوت شعله‌سی حرارتیدین قاچیب اوزلارین قلعه‌دین تاشقاری تاشلاب ایردی‌لار آلارنی داغی توتوب کیلتوروب فرمان قضاجریان موجبی بیله عبرتاً للناظرین ابدان مذلت‌نشان‌لاریدین اوت حرارتی‌نینک و تشنه شدتی‌نینک دفعی اوچون تیغ تیز و شمشیر خونریز سویین ایچوردی‌لار و عدم حصن حصینی تنکناسیغه ییتکوردی‌لار و اوت حرارتیدین سالم قالغان جمیع عیال و اطفالین اسیرلیک قیدیغه چیکتی‌لار و حضرت ظل‌اللهی فتح و فیروزمندلیک بیله چال توت موضعی‌دین معاودت جاده‌سیغه عنانتاب
بولوب مظفر و منصور || خرم و مسرور سپاه موفور و عساکر غیر محصور بیله کیلیب ینه 50a
چارجوی قلعه‌سی‌نینک محاصره‌سیغه مشغول بولدی تاکیم اول حضرت‌نینک قبلکاه مغفرت‌دستکاهی حضرت صاحبقران جنت‌مکان دریای آمو ساحلیدین سپاه فراوان و لشکر بیکران بیله باریب محاصره امریدا حضرت ظل‌اللهی‌غه کوماک و امداد ییتکوردی اما یاقین ایردی‌کیم اول حضرت‌نینک معاونتی بیله همول قلعه مفتوح و مسخر بولغای ناکاه بو حال اثناسیدا تقدیر آلهی بیله حضرت صاحبقران مغفورنینک مزاج شریفی‌غه کسل ثقیل عارض بولوب قلعه محاصره‌سین ترک توتوب حضرت ظل‌اللهی‌نینک همعنان و همراه‌لیغی بیله مراجعت طریقی‌غه عطف عنان قیلیب منازل متکثره قطعی‌دین سونک دار السلطنهٔ خیوق‌غه کیلیب سریر خلافت‌دا آرام‌کزین بولدی چون بو واقعه ذکری اول

آتماق رسومیدا دقیقهٔ نامرعی قویمای متحصن‌لار باشیغه آتش‌افشانلیغ کورکوزسون‌لار چون حسب الفرمان قضاجریان قادرانداز توپچی‌لار جهد تمام بیله توب‌اندازلیغ اموریغه اقدام کورکوزوب [1]فاتبعه شهاب ثاقب[1] مؤداسی بیله اوتلوغ کلوله‌لارنی متواتر و متعاقب شهاب مدی‌دیک قلعه اهلی باشیغه یاغدوردی‌لار و امر عالی موجبی بیله تهورپرست و جلادت‌پیوست بهادرلاردین توره فوتوق باشلیغ ایکی اوچ ییکیت‌کیم جلد و چابک‌لیک‌دا صرصردین تیز و برق‌دین سبک‌خیز ایردی‌لار کمال غیرت‌دین قلعه دروازه‌سیغه بیر خروار اوتون ایلتیب اوت بیریب فراری بولدیلار و بیر لحظه‌دین سونک تاموغ آتشکاهی‌دیک اوت اشتعال کورکوزوب دروازه طبقه‌لارین خاشاک مثال یاقیب قلعه ایچیداکی بارچه عمارت‌لارنی متحصن‌لار بیله اورتادی و اوت شعله‌سی آنداق التهات‌نما و چرخ‌فرسا بولدی‌کیم اول حصار ایچین جهنم آتشکاهی‌دین نمودار قیلدی و دود قیراندود سپهر کبود جانبی‌غه اول یانکلیغ صعود ایتی‌کیم [2]یوم یأتی السماءِ بدخان مبین[2] مضمونین آشکار قیلدی مثنوی

زبانه چیکیب ایله آتش بلند
که ییتکوردی کردونغه تابی کزند
بولوب تابیدین جسمی اسرو نزار
کیچه کوندوز آندین ایرور بیقرار
49b || شفق‌کیم بولور آندا هر کون عیان
ایرور جسمی‌غه توشکان اوتدین نشان
ایماس کوندوز اول اوت ضیاسی‌دورور
کیچه یوق که دودی قراسی‌دورور
کمان قیلما هر تون فلک‌دا نجوم
شرر[3] لار چیقیب قیلمیش آندا هجوم
اول آتشکهٔ دوزخ‌آسا ارا

1-1 Qur'an XXXVII: 10.
2-2 Qur'an XLIV: 10.
3 A: شرو.

چیریک سانی بولوب اخترین افزون
شکوهُ صولتی محشردین افزون
یر اجزاسیدا ثقلیدین تزلزل
فلک اهلیدا وهمیدین تغلغل
چیقیب هر یان مراکب نعلیدین برق
جهاننی || شعله ایچرا ایلابان غرق 48b
بهادرلار بولوب هر دم شتابان
شتاب ایچرا قیلیب قطع بیابان
چیکیب مدلار شهاب‌آسا سنان‌لار
که تیز ایتکای هدر اعداغه قان‌لار
آچیب شمخال‌لار کوزلارنی هر یان
که قای ساری ایکاندور اهل خذلان
قیلیچ‌لار هر طرف ایلاب دمین تیز
که تیز اولغای عناد اهلی‌غه خون‌ریز
آچیب هر یان آغیز توب عدوکوب
که اعداغه اونیدین سالغای آشوب
مع القصه ایرور بارچه شتابان
که بولغای‌لار عدوغه قاصد جان

چون حضرت ظل‌اللهی بو یانکلیغ کوکبهٔ پادشاهی بیله قضای آسمانی مثل‌لیک چال توت قلعه‌سی اوستیکا وارد بولوب سپاه بیشمار بیله اول قلعهٔ مرکزآثارنی پرکاروار و محیط‌کردار احاطه قیلدی و اهل عداوت داغی کمال جهالت و غایت نکبت‌دین بلکه قهر الٰهی و غضب نامتناهی آلارنینک هادی عقلی‌غه دامن‌کیر بولوب اول حضرت‌نینک اطاعت و عبودیتی‌غه باش ایکمای قلعه‌نینک مخارج و مداخلین مدروس و مطموس قیلیب تُفنک‌اندازلیغ مراسمی بیله مدافعه امریغه اشتغال کورکوزدی‌لار لاجرم سخط یزدانی مروحه‌جنبانلیغی‌دین حضرت ظل‌اللهی‌نینک نیران غضبی اشتعال تاپیب توب‌اندازلیغ فنونی‌نینک ماهرلاریغه فرمان واجب الاذعان عز صدور تاپتی‌کیم || توب 49a

تحصن اهلی عقلین قیلدی‌لار دنک
اوچوردیلار باشیدین هوشُ فرهنک
ینه هم هر طرف‌دین آتیلیب توب
صداسیدین توشوب کردونغه آشوب
چیقیب هر ساریدین اعدا فغانی
فغانیغه ایریشیب چیقتی جانی
نه قالیب باش چیقارغودیک مداری
نه تاپیب راه بولماقغه فراری

چون اولحضرت اعدای دولت و ارباب ذلت‌نی بو یانکلیغ قاتیغ محاصره و شدید مخاطره‌غه توتوب هر کون اوز نفس نفیسی بیله آتلانیب اطراف جوانب‌دین توب آتدوروب سعی مشکور و کوشش نامقدور بیله محاصره امری‌غه اشتغال کورکوزور ایردی چون بو احوال خلالیدا لشکریه‌دین بعضی چپاول‌غه کیتکان‌لار بو یانکلیغ خبر کیلتوردی‌لارکیم چارجوی قلعه‌سی‌نینک شرقی جانبی‌دا || چال توت آتلیغ قلعه‌کیم تخمیناً بیر منزل‌لیک یول‌دور 48a
آندا اهل فساد و ارباب عناددین کوب کیشی قالیب کمال جهالت‌دین مدافعه و محاربه امریغه اقدام کورکوزوب تُفنک‌اندازلیغ رسومی بیله سپاه اهلیدین ایکی اوچ کیشی‌نی قتل‌غه ییتکوردی‌لار چون بو خبر وحشت‌اثر دامن‌زن‌لیکیدین اول حضرت‌نینک نایرهٔ غضبی التهاب تاپیب چارجوی قلعه‌سی‌نینک محاصره‌سی اوچون دروازه‌لار محافظتی‌غه تعیین تاپغان سرکرده‌لارنی‌کیم سابقاً مذکور بولوب ایردی اوزلاریغه متعلق نوکریه و لشکریه بیله قلعه محاصره‌سیغه مقرر قیلیب محاصره ایامی‌نینک تورتونجی کونی‌کیم سه‌شنبه ایردی اول حضرت‌نینک اوزی توبُ توپخانه و عساکر ظفرنشانه بیله لوای نهضت‌نی حرکت‌کا کیرکوزوب سپاه محشرشکوه و شجعای ظفرپژوه بیله مسافت قطعی‌دا استعجال رسومین کورکوزدی مثنوی

مینیب شاهُ سپه یکران همت
قیلیب سرعت بیله قطع مسافت
یوز اوردی اهل عدوان ملکی ساری
اجل اولنوع‌کیم جان ملکی ساری

ولـی عـازم بـولـوب هـر فـوج بـیـر یـان
قیـلیـب خـورشـیـدنـی کـرد ایـچـرا پـنـهـان
سـپـه ایـرمـاس بـلای نـاکـهـانـی
بـلا یـوق کـیـم قـضـای آسـمـانـی

و اول حضرت‌نینک اوزی داغی لوای عزیمت‌نی جلوه‌کر قیلیب مواکب کیهان‌پوی بیله چارجوی
قلعه‌سی اوستیکا آفت سماوی‌دیک وارد بولوب || سپاه بحرآثار بیله اطراف و اکنافین محیط‌وار 47a
و حلقه‌کردار احاطه قیلیب جهد تمام بیله محاصره امریغه اقدام کورکوزدی و همول کون پیشین
چاغی چپاول‌غه کیتکان سپاه نصرت‌پناه اطراف و جوانب‌دین فوج فوج و کروه کروه اسرای
بی‌پایان و غنایم فراوان‌غه متصرف بولوب کیلیب رکاب همایون ملازمتی‌غه مشرف بولدیلار
و کیلتورکان اسیرلار اوز اعمالی نتیجه‌سیدین امر عالی موجبی بیله سیاستکاه‌دا قتل‌غه یتی و
حضرت ظل‌اللهی قلعه متحصن‌لاریغه محاصره مضیقین تنک قیلغالی جهد تمام بیله آهنک
قیلیب شجاعت‌اثر سرکرده‌لاردین رحمت الله یساولباشینی یموتیه چیریکی بیله قلعه‌نینک
آرقه طرفیداغی دروازه‌سی حراستی‌غه تعیین ایتی و عبد الله یساولباشینی چاودر سپاهی بیله
کون‌چیقار دروازه محافظتی‌غه نامزد قیلدی و خدایار بی بیله سید نظر بی‌نی کوکلان و تازه
قونکرات لشکریه‌سی بیله کون‌باتار دروازه نکهبانلیقی‌غه بویوردی و اول حضرت‌نینک اوزی
رکاب دولت‌انتساب ملازم‌لاری بیله اعلام نصرت‌فرجام کولاکاسیدا [1]والجبال اوتاداً[1] موداسی
بیله تاغ‌دیک تمکین و وقار کورکوزوب شجعای نامدار و عساکر کینه‌کذارغه اطراف جوانب‌دین
غوغای عام بیله سوران سالدوروب || اعدای دولت‌غه سراسیمه‌لیغ بیتکوردی و توب رعدآشوب و 47b
شمخال بلاتمثال‌لارنی آتشباز توپچی‌لار و قادرانداز شمخالچی‌لارغه آتدوروب کلولهٔ آتشین‌نینک
متعاقب شعله‌ریزلیکی و متواتر شرارانکیزلیکیدین حصار متحصن‌لاریغه رستخیز سالیب
[2]وجعلناها رجوماً للشیاطین[2] کریمه‌سی مضمونین آشکار ایتی و لشکر محشراثر علالاسیدین
معاندلارغه قیامت کونی‌نینک آشوب غوغاسین اظهار قیلدی مثنوی

سـپـه اهـلـی قـیـلـیـب هـر یـان تـکُ پـو
عـیـان ایـلاب عـلالاُ هـیـاهـو

1-1 Qur’an LXXVIII: 7.
2-2 Qur’an LXVII: 5.

تـوتـوب کـثـرت ارا هـامـونـنـی یکسر
نـجـوم اولـنـوع‌کـیـم کـردونـنـی یکسر
بـیـدولار تـویـنـاغـیـدیـن چـاقـیـلـیـب اوت
جـهـان ایـوانـی ایـچـرا یـاقـیـلـیـب اوت
تـوتـون یانکلیغ چیقیب هر یـان غباری
قـیـلـیـب عـالـم‌غـه ظـاهـر شـام تـاری
هـیـاهـوسـی چـیـقـیـب اوج فـلـک‌کـا
قـیـلـیـب ثـقـلـی اثـر پـشـت سـمـک‌کـا
46b مـکـان طـیـی‌دا کـویـا || ریـح عـاصف
جـهـان قـطـعـی‌دا مـثـل بـرق خـاطـف
تینکیز یانکلیغ سراسر کـورکـوزوب موج
قـالـیـب آسـتـیـدا آنـیـنـک پـسـتُ هـم اوج
یـاسـالـیـب سـاغ ایـلـه سـول‌دا یـاسـاولار
لـوالار جـلـوه ایـلاب هـم یـالاولار
قیلیب اظـهـار سـرعـت شـاه ایـلـه خیل
نـیـچـوک‌کـیـم دشـت سـاری تـاغ‌دیـن سیل
دمـی بـیـر مـنـزل ایـچـرا تـوتـمـای آرام
مـنـازل قـیـلایـلار طـی کـام بـر کـام

چون حضرت ظل‌اللهی سپاه بیشمار و لشکر جلادت‌شعارنینک صفوف دولت‌وقوفین اهتمام تمام بیله بیزاب استعجال مالاکلام بیله بیر کون و بیر کیچه ایلغار قیلیب جمعه کونی چاشتکاه چکس قلعه‌سیغه یتی و اول موضع‌دا لشکریه اصنافین فوج فوج و دسته دسته قیلیب اطراف و جوانب ایلاتی‌نینک غارت و تاراجیغه رخصت بیردی مثنوی

شـه رسـتـم‌شـکـوهُ جـم‌صـلابـت
چـو بـیـردی غـارتُ یـغـمـاغـه رخـصـت
سـپـه اهـلـی بـیـریـب آتـلارغـه مهمیز
بـولـوب سـرعـت قـیـلـوردا بـرقـدیـن تیز

باعث خصومت و سبب نزاع بولدی آنداق‌کیم بو واقعه خان مغفورنینک تذکره‌سیدا تفصیلا ذکر تاپیب ایردی لاجرم خان مغفور حمیت ذاتی مقتضاسیدین آنینک تنبیه و کوشمالین ذمهٔ همتی‌غه التزام قیلیب سنهٔ هجریه مینک ایکی یوز ایلیک سیکیزدا بارس ییلی شعبان آیی‌نینک توقوزیدا سنبله‌نینک یکرمه بیریدا پنجشنبه کونی بخارا توابعی‌دین چارجوی اوستیکا عازم بولدی و حضرت ظل‌اللهی داغی اول سفردا اوزیکا تعلق تاپغان ملازم و لشکریه‌سی بیله اتاسی ملازمتی‌دا عزیمت کورکوزدی چون شعبان المعظم‌نینک سلخیدا چهارشنبه کونی سپاه بیکران بیله تاش آخور آتلیغ منزل‌کا وارد بولوب نزول ایتی اول منزلدا حضرت ظل‌اللهی کمال غیرت و نهایت شجاعت‌دین خان مغفوردین اجازت تیلادیکیم اوز ملازمتی‌داغی خدّام و سپاهی بیله توغری یول‌دین ایلغار قیلیب تیزراک چارجوی قلعه‌سی‌نینک اوستیکا یتیب رستخیر سالغای خان مغفور ایجابا لملتمسه اول حضرت‌نینک التماسین مبذول توتوب اوزی‌نینک رکاب عالی‌سی ملازمتی‌داغی امرای ذو الاقتدار و سرخیل شجاعت‌شعاردین وزارت‌مآب امارت‌انتساب نظام الملک و الدنیا اتا مراد قوشبیکی و شجاع
الملک و الدوله || خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و رحمت الله یساولباشی 46a
و ینه بیر نیچه سپهدارنی یموت و چاودر و کوکلان و تازه قونکرات چیریکی و اوزبکیه اصنافی‌نینک طلبکار و مبارزت‌شعار ییکیت‌لاری بیله اولحضرت‌نینک رکاب قمرانتسابی ملازمتی‌غه مقرر قیلدی چون حضرت ظل‌اللهی خان غفران‌پناهی‌دین اجازت آلیب فاتحهٔ اجابت آیتی شرفیغه مشرف بولدی مذکور بولغان کون یعنی چهارشنبه کونی تاش آخور موضعی‌دین امرای مذکور و سپاه نامحصورنینک همراه‌لیغ و همعنانلیغی بیله رایت‌افراز نهضت بولوب سرعت یکرانین مسافت قطعی‌دا کرم‌جولان قیلدی مثنوی

شجاعت فرطیدین شاه دلاور
مسافت قطعی‌غه سوردی تکاور
یوراردا کورکوزوب آیین سرعت
بولوب آنکا اقبالُ دولت
یوروب خیل حشم دوریدا سان‌سیز
دیمای سان‌سیز ایرور حدُ کران‌سیز

خرسند اولوبان باری خلایق
حقی‌غه دعاکذار کیلدی
آکاهی داغی تیلاب شرالغه
الیغه امیدوار کیلدی
نیوچون که آنینک خجسته ذاتی
احسان کرم‌دثار کیلدی
قیل عمرینی پایدار یا رب
تا دهر اویی پایدار کیلدی
اقبالی ریاضین ایت مزین
تا موسم کل‌بهار کیلدی

چون بو نسخهٔ مختصرنی اوقوغوچی ارباب فضل و هنرکا معلوم و مفهوم بولسون‌کیم
جمشیدیه || طوایفین خوارزم دیاریغه کیلتورولکاندین سونک قیلیچ نیاز بای نهری‌نینک بیر 45a
شعبه‌سی کناریدا قوبه تاغی‌نینک جنوبی آستیدا اول طوایف‌غه مسکن و مزارع تعیین قیلیلدی
حالا اولوغ ایل و آبادان یورت بولوب اولتوروب‌دورلار و اول جماعه‌دین ایکی مینک نوکر رکاب
همایون ملازمتین قیلیب غیرت و شجاعت‌دا اوزکا لشکریه‌دین ممتاز و مستثنی‌دورلار

ایکینجی واقعه حضرت ظل‌اللهی‌نینک تائیدات آلهی و سپاه نامتناهی بیله باریب
چارجوی قلعه‌سین محاصره قیلیب اطراف جوانبی‌غه تاختُ تاز ییتکورکانی و چال توت
حصارین غضب اوتیغه اورتاب متحصن بولغان معاندلارنینک خرمن اعمارین تیغ قهر
بوارقیدین کویدورکانی وقیعه میدانی‌نینک دلاور دلیری و رقیعه جهانی‌نینک اسکندر
ملک‌کیری اعنی قلم واقعه‌انشا موندق صحیفه‌آرالیغ کورکوزورکیم چون بخارا پادشاهی امیر
نصر الله‌کیم بهادر خانغه مشهوردور شرارت ذات و رذالت[1] صفات مقتضاسیدین بیر نیچه
مدت حضرت صاحبقران مغفور و خاقان مبرور شهنشاه جنت‌مکان ابو الغازی الله قلی محمد
بهادر خان سقی الله ثراه[2] نینک عداوتی کمرین همتی بیلی‌کا باغلاب فساد طریقه‌سیغه عناد
قدمین قویوب افعال قبایح || و اعمال فضایح ظهوریغه جهد تمام بیله اقدام کورکوزدی‌کیم 45b

1 A, B, C: رزالت.
2 A, B, C: سراه .

44b

|| آثـــار رســـوم پـادشـه‌لـیـغ
طـــوری ارا آشـــکـــار کـیـلـدی
لطفی بیله کوک‌کا یتی باشی
هـر کـیـم آنـکـا خـاکـسـار کیلدی
احبابیغه تـاجـدار اولـــوب سر
خصمی باشی تـاج دار کیلدی
شـهـزاده رحـیـم قـلـی تـوره خـان
فـــرخ آتـــی آشـــکـــار کـیـلـدی
تـارتـیـب چـو سـپـاه مـرو سـاری
کـوز بـــاردی ولـی بـهـار کیلدی
بارغاچ سالیب اهل کفر ارا شور
تـارتـیـب بـاریـدیـن دمـار کیلدی
احشامی‌غه ییتکوروب چپاول
ایـــلاب آنـــی تـار و مـار کیلدی
خیلی‌غه غنیمت ایـلـه توشتی
کـیـم بـیـحـد و بـیـشـمـار کیلدی
اولـنـوع ییغیلدی تـیـوهُ قـوی
پـنـج یـکـی صـــــدار کـیـلـدی
بـارچـه اُســـرا و اوزکـــا اشـیـا
تـعـدادی قـلـم‌غـه عـار کیلدی
جمشیدیه هم بو جمله‌دین‌دور
کـیـم کـوپـلـوکـی ذره‌وار کیلدی
خـوارزم ساریغه کورکوزوب یول
اقـبـــال آلارغـــــه یـــار کـیـلـدی
چون بویله سفرغه تاپیبان دست
اول ســـرور نـــامـــدار کیلدی

اوردوسی ارا بیر ایسکی خیمه
بو طارم بیمدار کیلدی
دولت قویوبان جنابی‌غه یوز
بیر بندهٔ جان‌سپار کیلدی
ایوان مراتبی ارا مهر
بیر شمسهٔ زرنکار کیلدی
خیلی صفی ایچرا رستم زال
بیر کودک نی سوار کیلدی
شمشیر شجاعتی قاشیدا
اعدا ایشی اضطرار کیلدی
رزم ایچرا شکوهُ صدمتی‌دین
دشمن تنی رعشه‌دار کیلدی
شه‌لارغه جنابی‌نینک سجودی
سرمایهٔ افتخار کیلدی
هر شه که یوز اوردی درکهی‌غه
مستوجب اعتبار کیلدی
زرین کمریغه خنجر فتح
یوز زیب ایله استوار کیلدی
دولت بولوبان آنکا ملازم
حق لطفی نکاهدار کیلدی
هر کیم که عناد ساری باردی
آخر ایشیکی‌کا زار کیلدی
کیم قوللوقین ایتی تاپتی عزت
هر نیچه ذلیلُ خوار کیلدی
انعامی جهانغه ییتکوروب فیض
بیر نشاءِ بی‌خمار کیلدی

هـر دسـتـه سـنـبـل کـلـسـتـان
بـیـر کـیـسـوی مـشـکـبـار کـیـلـدی
یـر یـوزی صـفـاُ زیـنـت ایـچـرا
آیـیـنـهٔ بـی‌غـبـار کـیـلـدی
فـیـض ایـچـرا تـمـام شـهـرُ صـحـرا
کـلـزار بـهـشـت‌وار کـیـلـدی
آلـمـاقـدا نـشـاطُ عـیـش‌دیـن کـام
عـالـم ایـلـی کـامـکـار کـیـلـدی
اسـبـاب طـرب بـولـوب مـهـیـا
ایـل عـشـرتـی بـیـشـمـار کـیـلـدی
رغـبـت کـوزی بـیـرلـه شـاهـد فـیـض
بـزم اهـلـیـغـه انـتـظـار کـیـلـدی
الـقـصـه جـهـانـدا عـیـشُ عـشـرت
بـیـحـد داغـی بـی‌کـنـار کـیـلـدی
مـونـداق کـه نـشـاطُ شـادلـیـغ‌لار 44a
هـر یـان تـاپـیـب انـتـشـار کـیـلـدی
منشأ بـو ایـدی کـه غـزوه‌دیـن اول
شـهـزادهٔ نـامـدار کـیـلـدی
یُـمـن قـدمـیـدیـن ایـردی آنـیـنـک
ایـل مـونـچـه فـرح‌شـعـار کـیـلـدی
اجـدادی جـهـان مـمـالـکـیـدا
فـرمـانـدهُ شـهـریـار کـیـلـدی
آبـاسـی سـریـر سـلـطـنـت‌دا
شـاهـنـشـهٔ تـاجـدار کـیـلـدی
درکـاهـی‌دا کـمـتـریـن ایـکـی قـول
جـمـشـیـدُ سـفـنـدیـار کـیـلـدی

کشته ز تایید خدا بازوی اقبالش قوی
بکرفت بی‌تصدیع اکر لشکر بهر جانب کشید
زانجمله جمشیدیه‌را بر سر فرستاده سپه
بی‌جنک فتحش کرده از اقبال بر کامش رسید
این مژدهٔ بهجت‌اثر چون آکهی کرد استماع
تاریخ کرده جستجو فکرش بهر جانب دوید
این فتح‌را مفتوح شد جمشیدیان تاریخ یافت
یابد مرادش || در حساب آنکو رخ ادراک دید 43b

بو تاریخ‌نینک عددی بیر کم ایردی عمل معمایی بیله آنکا بیر الف ادخال قیلیلدی آنداق‌کیم رخ ادراک دید عبارتی آنکا اشارت‌دور و اول قصیده بودورکیم مرقوم بولور قصیده

بول شاد کونکول بهار کیلدی
ایام طرب‌شعار کیلدی
فردوس برین جهان یوزیدین
نزهت ارا شرمسار کیلدی
نیسان بولوتی اولوس باشیغه
هر لحظه کهرنثار کیلدی
عشاق ایلی داغلیغ تنی‌دیک
صحرا یوزی لاله‌زار کیلدی
سولار لبی‌دا بوتوب ریاحین
حسن ایچرا چو خط یار کیلدی
کل‌لار آچیلیب چمن‌لار ایچرا
بلبل ایشی آهُ زار کیلدی
بستان ارا سروlار چیکیب قد
قمری آنکا بیقرار کیلدی
هر ساری روان بولوب آقار سو
ایل کامی‌غه خوشکوار کیلدی

ایناق‌لیق منصبی آنینک وجود ذی‌جودی نسبتی‌دین بلندپایه‌دور محبت ذاتی و مودت[1] عزیزی مقتضاسی بیله استقبال‌غه چیقیب اول حضرت‌نینک ملاقاتی شرفیغه واصل بولوب معانقه و مصافحه[2] سی دولتی‌دین کام دل حاصل قیلدی و تانکلاسی سه‌شنبه کونی اول حضرت بارچه علمای درایت‌نشان و امرای عالیمکان‌غه پادشاهانه ضیافت بیریب ضیافت انقضاسیدین سونک ینه دریا یوزیدین صبارفتار زورق‌لار بیله عازم بولوب تیوه بویون[3] موضعی‌غه یتیب بارکاه سپهراشتباه‌نی آرام‌کاه قیلدی و چهارشنبه کونی ینه کیمه بیله دریا سطحی‌دا سایر بولوب یکه چیقیر موضعی‌دین ساحل‌غه چیقیب آندین بادپای خوشخرام‌غه رکوب قیلیب آیین خسروانه و کوکبهٔ بیکرانه بیله نهضت کورکوزوب هزاراسب حصاری‌نینک آغوش انتظارین شاهد دخولی بیله لبریز قیلدی و پنجشنبه کونی آندین آتلانیب یانکی آریق حولیغه شرف قدومی‌دین سرافرازلیغ بیتکوردی و صفر آیی‌نینک یکرمه سیکیزیدا جمعه کونی یانکی آریق‌دین آتلانیب شهر ساری صولت تمام بیله حرکت کورکوزدی و صیاد موضعی‌غه قریب بیتکاندا شهردین علما و امرا و اکابر و اصاغر استقبالغه چیقیب ملاقات مسرت‌آیات شرفیدین بهره‌مندلیغ تاپتی‌لار || و اول حضرت اقبال و دولت همعنانلیغی بیله 43a
دار السلطنهٔ خیوق‌غه کیلیب والد بزرکوار مغفرت‌آثاری‌نینک دیدهٔ انتظاریغه شعشعهٔ آفتاب وصالیدین ضیا و نور و سینهٔ آیینه‌کرداریغه پرتو مهر جمالیدین صفا و سرور بیتکوردی و بو سفر سعادت‌اثر مدتی بیش آی‌غه امتداد تاپتی و موندین ایکی آی سونک شاه مراد ایناق و آدینه بای اتالیق باشلیغ مرو ولایتی‌دا قالغان چیریک امر عالی موجبی بیله قایتیب آستان عالیشان ملازمتی‌غه یتی‌لار و فقیرکیم بو حروف راقمی و بو نسخه ناظمی‌من هموله مورددا جمشیدیه اولوسی‌نینک فتحی اوچون بیر تاریخ و اول حضرت مدحتی‌دا بیر قصیده نظم سلکیکا چیکیب نظر کیمیااثر مطالعه‌سیغه بیتکوروب الطاف خسروانه بیله برومندلیغ تاپیب ایردیم اول تاریخ بودورکیم تحریر تاپار تاریخ

شهزادهٔ کشورکشا کز بیم تیغ هیبتش
هر جا که باشد سرکشی بسمل شدُ در خون طپید

1 A, B, C: مؤدت.
2 A, B, C: مسافحه.
3 A: بویون in margin.

جیحون کناریدا متمکن ایردی استقبالغه کیلیب عتبه‌بوسلیق شرفیغه مشرف بولدی و حضرت ظل‌اللهی پیشین نمازی اداسیدین سونک اول منزلدین سمند دولت‌غه رکوب قیلیب کوکبهٔ حیرت‌افزا بیله سرعت‌نما بولوب عصر وقتی‌دین اوَّل‌راق جیحون قیراغی‌غه چیقیب قباقلی بیشه‌سین محل فراغ قیلیب نزول ایتی و اول منزلدا بیر کیچه متوقف بولوب استراحت کورکوزدی و تانکلاسی‌کیم جمعه ایردی وزارت‌مآب صدارت‌انتساب آصف‌نهاد اتا مراد قوشبیکی‌نی اوردوی اعلا و لشکر جلادت‌آرا و اعلام سعادت‌انتما بیله قیر اوستیداغی یول بیله ییباریب اوزی مخصوص ملازم‌لار بیله هلال‌هیآت و برق‌سرعت زورق‌لارغه مینیب دریا عجایباتین تماشا قیله عزیمت کورکوزدی نظم

شهریاریم‌مو مینیب زورق ارا جیحوندادور
یوقسه سعد اختر یانکی آی اوستیدا کردوندادور
یا مجلا نقطه‌مو تاپغان رقم شنکرف ایله
کوک ورق اوستیدا زرحل‌دین یازیلغان نوندادور
یا قویاش چیقمیش فلک‌کا قوس بُرجیدین توغوب
عکسیدین || پرتو سراسر بحر ایله هاموندادور 42a

چون اولحضرت دریا سیری و ماهی صیدی تماشاسیدین فرح بسیار و بهجت بیشمار حاصل قیلیب کیچ‌راک دایه خاتون رباطی توشیدین چیقیب بارکاه عالی‌غه‌کیم اول موضع‌دا برپا قیلیلیب ایردی تشریف حضور ییتکوردی و تانکلاسی شنبه کونی اوَّلغی دستور بیله سپاه نصرت‌التزام و رایات سعادت‌انجام‌نی قیر یولی بیله ییباریب اوزی هلال‌مثال زورق‌لارغه مینیب خورشید انور سپهر اخضر سطحین قطع قیلغاندیک دریای موجور ایچیدین عازم بولوب آتخور بیشه‌سیکا یتیب بیر کیچه اول بیشه‌دا استراحت قیلدی یکشنبه کونی ینه همول دستور بیله کیمه‌کا مینیب سو یوزیدا قطع مسافت قیلیب شیشلی قرا آیغیر توغایین فیض قدمی بیله غیرت باغ ارم قیلدی و دوشنبه کونی هم طریقهٔ سابقه بیله دریا سطحی‌دین صبارفتار زورق‌لارنی سوروب سودوک بیشه‌سیکا نزول طراوت‌شمول فیضی‌دین نزاهت بی‌اندازه ییتکوردی و اول منزلدا اول حضرت‌نینک برادر ارجمند و اخوی دلبندی شجاعت‌شعار جلالت‌آثار محبت‌آیین جمال الدولة و الدین محمد امین توره المشتهر بالبابا جان توره طول الله تعالی ایام عمره و دولته و رفع اعلام عزه و شوکته‌کیم || آلان 42b

جابنی معاودت قیلغان خبرین اعلام قیلیب عنایت‌نامه‌لار بیله تاش قورغان حاکمی ولی خان و سرپُل والی‌سی محمود خان و شاه مردان خانی شجاع الدین خان و بلخ حکمرانی ایشان اوراغ و اندخو نکهبانی شاه ولی خان‌غه رکاب همایون ملازم‌لاریدین سرعت‌نشان خذمت‌اقتران بابا یموت‌نی ارسال قیلدی و همول کون دبدبهٔ سلطانی و کوکبهٔ خاقانی بیله حرکت قیلیب سپاه نصرت‌اشتمال بیله مجاور کولی آتلیغ یرکا وارد بولوب مخیم خیام اقبال و مقر سرادقات اجلال قیلدی و شنبه کونی آندین رکوب قیلیب بادیه‌پیمای عزیمت بولوب کشمان آتلیغ میدان‌نی لشکر بیکران‌غه معسکر قیلدی و همول کیچه یاریم توندین سونک شبکیر قیلیب یکشنبه کونی چاشتکاه ترخان قودوقیدین اوتوب بیر موضع‌غه نزول ایتی و آندین پیشین چاغی آتلانیب عصر هنکامیدا یانتاقلی سرحدین مقام قیلدی و آندا بیر کیچه آرام‌کزین بولوب دوشنبه کونی کوچوب یانتاقلی بیله سیرتلانلی قودوقی‌نینک ارالیغی‌دا بیر منزل‌کا نزول قیلیب شرف قدومیدین سرافرازلیغ بیتکوردی
41a || و آندین نصف اللیل‌دین سونک شبکیر ایتیب سه‌شنبه کونی چاشتکاه سیرتلانلی حوالی‌سیدین اوتوب بیر موضع نزهت‌نشاننی موکب همایون‌غه منزل و مکان قیلدی و پیشین‌دین سونک مذکور بولغان مکاندین کوچوب اوجارلی آتلیغ مرحله‌کا یتیب لشکر ظفرپناه‌غه مقر و آرام‌کاه قیلدی و اول منزلدا فرمان واجب الاذعان بو نوع عز نفاذ تاپتی‌کیم اهل لشکر بیر بلند قوم اوستیکا اوتون اوکوب یول علامتی اوچون بلند کوتارسونلار تاکیم بعضی رهکذری‌لار اول نشانه بیله یولدین چیقیب اداشماغای‌لار فی الحال سپاه اهلی فرمان لازم الامتثال موجبی بیله اول مقدار اوتون ییغناب اوکدی‌لارکیم هیأت‌دا کوه‌نمودار و رفعت‌دا فلک‌آثار بولدی و سلطان اویوقیغه اشتهار تاپتی و همول منزلدین سحر شبکیر قیلیب چهارشنبه کونی چاشت وقتی بیر مرحله‌غه توشوب استراحت کورکوزدی و پیشین‌دین سونک اول مرحله‌دین کوچوب سرعت یکرانین نهضت میدانیغه سوروب اقبالُ بخت امدادی بیله تخت موضعی‌غه یتیب فیض نزولیدین نزاهت‌پرور و بهشت‌اثر قیلدی و آندین یاریم کیچه‌دین سونک شبکیر قیلیب پنجشنبه کونی ضُحا
41b هنکامیدا حوض خان آتلیغ مکان‌غه نزول ایتی || و همول منزلدا مقرب جناب سلطانی رازدار اسرار خاقانی نظام الدوله بکنیاز دیوان بیکی‌کیم خان مغفورنینک امر عالی‌سی موجبی بیله جمشیدیه کوچی احوالی‌نینک خبردارلیغی اوچون قباقلی توغایی‌غه کیلیب

بیله یبارکان عریضه‌داشتین عتبهٔ سپهرمرتبه خادم‌لاری‌نینک وساطتی بیله نظر کیمیااثر مطالعه‌سیغه مشرف قیلدی‌لار و صفر[1] آیی‌نینک ایکی‌لانجی کونی‌کیم دوشنبه ایردی خذمتکارلیغ طریقیدا چابک‌قدم عابدین محرم حضرت صاحبقران فردوس‌مکان‌نینک محبت‌نامهٔ عالی‌سین حضرت ظل‌اللهی‌نینک مجلس متعالی‌سیغه یبتکوردی و ماه مذکورنینک تورتونجی کونی‌کیم چهارشنبه ایردی آصف الدوله ایلچی‌لاری‌نینک نی مضمون بیله کیلکانین تحریر سلکیکا چیکدوروب یموت چابک‌قدم‌لاریدین نظر بای بیله خان بهشت‌نشان ملازمتی‌غه ارسال قیلدی و همول کون امرای عظام‌دین شاه مراد ایناق و آدینه بای اتالیق و ینه بیر نیچه سپهدارلار اوز نوکرلاری بیلاکیم خان مغفور حضرت ظل‌اللهی‌نینک رکاب همایونی ملازمتی‌غه بویوروب ایردی کیلیب آستان‌بوسلیغ شرفین تاپیب باریاب حضور بولدی‌لار و تانکلاسی پنجشنبه کونی آصف الدوله‌نینک ایلچی‌لارین
اخلاص‌وظیفه || بیکیش خلیفه‌غه همراه قیلیب قبلکاه غفران‌پناهی‌نینک درکاه عالی‌سی 40a
خذمتی‌غه راهی قیلدی و موندین آلتی کون اوتوب یتینجی کونی‌کیم چهارشنبه ایردی جمیع علما و امرا و اکابر سپاه‌غه شاهانه ضیافت‌لار قیلیب سالور و سارق طوایفی‌نینک حاکم‌لاری باشلیغ جمیع کدخدالاریغه سروپای کران‌بها کیدوروب الطاف خسروانه‌دین بهره‌مند قیلدی و شاه مراد ایناق و آدینه بای اتالیق باشلیغ بارچه ایزدین کیلکان سرخیل و سپاه‌نی بعضی مصالح اوچون مرو ولایتی‌دا قویماق‌غه مقرر ایتی و پنجشنبه کونی مرو دیاریدین سالم و شادکام‌لیغ بیله خوارزم صوبیغه قایتیب متوجه بولغان خبرنی تحریر سلکی‌کا چیکدوروب حضرت صاحبقران جنت‌مکان‌نینک آستان عالی‌سیغه ویس محرم بیله ارسال قیلدی و همول کون اوردوی اعلا و موکب قیامت‌انتمانی نیاز محمد بای‌نینک قلعه‌سیدین خوارزم عزیمتی اراده‌سی بیله کوچوروب اوزی داغی صلابت تمام و مهابت مالاکلام بیله اشهب خوشخرام‌غه رکوب قیلیب نهضت علمین جلوه‌غه کیرکوزدی و یول اثناسیدا بیرام علی خان‌نینک قلعه‌سین تماشا قیلیب سلطان قلعه‌سی مقابله‌سیدین
اوتوب قویون قلعه‌سی آتلیغ || موضع‌داکیم مذکور قلعه‌نینک جنوبی طرفیدا واقع‌دور 40b
بارکاه اقبال‌نی برپای قیلدوروب نزول اجلال کورکوزدی و تانکلاسی جمعه کونی خوارزم

1 A, C: سفر.

یکشنبه کونی فتح و فیروزمندلیک شاد و حرسندلیغ بیله بادغیس مضافاتیدین معاودت قیلیب مرو ولایتی‌غه کیلکانی‌نینک اخبار و اعلامی اوچون ویس محرم‌نی عریضه‌داشت بیله حضرت صاحبقران جنت‌مکان ملازمتی‌غه ارسال قیلدی و سه‌شنبه کونی جلادت‌نشان ملازم‌لاردین پهلوان کاکللی خان مغفرت‌اقتران خذمتی‌دین کیلیب اول حضرت‌نینک مبارک یارلیغی بیله سلامت‌لیکی خبرین موقف عرض‌غه ییتکوردی و چهارشنبه کونی کلات قورغانی‌نینک حاکمی اعتقادنشان محمد علی خان اخلاص و عبودیت اظهاری اوچون || 39a
تحایف وافر و هدایای متکاثر بیله کیلیب آستان دولت‌نشان تقبیلی شرفیغه استسعاد تاپتی و موندین تورت کون سونک یکشنبه کونی بارچه علما و امرا و سالور و سارق و یموت و چاودر و جمیع تراکمه اصنافیغه کوناکون ضیافت‌لار بیریب آت چاپتوروب و کوراش توتدوروب هر طایفه‌غه بیر بهانه بیله خزینهٔ کرمیدین خرسند قیلیب بهره‌مندلیغ‌لار ییتکوردی نظم

زهی شاهنشه حاتم‌نشانه
ایتاک‌لاب ساچغوسی زر بی‌بهانه
بهانه تاپسه کوهرریزلیک‌کا
ساچار بیر لحظه‌دا یوز مینک خزانه
تانک ایرماس بو جهت‌دین صیت بذلی
اکر قالسه جهاندا جاودانه

و بو ضیافت دولت‌علامت‌دین آلتی کون سونک شنبه کونی یموت ملازم‌لاری چابک‌رولاریدین جلادت‌نمای نظر بای حضرت پادشاه رحمت‌جایکاه ملازمتی‌دین کیلیب اول حضرت‌نینک ییبارکان یارلیغ سعادت‌آثار بیله اوزکا اسرارین موقف عرض‌غه ییتکوردی و یکشنبه کونی حضرت ظل‌اللهی صحت و عافیت‌مندلیکی خبرین یموتیه شجعاسیدین بیرام یاغلی بیله خان مغفورنینک خذمتی‌غه ییباردی و ایکی کون سونک سه‌شنبه کونی اعتقادهمدم ویس محرم حضرت پادشاه مغفرت‌پناه‌نینک ملازمتی‌دین کیلیب یارلیغ جهانمطاعین حضرت ظل‌اللهی‌نینک نظر اقدسی || پیشکاهی‌غه 39b
ییتکوردی و بو واقعه‌نینک تورتونجی کونی‌کیم جمعه ایردی مشهد مقدس حاکمی آلله‌یار خان‌نینک‌کیم آصف الدوله‌غه ملقب‌دور محمد حکیم خان و محمد حسن بیک تبریزی آتلیغ ایکی ایلچی‌سی کیلیب مذکور بولغان خان‌نینک اخلاص و یکجهت‌لیک مضمونی

آلیب کامین خلایق اطعمه‌دین
ییکولوک ایچکولوک باری نیمه‌دین
کوروبان شاه‌نینک انعامی‌نی ایل
طرب جامی‌دین آلدی کامی‌نی ایل

چون اکلُ شرب رسومی انقضاسیدین سونک مجلس اهلی‌نینک بارچه‌سیغه خیاطخانهٔ کرم سلطانیدین خلاع زردار و البسهٔ کوهرنکار کیدورولوب سرافرازلیغ‌لار ییتکورولدی و بو تکلیفات شرافت‌آیات‌دین فی الجمله فراغ حاصل بولغاندین سونک حضرت ظل‌اللهی اوز
38a نفس نفیسی بیله آت‌چاپار تماشاسیغه چیقیب || برق‌آثار آت‌لارنی چاپیشتوروب و فیل‌نمودار پهلوان‌لارنی کوراش توتدوروب بایراق و جلدو اوچون مخزن مخزن زر و دامن دامن کوهر ساچتی و موندراق تماشا و بو یانکلیغ عطایادین خاطر خطیرین خوش و خرم قیلیب قوش طرفیغه مراجعت قدمین قویوب بارکاه دولت‌پناه‌غه نزول اجلال کورکوزدی و تانکلاسی دوشنبه کونی اول موضع‌دین کوچوب افواج بحرامواج بیله سیل یانکلیغ میل و حرکت قیلیب ازدحام تمام و غوغای مالاکلام بیله صندوق قاچغان آتلیغ منزل‌کا وارد بولوب معسکر عساکر نصرت‌مآثر و مضرب سرادقات دولت‌مظاهر قیلدی و سه‌شنبه کونی آندین کوچوب چانکلی کذر آتلیغ جای‌نی اوردوی شرافت‌افزای‌غه مستقر قیلیب نزول ایتی و چهارشنبه کونی آندین لواافراز نهضت و قدم‌انداز عزیمت بولوب جیکیرداکلی ساومه آتلیغ جای‌غه توشوب آنینک فرق افتخارین فرقدسای قیلدی و پنجشنبه کونی آندین سپاه بیشمار و کوکبهٔ سعادت‌آثار بیله تیبراب مرو دریاسی‌نینک کناری بیله ابرش فلک‌وش‌نی سوروب صیداندازلیغ تماشاسیدین خاطر خطیریغه انبساط تمام ییتکوردی و یول اثناسیدا بند سلطاننی تماشا
38b قیلیب صیاد قلعه‌سی || پیشکاهی‌دین اوتوب یول اوتان موضعی‌دا کریاس بلنداساس فرقین شرف نزولیدین کردون‌مماس قیلدی و تانکلاسی جمعه کونی آندین احتشام تمام و ازدحام شرافت‌فرجام بیله آتلانیب عزیمت اثناسیدا حضرت قطب الاولیا رأس الاتقیا طالقان بابا علیه الرحمه‌نینک مرقد شریف‌لارین زیارت قیلیب مجاورلاریغه نذورات وافر بیریب دعای اجابت‌آیات‌لارین آلدی و ینه اشهب برق‌خیزغه جولان و مهمیز بیریب نیاز محمد بای‌نینک قلعه‌سیغه وارد بولوب اول قلعه اهلی‌نینک دیدهٔ انتظاریغه توسن صبارفتار غباریدین توتیا و دیدار بهجت‌آثار انواریدین نور و ضیا ییتکوردی و موندین ایکی کون اوتکاندین سونک

فضایلمآب بلاغت‌انتساب معانی‌جلیس داملا ایشمراد رئیس‌کیم اول حضرت‌نینک رکاب همایونیدا دولت یانکلیغ ملازم ایردی اخلاص‌شعار صداقت‌آثار اعقادتوام قارلی محرم بیله پنجدهه اطرافیدا تمکن و توطن کورکوزکان چارشانکی جماعه‌سی‌نینک حد نصاب‌غه یتکان و زکات لازم بولغان اموال و مواشی‌سی زکاتین موافق شرع اخذ قیلماق اوچون نامزد قیلدی و همول منزلدا ینه اوچ کیچه آرام‌کزین و فراغت‌نشین بولوب جمعه کونی امرای نیک‌اندیش و اُمنای صداقت‌کیش‌نینک مصلحت و التماسی بیله عنان انصراف‌نی مراجعت طریقی‌غه منصرف[1] قیلیب موری دریاسی‌نینک کوپروکیدین عبور ایتیب بیر مرحلهٔ عالی‌غه ازدحام تمام و عساکر محشرنظام بیله نزول قیلدی و شنبه کونی آندین کوچوب اوروش توشکان آتلیغ منزلنی مستقر اوردوی اعلا و مضرب بارکاه والا قیلیب فیض نزولیدین نزاهت‌اثر و چمن‌کستر قیلدی همول منزلدا مقرب جناب سلطانی و محرم اسرار خاقانی اخلاص و اعتقادتوام ویس محرم قبة الاسلام خوارزم حفظها الله تعالی عن الآفات و اللزم‌دین کیلیب حضرت شهنشاه مغفرت‌پناه‌نینک حضرت ظل‌اللهی‌غه[2] || 37b ییبارکان محبت‌مضمون و مودت[3] نمون یارلیغین کیلتوروب نظر سعادت‌اثر مطالعه‌سیغه یتکوردی و تانکلاسی یکشنبه کونی مذکور بولغان منزلدا کرم ذاتی مقتضاسی بیله جمیع علمای صاحب‌فضیلت و امرای ذی‌شوکت‌نی بلکه بارچه سرخیل و سپهدارلارنی بارکاه سپهراشتباه فضاسیغه اونداب سور عظیم و جشن فخیم مرتب و مهیا قیلدوردی‌کیم خامهٔ دوزبان آنینک تعریفیدا لال و لسان فصاحت‌بیان آنینک توصیفی‌دا کنک مقال‌دور مثنوی

مرتب بولدی آنداق سور عالی
که کیلمای دهر ارا هرکز مثالی
مهیا هر طرف الوان نعمت
قدح‌لار لب بلب انواع شربت
اوکولوب قند و شکر بی‌نهایت
نباتُ نقل‌غه خود نی نهایت

1 A: منصرف in margin.
2 A: om. ظل.
3 A, B, C: مؤدت.

بولدی و تانکلاسی یکشنبه کونی نوازشات خسروانه و عنایات بیکرانه آنینک احوالیغه شامل بولوب ملازم و چاکرلاری بیله آت و سروپای شاهانه بخششی‌دین ممتازلیغ و سرافرازلیغ تاپتی و مذکور بولغان طوایف‌غه بیک‌لاربیکی‌لیک یارلیغی یتوشوب فرق مباهاتی فرقدان اوجیدین اوتی و بو واقعه‌دین بیر کون سونک کوشک حصاری حوالی‌سیدا اولتورغان جمشیدیه طوایفی‌نینک کوچی کیلیب معسکر دولت‌اثرکا ملحق بولدی و اول ایل‌نی کوچورماک‌کا مأمور بولغان امرا و اهل سپاه داغی بویرولغان خذمت‌نی بوجه دلخواه بوتکاریب نصرت تمام و شوکت مالاکلام بیله سُدهٔ سپهراحتشام ملازمتی دولتی‌غه فایز بولدیلار و تانکلاسی چهارشنبه کونی عبد الله بیک‌نینک ایکی اینی‌سی‌کیم همول کوچ بیله همراه کیلیب ایردی‌لار اول حضرت‌نینک جامه‌خانهٔ احسانیدین خلعت زرنکار بیله ملبس بولدیلار همول کون اول حضرت آخل مضافاتیدین کیلکان تکه اولوسیدین اوتامیش و توقتامیش طوایفی‌نینک اکابر و اصاغریغه نوارش‌لار کورکوزوب پادشاهانه ضیافت‌لار و خسروانه خلعت‌لار بیریب [1]وینقلب
الی اهله مسرورا[1] || کریمه‌سی‌نینک فحواسیچه مواطن و مساکن‌لاری‌غه معاودت قیلماق 36b
رخصتی بیله مسرورلیغ و سرافرازلیغ باغیشلادی و جمعه کونی اخلاص‌شعار میر داد سردار سمندوک طایفه‌سیدین یوز اویلوک‌نی کوچوروب لاله خان باشلیغ بارچه کدخدالارین عتبهٔ اعلا خاکبوسلیقی درجه‌سیغه یتکوردی و بارچه‌سی اعطاف سلطانیدین البسهٔ طلاباف بیله ملبس بولدی و همول کون حضرت ظل‌اللهی دبدبهٔ پادشاهی بیله مذکور منزلدین کوچوب موری دریاسی‌نینک همول موضع‌داغی معبری‌دین اوتوب اوردوی همایون و موکب محشرنمون بیله مرچاق جانبی‌غه عزیمت‌نما بولوب پنجدهه موضعین عساکر منصور و افواج غیر محصورغه معسکر و آرام‌کاه قیلدی و شنبه کونی آندین نهضت علمین جلوه‌کر قیلیب بند نادرنی موکب سعادت‌اثرکا مسکن و مستقر ایتی و تانکلاسی یکشنبه کونی اول حضرت جمشیدیه طوایفی‌دین اون بیش مینک اویلوک‌دین زیاده‌راق ایلات‌نی کوچوروب فتح و فیروزمندلیغ شاد و خرسندلیغ دولتی‌غه واصل بولوب تنکری تعالی کرمیدین مراد دل حاصل قیلغان مژده‌سین عریضه‌داشت یوسونیدا تحریر سلکیکا چیکدوروب والد بزرگواری حضرت صاحبقران مغفور
مرحوم‌نینک جناب مستطابی‌غه قبة الاسلام || خوارزم ساری ارسال قیلدی و سه‌شنبه کونی 37a

1-1 Qur'an LXXXIV: 9.

ای توتوب صیت جلالینک یر یوزین
کیلدی شه‌لار آستانینک بنده‌سی
پای بوسینکنی تمنا ایلابان
بولدیلار هر یان یولینک افکنده‌سی
دولتُ اقبالُ عز و جاه ایله
کیلدی ذاتینک شاه‌لیغ ارزنده‌سی
دست دریابخششینک‌نینک بذل ارا
حاتم طایی کیلیب شرمنده‌سی

و چهارشنبه کونی اولحضرت مذکور منزلدین کوکبهٔ ظفرمآل بیله نهضت و ارتحال کورکوزوب آقجه قیا آتلیغ منزلنی مسکن اوردوی اعلا و مقر سپاه نصرت‌انتما قیلیب نزول اجلال شرفی بیله بهشت‌مثال ایتی و اول منزل ظفرنازل‌دا بیر نیچه کون جمشیدیه طوایفی‌نینک کوچی کیلیب جمع بولغونچه توقف قیلیلدی ایام توقف‌نینک ایکینجی کونی‌کیم پنجشنبه ایردی
35b حضرت ظل‌اللهی درکاه عالم‌پناهی‌نینک معتمد علیه دولتخواه‌لاریدین شجاعت اهلی‌نینک || قولداشی رحمت الله یساولباشی‌نی یموتیه چیریکی‌نینک مبارزلاری بیله مامور بولغان سرخیل و سپاه امدادی اوچون ارسال قیلدی تاکیم طوایف مزبوره‌نی تیزراک کوچورکای‌لار و موندین تورت کون اوتکاندین سونک بیشینجی کونی‌کیم دوشنبه ایردی قرا توپه و قوش آسیا و سر چشمه و شهر خلیل و چاردره آتلیغ مواضع‌دا متوطن بولوب اولتورغان جمشیدیه طوایفی‌نینک جمیع ایلاتین اموال و احشام آبال و اغنامی بیله کوچوروب لشکرکاه قیامت‌دستکاه‌نینک غربی جانبی‌غه کیلتوروب توشوردیلار و موندین ایکی کون سونک‌کیم چهارشنبه کونی ایردی جمشیدیه طوایفی‌نینک کوچین کوچوروب محمد امین بیک بیله سالور سپاهین کوچ حراستی‌غه تعیین ایتی و رکاب نصرت‌انتساب ملازم‌لاریدین خذمت‌نشان میرزا خان خلیفه‌نی اوز نوکری بیله کوچ‌نینک ایزیدین یوروب نکهبانلیغ قیلورغه نامزد قیلدی و کوچ‌نینک یمین و یساریدا یوروب خبردارلیغ قیلورغه داغی صداقت‌شعار و صاحب‌اعتبار کیشی‌لار ارسال قیلدی و موندین اوچ کون اوتوب تورتونجی کونی‌کیم شنبه ایردی کوشک قورغانی‌نینک اطراف و اکنافیدا اولتورغان جمشیدیه اولوسی‌نینک حاکم حکمرانی و والی والاشانی امارت‌پناه
36a شوکت‌دستکاه || عبد الله بیک کیلیب درکاه سپهراشتباه آستبان‌بوسلیقی شرفیغه مشرف

کوچورماک اوچون امرای عظام و سرخیل کرام‌دین شجاعت‌پناه منزلت‌دستگاه خدایار بی و نیاز محمد بای و محمد امین بیک و خدای برکان یوزباشی و نیاز محمد یوزباشی و غیرهم‌نی اوزلاریکا تعلق تاپغان نوکرلاری بیلاکیم کوکلان و سارق و سالور و تکه طوایفی‌دین اوتامیش و توقتامیش طایفه‌سی ایردی و ینه بعضی طوایف چیریکی بیله جمشیدیه خلقی‌نینک مساکن و اوطانیغه ارسال قیلدی و مذکور بولغان کیچه مزبور بولغان منزلدا مسندآرای توقف بولوب تانکلاسی شنبه کونی یموتیه کروهی‌نینک اعاظمی‌دین خدمت‌شعار جلادت‌آثار خانک سردار خیوقدین کیلیب حضرت صاحبقران جنت‌مکان‌نینک و عالیشان شهزاده‌لارنینک صحت و سلامتی و مملکت اهلی‌نینک فراغ و رفاهیتی خبرین عتبهٔ آسمان‌مرتبه ملازم‌لاری‌نینک واسطه‌سی بیله موقف عرض‌غه یبتکوردی و اول حضرت همول کون‌داغی مذکور منزلدا بولوب تانکلاسی یکشنبه کونی نماز بامداد اداسیدین سونک جمشیدیه ایلاتین کوچورماک‌کا
مأمور بولغان || سرکرده‌لارکا امداد و کوماک اوچون رکاب همایون ملازمتی‌داغی سپهدارلاردین 34b
سیادت‌نشان صداقت‌توامان عوض خوجه شیخ الاسلام و عبد الله یساولباشینی اوز نوکرلاری بیله مذکور سرکرده‌لار عقبی‌دین یبباردی و همول کون اول حضرت‌نینک اوزی داغی آلارنینک ایزیدین کوکبهٔ والا بیله حرکت‌نما بولوب ییلغونلی آتلیغ موضع بیله موری کوپروکی‌نینک مابینی‌دا بوزون آتلیغ مرحله‌کا وارد بولوب اول مرحله‌نی عساکر نصرت‌مآثرغه معسکر قیلدی و همول منزلدا ایکی کون توقف واقع بولدی و اثنای توقف‌دا سه‌شنبه کونی قلعهٔ نو حاکمی کریمداد خان‌نینک اینی‌سی عبد العزیز خان اقاسی‌نینک ییبارکان تحایف و هدایاسین کیلتوروب آستانه دولت‌نشانه توفراقیغه عبودیت باشین قویدی و مذکور بولغان کون خفتن نمازی اداسیدین سونک جمشیدیه طوایفی‌نینک اوستیکا مأمور بولغان امرای نصرت‌توام و سپاه ظفرهمدم‌نینک مذکور بولغان طوایف‌غه استیلا تاپیب مسخر قیلغان‌لاری‌نینک خبری عتبهٔ اعلا ملازم‌لاری‌نینک سمع همایونیغه یتوشتی و بو خبر بهجت‌اثرنینک ایزیچه طوایف مزبوره‌نینک امرای عالیشان و کبرای رفیع‌مکانیدین عبد جبار خان و آنینک اوغلی اکرم خان
|| و احمد سلطان و عنایت الله بیک و محمد صالح خواجه و قاضی اسماعیل و اسحاق 35a
خلیفه باشلیغ اکثر مشاهیر و معارفی کیلیب دربار فلک‌مدار توفراقیغه انکسار تمام بیله جبهه‌سای اطاعت بولدی‌لار و اولحضرت اول جماعه‌غه کرم جبلی مقتضاسی بیله احسان و اصطناع کورکوزوب خلاع خورشیدشعاع انعامی بیله زرپوش و مقصد در آغوش قیلدی قطعه

ایـــا ســـــرور مـعـدلـت‌دسـتـکـاه
ایـرور ذاتـیـنـک ایـل اوزره ظـل آلـه
جـهـان اهـلـی ساینـکـدا آســـوده‌دور
بـیـراو ظـلـم ایـلـه یـوقـکـه فـرسـوده‌دور
مـکـرکـیـم بـو غـمـکـیـن بـیـچـاره‌لار
ســتـــمـــدیـــدهٔ زارُ آوارەلار
کـرم سـایـه‌سـیـن بـاشـیـمـیـزغـه یـتـور
بـو یـردیـن بـاریـمـیـزنی بـالـکل کـوچـور[1]
بـیـریـب بـارچـه‌مـیـزغـه پـنـاهـیـنـکـدا جـای
امـــان ایـلـه غـم‌دیـن بـحـق خـدای
بـو الـطـاف ایـلـه کـونـکـلـومـیـز شـاد قـیـل
قـیـلـیـب بـنـده قـایـغـودیـن آزاد قـیـل
تـرحـم قـیـلـیـب دادیـمـیـزنـی ایـشـیـت
نـظـر حـالـیـمـیـزغـه سـالـیـب چـاره ایـت
یـوق ایـرسـه خـدا الـیـدا حـشـر ارا
قـیـلـورمـیـز عـیـان بـارچـه بـو مـاجـرا
چـو بیز عرضیمیز ایمدی قیلدوق تمام
سنکا قالدی ایش بیل اوزینک و السلام

چون اول طایفه مظلوم‌نینک موناق تظلم و استغاثه‌سی اوَّل‌دین خود بار ایردی خصوصاً اول‌حضرت کوکبهٔ والا بیله اول حوالی‌غه عزیمت‌نما بولغاندین سونک اوَّلغی‌دین کوپراک مبالغه و الحاح‌لاری سمع همایون‌غه یتی بلکه حد اعتدال‌دین اوتتی آخر الامر اول طوایف مظلوم‌نینک دست تظلمی اول حضرت‌نینک همت عالی‌نهمتی‌غه دامنکیر بولدی لاجرم
34a ایران || عزیمتین فسخ قیلیب اول جماعهٔ بی‌سر و سامان‌نینک التجا و التماسین مبذول توتوب مذکور بولغان منزل یعنی اوروش توشکان آتلیغ موضع‌دا شنبه کیچه‌سی اول طایفه‌نی

1 A: کوجور.

آتلیغ مرحله‌نی عساکر نصرت‌مآثرغه معسکر قیلیب نزول ایتی و آندین چهارشنبه کونی لوای عزیمت‌نی جلوه‌کر قیلیب دولت سرمدی و سعادت ابدی رهبرلیکی بیله حقیقت‌پناه معرفت‌دستگاه ریاضت‌تلاش حضرت امام بکتاش روح الله روحه‌نینک مقبرهٔ متبرکه‌سی حوالی‌سیدین ایلکاری‌راق اوتوب بیر موضع‌غه ورود سعادت‌نمودی شرفیدین سرافرازلیغ باغیشلادی و پنجشنبه کونی آندین نهضت کورکوزوب قوشلی قیا آتلیغ موضع‌نی سپاه ظفرانتماغه مسکن و مأوا قیلدی و تانکلاسی جمعه کونی مذکور منزلدین سپاه موفور و عساکر غیر محصور بیله صبا و دبور مثل‌لیک سرعت تمام بیله مرور کورکوزوب اوروش توشکان || آتلیغ مرحله‌دا کریاس کردون‌اساس منجوقین ضیابحش دیدهٔ عیوق قیلیب 33a نزول اجلال و وصول شرافت‌مآل دولتی‌دین اول مرحله‌نی مفخر منازل و اشرف مراحل قیلدی و اول منزلدا حضرت ظل‌اللهی‌نینک رای صواب‌نماسی کفار استیصالی حرکتین و ایران ممالکی عزیمتین معطل و متروک توتوب خراسان مملکتی سرحداتیدین جمشیدیه طوایفین خوارزم ولایتی ساری کوچورماک‌کا مایل و مقتضی بولدی بو اجمال تفصیلی اولکیم جمشیدیه طوایفی‌نینک مواطن و مساکنی خراسان ولایتی‌دین بادغیس مضافاتیدا کوشک و قرا توپه آتلیغ مواضع‌دا ایردی و هرات والی‌سی شاه کامران اکثر اوقات اول جماعه‌غه تحکمات و تسلطات کورکوزوب ظلم صریح و تهمت قبیح بیله اموال و مواشی اسباب و حواشی‌سیغه یغما و تاراج ییتکورور ایردی بلکه اکثر عیال و اطفال‌لارین قیزیلباش اتاب اطراف و جوانب‌داغی ولایت‌لارغه ساتار ایردی قطعه

عجب شاه عادل‌دورورکیم قیلور
تسلط بیله اهل ایمانغه ظلم
آلیب مالینُ ساتیب اطفالینی
قیلور هر نفس یوز مسلمانغه ظلم
مونی بیلمادیکیم فلک عاقبت
یر آستیغه سالغای قیلیب آنغه ظلم

و اول جماعه بو یانکلیغ ظلم و تعدی نیشی‌نینک زخم و ریشی || ایذاسیغه چیدای آلمای 33b حضرت ظل‌اللهی‌نینک درگاه عالم‌پناهی ملازم‌لاریغه تظلم کورکوزوب بو مضمون بیله عریضه‌داشت ییبارور ایردیلارکیم مثنوی

حکومت‌نشانی میر محمد خانغه یموتیه سرامدیدین خذمت‌شعار دوردی قیلیچ[1] سردارنی نوازش‌نامه بیله ارسال ایتی و توقف مدتی‌نینک اون بیرلانجی کونی‌کیم سه‌شنبه ایردی پنجدهه آتلیغ موضع‌دا متمکن متوطن بولوب اولتورغان ایرساری و چارشانکی اولوسی‌نینک اکابر و اهالی‌سی قاضی محمد نیاز و آدینه نیاز ایناق باشلیغ تنسوقات و تحفاتی بیله کیلیب دربار فلک‌مقدار عتبه‌بوسلیقی شرفیغه فایز بولوب عنایت پادشاهانه صهباسیدین سرشارلیغ و بهره‌بردارلیغ تاپتی‌لار و تانکلاسی چهارشنبه کونی تاش قورغان حاکمی ولی محمد خان‌نینک معتبر و خصوصیت‌اثر کیشی‌سی علیمردان یوزباشی مذکور بولغان خان‌نینک صدق و
اخلاص مضمونی بیله بیتکان عریضه‌داشتین || درکاه عالم‌پناه ملازم‌لاری‌نینک عرضی‌غه 32a
بیتکوردی و اندخوی والی‌سی شاه ولی خان‌نینک عریضه‌داشت اعتقادنشانین معتمد و مخصوص کیشی‌لاریدین حضرت قلی یوزباشی و محمد قلی یوزباشی جناب رفعت‌مآب خادم‌لاریغه بیتکوروب اظهار اخلاص قیلدی‌لار چون حضرت ظل‌اللهی اون اوچ کون نیاز محمد بای‌نینک قلعه‌سیدا انبساط تمام بیله آرام‌کزین و مسندنشین بولوب اون تورتونجی کونی‌کیم پنجشنبه ایردی توسن فلک‌رفتارغه رکوب قیلیب آفتاب‌وار اول حصار سپهرمدار مشرقیدین چیقیب دبدبهٔ حیرت‌افزا و کوکبهٔ غرابت‌نما بیله مسافت قطعی‌غه حرکت کورکوزوب قدوة السالکین عمدة العارفین سند الاولیا طالقان بابا علیه التحیة و الثنانینک جوار فایض الانواریغه یاوق یتیب نزولی بهاریدین اول حوالی‌نی ختن کلزاری بلکه خلد برین نموداری قیلدی و تانکلاسی جمعه صباحی اطراف و اکناف خانلاری‌دین کیلکان ایلچی‌لارکا شاهانه خلعت‌لار انعام قیلیب مراجعت رخصتی بیله شاد و مسرور ایتی و همول منزلدین رایت‌افراز نهضت بولوب قیزیل مست آتلیغ مرحله‌غه یتیب نزول اجلال شرفیدین
اول مرحله‌نی || سعادت‌پیوست قیلدی و شنبه کونی آندین ازدحام ظفرفرجام بیله حرکت 32b
قیلیب چاپیق خواجه کاوی آتلیغ منزلنی سپاه نصرت‌دستکاه‌غه مقام و آرام‌کاه قیلدی و اول منزلدا ایکی کیچه بسترآرای استراحت بولوب دوشنبه کونی آندین نهضت یکرانین سوروب خواجه کاوی دیکان مکاننی موکب همایون‌غه مقر و خیام شرافت‌نمونغه مستقر قیلدی و اول موضع‌دین سه‌شنبه کونی صولت شاهانه و حشمت بیکرانه بیله کوچوب چوبلی توپه

1 A: قیلیج.

هر بیری‌نینک زُلفی‌نینک هر تاریغه
مبتلادور یوز تومان جانُ کونکول

و ینه نظر انور پیشکاهیدین پیشکش یوسونیدا پری‌صورت و صباسرعت آتلار اوتکاردی‌کیم خوش‌اندام‌لیغ‌دا اعجوبهٔ زمان و خوشخرام‌لیغ‌دا نادرهٔ دوران ایردی‌لار نظم

باری خوش‌منظرُ زیباُ دلکش
کیلیب صورت‌دا هر بیری پریوش
مجسم پیکری باد صبادین
اوتوب بیر کام ایله اوج سمادین

31a و حضرت ظل‌اللهی آیین پادشاهی بیله || مذکور بولغان قلعه ایچرا بیر نیچه مدت مسندآرای توقف بولوب اوز مرادیچه عیش و عشرت دادین بیردی و انبساط کلشنی‌دین نشاط کل‌لارین تیردی

ایام توقف‌دا ظهورغه یتکان واقعات ذکری معلوم بولسون‌کیم توقف مدتی‌نینک بیشینجی کونی‌کیم سه‌شنبه ایردی حضرت ظل‌اللّهی درکاه عالم‌پناهی ملازم‌لاریدین یموتیه طوایفی‌نینک سروری صداقت‌نمای جلادت‌انتمای نظر بای‌نی صحت و سلامت‌لیک بیله مرو ولایتی‌غه وارد بولغانی‌نینک اعلامی اوچون عریضه‌داشت بیریب والد بزرگواری حضرت صاحبقران مغفورنینک خذمتی‌غه خوارزم فردوس‌بزم ساری ارسال قیلدی و همول کون اخلاص‌نشان خذمتکارلاردین میرزا خان خلیفه‌نی هرات ولایتی‌نینک والئ والاشانی شاه کامران‌غه‌کیم بو خاندان عزت‌مکان‌نینک قدیمی اخلاص‌کیش‌لاریدین ایردی ایلچی‌لیک یوسونیدا عنایت‌نامه تاپشوروب ارسال ایتی و توقف ایامی‌نینک یتینجی کونی‌کیم پنجشنبه ایردی آستان عالیشان‌نینک مخصوص ملازم‌لاریدین خصوصیت‌همدم قوتوش محرم‌نی نوازش‌نامه بیله میمنه مملکتی‌نینک حاکمی اخلاص‌نشان مضراب خان‌غه یبباردی و

31b همول کون قلعهٔ نودا || هزاره طایفه‌سی‌نینک سرداری کریم داد خان‌غه بردی محمد خاننی ارسال قیلدی و تاش قورغان حاکمی ولی محمد خان و سرپل نکهبانی محمود خان و اندخو حکمرانی شاه ولی خان و شبرغان والی‌سی رستم خان و شاه مردان حاکمی شجاع الدین خان‌غه عنایت‌نامه و استمالت‌نامه‌لار بیله یموتیه کروهی‌نینک صدق‌اندیش و جلادت‌کیش خذمت‌کارلاریدین بردی بهادرنی نامزد قیلدی و کوشک‌دا جمشیدیه طوایفی‌نینک خان

همول میداندا کیم هر نقشپادور
طبق‌دورکیم جواهردین تولادور
تیریب یردین کوتارکانچه آلیب ایل
کوتارماک‌دین ولی اسرو تالیب ایل
نیچه‌کیم خلق یردین کوپراک آلیب
هم آندین کوب ینه یر اوزره قالیب
شهٔ جم‌جاهُ اسکندرنشانه
بو شوکت‌لار بیله بولوب روانه
حصار چرخ‌فرسا ایچرا یتی
مقام دلکشادا منزل ایتی
حصار اطرافیغه توشتی چریک هم
طرب جامی‌غه سوندیلار ایلیک هم

چون حضرت ظل‌اللهی موندق کوکبهٔ پادشاهی بیله مذکور بولغان قلعه ایچیکا تشریف حضور ایلتیب مقام مخصوصه‌دا سریرآرای استراحت و قدح‌پیمای صهبای عشرت بولدی و نیاز محمد بای || نینک فرق افتخاری بو دولت شرفیدین فلک‌فرسای بولوب پسندیده 30b
خذمت‌لار تقدیمی‌غه اقدام کورکوزوب ضیافتی ترتیب بیردی‌کیم سپهر کهن‌سیر تعجب یوزیدین آنکا یوز مینک کوز بیله ناظر و زبان بلاغت‌نشان آنینک تعریفین تقریر قیلماقدین قاصر ایردی و اول ضیافت پرسعادت‌دا اولحضرت‌نینک مجلس فردوس‌نزهتی‌غه نیچه کرت زلف‌دار و خورشیدرخسار غلام‌بچه‌لار تحفه و پیشکش چیکتی‌کیم لطف و صباحت‌دا بی‌نظیر حُسن و ملاحت‌دا دلپذیر ایردی‌لار قطعه

طرفه قول‌لارکیم ریاض حسن ارا
قامتی سرو روان رخساری کل
کر قویاش بولسه اتا و آی انا
توغماغای هرکز بیریسیدیک اوغول
یوسف مصری آلار ادناسی‌غه
حسن بازاری ارا بولغوسی قول

کورکوزوبان عزم شهٔ کامران
غیر مکرر نسق ایتی عیان
خیلی‌غه هر یان ایش اولوب تصفیه
صف‌لار ارا ظاهر ایتیب تسویه
اهل سپه جمله جهاننی توتوب
غلغله‌سی کونُ مکان‌نی توتوب
یرکا بیدولار تویاغی ضرب اوروب
پر قتین افلاک ساری اوچوروب
بیریکا آلتی عدد ایلاب عیان
یانه بیریسی‌غه سیکیز قیلدی سان
تیبرانیبان جمله کروها کروه
ظاهر ایتیب حدُ کران‌سیز شکوه
هیبتی دهر اهلی‌نی لال ایلابان
لال نه‌کیم شیفته‌حال ایلابان

چون اول حضرت بو یانکلیغ مهابت دوست‌نواز و صلابت دشمن‌کداز بیله عازم بولوب مذکور بولغان قلعه‌نینک یاریم فرسخ‌لیق یاوقیغه ییتکاچ نیاز محمد بای مزبور پادشاهانه اکرام و اعزاز کورکوزوب اول || حضرت‌نینک قدم سعادت‌توامی آستیغه امتعهٔ چینی و اقمشهٔ 30a
ختایی‌دین المقدار پای‌انداز توشادیکیم اول میدان فضاسین رشک دُکان بزاز قیلدی و فرق همایونیغه جواهر ثمین و لآلی رنکین‌دین اول مثابه ساچیغ‌لار ساچتی‌کیم اول موضع سعادت‌طرازنی بحر و کان‌غه طعنه‌انداز ایتی مثنوی

توشالدی اُیله پای‌انداز رنکین
که تاپتی روضه‌دیک یر یوزی تزیین
ساچیلدی اول صفت ایثار ساچیق
که قالمای بیر درم چاغلیغ یر آچیق
نیچه شه ایلکاری قویسه ایاغین
کُهر باشیغه یاغیب مثل یاغین

ایکه مقصد یولی‌غه کام اورماق ایتسانک آرزو
اوَّل ایت اخلاص بیرله جستجوی اولیا
شاهد مطلب یوزین نظاره قیلماق ایستاسانک
چیک کوزینکغه سرمه یانکلیغ خاک کوی اولیا
اهل حق تعظیمی‌غه قدینک‌نی چوکاندیک خم ایت
اعتقادینک بیرله قیل باشینک‌نی کوی اولیا
تا بو خصلت یُمنی‌دین کاشانهٔ احوالینکا
مهردیک سالسون ضیا انوار روی اولیا

29a || چون اول حضرت احکام زیارت اداسیدین سونک آستان عالیه‌لارداغی اولتورغان مجاور و جاروب‌کش‌لارنی نذورات فراوان و صدقات بیکران بیله خرسند و برومند قیلیب ینه مسافت قطعی‌غه یکران برق‌سرعت سوروب صولت تمام و صدمت مالاکلام بیله مرو دریاسی‌نینک کناریغه یتیب کُلفر آتلیغ موضع‌نی مخیم خیام اقبال و مضرب سرادقات اجلال قیلیب نزول ایتی و اول منزل سعادت‌انتسابدا بیر کیچه کامیاب استراحت و سیراب جام عشرت بولوب تانکلاسی جمعه صباحی‌کیم قویاش شهسواری سپهر برین حصاریغه نور و هبا لشکری‌نینک همراه‌لیغی بیله یوز قویدی حضرت ظل‌اللهی داغی مذکور منزلدین کوچماک اعلامی اوچون توب رعدآشوب صداسین کردون‌کوب و کرنای دهشت‌افزای آواسین قیامت‌آشوب قیلیب یر ارکانیغه تزلزل و فلک ایوانیغه تغلغل سالیب دولت‌خواه قدیمی جان‌سپار صمیمی اخلاص‌نمای اعتقادافزای نیاز محمد بای‌نینک سالدورغان قلعه‌سیغه شوکت تمام بیله علم‌فراز عزیمت بولدی و اول حضرت‌نینک میمنهٔ میمون و میسرهٔ میسوریدا امرای ذی‌شوکت و اُمنای شیرسطوت اوزلاریغه متعلق سپاه جرار و لشکر بیشمار بیله صفوف

29b سعادت || وقوف‌نی آراسته و پیراسته قیلیب ایکی طرفدین ضابط یساقچی و رابط جارچی‌لار چیریک یساوی تسویه‌سیغه اشتغال و اجتهاد کورکوزدی‌لار بُرانغار و جوانغار صف‌لاری هیأتین راستلیغ‌دا کهکشان‌وار توزدیلار و حضرت ظل‌اللهی قلبکاه نصرت‌پناه‌دا انجم شاهی کواکب سپاهی اورتاسیدا فلک عرصه‌سی قطعی‌غه یوز قویغاندیک یکران دولت‌نی میدان عزیمت‌دا کرم‌جولان قیلدی و اهل تماشا کوزلارین بو یانکلیغ دبدبهٔ تعجب‌نما نظاره‌سیدین حیران ایتی مثنوی

شاهانه تنسوقات و بلاکات‌لارین نظر سعادت‌آیات پیشکاهی‌دین اوتکاردیلار و اول حضرت
همول کون دبدبهٔ خسروانه و کوکبهٔ جمشیدانه بیله قدم‌انداز عزیمت بولوب ترخان قودوقی
سرحداتیدین اوتوب بیر موضع شرافت‌مآل‌غه نزول اجلال فیوضاتیدین باغ ارم‌دیک نضارت
و خرم‌لیغ ییتکوردی و اول منزل سعادت‌شامل‌دا یول اوتان قورغانی‌نینک والئ مصلحت‌دانی
28a صدق‌آیین اخلاص‌کمین محمد امین بیک || سالور خلقی‌نینک مشاهیر و معارفی بیله استقبالغه
چیقیب آستان فلک‌نشان تراب‌بوسلیقی شرفیغه استسعاد تاپیب اوز حال‌لاریغه لایق تحفه و
پیشکش اوتکاردی‌لار و همول منزلدا کلات حاکمی محمد علی خان‌نینک اظهار اخلاص و انقیاد
قیلیب ییبارکان عریضه‌داشتین محمد قلی بیک کیلتوروب جناب فلک‌انتساب ملازم‌لاری‌نینک
واسطه‌سی بیله موقف عرض‌غه ییتکوردی و التفات خسروانه‌دین لباس شاهانه بیله ممتازلیغ
و اجازت معاودت بیله سرافرازلیغ تاپتی و حضرت ظل‌اللهی همول کون اول موضع‌دا متوقف
بولوب کیچه شبکیر بیله مسافت قطعی‌غه نهضت اشهبین سوروب چهارشنبه کونی چاشت
چاغی کشمان آتلیغ مکاننی بهار نزولیدین رشک فردوس رضوان قیلدی و آندین پیشین چاغی
کواکب شاهی‌دیک اشهب فلک‌سرعت‌غه راکب بولوب ازدحام تمام بیله کاوبُر آتلیغ مرحله‌غه
توشوب آرام‌کزین بولدی و همول کیچه مذکور منزل‌دا اورنک‌نشین اقامت و عشرت‌کمین
استراحت بولوب تانکلاسی پنجشنبه کونی دبدبهٔ سلطانی و کوکبهٔ کیانی بیله کوچوب رایت‌افراز
28b عزیمت بولدی و یول اثناسیدا کذر سعادت‌اثری مرو شاه جان[1] نینک || کُهنه قلعه‌سی‌کیم بیرام
علی خان‌نینک مستحدثاتیدین‌دور آنینک اوستیدین واقع بولوب من زار المقابر فکانما زار الانبیا
حدیثی مضمونی‌نینک مقتضاسی بیله اول حوالیدا آسوده‌لیغ تاپغان اولیا و بزرکوارلارکیم بیری
معرفت سپهری‌نینک خورشید درخشانی خواجه یوسف همدانی و بیری حقیقت خانقاهی‌نینک
مرتاضی سلطان سنجر ماضی و بیری ریاضت توسنی‌غه قمچی پهلوان احمد زمچی و بیری سیادت
اهلیغه فایق امام جعفر صادق نور الله تعالی مراقدهم و برد مضاجعهم‌نینک مقابر فیض‌مآثرلاری
زیارتی شرفیغه استسعاد تاپیب آستان سعادت‌نشان‌لاری توفراقیغه جبهه‌سای نیاز بولوب ارواح
لازم الفلاح‌لاریدین استمداد همت قیلدی و فیوضات آلهی نسیمی اهتزازغه کیریب ضمیر منیر
فیض‌تاثیری کلشنی‌دا فتوحات کل‌لاری آچیلدی قطعه

1 B: شاه جهان.

اراسیدا آنکا مانند بیر موضع یوقتور هر پشته‌سی بلندلیک‌دا اوج سماوات‌غه لاف مساوات
27a اورغوچی || و هر عُقبه‌سی بورتاق‌لیق‌دا خیال بیکین تخت الثراغه چوموركوچی مثنوی

چو هر تل اول صفت رفعت قیلیب فاش
که کهسار فلک‌دین اوتکاریب باش
ایـــرور اولـــنـــوع نـــاهـــمـــوارُ بـــورتـــاق
کیشی بارماق همان اول یانُ باتماق

باوجود بو یانکلیغ بلندلیک و بورتاق‌لیق هر پشته‌نینک توبیدین بیر کز یا ایکی کز مقداری قازیلسه بغایت خوشکوار سو چیقیب یوز مینک تومان چیریکنی سیراب و سرشار قیلور و بعضی دیرلارکیم اول مکان شرافت‌نشان‌غه بیر یولی حضرت سلیمان علیه السلام‌نینک یولی توشوب تخت قوروب نزول ایتیب اوتمیش‌دور غالبا بو جهت‌دین اول موضع تخت اسمی‌غه موسوم بولوب موندق حیرت‌افزا خاصیت آندین ظهورغه ییتار چون حضرت ظل‌اللهی اول منزل شرافت‌نشان‌نی بیر کیچه سلیمان یانکلیغ مسکن و مکان قیلیب تانکلاسی شنبه کونی آندین کوکبهٔ والا بیله عازم بولوب کیچ‌راک بیر منزل عالیغه نزول ایتی و همول تون یاریم کیچه‌دین سونک شبکیر قیلیب یکشنبه کونی چاشتکاه قوم پشته‌لاریدین بیر بلند پشته اوستیکا توشوب استراحت کورکوزدی و همول کون پیشین نمازی اداسیدین سونک ینه لواافراز
27b عزیمت بولوب عصر هنکامیدا سیرتلانلی قودوقی || اوستیدین اوتوب قوم عُقبه‌لاریدین بیر بلند عقبه اوستین آرام‌کاه قیلدی و همول کیچه داغی شبکیر ایتیب دوشنبه کونی چاشت وقتی ینه بیر ریک‌زار اوستیکا نزول ایتیب استراحت قیلدی و آندین ینه پیشین چاغی شوکت تمام بیله کوچوب سمند خوشخرام‌غه مهمیز بیریب اعلام آفتاب‌اشراقنی عصر وقتی‌دا یانتاقلی منزلیدا جلوه‌کر قیلیب اول موضع‌نی عساکر نصرت‌مآثرغه مستقر ایتی و همول کیچه حفتن نمازی اداسیدین سونک امرای عالیمقام و سرهنک ذو الاحترام‌غه خلاع قیمت‌بها و البسهٔ خورشیدضیا انعام قیلیب فرق افتخارلارین کردون‌سا و عرش‌فرسا قیلدی و تانکلاسی سه‌شنبه کونی فجر نمازی اداسیدین سونک مرو ولایتی‌نینک حاکم حکمرانی صداقت‌نمای نیاز محمد بای سارق جماعه‌سی‌نینک اکابر و اعالی‌سی بیله کیلیب رکاب‌بوسلیغ[1] شرفیغه مشرف بولوب کیلتورکان

1 A: بوشلیغ.

مغفرت‌کلاهی‌غه پدرود کورکوزوب سپاه ظفرفرجام و کوکبهٔ قیامت‌نظام بیله مقصد طرفیغه عازم و عزیمت ایشیکا جازم بولدی و حضرت صاحبقران فردوس‌نشان داغی مذکور منزلدین شکاراندازلیغ طریقه‌سی بیله شهر ساری مراجعت قیلدی و حضرت ظل‌اللهی همول کون قطع مسافت قیلیب کوکارجین‌لی بیشه‌سیغه وارد بولوب بیر کیچه همول بیشه‌نی سپاه شیرشکوه و لشکر قپلان‌پژوه‌غه[1] مقام و آرام‌کاه قیلدی و سه‌شنبه کونی همول منزلدین رأیت‌افراز نهضت بولوب دایه خاتون رباطی‌نینک حوالی‌سین مستقر اعلام نصرت‌فرجام و مضرب سرادقات سپهراحتشام قیلدی و چهارشنبه کونی آندین یکران عزیمت‌غه رکوب قیلیب شکاراندازلیغ تماشاسی‌نینک مصقلی بیله خاطر خطیری مرآتیغه مهر منیر کوزکوسی‌دیک جلا بیتکوروب کیچ‌راک قباقلی توغایی‌دا بارکاه سپهرتمثال و خیام شوکت‌اشتمال‌نی برپای قیلدوروب فیض نزول و شرف وصولیدین همول توغای‌نی جنت بوستانیدیک نضارت‌نما و طراوت‌افزا قیلدی
و بیر تون اول مرحله‌دا سریرآرای تمکن بولوب || تانکلاسی پنجشنبه کونی رکاب همایون 26b
ملازمتی‌داغی عالی‌مرتبت علما و صاحب‌منزلت امراغه بارکاه فلک‌نمون فضاسیدا کوناکون ضیافت‌لار قیلیب بارچه‌نی[2] کامیاب مایدهٔ سخا و سیراب بادهٔ عطا قیلدی قطعه

یـایـیـب ایـل الـیـغـه خـوان کـرمـنـی
نـوال لـطـفـی‌دیـن شـاداب قـیـلـدی
قیلیب حـددیـن فـزون اعـزازُ اکـرام
شـراب خـلـق ایـلـه سـیـراب قـیـلـدی

و همول کون ضیافت انقضاسیدین سونک چول تدارکی اوچون ابرشکوه بُختی‌لارغه سو یوکلاتیب همول منزلدین ازدحام تمام بیله کوچوب هفت ریک خوارزم قطعی‌غه عازم بولدی و کیچ‌راک کُل حوض آتلیغ موضع‌غه یاقین قوم عُقبه‌لاریدین بیر بلند عُقبه اوستیکا نزول قیلیب قدوم سعادت‌لزوم شرفیدین آنینک فرق فخامتین فرقدیْن اوجیدین اوتکاردی و اول منزلدا یاریم تون‌کا تیکرو استراحت قیلیب نصف اللیل‌دین سونک شبکیر ایتیب جمعه کونی چاشت وقتی سلیمان یانکلیغ تخت آتلیغ موضع‌نی مکان قیلدی و معلوم بولسون‌کیم تخت ریک خوارزم ایچیدا بیش آلتی بلند و قیزیل پشته قوم‌نینک آتی‌دورکیم همول ریکزار

1 A: پروه‌غه .
2 A, B: بارچه .

آن فـریـدون‌فـرُ سـتـاره‌سـپـاه
وان فـلـک جـایـکـاهُ مـهـرعـلـم
کـه سـلاطـیـن جـمـلـهٔ عـالـم را
خـذمـتـش لازم اسـت بـل الـزم
چـرخ سـرکـش بـعـجـزهـای قـوی
کـشـتـه بـر احـتـرام او قـد خم
پـرتـو انـداخـت مـهـر مـعـدلـتـش
در جـهـان مـثـل نـیـر اعـظـم
از بـیـان کـردن مـدایـح او
شـاعـران را زبـان شـده ابـکـم
شـاهـزاده رحـیـم قـلـی سـلـطـان
نـام مـیـمـون اوسـت در خـاتـم
خـواسـت چـون خـاطـرش ز بـهـر خـدا
بـنـهـد بـر رهٔ غـزات قـدم
بـخـراسـان کـه بـود کـفـرآبـاد
شـد عـزیـمـت‌نـمـا بـخـیـلُ حشم
کـرد در قـطـع راه اسـتـعـجـال
تـا زنـد رسـم کـفـر را بـرهـم
یـا رب ایـن مـقـصـدش روا کـرده
بـحـصـول مـراد کـن خـرم
سـال تـاریـخ ایـن عـزیـمـت را
ز آکـهـی جُـسـت آن خجسته‌شیم
وی چـو بـکـذشـتـه از سـر اهـمـال
عـزم نـصـرت‌نـشـان نـمـود رقـم

26a چون بو تاریخ عددی بیر زیاده ایردی تعمیه عملی بیله || اسقاط قیلیلدی بکذشته از سر اهمال عبارتی آنکا مفیددور چون دوشنبه کونی مذکور بولغان منزلدا حضرت ظل‌اللهی قبلکاه

الـهـی تـا جـهـانُ آنـــدا تـا اهـل جـهـان اولـغـای
جـهـان فـرمـانـدهـی شـهـزادهٔ عـالـی‌مـکـان اولـغـای
رکـوب ایـتـسـه رکـابـی‌دا بـولـوب دولـت جـلـوداری
هـمـایـون بـاشـیـغـه مـقـصـد هـمـاسـی سـایـه‌بـان اولـغـای
نـزول ایـتـسـه مـبـارک مـقـدمی[1] نـینـک فـیـضـی‌دیـن مـنـزل
صـفـاُ رونـــق ایـچـرا غـیـرت بـاغ جـنـان اولـغـای
وطـن هـر مـنـزل ایـچـرا ایـلاسـه اقـبـال اولـوب یـاور
سـفـر قـای ساری قـیـلسه فـتحُ نـصـرت هـمـعـنـان اولـغـای
بـوکـیـم کـفـر اهـلی‌نـینـک تـدمـیـری عـزمـیـن الـتـزام ایـتـمـیـش
بـو عـزم ایـچـرا آنـینـک یـار و مـددکـاری اوغـان اولـغـای
بـاریـب مـسـتـاصـل ایـلاب خـیـل اعـدانـی مـرادیـچـه
کـیـلـیـب سـالـم مـقـامی تـخـت دولـت جـاودان اولـغـای
جـهـان ایـچـرا قـایـو کـشـور اهـلی‌کـیـم قـیـلسه سـرکـش‌لـیـک
آنـکـا بـارمـاق هـمـان اولـغـای آنـی آلـمـاق هـمـان اولـغـای
سـکـنـدردیـک مـسـخـر ایـلابـان عـالـم بـر و بـحـریـن
|| سـلاطـیـن جـهـان‌غـه درکـهـی دار الامـان اولـغـای 25b
فـلـک اخـلاص ایـلـه بـیـل خـذمـتی‌غـه بـاغـلابـان مـحـکـم
مـعـلا آسـتـانـیـدا تـــونُ کـــون پـاسـبـان اولـغـای
قـضـا حـکـمی کـیـبی حـکـمی نـفـوذ ایـلاب جـهـان ایـچـرا
هـمـیـشـه کـامـیـابُ کـامـکـارُ کـامـران اولـغـای
مـدیـحـی شـهـدی بـیـرلـه آکـهـی‌نـینـک طـوطـئ طـبـعـی
فـصـاحـت‌کـسـترُ شـیـریـن‌زبـان خـوش‌بـیـان اولـغـای

و اول تاریخ بودورکیم تسطیر تاپار تاریخ

1 A: مقدی.

یانا تارتیلیب نقلُ قندُ نبات
|| بیریب کام ارا ایل‌کا طعم حیات 24b
یاتیب اورتادا صحن مجلس تولوب
مثال کیساک خوارُ بیقدر اولوب
باری ایل تاپیب انبساط اوزکاچه
کونکول‌لارکا آرتیب نشاط اوزکاچه
سپاه اهلی بو جشن‌دین شاد اولوب
همه خوان نعمادین آباد اولوب
آلهی جهان ملکی تا باردور
کرم رسمی شه‌لارغه اطواردور
توتوب یر یوزین شوکتُ دولتینک
زمان اهلی‌غه آرتیبان شفقتینک
یتوشسون خلایق‌غه عشرت کونی
بولوب هر کونی بیر ضیافت کونی

چون ضیافت لوازمی‌نینک انتهاسی و اکلُ شرب مراسمی‌نینک انقضاسیدین سونک حضرت صاحبقران غفران‌پناهی بیله حضرت ظل‌اللهی صولت تمام و امرای لازم الاحترام بیله آتلانیب آت‌چاپار تماشاسیغه چیقتی‌لار و قیر اوستیدا دیونژاد و صرصرنهاد آت‌لارنی یاریشتوروب و رستم‌قوت و فیل‌هیات پهلوانلارنی کوراش توتدوروب آتی اوتکان سیس‌لارنی و حریفین ییقغان پهلوان‌لارنی بایراق و جلدو اوچون خزینهٔ احساندین نقود فراوان انعام قیلیب دنیادین مستغنی ایتی‌لار و آت‌چاپار و کوراش تماشاسیدین ضمیر سعادت‌تخمیرلاریغه انبساط تمام و نشاط مالاکلام یتوشکاندین سونک تماشاکاه‌دین || معاودت قیلیب مذکور 25a
بولغان منزلدا بارکاه اقبال و سرادق اجلال‌غه نزول ایتی‌لار و همول کون فقیر دعا طریقه‌سی بیله بیر غزل و همول سفر اوچون بیر تاریخ نظم سلکی‌کا چیکیب حضرت ظل‌اللهی‌نینک صحبت کیمیاخاصیتی‌غه داخل بولوب عرض‌غه یتکوردیم و عنایات پادشاهانه‌غه مخصوص و انعامات بیکرانه‌دین محظوظ بولدیم و اول غزل بودورکیم مسطور بولور غزل

امرای ذو الاحترام و کبرای نصرت‌التزام‌نی بارگاه سپهراحتشام‌غه اونداب ضیافتی ترتیب بیردی‌کیم تعریف‌دین غنی و توصیف‌دین مستغنی ایردی مثنوی

مرتب بولوب ایله جشن عظیم
که رشک ایلاب آندین ریاض نعیم
خلایق قیلیب بارکه‌غه هجوم
نیچوک‌کیم فلک عرصه‌سی‌دا نجوم
توتوب هر کیم اوز منزلیدا مقام
ایکی صف نشست ایلابان خاصُ عام
یوروب چُست فراشلار هر طرف
بسی خوان زرین یاییب صف بصف
مکرر چیکیب اطعمه هر ساری
ولی ایردی غیر مکرر باری
کوموش ظرف‌لار بیرله آلتون قدح
آلاردین یتیب ایل‌کا ذوقُ فرح
تولا نوش‌لار آبحیوان کیبی
غلط ایلادیم شیرهٔ جان کیبی
مصفا قمر قرصی‌دیک نان‌لاری
بولوب لذت‌افزای بریان‌لاری
رشالاُ فاقلامه حددین فزون
مربای شیرین عددین فزون
باری طعمه اولنوع لذت‌فزا
که قوزغاب ملایک‌کا هم اشتها
ارادین کوتاریلمای اوَّلغی خوان
یانا اوزکا خوان کیلتورورلار روان
یانا یوز تومان میوه‌لار رنک رنک
اولوس الیدا تارتیلیب بیدرنک

چون مذکور بولغان منزل سعادت‌شامل‌دا بیر آقشام مسندآرای نشاط و قدح‌پیمای
23a انبساط بولوب دوشنبه صبحی‌کیم قویاش‌نینک || زرین‌بال و رنکین‌چنکال ایتالکوسی
چرخ مینو عرصه‌سی‌دین ستاره آهولارین شکار ایتیب خفا سرپنجه‌سیغه کرفتار قیلدی
حضرت خلافت‌مرتبت‌لار داغی نهایت‌سیز شوکت‌لار بیله هموم منزلدین کوچوب سپاه
ظفردستکاه بیله شکارکاه طرفیغه توجه توسنین سوردی‌لار و اجل‌چنکال ایتالکولارنی
صرصرمثال آهولارغه سالیب صیداندازلیغ تماشاسی بیله کونکول‌لارین آولاب بهجت تمام
بیله صیدکاه‌دین معاودت قیلیب سدْوَر آتلیغ موضع‌نی عساکر نصرت‌مآثرغه معسکر قیلدیلار
و اول منزلدا بیر کیچه فرح بسیار بیله تمکن و استقرار قیلیب سه‌شنبه کونی آندین علم‌فراز
نهضت و قدم‌پرواز رحلت بولوب شکاراندازلیغ طریقه‌سی بیله باریب سودوک بیشه‌سین
مضرب بارکاه سپهراشتباه قیلیب نزول اجلال فیضی‌دین بهشت‌مثال قیلدی‌لار و اول منزلدا
بیر کیچه توقف کورکوزوب چهارشنبه کونی آندین الویهٔ ظفرتعبیه‌نی حرکت‌غه کیرکوزوب
ینه صحرا سیری و شکار تماشاسیدین سونک دهن شیر بیشه‌سی‌غه وارد بولوب سپاه
شیرمدار و لشکر دشمن‌شکارغه معسکر و قرارکاه قیلدیلار و اول منزلدا بخارا پادشاهی
23b امیر نصر الله‌نینک اظهار اخلاص و اختصاص قیلیب || ییبارکان ایلچی‌سی کیلیب
محبت‌نامه‌سین پادشاهانه پیشکش‌لار و خسروانه تحفه‌لار بیله خان جنت‌مکان‌نینک
نظر انوری پیشکاهی‌غه ییتکوروب عز قبول بیله سرافرازلیغ تاپتی و پنجشنبه کونی حضرت
سلطنت‌مآب و خلافت‌انتساب‌لار مذکور منزلدین نهضت یکرانیغه رکوب قیلیب ازدهام
تمام و کوکبهٔ قیامت‌نظام بیله صفالی مرحله‌سیدا بارکاه عالی و سرادقات متعالی‌نی برپای
قیلدوروب بهار نزول و فیض وصول‌لاری بیله فردوس برین یانکلیغ طراوت تازه و شهر
چین مثللیک لطافت بی‌اندازه ییتکوردی‌لار و جمعه کونی آندین کوچوب شیشلی قرا آیغیر
توغایین مسکن قیلیب شنبه کونی آق رباط بیشه‌سین نشیمن ایتی‌لار و یکشنبه کونی اول
منزلدین ازدحام محشرنظام بیله مسافت قطعی‌غه اقدام کورکوزوب آتخور موضعی‌دا کریاس
بلنداساس و بارکاه سپهرمماس منجوقین فرق عیوقدین اوتکاریب حضور شرافت‌وفورلاری
سعادتیدین مفخر منازل و اشرف مراحل قیلدیلار و اول منزل‌دا لشکر ظفراثر اجتماعی
اوچون سیکیز کون توقف واقع بولدی ایام توقف‌دا حضرت ظل‌اللهی اصناف لشکر و انواع
24a سپاه نصرت‌اثرنی کروه کروه و || فوج فوج سان کوروب سیکیزینجی کونی‌کیم یکشنبه ایردی

بیری دریای جوشان و بیری بحر خروشان ایردی بیر بیریکا اختلاط و ارتباط کورکوزوب [1] مرج البحرین یلتقیان[1] || مضمونین عالم ظهوردا جلوه‌غه کیرکوزدی مثنوی 22b

اول ایکی لشکر نصرت‌نشانه
که نی حد ایردی پیدا نی کرانه
بیری شورش‌دا کیلمیش بحر زخار
بیری جوشش ارا دریای خونخوار
بیریسی موجور آنداق که جیحون
تلاطم‌خیز بیری مثل سیحون
بیری ایردی کران‌سیز بحر قلزم
فرات ایردی بیری قیلغان تلاطم
بولوب مخلوط اول ایکی بحر زاخر
جهاندا شور محشر قیلدی ظاهر

چون حضرت ظل‌اللهی خورشید درخشان بیله ماه تابان بیر برج‌دین جلوه‌کر بولغاندیک و یا لعل رنکین بیله کوهر ثمین بیر درج‌نی مقر قیلغاندیک قبلکاه غفران‌پناهی‌نینک صحبت لازم الشرافتی‌غه داخل بولوب نوازش پادشاهانه و مراحم مشفقانه‌سیدین بهریاب بادهٔ شفقت و سیراب قدح عاطفت بولدی مثنوی

کوییا بیر برج‌دین ایکی قویاش
چیقتیُ عالم‌غه بولدی نورپاش
یوق ایسه بیر درج‌دین ایکی کُهر
یوز نزاکت بیرله بولدی جلوه‌کر
یا محبت شیوه‌لیغ‌دین ایکی یار
بولدی بیر خلوت‌دا بیر بیرکا دوچار
وصل بزمی‌نی مرادیچه توزوب
بیر بیریسی‌غه نوازش[2] کورکوزوب

1-1 Qur'an LV: 19.

2 A: نوارش.

بیتکوردی و صیداندازلیغ رسومیدین سونک تاغُ صحرا عجایباتی تماشاسیغه[1] بصیرت کوزین آچیب هر ذرهٔ بی‌ثبات نمودیدین قادر بیچون و صانع بی‌نمون‌نینک آفتاب وجودین استدلال قیلیب خلوص نیت و صفای طویت مصقلی بیله خاطر خطیری مرآتین روشن قیلدی و جلوهٔ جمال آلهی همول کوزکونی فردوس برین فضاسیدیک کلشن ایتی قطعه

ایکه عین صدق ایله آچسانک بصیرت دیده‌سین
جلوه‌کر هر ذره‌دا بیر مهر انوردور سنکا
کر تماشا ایلاسانک دریا و بحر امواجی‌نی
جنبش هر قطره بیر اثبات کوهردور سنکا
ور تمنا ایلاسانک مطلب جمالی عکسی‌نی
هر قرا تاش بیر صفاپرورده مظهردور سنکا
باغلاسانک هر گه که عزم قرب حق احرامینی
بارچه اشیا منزل مقصدغه رهبردور سنکا

و چون اول حضرت صیداندازلیغ تماشاسی و صحرا تفرجی انتهاسیدین سونک عنان عزیمتین اوچ توپه جانبی‌غه معطوف ایتیب شرف نزولی و دولت قبولی بیله اول توپه‌نینک فرق || 22a
افتخارین فلک دوَّار عُقبه‌سیغه همسر قیلدی و اول موضع‌دا ایکی کیچه مسندآرای توقف بولوب شنبه کونی آندین صولت پادشاهانه و شوکت بیکرانه بیله آتلانیب مذکور بولغان دستور بیله ینه قیر اوستیکا صیداندازلیغ اراده‌سی بیله چیقیب قوش سالماق و آو آلماق تماشاسی بیله کونکلی شاهبازین شکاری‌وار آولاب بیش یغاچ آتلیغ موضع‌نی اوردوی اعلاغه مستقر و عساکر منصوره‌غه معسکر قیلیب نزول ایتی و یکشنبه کونی هم مذکور منزلدا استراحت قیلیب تمکن کورکوزدی و همول کون نماز شام چاغیداکیم انجم شاهی مغرب منزلکاهی‌دا مقام و آرام توتمیش ایردی حضرت صاحبقران فردوس‌مکان سپاه بیکران و کوکبهٔ فراوان بیله کمال محبت و غایت شفقت‌دین اوز قرة العینی یعنی حضرت ظل‌اللهی‌نینک مشایعتی عزیمتین اوز نفس نفیسی بیله التزام قیلیب مذکور منزلداکیم اوَّل‌راق اوردوی اعلا و بارکاه معلاسی باریب مهیا و برپا قیلیلیب ایردی نزول ایتی و اول حضرت‌لارنینک لشکر نصرت‌اثرلاری‌کیم غایت کثرت و نهایت غیرت‌دا

1 A: تماشاشیغه.

21a بو یانکلیغ قوشلار و || ایت‌لار بیله بات
چو شه کرم شکار اولدی سوروب آت
کهی لاچن کهی سالیب ایتالکو
آلیب غایت‌دین افزون قازُ آهو
هوا اوزره باری پرنده‌لارنی
یر اوزره هر صفت چرنده‌لارنی
سراسر صید ایتیب بسیار بسیار
اوکوب میدان ارا خروار خروار
بو یانکلیغ صید ایتیب صحرا شکارین
شکار امریدا رفع ایلاب خمارین
تماشادین بولوب اسرو فرحیاب
معسکر جانبی بولدی عنانتاب
آلهی قیل آنی جاوید خرم
یتورمه خاطریغه ذره‌چه غم
روا قیلغیل آنکا نی ایرسه مقصود
شکاری‌وار اعداسینی نابود
باری خیلی‌نی مست جامی ایله
جهان اهلی‌نی صید دامی ایله

چون اول حضرت فرح تمام و انبساط مالاکلام بیله صیدکاه‌دین رجعت قیلیب شیخ آریقی‌داکیم اوردوی اعلا و بارکاه معلا متمکن و برپا بولمیش ایردی نزول شرافت‌شمولی بهاریدین سیراب‌لیغ و سرشارلیغ‌لار بیتکوردی و همول کیچه اول مکان فردوس‌نشاندا مسندنشین استراحت بولوب تانکلاسی پنجشنبه صباحی‌کیم خورشید انورنینک چابک‌قدم سیاحی سپهر عرصه‌سی‌نینک سیرُ کشتی‌کا متوجه بولدی اول حضرت داغی مذکور منزلدین
21b کوچوب ینه اوَّلغی دستوردا قوشبیکی مشار الیه‌نی || قوش و قرا چیریک و توغ‌لار بیله توغری یول‌دین اوچ توپه آتلیغ مرحله ساری ییباریب اوزی خلاصهٔ سپاه بیله قیر اوستیکا چیقیب شکارکاه ساری توجه مرکبین سوردی و جیرن شکاری مراسمین اوز مرامی‌چه تقدیم‌غه

20b بیله عساکر || منصوره‌غه باش قیلیب اعلام نصرت‌التزام بیله معسکر همایون‌غه یبباردی و اول حضرت‌نینک اوزی رکاب سعادت‌مآب‌غه مخصوص ملازم‌لارنینک همعنان‌لیغی بیله قیر اوستیکا بادپای برق‌جولانین سوروب آهنین‌چنک ایتالکولارنی صرصرآهنک کیک‌لار صیدی اوچون پروازغه کیرکوزوب شکاراندازلیغ تماشاسی‌غه اشتغال کورکوزدی مثنوی

سوروب یکرانینی شاه یکانه
چو بولدی صیدگهٔ ساری روانه
کییب سیمین کفی‌غه بهلهٔ زر
مرصع لعلُ کوهردین سراسر
آلیب قوش ایلکیکا زیباُ مرغوب
بولوب جان صورتیدیک کوزکا محبوب
قویولغان باشیغه زرین توماغه
پری کییکان کیبی آلتون اوتاغه
ولی کیلمیش آنکا چنکالُ منقار
اجل تیغی کیبی بُرانُ خونخوار
اکر تیز ایلابان منقار آچیب چنک
قاچان‌کیم صید آلورغه قیلسه آهنک
هوادا هر پرنده ایرسه سایر
بارین صید ایلاکای تا نسر طایر
ایتی هم اولصفت رعناُ پُرزیب
که بار تازی‌نژادُ شیرترکیب
سالینغان بوینی‌غه زردار قارغو
قیلیلغان تعبیه یاقوتُ اینجو
و لیکن بار آنینکدیک چُستُ چالاک
که بیر دم‌دا طی ایلار عرصهٔ خاک
قاچان‌کیم آو تیلاب بولسه شتابان
آلور سچراب غزال مهر تابان

کیریب‌دور آندا کیم غمدین سلیم اول
که کویا ایـردی جنـات النعیم اول
آنینک اطرافیدا ایل خیمه حدسیز
قـوروبـدور داغـی شمیانـه عددسیز
کـورونـوب خیـمهُ شمیانـه هـر یان
نظر اهلیغه سان‌سیز قصرُ ایـوان
قیلیب هر بیریسی بیر رنـک اظهار
قیـزیل یاشیـل ساریـغ نـارنـجُ زنکار
بـو هیـأت قیلدی شهر چین بناسی
ولـی شـه بـارکـاهـی ارک اسـاسـی
20a شهٔ خـورشـیـدشـان || چرخ‌مسکن
قیلیب اول بارکه صدریـن نشیمن
تـضـرع بیـرلـه ایـلاب تـنـکری یادیـن
سـوال ایـتـی طـلـب ایـچـرا مـرادیـن
بـولـوب حق لطفی‌دین سرشار مقصد
کـیـریـب آغـوشـیـغـه دلـدار مقصد
بـولـوب مسرور غـایـت‌دیـن فـزون‌راق
فـرح تـاپـتـی نـهـایـت‌دیـن اوزون‌راق

و همول منزل عشرت‌نازل‌دا بیر کیچه مسندآرای توقف و قدح‌پیمای تمکن بولدی چون چهارشنبه صبحی‌کیم پادشاه زرین‌کلاه آفتاب کواکب اوردوسین فلک‌نینک رفعت‌مآب عرصه‌سی‌دین خفا منزلکاهی‌غه کوچوردی حضرت سلطان کیتی‌ستان داغی توب‌خانهٔ ظفرنشانه و اوردوی کیهان‌پوی‌نی مذکور منزلدین کوچوروب شیخ آریقی آتلیغ موضع سعادت‌مآل طرفیغه ارسال قیلدی و اوزی داغی آز مدت‌دین سونک آتلانیب سپاه انجم‌شوکت بیله لوای عزیمت‌نی حرکت‌کا کیرکوزوب فتنک‌نینک جنوبی طرفیدا حقیقت اهلی‌نینک دُرة التاجی ساری حاجی آتلیغ بزرکوارنینک قدمکاه فیض‌آثاری‌غه بیتکاندا وزارت‌پناه امارت‌دستکاه اخلاص‌نهاد عالی‌نژاد دستور مکرم اتا مراد قوشبیکی رفع الله تعالی درجاته‌نی بعضی سرکرده‌لارنینک یولداشلیغی

عجب کورکیم جهان ایچرا جهان اول
جهان ایرماس که عالی آسمان اول
طنابی هیأتیدین کهکشانی
درخشان میخلار انجم نشانی
کیلیب هر یانیدا زرین قُبابی 19b
آنینک تابنده ماهُ آفتابی
ایاقدین باشغه تیکرو رنکی زنکار
حواشیسی قیزیل کیلدی شفقوار
ایچیکا نقش ایتیلکان یوز مینک الوان
ایرور آنداق که کل فصلی کلستان
توشالکان آستیغه قالین رنکین
بیریلکان حددین افزون زیبُ تزیین
نظاره قیلغاچ آنی لال اولوب عقل
قالیب حیرت ارا بیحال اولوب عقل
آنکا ملصق بولوب خرکاه عالی
کیلیب هیأت ارا کروان مثالی
سراپرده بولوب دوریدا برپا
تولون آی تیکراسیدا هالهآسا
ایچی قصر بهشتآسا بیزالکان
بساط اجناس چینیدین توشالکان
سالینغان نیچه مسند توی بر تو
مزین هر بیریسی موی بر مو
باری بولمیش جواهردین مرصع
یواقیتُ لآلیدین ملمع
مهیا آندا هر اسباب عشرت
نظر اهلین قیلیب غرقاب عشرت

تاپیب زینت نیچوک‌کیم باغ رضوان
دیمای رضوان نیچوک‌کیم کلشن جان
اوتـــوردی چـرخ‌دیـن بـرج فخامت
یـتـوردی روضـه‌غـه طـعـن طـراوت

و اول مکان بهشت‌نشاندا بیر کیچه اورنک‌نشین و عشرت‌کزین بولدی و تانکلاسی شنبه صباحی‌کیم آفتاب جهانتاب‌نینک شهسوار تیزرفتاری مشرق مرحله‌سیدین چیقیب فلک میدانی‌نینک قطعی‌غه جولان کورکوزدی اول حضرت داغی مذکور منزلدین کوچوب خورشیدوار سمند سپهرمدارغه رکوب قیلیب سپاه انجم‌شمار بیله سیر قیلوردا شهاب مثل‌لیک سرعت رسمین ارتکاب قیلیب آس حولیغه نزول ایتیب آنینک فرق افتخارین کردون‌مماس قیلدی و آندا بیر آز فرصت استراحت قیلیب ینه آندین لواافراز نهضت بولوب یکشنبه کیچه‌سی شوکت کیانی || و صولت سلیمانی بیله هزاراسب قلعه‌سیغه 19a
وارد بولوب اول کشور اهلی‌نینک چشم انتظاریغه رخش صبارفتار غباری توتیاسیدین روشنلیغ بیتکوردی مثنوی

هـــزاراســـب‌نـــی خـســـرو دیـن‌پـنـاه
چـو دولـــت بـیـلـه قـیـلـدی آرام‌کـــاه
وصـولـیـدیـن اولـــدی بـهـشـت بـریـن
حـضـوری بـیـلـه غـیـرت شـهـر چـیـن

و اول قلعه روضه‌تزیین‌دا اوچ کون آرام‌کزین بولوب بعضی اسباب و ادوات سرانجامی‌غه قیام کورکوزدی و سه‌شنبه کونی همول قلعه‌نینک علمای عظام و کبرای ذو الاحترامی بلکه خواص و عوامی‌غه پادشاهانه ضیافت‌لار قیلیب کوناکون اطعمه و رنکا رنک اشربه‌نینک ادای اکلی و انقضای شربیدین سونک اشهب دیوباد پری‌نهادغه رکوب قیلیب صدمت تمام و سطوت مالاکلام بیله علم‌فراز عزیمت بولدی و قویاش شاهی انجم سپاهی بیله فلک عرصه‌سین قطع قیلغاندیک لشکر ستاره‌شوکت بیله قطع مسافت قیلیب یکه چیقیر موضعی‌غه آفتاب حضوری بیله پرتوافکن بولدی مثنوی

قـورولـمـیـش ایـــردی آنـــدا بـارکـاهـی
کـیـلـیـب وسـعـت‌دا کـردون اشـتـبـاهـی

یمینی‌دا یوروب خاقانُ خان‌لار
یساریدا یوروب کشورستان‌لار
ایزیچه آت سوروب انواع لشکر
اولوس‌غه کورکوزوب غوغای محشر
عددا ریزهٔ قُم‌دین زیاده
دیمای قُم خیل انجم‌دین زیاده
ولی زور ایچرا هر بیر نرَّه دیوی
چیقیب کردون کردانیغه غریوی
مینیب هر بیریسی بیر رخش سرکش
بلندُ تیزرولیکدا فلک‌وش
باری‌نینک ایلکیدا زیبا سنانلار
سنان ایرماس که آدم‌کش ییلانلار
مسلح هم اوروش اسبابی بیرله
مکمل هم یوروش اسبابی بیرله
باریسی تیبرابان شه کینی‌دین بات
بولوب صف صف سوروب مقصد ساری آت
غباری کون یوزینی تیره ایلاب
توزی عالم کوزینی خیره ایلاب
چیقیب اوج فلک اوزره علالا
قالیب حیرت ارا اهل تماشا

18b || چون بو یانکلیغ دبدبهٔ دوست‌نواز و کوکبهٔ دشمن‌کذار بیله اظهار عزیمت و قطع مسافت قیلیب یانکی آریق قریه‌سیداغی رباط فایض النشاطی‌کیم اول حضرت‌نینک مملوکهٔ موروثی‌سی ایردی تشریف حضور کامل السروری بیله آنینک ذروهٔ مباهاتین بروج سماوات‌دین اوتکاردی مثنوی

همول حولی چو بولدی شه‌غه مسکن
قویاش فرقیغه بولدی سایه‌افکن

مساس مقدمیدین یر مفاخر
غباریدین فخامت کوکدا ظاهر
مینیب اوستیکا سلطان فلک‌شان
نیچوک‌کیم چرخ اوزه خورشید تابان
بولوب سان‌سیز تجمل بیرله عازم
رکابیدا شهنشه‌لار ملازم
لوالار کورکوزوب اُترودا جلوه
فزون ایلاب مهابت الله الله
بولوبان مهجه‌سی آنداق درخشان
که آلیب نور آندین ماه تابان
ساچی باغ ظفرغه سنبل تر
مشام دهر آندین عطرپرور
ملوَّن شقه‌سی‌کیم جلوه‌کردور
شهامت عرصه‌سی‌غه زیبُ فردور
ستونی تارتیبان توزلیکدا قامت
18a || سهی قدلارغه ییتکوردی خجالت
یوروب هم اُترودا یوز بیک ماهر
عددسیز زیبُ فر هر بیردا ظاهر
باریسی سروقدُ ماه‌رخسار
باریسی کل‌جبینُ مهردیدار
یوراردا یوز اُصول ایلاب نمایان
تماشا اهلین ایلاب لالُ حیران
آلار کینی‌چه ایلاب شاه والا
سمند خوشخرامین راه‌پیما
یوروب اطرافیدا ارکان دولت
تقرب اهلیُ اعیان حضرت

مبالغ موفوره انعامی بیله خرسند و برومندلیغ‌لار یتکوردی و چون آز فرصت‌دا اسباب سفر و سرانجام لشکر بوجه دلخواه آماده و مهیا بولدی سنهٔ مذکوره‌دا شوال المعظم‌نینک آلتی‌سی و عقرب‌نینک یکرمه یتی‌سیدا جمعه کونی نماز جمعه اداسیدین سونک‌کیم ساعت‌لار مسعودی و وقتلار محمودی ایردی حضرت ظل‌اللهی قبلکاه جنت‌جایکاهی‌نینک فاتحهٔ اجابت‌پناهی شرفیدین بهره‌یاب بولوب عنایت آلهی و سعادت نامتناهی امدادی بیله دولت سمندیغه رکوب قیلیب امرای ذو الاحتشام و لشکر محشرنظام همراه‌لیغی بیله اعلام نصرت‌نشان مهجه‌سین ماه تاباندیک جلوه‌غه کیرکوزوب شهر خیوق شیدها الله تعالی بالخیر و النسق‌دین خروج قیلیب مقصد طریقی‌غه عزیمت یکرانین سوردی و سُم ستور غباریدین فلک دوَّارنینک دیدهٔ انتظاریغه سرمه‌سای‌لیغ یتکوردی مثنوی

17b || توزوبان رسم آیین خسروانه
چیقیب مقصد ساری بولدی روانه
یاروتتی عالم اقطارین آچیب چهر
آنینک‌دیک‌کیم فلک ایوانینی مهر
مینیب آستیغه بیر رخش سبک‌سیر
که یتمای تیزرولیکدا آنکا طیر
بسی رهـــوارُ کـــردُ خوب‌منظر
که دیرلار کورکان ایل روح مصور
پریدیک خوب‌شکلُ جوز هر دُم
صبادیک خوش‌خرامُ آهنین سُم
کیلیب هیأت‌دا عالی‌راق فلک‌دین
ولی صورت‌دا دلکش‌راق ملک‌دین
آنکا کر سایه سالسه تازیانه
آنینکدیک تُند اولوب بولغای روانه
که بیر کام ایچرا چیقغای بو جهاندین
دیمای‌کیم بو جهاندین لامکان‌دین

تقاضاسی کیلیب کشورستانلیغ
تمناسی عدوغه خون‌فشانلیغ
همیشه کامی ملک آباد قیلماق
عدالت‌دین اولوسنی شاد قیلماق

چون حضرت صاحبقران مغفورنینک داغی عادت مرضیه و خصلت عالیه‌سی اول ایردی‌کیم [1]وجاهدوا فی سبیل الله[1] کریمه‌سی‌نینک مضمون همایونیغه عمل قیلیب هر ییل اوز نفس نفیسی بیله کفار شرارت‌آثار جهادی‌غه آتلانور ایردی و قایسی ییل‌کیم اوزی رکوب قیلماسه غزوه ثوابی تحصیلی اوچون اوز طرفیدین امرای عظام‌دین بیراونی سالار لشکر قیلیب سپاه ظفرالتزام بیله غزات امریغه مأمور ایتیب آنینک خاطر دولت‌مآثرین بو خذمت شرفیدین مفرح
16b و مسرور قیلور ایردی چون همول دستور بیله بو ییل یعنی صغیر ییلی تاریخ هجری || مینک ایکی یوز ایلیک یتی‌دا حضرت ظل‌اللهی‌نینک جبهۀ احوال و ناصیۀ توجهی‌دا جهاد و غزا و مملکت‌کشالیغ رغبتی‌نینک آثارین کوپراک مشاهده قیلیب اوز جانبی‌دین نایب و سپهسار ایتیب ایران کفاری جهادی‌نینک رخصتی بیله سرافرازلیغ ییتکوردی و اوزی‌نینک رکاب همایونی ملازمتی‌داغی امرای عظام و سرخیل کرام‌دین سیادت‌پناه نجابت اکتناه رفیع‌مقام عوض خواجه شیخ الاسلام و قونکرات اعاظمی‌دین عالی‌نژاد فرخ‌نهاد وزیر روشنضمیر اتا مراد قوشبیکی و قیات اکابریدین شجاعت‌شعار امارت‌دثار خدایار بی و سید نظر بی و منقت مشاهیریدین جلادت‌نشان مبارزت‌توامان بکمان بی و معتمد الخواص و ملازمت‌اختصاص سرکرده‌لاردین اخلاص‌پناه اعتقاددستکاه عبد الله یساولباشی و رحمت الله یساولباشی یخشیمراد یوزباشی و محمد مراد محرم و قارلی یوزباشی و شمخالچی‌لار سرامدی‌دین صداقت‌آیین صرامت‌کمین محمد امین یوزباشی و عبد الرحمن یوزباشی و سپهدارلار معارفیدین خدمت‌پرور تهورکستر محمد جان خواجه و حامد خواجه و دولت نظر بی و شاه مراد یوزباشی و توره مراد یوزباشی
17a و غیرهم‌نی اوزلاریغه متعلق نوکرلاری بیله || و تراکمه اصنافیدین یموت و چاودر و کوکلان و قراداشلو و اتا و شیخ چیریکین و علی ایلی‌نینک بعضی شجعاسین اول حضرت‌نینک رکاب دولت‌انتسابی ملازمتی‌غه بویوردی و یول یراغی تهیه‌سی اوچون امرای مزبوره و سپاه مذکوره‌غه

1-1 Qur'an II: 218, VIII: 74, IX: 20.

15b خان مرحوم‌نینک || تذکره‌سیدا زینت اوچون اجمالاً اشارت قیلیلیب ایردی تفصیلا تحریر سلکی و تقریر سمطی‌غه کیورکوم‌دور انشاء الله تعالی

اوّلغی واقعه حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک شجاعت ذاتی مقتضاسیدین [1]وجاهدوا فی سبیل‌الله[1] فحواسی بیله غزات ثوابین اراده قیلیب ایران صوبیغه عزیمت ایتماکی و سپاه قیامت‌دستگاه همراه‌لیغی بیله مرو دیاریغه ییتماکی و تائیدات آلهی بیله جمشیدیه طوایفین مسخر قیلیب دست تصرفیغه کیرکوزماکی و اول جماعه‌نی خراسان ممالکی سرحداتیدین خوارزم دیاری مضافاتیغه کوچوروب مراجعت کورکوزماکی

معانی عالمی‌نینک کامرانی
سخن اقلیمی‌نینک کشورستانی
علم چیککان ورق میدانی ایچرا
قدم قویغان نطق ایوانی ایچرا
که یعنی خامهٔ افسانه‌تحریر
رقم ملکین قیلور بو نوع تسخیر

چون بو سفر نصرت‌اثر عزیمتی وقوعی‌غه سبب اول ایردی‌کیم حضرت ظل‌اللهی حمیت جبلی و شجاعت فطری مقتضاسیدین‌کیم ذات سعادت‌تخمیریدا هنر یانکلیغ مخمر و مرآت ضمیر منیریدا جوهر مثللیک مضمردور علی الدوام سپاهی‌کرلیک اسبابی‌غه سرانجام و
16a سپاه احوالیغه انتظام بیریب همت عالی‌نهمتی‌نینک || شاهباز بلندپروازی کشورکشای‌لیغ تقاضاسی و غزات ثوابی تمناسیدا بال‌افشان هوای شوق بولوب همیشة الاوقات اتاسی سلطان مغفورنینک حضور شرافت‌وفوریدا بو تمنا اظهارین تکرار قیلورغه متردد و جهاد عزیمتی رخصتی‌غه مترصد ایردی مثنوی

زهی شاهنشهٔ فرخنده‌خصلت
همایون‌اعتقادُ پاک‌نیت
مرادی کفر رسمین اورسه برهم
مرامی دین اساسین قیلسه محکم

1-1 Qur'an II: 218, VIII: 74, IX: 20.

هر یردا دانش اهلئ فضل اهلی بار ایسه
لطف ایلابان آلارغه بسی مهربان ایرور
خاصه کرم قیلوردا آنینک کف بخششی
نظم باشیغه دُرُ کوهرفشان ایرور
تصنیف ایتیب کتاب‌لار آتیغه اهل شعر
15a انعامی بهره‌مندی || آنینک جاودان ایرور
وصفی‌نی جدُ جهد بیله ایلاک تمام
کردون‌غه چیقغالی یاساماق نردبان ایرور
ایمدی دعاسی ساری رقم سورکیل آکهی
عاجز مدحیدین قلم دوزبان ایرور
عمریُ دولتی‌نی خدا ایلاسون فزون
تا بار عالم ایچرا یرُ آسمان ایرور
حکمی نفوذ ایلاسون اهل جهان ارا
تاکیم جهاندا اهل جهانغه مکان ایرور
ایچسون مراد جامی‌نی بزم طرب ارا
تا جام مهر دوری اولوس‌غه عیان ایرور
مطلوب شاهدی قوچاغین مسکن ایلاسون
تا دهر شوخی جلوه بیله دلستان ایرور
بولسون مبارک عشرتی آنینک بو بزم ارا
تا بزم عالم ایچرا اولوس کامران ایرور

و اول حضرت‌نینک اوان بیک‌لیکی‌دا بازوی شجاعتی و نیروی مبارزتی اثراتیدین کوب واقعات عجیبه و فتوحات غریبه واقع و صادر بولدی‌کیم جهان مجالسی و زمان محافلیدا رستم پیلتن و اسفندیار صف‌شکن‌نینک داستان شجاعت و افسانهٔ مبارزتیغه خط نسخ اورولورب طاق نسیاندا قویولدی اکر اول زماندا‌غی وقوع تاپغان وقایع کثیر البدایع‌نینک بارچه‌سین بیر بیر تقریر قیلیب کتابت قیدیغه چیکسام بو نسخهٔ مختصرغه کنجایش قیلماس و یوز مینک ییلدا یوز مینکی‌دین بیری آیتیلماس لاجرم اول جمله‌دین ایکی واقعه‌نی‌کیم

خونریزدور سیاستی‌نینک تیغی ایلاکیم
بهرام باغری بیمُ هراس ایچرا قان ایرور
عفوی هم || اول مثابه‌دادورکیم کرم چاغی 14b
کوه کناه الیدا برک سمان ایرور
اسم شریفی خاتم بخت بلند اوزه
شهزادهٔ رحیم قلی توره خان ایرور
هر یان رکابیدا یوکوروب دولت ایله بخت
الیاسُ خضر تون کون آنکا همعنان ایرور
پیر و جوان تانک ایرماس آنکا قوللوق ایتسه‌لار
تدبیر اراُ بخت ارا پیر و جوان ایرور
حکمت ارا یانیدا بُز سامری کیبی
سُقراط‌کیم جهان ایشی آنکا عیان ایرور
حشمت ارا سکندر ایرور کر جهاندا فرد
لیکن شکوهی قاشیدا بیر ناتوان ایرور
احسان قیلور چاغی کف دریانوالیدین
بذل ایلاماک فنی‌دا خجل بحر و کان ایرور
تانک یوق سپاهی عرصهٔ عالم‌غه سیغماسه
انجم مثال بی‌عددُ بی‌کران ایرور
توزسه مصاف خصمی‌نی بیشک قیلور زبون
کیم یاوری آنینک ملک مستعان ایرور
قهرینی خصم اهلیغه آفت دیماک‌لیکیم
دیماک‌که شعله کرمُ تُنک پرنیان ایرور
اولنوع‌دور مراتبی‌کیم آستانیدا
جاه اهلی بارچه سایل بیخانمان ایرور
آنداق‌دورور فضایلی‌کیم هر علوم ارا
فهمی دقیقُ ذهنی داغی خورده‌دان ایرور

14a

هر ساری آندا || حور کیبی جلوه قیلغوچی
خوبلار کروهی‌غه نی حسابُ نی سان ایرور
هر کنتی ایچراکیم بولوبان باغ‌لار بنا
باشدین ایاغی روضه کیبی کلستان ایرور
تسنیم‌دیک سلاست ایله سولار آقیبان
کوثر مثال حوض‌لار ایچرا روان ایرور
هر کیم که آندا منزل ایتیب‌دور مدام اول
مقصد شرابی نشاءسی‌دین کامران ایرور
شُکر خدا که ایمدی اوشول ملک حاکمی
بیر بیک چرخ‌رتبهُ حاتم‌نشان ایرور
قای بیک‌کیم مراتبُ جاهُ جلال ارا
حکمی مطیعی دوْر یتی آسمان ایرور
وقت جلوسین آنینک امارت سریریغه
توتغیل قولاق دیین سنکا کر خود کمان ایرور
مینک ایکی یوز هم ایلیکُ یتی بولوب سنه
ماه ربیع ثانیُ فرخ زمان ایرور
روز چهارشنبه همول ماه آخری
ساعاتیغه سعادت ایله اقتران ایرور
خاک قدومیدین بولوبان ملک مفتخر
ملک اهلی بذلُ لطفی بیله شادمان ایرور
یوز اوردی چرخ درکهی‌غه تهنیت اوچون
ایلکیدا دولت ابدی ارمغان ایرور
آنداق رواج بیردی عدالت اموریغه
کیم منفعل قاشیدا انوشیروان ایرور
خوان سخاوت ایلا یایب خاصُ عام‌غه
کیم حاتم آندا مفلس ذله‌ستان ایرور

و اول زمان سعادت‌نشاندا فقیر هزاراسب کشوری‌نینک تعریفی و اولحضرت‌نینک
13b || توصیفی‌غه مشتمل بیر قصیدهٔ غرا ترتیب بیریب عنایت مخصوصه بیله ممتاز و
مستثنا بولوب ایردیم و اول قصیده‌نی بو موضع‌دا تحریر سلکیکا چیکماک مناسب
کوروندی قصیده

خیوق که زیب‌بخش بلاد جهان ایرور
لطفُ صفادا رشک ریاض جنان ایرور
هر خاکسار بیکس اکر آندا توتسه جای
کویا بیر آدم اول آنکا جنت مکان ایرور
قیلماقدا وصف نزهتُ تعریف صفوتین
عاجز بلاغت اهلئ قاصربیان ایرور
کر یوق جهاندا مثلی آنینک لیک فیض ارا
اول بیر لطیف جسمُ هزاراسب جان ایرور
کر جان دیسام نی عیب هزاراسب کشورین
شخص صفا تیریکلیکی آندین عیان ایرور
آبُ هواسی ایلا کواراُ جانفزا
کیم رشک سلسبیل ایله روح روان ایرور
قورغانی تارتیبان فلک اطلس اوزره باش
دولت قوشیغه کنکریدا آشیان ایرور
کردون یوزینی ایله خراش ایتی ذروه سی
کیم کوک ارا نشانی آنینک کهکشان ایرور
لیک اول طریقه حفر تاپیب عُمق خندقی
ماهیُ کاو قعریدا آنینک دوان ایرور
دروازه‌سی بهشت ایشیکی‌دیک طرب‌فزا
اقبالُ بخت آندا ایکی پاسبان ایرور
هر کوچه سی صفادا خیابان خلددیک
هر بیر اویی قصور جناندین نشان ایرور

امـــارت مسـندیغه قـویـدی تـا پـای
فخامت‌دین سریر اولـدی فلک‌سای
فـیـوضـات قـدومـیـدیـن هـزاراسـب
شـرافـت ایـــلادی امکـانـیـچه کسب
بـولـوب دهـر ایـچـرا افـــزون اعـتـبـاری
13a یـتـیـب || کـردونـغـه فـرق افـتـخـاری
اکـرچـه ایـــردی بـیـر نـاتـوان اول
یـتـوشکاچ مقدمی بـولـدی جـوان اول
قیلیب سرمه سپاهی‌نینک غبارین
مـنـور قـیـلـدی چـشـم انـتـظـاریـن
تاپیب عدلیدین آنـداق زیب ایله فر
که شهر چین‌غه بـولـدی طعنه‌کستر

و عدالت شارستانی‌دین اول مملکت بوستانیغه آنداق سیراب‌لیغ و ریانلیغ یتکوردی‌کیم هیچ وقتی از اوقات‌دا اول یانکلیغ معمورلیغ و آبادانلیغ تاپمایدور ایردی مثنوی

آنـیـنـکـدیـک تـاپـتـی تـزیـیـنُ طـراوت
کـه پـیـدا یـر یـــوزی‌دا بـولـدی جنت
غلط قیلدیم که بو سوز قیلدیم اظهار
که جنت دیـمـاک آنـی بـار آنـکـا عار

و اول دیار نزاهت‌آثارنینک فقرا و رعایاسی فارغ البال و مرفة الحال‌لیق بیله عیش و طرب صهباسیدین خوشحال بولوب صبحشام بلکه علی الدوام دعای دولتی‌غه اشتغال کورکوزوب بو رباعی مضمونین درد زبان و رطب اللسان قیلدیلارکیم رباعی

شـهـزاده‌غـه عـمـر بـاقـی اولـسـون یـا رب
مقصد خضری ملاقی اولـسـون یـا رب
قیزدورغالی ایل‌کا عیشُ عشرت بزمین
الـطـافیُ عـدلـی سـاقـی اولـسـون یـا رب

جان‌پروردین دیمه بلکیم تیغی شوقی جذبی‌دور
ذبح چاغی بو که الیدا بولور مضطر شکار
صیدگه‌غه سورسه آت ایلکیکا آلیب قارچیغای
رغبتی بیرله شکار اولمای قالور کمتر شکار
قیلدی شاهینی شکار اولنوع صحرا صیدینی
کیم قویاش چرغی سحر بولغان کیبی اختر شکار
مرغ دل هر دم قیلور شهبازی الیدا هوا
تا که بولغای ناکهان طالع بولوب یاور شکار
چیقسه قوش سالماقغه تنها صیدی بولماس وحشُ طیر
آدم اهلیُ ملک خیلی بولور یکسر شکار
کر شکار ایلار بو یانکلیغ آونی لیکن یاونی هم
12b || هرکیز[1] آنداق قیلمامیش جمشیدُ اسکندر شکار
آکهی کونکلی‌نی یا رب صید قیلغایمو که اول
هم شکسته‌بالُ هم افسرده هم لاغر شکار

و اول حضرت کاها اتاسی سلطان مغفور غزات و جهاد اراده‌سی بیله هر طرف‌کا عزیمت کورکوزسه ایردی امر عالی موجبی بیله نیابت سریریدا متمکن و حکومت اموریغه متصدی بولوب فقرا احوالاتی‌نینک انتظامی و مملکت مهماتی‌نینک سرانجامی‌غه اقدام و اهتمام کورکوزوب جهان محافلیدا عدالت اقداحین دورغه کیرکوزور ایردی تاکیم سن شریفی یکرمه سیکیزکا بیتکاندا سنهٔ هجریه مینک ایکی یوز ایلیک یتی‌دا صغیر ییلی ربیع الثانی آیی‌نینک یکرمه سیکیزیدا چهارشنبه کونی احسن اوقات و اسعد ساعات‌دا حضرت صاحبقران بهشت‌نشان‌نینک عواطف بیکرانه و مراحم خسروانه‌سیدین هزاراسب ولایتی‌نینک ایالتی منصب عالی‌سی‌غه منصوب بولوب امارت نکینین اسم همایونی شرفی بیله زینت‌افزای وحکومت سریرین قدم میمونی وصولی بیله فلک‌فرسای قیلدی مثنوی

1 A: هرکز; B: هرکز.

ای خاک درینک تا که ایرور جای منکا
فـرق شـرف اولـدی چـرخ‌فرسـای منکا
مدحینکنی دیماکدا بولایین شیرین‌کام
لـطفُ کـرم ایـلـه قـند ایـلـه چـای منکا

و اول حضرت کاها شباب اوانی‌نینک مقتضاسی و بیکیت‌لیک زمانی‌نینک تقاضاسی بیله کونکول ملالتی‌نینک دفعی اوچون صحرا تفرجی و شکار تماشاسیغه آتلانیب هر کون بیر منزل دلکشا و هر کیچه بیر مسکن خوش‌صفاغه نزول قیلیب مصنوعات عجایبی و مخلوقات غرایبی‌نینک مشاهده‌سیدین صانع بیچون و قادر بی‌نمون‌نینک حقیقت ذاتیغه یول تاپیب فیوضات آلهی و فتوحات نامتناهی کیفیتی‌دین ضمیر شرافت‌تخمیرین مسرور و شادکام قیلور ایردی رباعی

ای خاطرینکا سکون ارا یتسه ملال
بول سیر قیلیب کاه کهی عیش‌سکال
بیر یردا سکون ایتسه بولور کنده زلال
سیر ایچرا قویاش‌غه آرتادور زیب جمال

و هر منزلدا صحرانشین فقرا و عجزه و مظلوم‌لارنینک داد و تظلمی‌غه || یتیب اهل ظلمه‌نینک 12a
دست تعدی‌سیغه مقاصرت یبتکورور ایردی و اطراف و جوانب‌داغی نضارت‌پرور و بهشت‌اثر بیشه‌لارکا دولت توسنین سوروب قوش سالماق بیله شکار اهلیغه قران سالیب صیداندازلیغ تماشاسی بیله خاطر خطرین آولار ایردی غزل

تـا اراده قـیـلـدی سـلـطـان کـرم‌پـرور شـکـار
دشتُ صحرا وحشُ طیری بولدی سر تا سر شکار
قـوشـلاری پـرنـده‌لار خـیـلـین هـوادا صید ایتیب
ایـــت‌لاری چـرنـده‌لارنـی یـر اوزه یکسر شکار
شادلیغ افراطی‌دین اوچماق تیلار یوق بیم‌دین
صید ایتار چاغدا بوکیم اورغوسی بالُ پر شکار
یبتکوسی بیشک آنکا مقصود فتراکی‌غه باش
کـر شـکـار اثـنـاسـیـدا مقـتـولی بـولـسـه هـر شـکـار

بولسه ایردی رقم زیوری بیله آراسته و پیراسته قیلیب نظر سعادت‌اثر مطالعه‌سیغه یتکورور ایردیم و اوزکالاردین آرتوق‌راق التفات و انعامات شاهانه بیله سرافراز بولوب فضلا و شعرا اراسیدا ممتازلیغ تاپار ایردیم خصوصاً اول اوان سعادت‌نشاندا اول حضرت مدحتی‌دا بیر غزل و بیر رباعی‌نینک رنکا رنک کل‌لارین خیال سرپنجه‌سی بیله معانی کلشنی‌دین تیریب مجلس همایون بهشت‌نمونیغه تحفه یوسونلیغ چیکیب عواطف مخصوصه‌دین بهره‌مند بولوب تخته تخته چای و شبره شبره قندالات انعامی بیله شیرین‌کام‌لیغ تاپیب ایردیم اول غزل بودورکیم بو مورددا تحریر تاپار غزل

اول سرور زمان که بویوک‌دور مقام آنکا
کردون قدی خم اولدی قیلیب احترام آنکا
عالی‌دور ایله رتبه‌سی‌کیم منزلت ارا
طعنه اورار فلک‌کا کمینه غلام آنکا
چیکسه مصاف ارا ینه کیرماس نیامی‌غه
اعدا سپاهی قانینی توکمای حسام آنکا
الیاسُ خضر همرهی اقبالُ بخت‌دیک
دولت بیله قایو طرف اولسه خرام آنکا
فکری دقیق ایله که بارچه علوم ارا
قالماس آچیلمای الیدا مغلق کلام آنکا
احسان لطفی بیرله تاپیب بهره اهل فضل
قیلماق دعا آلارنینک اشیدور مدام آنکا
دولت نکینی اوزره یازیب خامهٔ ازل || 11b
شهزادهٔ رحیم قلی توره نام آنکا
یا رب عنایتُ کرم ایلاب نصیب قیل
عمر دوامُ مرتبهٔ مستدام آنکا
قیل آکهی دعاسینی مقبولُ مستجاب
کیم ایش دعای دولت ایرور صبحشام آنکا

و اول رباعی بودورکیم مسطور بولور رباعی

قایو سوزداکیم ایل معطل بولور
همول سوز آنینک فکریدین حل بولور
کیلیب حکمت ایچرا سکندر کیبی
یاروق طبعی خورشید انور کیبی
فطانت‌دا یکتای آفاق اولوب
فصاحت‌دا دوران ارا طاق اولوب
تواریخ ساری || بیر ایتکاچ نظر 10b
بولور دهر حالی آنکا جلوه‌کر
قصاید ارا ظاهر ایتسه نکات
فدا دانش اهلی قیلورلار حیات
اکر مثنویات‌دین سورسه سوز
تیکارلار معانی ایلی یرکا کوز
تفکر معمادا قیلغاچ عیان
چیقاریب آت ایلکا بیرور تازه جان
اکر قیلسه اظهار فن تویوق
جنابیدا شعر اهلی ایلار تاپوق
مع القصه دانش ارا بی‌کمان
نظیری آنینک بولماغوسی عیان

و اول حضرت اکثر اوقات علما و فضلا و شعرا و ظرفا بیله همصحبت بولوب اول جماعه‌نی بغایت عزیز و ارجمند توتار ایردی و همیشه خوان احسانیدین محظوظ و بهره‌مند ایتار ایردی و اکر شعرای زمانه‌دین هر کیم بیر قصیده و یا بیر غزل و یا بیر رباعی اوز قدرتیغه لایق نظم سلکی‌کا چیکیب اول حضرت‌نینک نظر انوری پیشکاهی‌غه یبتکورسه ایردی التفات یوزیدین تحسین و آفرین بیله بشاشت تمام و مسرت مالاکلام مراسمین ظهورغه یبتکوروب آنینک صله‌سیغه خزانهٔ احسانیدین نقود فراوان انعام قیلیب هر نه‌کیم کامی ایرسه بیرور ایردی و اول جماعه‌دین فقیرکیم اکثر اوقات اولحضرت‌نینک مجلس کیمیاخاصیتی ملازمتی‌غه یتیب طبعیم نتایجی‌دین هر تورلوک قصیده و غزل و رباعی شاهدلاری منصهٔ ظهوردا جلوه‌کر || 11a

طـــربُ عـیـش کـــل‌لاری آچـیـلـیـب
دهـــر بـاغـیـدا نـیـچـه مـیـنـک الـــوان
انـبـســاط تـــمـــام بـیـرلـه اولـــوس
بـــزم عـشـرتـنـی تـــوزدیـــلار هـــر یـان
مـــی[1] مـقـصـد نـشـاط جـامـی بیـله
ایـچـیـبـان بـولـدیـلار هـمـه شـــادان

چون اول حضرت طفولیت ایامی شبستانیدین خروج قیلیب شباب هنکامی کلستانیغه
عروج ایتی علم و کمال || ارتکابی فضل و افضال اکتسابی‌غه سعی تمام بیله اشتغال 10a
کورکوزوب آز مدت‌دا علوم شرعیه دقتی‌دا مشار الیه و مسایل دینیه محافظتی‌دا معتمد
علیه بولدی نظم

هـر مـسـایـل ایـچـرا بـولـسـه مغلقات
الـیـدا عـرض ایتسه آنـی کیمسه بات
فـکـری بیر دم ایچرا ایـلاب آنـی حل
کـیـمـسـه‌کا قـالـمـای یـانـا جـای جـدل

خصوصاً تواریخ و قصاید و مثنویات و غزلیات و جمیع علوم شعریه قواعدی‌غه مهارت تمام
حاصل قیلیب دقیق‌فهم‌لیک و نزاکت‌شناسلیق و لطیفه‌کوی‌لیک فنونیدا اول مقدار اوج
اعتبارغه چیقتی‌کیم جهان فاضل‌لاری و زمان کامل‌لاری اوز عجزیغه قایل بولوب اول حضرت
مجلسیدا کویالیغ تیلین خاموشلیغ تماقیغه تیقتی‌لار مثنوی

هـنـر کـسـبـی‌غـه تـا اوزاتـــتـــی ایـلـیـک
بـولـوب طبعی‌غه کشف بارچه بیلیک
تـــصـــوف عـــیـــان ایـتـســه دقـــت ارا
ســالــور دانـــش اهـلـی‌نـی حـیـرت ارا
آلـیـب یـوز قـویـاش نـوری بیر ذره‌دیـن
تاپیب مینک تینکیز موجی بیر قطره‌دین

1 A, B, C: میی.

بخت دولت‌غه سیونچی‌لای باریب
باشینی آنینک فلک‌دین اوتکاریب
دولت ایلاب شوق بیرله دایه‌لیغ
بولدی دهر ایچرا اولوغ سرمایه‌لیغ
حددین افزون ایلاب اظهار نشاط
حُلهٔ جاندین آنکا قیلدی قماط
مهد اقبال ایچرا ایلاب پرورش
آبحیوان شهدیدین بیردی خورش
تا که اول سرمایهٔ جاهُ جلال
تاپتی پایه کم کم آنداق‌کیم هلال

و اول حضرت‌نینک ولادت پرسعادتی برکتی و وجود ذی‌جودی شرافتی‌دین خوارزم ممالکی‌دا فتنه و فساد رسومی مندفع امن و امان || لواسی مرتفع بولوب باباسی محمد رحیم بهادر 9b
خان‌نینک دولت و ثروتی کون کوندین مزید و مضاعف بولدی سپاه و حشمتی ییل ییلدین شکوه و قوت تاپتی و جمیع دشت قپچاق و خراسان ممالکین مسخر قیلیب تحت فرمانیغه کیرکوزدی عدل و شریعت قواعدین کماینبغی توزوب کفر و بدعت مراسمی بنیادین بوزدی و خلایق احوالیغه آنداق فراغت و رفاهیت یوز بیردی‌کیم ازمنهٔ سابقه‌دا آنینک مثلیدین نشان بیرمایدورلار و ارباب سالفه آنینک خرمنی‌دین خوشهٔ تیرمایدورلار افاضل‌دین تا اراذل[1] امنیت بوستانیدا عشرت باده‌سیدین مست اعالی‌دین تا اسافل دولت ایوانیدا راحت شاهدی وصلی‌غه پیوست بولوب کونکول‌لاری خواهشیچه طرب بزمین قوردی‌لار و مرادلاری قولین مقصود دامانیغه یتکوردی‌لار قطعه

بولدی ایل‌کا ولادتی شرفی
سبب ازدیاد امنُ امان
یر یوزی بولدی فیض مقدمیدین
غیرت بوستان باغ جنان

1 A, B, C: ارازل.

زینتی اوچون پرورش قیلیب اقبال کلبنی‌دا آسراب ایردی عنایت نامتناهی نسیمی بیله جهان کلزاریدا آچیلدی مثنوی

وقت مسعودُ زمان محمود ایدی
اسعد ساعات هم موجود ایدی
راستلیق‌غه آیلانیب دور سپهر
کورکوزوب ایردی جهان اهلیغه مهر 9a
دهردین آفات اولوب مفقود هم
فرخ ایردی ساعت مولود هم
سعد کوکب‌لار بولوبان جلوه‌کر
اختر نحس اولمیش ایردی بی‌اثر
هم سعادت یوز قویوب ناهیدغه
هم قمر ناظر ایدی خورشیدغه
حادثات اولوب جهاندین برطرف
امنُ راحت ظاهر ایردی هر طرف
خیل آفت کیتمیش ایردی دهردین
باغلابان محمل قُراُ شهردین
چونکه بو یانکلیغ زمان خوب ارا
ساعت فرخندهُ مرغوب ارا
توغدی دولت طارمی‌دین بیر قویاش
چهره‌سیدین یوز قویاشچه نور فاش
نوریدین تولدی باری عالم یوزی
روشن اولدی هم بنی آدم کوزی
یتی آفاق اهلی ایچرا شادلیغ
تهنیت‌کویُ مبارکبادلیغ
شایع اولدی عالم ایچرا رسم سور
حد و غایت‌دین فزون عیشُ سرور

هر کام که سندین ایتسه خواهش
آنی کرمینکدین ایله بخشش
مقصودی نه ایرسه قیل میسر
خیلیغه جهانني ایت مسخر
اقبالی لواسینی رفیع ایت
حکمیغه جهان ایلین مطیع ایت
اعداسینی قهریدین یوق ایله
احبابینی لطفیدین توق ایله
عشرت میی بیرله شادمان ایت
اندوه زمانهدین امان ایت
عیشینی مقصر ایتمه بیر دم
کونکلینی مکدر ایتمه بیر دم
یتکور قویاش اوزره پایهسینی
ایل باشیدین آلما سایهسینی
ملکینی همیشه ایله آباد
ملک اهلینی دولتیدین ایت شاد

8b || بو نسخهٔ همایون میمنتنمونني مطالعه قیلغوچی فطانت و درایت اهلینینک ضمایر خورشیدنظایریغه روشن و هویدا مبرهن و جلوهپرا بولسونکیم اول حضرتنینک ولادت لازم الشرافتی جد بزرگواری خاقان فردوسمکان ابو الغازی محمد رحیم بهادر خان نوّر الله مرقدهنینک ایام خجستهفرجامیدا سنهٔ هجریه مینک ایکی یوز یکرمه توقوزدا موافق ایت ییلی افضل اوقات و اکمل ساعاتدا وقوع تاپیب عنایت سبحانی رهبرلیکی بیله عدم مسکنیدین وجود کلشنیغه قدمآور بولدی و قدمی یُمنیدین جهان ممالکی انوار سعادت و انواع مسرت بیله تولدی و فی الحقیقت اولحضرتنینک ذات فرخندهآیاتی بیر کوهر ناسُفته ایردیکیم فلک صرافی جهان کارخانهسیدا بیر مهم عظیم اوچون نکامش قیلیب عدم درجیدا پنهان ساقلاب ایردی حکم آلهی تقدیمی بیله کاینات بازاریدا نمایان قیلدی و وجود سعادتنمودی بیر غنچهٔ ناشکفته ایردیکیم دولت باغبانی عالم کلستانینینک

تخت اولدی قدومیدین سرافراز
بخت اولدی جلوسی بیرله ممتاز
دربانلیغی‌غه یوز اوردی دولت
کردونغه باشین یتوردی دولت
عدل ایله || قیلیب جهاننی بستان 8a
عالم‌غه یتوردی فیض احسان
درکاهی‌غه میل ایتیب افاضل
آندین همه کسب ایتیب فضایل
دقت ارا چون اوروب ایلیک‌نی
روشن قیلیبان باری بیلیک‌نی
بزم ایچرا تیلی بولوب کهرپاش
یوز آنچه ایلی بولوب کهرپاش
رزم ایچرا سنانی آقیزیب قان
یوز آنچه خدنکی آلیبان جان
الطافی بیله دیار خیوق
زینت تاپیب ایلاکیم خورنق[1]
آندین کوروبان بسی عطایا
آسوده‌دل اولدیلار برایا
وصفی‌نی آنینک تمام قیلماق
کردونغه چیقارنی کام قیلماق
بس انسب ایرور تیل اولسه خاموش
صهبای دعاسینی قیلیب نوش
یا رب که اوشول شه معظم
سلطان مظفر و مکرم

1 B خَوَرْنق.

کورکوزسه مصاف ارا شجاعت
رستم‌نی سو ایتکوسی خجالت
کر چیکسه قیلیچ بولوب غضبناک
بهرام‌غه زهره بولغوسی چاک
ور تاغ‌غه اورسه کین ایله یوز
تاغ اولغوسی هیبتی بیله توز
یوق چرخ که بیر نفس قراری
قهریدین آنینک بو اضطراری
یرکیم ایشی دایما سکوندور
بیمیدین آنینک سکون‌نموندور
علم ایچرا داغی فرید دوران
قیلمیش آنی التفات یزدان
دقت‌دا بولوب خیالی بی‌غش
حکمت‌دا ایماس مثالی اخفش
اخفش کیبی کر اون و[1] کر یوز
الیدا کیلیب بعینه بوز
مصروف ایتیبان هُنرکا اوقات
حاصل قیلیبان باری کمالات
شه‌لاردین اولوب حسب[2] دا فایق
عالم ایلی شه‌لیقی‌غه لایق
دوران ایلی اوزره ظل سبحان
سلطان جهان رحیم قلی خان
تا میندی سریر سلطنت‌غه
میل ایلادی یخشیراق صفت‌غه

1 A, C: اونْ و; B: اون و و.
2 A: جست.

شاهی که کیلیب‌دورور آنکا ذات
شه‌لار ارا موجب مباهات
اجدادی کیلیب جهان ارا خان
آباسی ممالک ایچرا سلطان
افضل نسب ایچرا شاه‌لاردین
سلطان جهان‌پناه‌لاردین
ارزندهٔ افسر خلافت
زیبندهٔ کشور سعادت
اقبالی بویوک مقامی عالی
کیلمای بو جهان ارا مثالی
دولت آنکا بیر کمینه بنده
اقبال غلام سرفکنده
احسانیغه منتظر سلاطین
فرمانیغه مفتخر خواقین
صولت‌دا سکندر زمان اول
صدمت‌دا غضنفر دمان اول
کیلمیش ایلیکی سخاغه منبع
بولمیش اشیکی دعاغه مرجع
آچوق یوزی مظهر عدالت
آروق سوزی مصدر حلاوت
بولمیش دُر شرع زیب تاجی 7b
تون کون ایشی رسم دین رواجی
لشکر آنکا کیلدی بیحدُ مر
بیحدُ مر آنکا کیلدی لشکر
مینک لک ایسه کر عدو سپاهی
ممکن ایماس اولسه سد راهی

حجرم‌غه یتور صفاُ تزیین
آنداق که نکارخانهٔ چین
کنجینهٔ صدق ایشیکی‌نی آچ
عزت کُهرین باشیم اوزه ساچ
هر کام که ایلاسام تقاضا
آنی نظریم‌دا ایله پیدا
عالی قیلیبان منکا محل‌نی
تعظیمیمه پست قیل زحل‌نی
مدحیم بیله مشتریغه آچ تیل
منبر آنکا آستانیم ایتکیل
مریخ‌نی قیل قاپوم‌دا دربان
توکسون خصماغه تیغ ایله قان
7a || منزل قویاشینک یانیمدا توتسون
نوری بیله مسکنیم یاروتسون
زُهرنک قیلیبان قاشیم‌غه آهنک
وقتیم‌نی خوش ایلاسون چالیب چنک
یانیمدا عطاردینک همیشه
قیلسون قلمیم یونارنی پیشه
الیمدا آی ایلابان بیلین رُست
خذمت‌دا اوزینی ایلاسون چست
توتسون منکا ایستاب التفاتیم
تعظیم ایله کاغذُ دواتیم
تا من آلیب ایلکیمه قلم‌نی
شهنامه ساری سورای رقم‌نی
خامم اوچین ایلابان فسونساز
دستانینی شه‌نینک ایلای آغاز

بو نسخه‌غه چون قلم سوروب‌من
یا رب کرمینک‌غه یوز اوروب‌من
تحریریدا بیر قولومغه قوت
تقریریدا بیر تیلیم‌کا جرأت[1]
خامم اوچین ایلاکیل کُهرریز
هر سوز دیسام ایت فصاحت‌انکیز
وقتیم‌نی مکدر ایتمه یا رب
فکریم‌نی مقصر ایتمه یا رب
دوران غمیدین منی فراغ ایت
تشویش زمانه‌دین قیراغ ایت
تولتور می[2] فیض بیرله جامیم
قیل ایل‌کا فرخ‌فزا کلامیم
سوزومغه اولوسنی راغب ایله
شه کونکلی‌نی بلکه طالب ایله
فهمی بیله ایلنی شادکام ایت
مقبول خواص ایله عوام ایت

اوّلغی مقاله حضرت ظل الله سلطنت‌پناهی‌نینک ولادت شرافت‌پروریدین سلطنت سعادت‌اثریغه‌چه بعضی واقعات و حادثات‌کیم ظهورغه یتمیش اجمالاً رقم سلکی‌کا چیکیلور مثنوی

ای چرخ منکا بو لحظه یار اول
کیل خذمتیم اوزره استوار اول
اخلاص ایله اشیکیم سوپورکیل
تعظیم ایله بنده‌وار تورغیل

1 A, C: جرءت; B: جراءت.
2 A: میی.

جلیلیمیز زمان اوراقیدا باقی قالغای و جهان اهلین حیرت بحریغه سالغای چون بو التفات کثیر البرکات قویاشی احوال سعادت‌مآلیم‌غه پرتوافکن بولدی کونکلوم‌کا اوزکا یانکلیغ قوت و طبعیم‌غه حددین افزون صفوت حاصل بولوب المأمور معذور فحواسی بیله موناق امر عظیم‌دین ابا و امتناع کورکوزا آلمادیم لاجرم فرمان لازم الامتثال اجراسیغه دلیرانه اشتغال کورکوزدیم آری سلاطین التفاتی‌نینک صهباسی اول مقدار بلندنشاءدورکیم اکر آندین بیر قطره یتوشسه صعوه‌نی شاهباز || بلندپرواز و کنک مادرزادنی مسیحاااعجاز قیلور قطعه 6a

پادشه‌لار التفاتی ایله عالی نشاءدور
کیم ییتار هر کیمسه‌کا بلبل کیبی کویا بولور
هر نه سوزکیم دیسه کوهردیک تاپیب عزُ شرف
قدر بازاریدا دایم رتبه‌سی والا بولور
هر کیشی‌کیم تاپماسه اول نشأدین طبعی جلا
کر قویاش ایرسه یوزی آنینک زمین‌فرسا بولور
سوز بیله هر نیچه‌کیم عالم ارا کوهر ساچار
خوارلیغ دشتی‌دا بی‌قیمت خزف[1] آسا بولور
شکرکیم اول نشاء سرشاردین کامین آلیب
آکهی مستانه سوز ایچرا سخن‌آرا بولور
هر کلامی‌کیم سورار تاپیب کهردیک اعتبار
جملهٔ عالم‌غه مقبولُ فرح‌افزا بولور

چون بو رسالهٔ فرخنده‌مقاله‌نینک اوراق ابتداسیغه قلم مشکین‌رقم سورولدی زبدة التواریخ‌غه موسوم بولدی و ایکی مقاله‌غه اشتمال تاپتی اوَّلغی مقاله حضرت ظل‌اللهی‌نینک ولادت شرافت‌پروریدین سلطنت سعادت‌اثریغه‌چه بعضی واقعات و حادثات‌کیم ظهورغه یتمیش اجمالاً رقم سلکی‌کا چیکیلور و ایکینجی مقاله اول حضرت‌نینک ابتدای سلطنتی‌دین بو نسخهٔ میمنت‌انجام اتمامی‌غه‌چه هر نه واقعات و حادثات و فتوحات‌کیم واقع بولوبدور و واقع بولغوسیدور تفصیلاً شرح قیلیلور انشا الله تعالی || نظم 6b

1 A, B, C: خذف.

الملقب بالآکهی ابن ایر نیاز بیک غفر الله ذنوبهما و ستر عیوبهماکیم اول حضرت‌نینک
5a والد بزرکواری حضرت || صاحبقران مغفور و شهنشاه مبرور سلطان فردوس‌مکان ابو الغازی
الله قلی محمد بهادر خان سقی‌الله ثراه[1] نینک واقعات میمنت‌آیاتیغه ترکیب بیریب تحریر
قیلور ایردیم حضرت ظل‌اللهی‌نینک احسان بیکران و فرمان واجب الاذعانی موجبی بیله
ینه بیر نیچه مدت سعی و کوشش اوراقیغه استعجال و اجتهاد قلمین سوروب اول نسخهٔ
سعادت‌لزوم‌کیم ریاض الدوله‌غه موسوم ایردی اتمام‌غه بیتکوروب خورشید درخشان
ضحبتی‌غه ذرهٔ بیمقدار متاع اشتیاقین هدیه ایلتکاندیک و یا سلیمان حضرتی‌غه مورچهٔ
نزار ملخ ایاقین تحفه چیککاندیک یوز نوع اضطرار و مینک تورلوک اومیدوارلیغ‌لار بیله اول
حضرت‌نینک مجلس عشرت‌پرور و صحبت کیمیااثریغه‌کیم دولت قویاشی‌نینک مطلعی
و فضیلت اهلی‌نینک مرجعی‌دور ایلتیب تحفه چیکدیم و ادب کوزین یرکا تیکدیم و اول
حضرت بو خذمت مقابله‌سیدا بی‌نهایت استحسان کورکوزوب انواع لطف و احسان بیله
اشباه و اجناسیم اراسیدا قویاش یانکلیغ سرافراز قیلیب ممتازلیغ بیتکوردی و ینه حددین
افزون التفات و نوازشات کورکوزوب کوهربار تیلین موندق جواهرافشانلیق‌غه ایوردی‌کیم
5b جهان بی‌بنیادنینک ایوان خراب‌آبادیدا اقامت مسندین سالماق خصوصاً || سلطنت امر
خطیرین ذمهٔ همت‌غه آلماقدین غرض اولدورکیم کیشی‌دین ذکر جمیل یادکار قالسه بو
مدعا عمارات و بقعات بنا قیلماق بیله دست بیرماس و اولاد تناسلی و توالدی‌غه هم شامل
ایرماس مکر سوز اوراقیدا باقی قالغای‌کیم آنکا حادثات جهان طوفان‌خیزلیکی و تصریفات
زمان فتنه‌انکیزلیکیدین آسیبی و تفرقه یتوشماس نظم

کیشی نیچه عمارت قیلسه بنیاد
و یاخود حددین افزون قویسه اولاد
توتوب بولماس بیریسیدین بقا کوز
قالور باقی جهان ابچرا مکر سوز

بس ایمدی سنکا لازم و متحتم‌دورکیم بیزنینک اسم همایون و القاب میمون و وقایع کثیر
البدایعیمیزغه مشتمل بیر کتاب بلاغت‌انتساب مرتب قیلسانک تاکیم ذکر جمیل و وصف

1 A, B, C: سراه.

نه تنها دهر فوقیدور حسب بیرله نسب‌دا هم
سراسر خانُ خاقان‌دور آنکا اجداد ایله آبا
بهار عدلی آنداق فیض یتکوردی جهان ایچرا
که بولدی عرصهٔ عالم اولوس‌غه جنت المأوا
توتوب آوازهٔ عدلی یتی افلاک ایوانین
ملک تسلیم‌کویُ هم دعاکو حضرت عیسی[1]
خلاص اولماس کمند قهریدین هرکز عناد اهلی
مکرکیم عذر دامانی‌غه اورسه دست استعفا
خلایق نقد احسانیدین آلدی کامین آنداق‌کیم
کدای بینوا اهل غناغه قیلدی استغنا
عطا و بخششی‌نینک خوانیدین محظوظ اولوب دایم
دعای دولتی‌غه آچتی تیل هم پیر و هم برنا

اعنی سلطان عالیمکان فرمان‌فرمای جهان مرکز دایرهٔ اجلال قطب فلک اقبال عُمدة الاعاظم
4b || قدوة الاکارم ناصب لواءِ اللطف و الکرم هادم بناء الفسق و الظلم باسط بساط العدالت
و الاحسان راسم رسوم الامن و الامان وارث الملک و الدولة بالاستحقاق صاحب الفتح و
النصرت فی الأفاق رافع اعلام السخاوت و العطایا علی رؤس الرعیة و البرایا المؤید بتائید
ایزد منان المستعین باستعانة الملک المستعان خلیفة الرحمن ظل السبحان سلطان ابن
السلطان ابن السلطان ابو المظفر و المنصور ابو الغازی رحیم قلی محمد بهادر خان خلد الله
تعالی ظلال دولته و رافته علی مفارق الفقراءِ و الانام الی قیام الساعة و ساعة القیام‌کیم
تائیدات یزدانی و عنایات سبحانی بیله سلطنت تختی‌غه قدم میمونی وصولیدین سربلندلیغ و
حکومت تاجی‌غه کوهر وجودیدین ارجمندلیغ بیتکوروب عدل و سیاست مراسمی بیله جهان
ممالکی‌کا انتظام بیریب لطف و عنایت قواعدی بیله اعالی و اسافل‌نی کامیاب و شادکام
قیلدی اول اوان سعادت‌نشاندا بو بندهٔ بی‌بضاعت و قلیل الاستطاعت ساغرکش خمخانه
ملالت کوشه‌نشین زاویهٔ مذلت اعنی فقیر کثیر التقصیر فطانت‌انتساب محمد رضا میراب

1 A, B, C: عیسا.

شریعت اوجیغه اختر عدالت درجیغه کوهر
معز الدین و الملة[1] نظام الملک و الدنیا
عناد اهلی‌غه قهر افتاده‌لارغه لطف کورکوزسه
فلک بولغای زمین‌کیرُ زمین بولغای فلک‌فرسا
ساچار ایلکی لآلی دوستلارغه ابر نیاندیک
عدو قانی بیله تیغی آچار کل‌لار بهارآسا
معلا درکهی‌غه کر جبین‌سالیق قیلا آلسه
یتورکای‌لار ثریاغه باشین اسکندرُ دارا
جنابی توفراقیغه قویدی باشین بو شرف‌دین‌دور
بوکیم انجم شهی چرخ اوزره تاپمیش پایهٔ اعلا
تمنا ایلاسه اندیشه کر بوس رکابینی
تاپار کامی‌نی کر یتکورسه کردون اوجی اوزره پا
کمال رفعتین کورکیل که اوردوسی فضاسیدا
کهن بیر خیمهٔ ادنا آنکا بو کنبذ والا
ایرور تاجی‌غه لایق || بولمایین قالغان کمین کوهر 4a
که چرخ ایلکیکا آلمیش‌دور ایماس مهر جهان‌آرا
بولوب مأمور امری بنده یانکلیغ شاه‌لار بارچه
سراسر قاف تا قاف جهان حکمی ایرور مجرا
طواف کعبه‌غه قیلغای هجوم اولنوع‌کیم حجاج
سلاطین درکهی‌نینک قوللوقیغه ایلامیش غوغا
دل پُرجوش آنکا مملودور انواع معانی‌دین
آنینکدیک‌کیم لآلُی دُرر اصنافیدین دریا
کمالی بارچه علمُ فضل ارا اول یرکا یتمیش‌دور
که هر فن ایچرادور دوران ارا ممتازُ مُستثنا

1 A: الملة.

مسلم‌دور آنکا ملک معانی
بولوب دولت ایشیکی پاسبانی
سلاطن التفاتیدین برومند
خواقین لطفی بیرله کام‌پیوند
نسب‌دا ایله عالی‌دور آنکا ذات
که ایلاب فخر آندین آل قونکرات
آنکا چون تاپتی اُمبای خلقی نسبت
تاپیب انواع قونکرات ایچرا رفعت
جنابی‌دور سلاطین بوسه‌کاهی
فلک کوزیغه سُرمه خاک راه

پادشاهی‌کیم اسم همایونی بیله [1]انا جعلناک خلیفة فی الارض[1] خطبه‌سی زینت‌پرور و جهان‌پناهی‌کیم القاب میمونی بیله [2]ان الله یأمر بالعدل و الاحسان[2] سکه‌سی مزین و معتبر اعلام شوکتی [3]انا فتحنا لک فتحاً مبیناً[3] امدادی بیله بلند و حسام دولتی || [4]نصر من الله 3b
و فتح قریب[4] صیقلی بیله حدت‌مند تیغ سیاستی [5]خون ریزلیکی نینک[5] بیمی بیله صورت هیولادین منفصل و شمشیر قهری خوفیدین جان اجزای بدن‌غه متصل اطراف جهاندا حکمی یارلیغی جاری و سلاطین عالم‌نینک موجب عزت و افتخاری قصیده

شهی‌کیم آستانی ایله تاپمیش اوج استعلا
که کردون یاستانیب توفراقیغه بیر چاوش ادنا
آنینک ذات همایونینی کلک کاتب قدرت
یازیب صاحبقرانلیغ دفتری عنوانیدا طغرا
زهی صاحبقرانی‌کیم قران خصم اهلیغه سالیب
سپاه قهری ییتکوردی ضلالت ملکی‌غه یغما

1-1 Qur'an XXXVIII: 26.
2-2 Qur'an XVI: 90.
3-3 Qur'an XLVIII: 1.
4-4 Qur'an LXI: 13.
5-5 B adds.

سلاطین عالم ایکی دهر ارا
همه خوان لطفی‌غه‌دورلار کدا
رکابی شرف مهری‌نینک مطلعی
جنابی معتاصی ایلی مرجعی
آنکا بیحد اصحاب ذو الاحترام
صداقت ارا کورکوزوب اهتمام
خصوصاً همول خیل ارا تورت یار
ایدی‌لار آنینک الیدا جان‌سپار
بیریسی ابو بکر صدیق ایدی
که ذاتی دُر بحر تحقیق ایدی
بیری شاه ملک خلافت عمر
آنکا ایردی تخت عدالت مقر
بیری صاحب حلم عثمان ایدی
شرف اوجیدا مهر رخشان ایدی
بیری شاه صاحب‌شجاعت علی
که ملک ولایت‌غه ایردی ولی
باریغه خدا لطفی بولسون قرین
ینه اوزکا اصحاب‌غه اجمعین

3a اما بعد || صاحب‌فطانت هوشمندلارنینک ضمیر منیری مُشکواتیغه واضح و کامل‌درایت خردپیوندلارنینک خاطر خطیری مرآتیغه لایح بولسون‌کیم چون عالیحضرت فلک‌رفعت ثریامرتبت خورشیدمنزلت عظمت‌کلاه مکرمت‌دستگاه سلطان معظم خاقان مکرم خدیو انجم‌حشم خسرو بیضاعلم خلاصهٔ سلاطین عالم نقاوهٔ دودمان بنی آدم دارای اسکندرنشان اسکندر سلیمان‌مکان اختر آسمان عدالت کوهر عمان جلالت مثنوی

کیلیب ذاتی سریرآرای اجلال
شرف تاپیب باشیدین تاج اقبال

الـهی قیلیب لـطفینکا الـتجا
بو نسخه که قیلغـومدورور ابتدا
مجالس ارا ایله قدریـن بـلنـد
ایاق آستـیدا قیلمـه خوارُ نژند
مبارک قیلیب شاه عالــمغه هـم
عزیز ایلاکیل خیل آدمغـه هـم
بو مقصد حصولیغه قیلغیل قرین
منی هـم حـق سید الـمرســلین

نعت تحیات زاکیات زیوری اول شهنشاه ملایکسپاهنینک ذات خجستهصفاتیغه لایق و سزاواردورکیم قامت پُرسعادتی لو لاک لما خلقت الافلاک خلقتی بیله مزیندور و صلواة طیبات کوهری اول پادشاه رسالتدستکاهنینک روضهٔ شرافتسماتیغه ساچیق و نثاردورکیم علوّ منزلتی [2]فکانا[1] قاب قوسین او ادنی[2] آیتیدین مبرهن مثنوی

2b || قدویدین مفاخر توقوز افلاک
وجـودیـدیـن مـنـور عـرصـهٔ خـاک
عروجی بیرله تاپیب چرخ بـالش
نزولیدین یر ایلاب کوککا نازش

سنان مهابتیدین خصومتپیوست مشرکلارنینک شجاعتپرور کونکولاری غمکین و زخمناک و شمشیر سیاستیدین ضلالتپرست کافرلارنینک کدورتاثر سینهلاری مجروح و چاکچاک اثرات غیرتیدین علی الدوام دین مبین لواسی بلند و تائیدات شجاعتیدین همیشه زمرهٔ اسلام مبارزلاری نصرتپیوند مثنوی

زهــی پــادشــاه نــبــوتپــنــاه
فـلک جـایکاهُ مـلایک سپـاه
تاپیب لطفیدین ملک دین انتظام
ولـی قهریدین کـفر اوینـی انـهدام

1 A: فکانت.
2-2 Qur'an LIII: 9.

1b بسم الله الرحمن الرحیم ||

سپاس وافر تحفه‌سی اول سلطان عظمت‌نشان آستانیغه نثاردورکیم معمورهٔ کون مکان آنینک حیطهٔ مملکتی‌غه داخل‌دور و ستایش متکاثر هدیه‌سی اول پادشاه وحدت دستکاه درکاهی‌غه ایثاردورکیم اصناف انسُ جان آنینک دایرهٔ عبودیتی‌غه واصل سلاطین صاحب‌اقتدار آنینک کوچهٔ کرمی‌نینک کدای خاکساری و خواقین کرم‌شعار آنینک مایدهٔ نعمی‌نینک سایل لقمه‌خواری سپهر اخضر بیر خیمهٔ خضرادور میدان قدرتیدا و خورشید انور بیر شمسهٔ ادنادور ایوان حکمتی‌دا نظم

پادشاهی‌کیم تاپا آلماس ازل بیرله ابد
یوز اوروب هر بیری بیر ساری آنینک ملکی‌کا حد
کر کدا هم ایرسه عالم ایچرا سلطانلیغ تاپار
هر کیشی‌کاکیم آنینک الطافیدین یتسه مدد
ور ملک ایرسه همول ملعون جاوید اولغوسی
کیمسه‌نی‌کیم قهر ایلاب درکهیدین قیلسه رد

2a صاحب‌احتشام سلطانلارنینک || فرق دولتی آنینک قوللوغی افسریدین مشأن‌دور و کردون‌مقام خاقانلارنینک انکشت شوکتی آنینک بویروغی انکشتریدین مزین اعلام دین قویم آنینک نیروی حمایتی‌دین نصرت‌اثر و صمصام شریعت مستقیم آنینک بازوی عنایتی‌دین ظفرجوهر مثنوی

خدایی که اظهار ایتیب لطفُ جود
باری آفرینش‌غه بیردی وجود
قیلیب پادشه‌لارنی فیروزبخت
کرم‌دین عطا ایلادی تاجُ تخت
باری قدرین ایلاب بلندُ رفیع
خلایق‌نی قیلدی آلارغه مطیع
بو تدبیر ایله کورکوزوب اهتمام
جهان ملکی‌کا بیردی رسم نظام

امیر نصر الله‌نینک خوارزم ممالکی‌کا کیلماکی و خوارزم چیریکی‌نینک
آنینک بیله معامله و محاربه قیلماقی ۱۱٤
حضرت ظل‌اللهی‌نینک موکب کیهان‌پوی بیله بخارا قصدیغه توجه
کورکوزکانی و ارکان دولت‌نینک التماسی بیله دریادین عبور قیلمای
چارجوی محاصره‌سی آهنکین توزکانی ۱۳۹
حضرت ظل‌اللهی‌نینک جلوس همایونی‌نینک اوچونجی ییلی‌نینک
واقعاتی اول جمله‌دین خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله
یساولباشی‌نینک مرو دیاری حوالی‌سیغه تاختُ تاز ییتکورماکی‌نینک مقالاتی ۱۵۸
حضرت ظل الله سلطنت‌دستکاهی‌نینک قانون شجاعت بیله سارق و
سالور مفسدلاری‌نینک قصدیغه مرو ساری عزیمت آهنکین توزکانی ۱٦۲
حضرت ظل‌اللهی خلافت‌دستکاهی‌نینک جلوس سعادت‌مأنوسی‌نینک
تورتونجی ییلی‌نینک واقعاتی اول جمله‌دین امیر محمد امین ایناق‌نینک
بخارا صوبیغه سپاه چیکماکی‌نینک بیانی و قرا کول سرحداتیغه خرابلیغ
ییتکوروب اکثر ایلاتین کوچوروب معاودت کورکوزماکی‌نینک داستانی ۱۸٤
حضرت ظل‌اللهی‌نینک قراقلپاقیه لشکریدین سان آلماق اوچون چاتلی
بیشه‌سی صوبیغه آتلانماقی و اول جماعه سانالغاندین سونک شاه آباد
آرناسی قاچوسین باغلاتیب دار الخلافه ساری یانماقی ۱۹۸
مرو مفسدلاری‌نینک خوارزم مضافاتی ترکتازیغه کیلکانی و اکثری‌نینک
جمشیدیه لشکری‌نینک تیغ انتقامیدین قیریلغانی ۱۹۹
حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک جهان فانی غمخانه‌سیدین رحلت
کورکوزماکی و عالم جاودانی سیری‌غه عزیمت آهنکین توزکانی ۲۰٤
فهرستلار ۲۱۰

مندرجه

[دیباچه] ٦

اوّلغی مقاله حضرت ظل الله سلطنت‌پناهی‌نینک ولادت شرافت‌پروریدین سلطنت سعادت‌اثریغه‌چه بعضی واقعات و حادثات‌کیم ظهورغه یتمیش اجمالاً رقم سلکی‌کا چیکیلور ١٤

اوّلغی واقعه حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک ایران صوبیغه عزیمت ایتماکی و سپاه همراه‌لیغی بیله مرو دیاریغه ییتماکی و جمشیدیه طوایفین دست تصرفیغه کیرکوزماکی و اول جماعه‌نی خراسان ممالکی سرحداتیدین خوارزم دیاری مضافاتیغه کوچوروب مراجعت کورکوزماکی ٣٢

ایکینجی واقعه حضرت ظل‌اللهی‌نینک چارجوی قلعه‌سین محاصره قیلیب و چال توت حصارین متحصن بولغان معاندلارنینک خرمن اعمارین تیغ قهر بوارقیدین کویدورکانی ٧٣

ایکینجی مقاله حضرت ظل‌اللهی‌نینک ابتدای سلطنتی‌دین بو نسخهٔ سعادت‌انجام اتمامی‌غه‌چه هر نه واقعات و حادثات و فتوحات‌کیم واقع بولوبدور و واقع بولغوسیدور تفصیلاً شرح قیلیلور ٨١

بخارا والی‌سی امیر نصر الله‌نینک مصالحه وعده‌سین قیلیب اول وعده‌دین اعراض قیلغانی ٩٣

حضرت ظل الله خلافت‌پناهی‌نینک جلوس دولت‌مأنوسی‌نینک ایکینجی ییلی‌نینک واقعات و حادثاتی‌نینک ذکری ٩٥

حضرت ظل الله فرمان موجبی بیله محمد امین ایناق‌نینک سپاه بیله خوارزم‌دین نهضت کورکوزوب مرو دیاری‌غه بارغانی و بخارا پادشاهی امیر نصر الله‌نینک بیحساب لشکر بیله خوارزم صوبیغه وقاحت مرکبین سوروب هزاراسب قورغانی حوالی‌سیغه کیلیب محاصره قیلغانی و بعضی واقعات‌کیم آلارنینک ذکری ١٠٩

محمد رضا میراب آگهی

زبدة التواریخ

مرکزی آسیا تاریخی قولیازمه‌لارده

خلقارا تحریر کینگاشی:
بهرام عبد الحلیموف
دیوین دیویس
هیساو کامتسو
شاهین مصطفیوف
بختیار باباجانوف
یورگین پاول

آگهی محمد رضا میراب ، زبدة التواریخ. نشرگه تیارلاوچی هلاله نظیروا. تاشکنت—سمرقند: مرکزی آسیا تدقیقاتلار خلقارا انستیتوتی ، ۲۰۱۶.
متن ۲۲۸ بیت. کیریش (انگلیز و روس تیل‌لاریده): ۷۶ بیت.

مرکزی آسیا تدقیقاتلار خلقارا انستیتوتی

تاشکنت دولت شرقشوناسلیک انستیتوتی قاشیداگی ابو ریحان بیرونی نامیده‌گی شرق قولیازمه‌لاری مرکزی

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

محمد رضا میراب آگهی

زبدة التواریخ

مسئول محرر
بختیار باباجانوف

نشرگه تیارلاوچی
هلاله نظیروا

تاشکنت — سمرقند
۲۰۱۶

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi